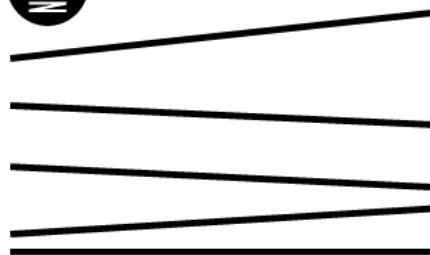

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Pontoppidan, Erik.; [Erik Pontoppidan].

Sandhed til Gudfrygtighed, udi en eenfoldig
og efter Muelighed kort, dog tilstrækkelig
Forklaring over Sal. Doct. Mort. Luthers Liden
Catechismo ...

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : udi det Kongel. Waysenhuses
Bogtrykkerie, og paa dets Forlag, 1737

Fysiske størrelse | Physical extent:

[10], 227 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 3 8°

1 1 03 0 8 05463 7

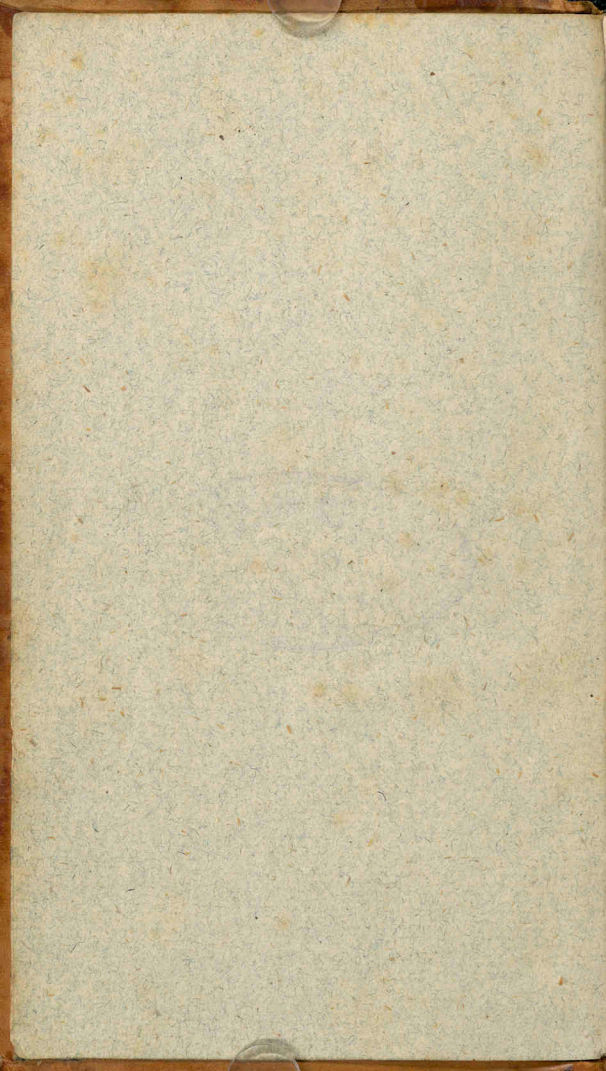
* REX

3, - 416 - 80

Sandhed Til Sudfrygtighed,

Udi

En eenfoldig og efter Muelighed kort,
dog tilstrekkelig

Forflaring

Over

Sal. Doct. Mort. Luthers
Liden Catechismo,

Indeholdende alt det, som den, der vil bli-
ve salig, har behov, at vide og giøre.

Paa

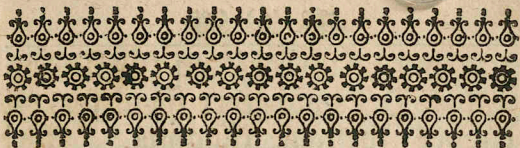
Kongel. allernaadigste Befaling.
Til almindelig Brug.

Selges her uindbunden for 10. s. Danske.

KJØBENHAVN,
Udi det Kongel. Wäsenhusets Bogtrykkerie,
og paa dets Forlag,
Trykt af Gottmann Friderich Kisel,
Aar 1737.

Imprimatur.
C. L. LETH.

Immanuel!

Den Gud, som vil, at alle Mennesker skulle blive salige, vil ogsaa, at de alle skulle komme til Sandheds Kundskab, ja vore og gaae frem i den samme efter de Lejligheder og Hielpemidler, som dem tilbydes i een Verdens Alder, meere end i den anden.

Nu leve vi en Tiid, da verdslig Viisdom, og alle de Konster, som der paa grundes, ere opstegne til en høiere Grad, end vore Forfædre mueligt havde forestillet sig. Ingen vil læn-

)(2

gere

gere synes halv-forfaren i sin Viden-
skab. Det man giver sig ud for, vil
enhver forstaae tilgavns. Ach!
hvor meget mere burde man være
saa findet i Henseende til Guds og
vor Saliggjorelles Kundskab, som
i det mindste efter udvortes Ansæelse
er alles vores Profession, eller det vi
give os ud for at vide og omgaaes
med!

En ordentlig, grundig og tilstræk-
kelig Indsigt i Religionens Sand-
heder burde jo være det hypperste
Maal for deres Bemøelse, som en
vil regnes timelig og ævig til de Daa-
rers Tal, der bekynre sig for mange
Ting, men en agte det eene fornødne.

Vel sandt, at Guds Kundskab en
altid og hos alle drager hans sande
Frygt, Kiærlighed og Lydighed efter
sig. Der findes en Vittighed uden
Samvittighed, en Kundskab uden
Kraft; denne opblæser, i Steden for
den

den skulde opbygge. Herpaa har vore Tiders Gorfarenhed de allerstørste Exempler at fremvise.

Seer jeg paa vore Gorfædre, da synes mig, de gjorde meere, end de vidste, men vi vide meere, end vi giøre. De lignede en frugtbar Lea med svage Dyne, vi en u-frugtbar Rachel med skion Anseelse. Ikke desto mindre beholder Sandheds Kundskab sin uskatteerlige Priis, thi endskjønt vor Hærrer Jesus Joh. 13, 17. ikke priser nogen salig, fordi de vide, med mindre at de og giøre, hvad de vide, saa sætter hand dog Videnskab foran, saasom det, der først udkræves til Troen, uden hvilken det er u-mueligt at tænktes Gud i al sin Gierning. Den Troskab, mange meget eenfoldige vise i at vandre efter det lidet Lys, de har, lader os vist slutte, at deres Vandring var endnu langt bedre, hvis deres Indsigt i Sandheden var fuldkomnere. Den der giør i Tusmørke en Gier-

ning, som udkræver Dagens Lys, faaer den maa skee ogsaa giort, men med større Møye, Fare og Forhaling. Mørket er aldeles en det, der hielper ham, men det lidet Lys, som derhos findes, og jo meere same vorer i Morgen - Stunden, jo vissere kand hand, om hand vil, fortsætte sin Gierning.

Saa sandt som dette er, saa øyensynlig er og vore Tiders Fordeel frem for vore Forfædres. Hvorfor man og ved denne Forflaring over Sal. D. Luthers liden Catechismo har stræbt at udbrede samme Fordeel af de saliggjørende Sandheders klarere Kundskab iblant den unge og eenfoldige Almue her til Lands. Aarsagen, som til dette Arbeide haver givet Anledning, er særdeles denne, at næsten et hvert Stift hidindtil har haft sin egen særdeles Catechisnum, og da nogle Præster har funden den paa deres Sted brugelige, i een eller anden Henseende, ikke saa tilstræffelig, som de øns-

te,

te, saa har de af redelig Omhu selv forfattet og i deres Meenighed indført visse skrevne Spørgsmaal. Endskiont nu Lærdommens Grund kunde være den samme, har dog den adskillige Lærdoms Form ikke syntes saa beqvem, som en almindelig og efter Nødtørftighed tilstræffelig, samt med Skriftens Sprog over alt bekræftet Catechismi Forflaring, opsat efter Kongelig allernaadigst til mig skriftlig udstedet Befaling, og af Bedkommende prøvet efter de sunde Ords Form.

Om nu denne Catechismi Forflaring er saa tilstræffelig, tydelig, ordentlig og accurat, som de, der omgaaes med Ungdommens Undervisning, kunde ønske, vil efter nogen Tids Forløb vise sig. Imidlertid maatte de, som ey med alting ere tilfreds, betænke, hvad Vanskelighed der er ved at foreene i en Catechetisk Forflaring Fuldstændighed, Kort-

hed, Klarhed, Ordentlighed og Reenhed af alle den Christen Lærdoms fornødne Sandheder. Udi disse Egenskabers fuldkomne Foreening kand man altid forestille sig en høyere Grad, hvis Muelighed jeg en heler vil negte, men den, der selv legger Haand paa Arbeidet, skal besinde, hvad Vanskelighed der er ved, at ramme alting efter hver Mands Ønske i det Slags Skrifter, hvor intet maa forsees imod Ungdommens Fhukommelse, ved Bidtløstighed, intet imod dens Begreb, ved Mørkhed, intet imod Sandheden, ved fremmede Blandinger, intet imod Sandhedernes Sammenhæng, ved Uorden, og intet imod Ordenes rette Natur, ved affecterede og tvungne Sammenbindelser. Har jeg en over alt fuldkommelig naaet dette Maal, saa har jeg dog alvorlig sigtet der til.

Jeg overgiver da disse Guds Ord efter Høy-Kongelige allernaadigste
Be-

Befaling til almindelig Brug i vore Kirker og Skoler.

H^{er}ren trykke selv sit Indsegl her paa ved sin Naades Udøvelse i alle Læsere, særdeles de unges Hjerter! Hvad jeg u-vægerlig skulde, men aldrig selv udvalgte at gjøre, har jeg gjort, saa got som jeg kunde. De u-fuldkomne Deele der afblive derfor egentligst mine. Udi øvrige er det et Ord, som paa hin Dag skal dømme sine u-bodfærdige og vantroe Foragtere eller Modsigere, men gjøre de Siæle salige, som sagtmodelig i Troen antage dets Indplantelse.

Kjøbenhavn,
d. 9. October 1737.

E. P.

Erindring til Skole-Mesterne.

1) De Spørgsmaale, som med Stræger i Bredden findes indcirklede, og saaledes tydelig adskilte, kand alleene læses og estertænkes i Bogen, men ey læres uden ad NB. af de tungnemmede og med alt forliden Skoles Gangs Tiid forsynede Børn, men de, der ey har Mangel paa Tiid eller Nemme, bør ey gaae noget Stykke forbi: Naar dette agtes, da kand ingen med Foye besvære sig over, at Bogen skulde være for stoer eller vanffelig, at lære uden ad, anseet en tredie eller fierde Deel deraf er indcirklet.

2) De Ord udi Sprogene, i hvilke Bevisningens Kraft egentlig ligger, findes ved Trykken adskilte fra de øvrige med anden Stil.

Indgang.

1. **F**iære Barn, vil du ikke gjerne være lykkelig paa Jorden, og salig i Himmelen?
Jo, kunde jeg ifkun blive det.
2. Vil du da vel gaae den Vey, som fører dig til dette Maal?
Ja, dersom jeg fandt finde den.
3. Troer du ikke, der er en Gud til?
Jo, thi Verden fandt umuelig have skabt sig selv, men maa have en Aarsag ældre og høyere end alle Ting, hvilket ævige Væsen kaldes Gud.
4. Troer du ikke, Gud raader for Saligheden?
Jo visselig, thi hand er over alle Ting.
5. Troer du ikke, at denne Gud under dig Saligheden?
Jo, thi hand er en god Gud.
6. Mon Gud da ikke vil vise dig Saligheds Vey?
Jo, det fandt ikke feyle.
7. Hvorved viser Gud dig og mig denne Vey?
Ved sit Ord.
8. Har vi da dette Guds Ord iblant os?
Ja, i den hellige Skrift, som kaldes Bibelen.
9. Har

9. Har Verden altid havt Guds Ord.

Ja, ved u-middelbare Alabenbaringer og de aldrende Fædres mundtlige Underviisning fra Slægt til Slægt har Menneskene før Moses Tiid havt Guds Ord, men skriftlig var det ey optegnet, førend Moses dermed gjorde en Begyndelse.

10. Hvem har skreven Bibelen?

De hellige Propheter, Evangelister og Apostler.

11. Men vare disse ikke Mennesker?

Jo.

12. Hvorledes ere da deres Ord Guds Ord?

Fordi Guds Aand har givet dem i Sinde, alt hvad, og med hvilke Ord de skulde skrive.

2 Tim. 3, 15. 16. 17. Efterdi du veed den hellige Skrift af Barndom, som fand giøre dig viis til Saliggjørelse ved Troen, som er i Christo Jesu. Den gandske Skrift er indblæst af Gud, og nyttig til Lærdom, til Straf, til Rettelse, til Optugtelse, som er i Retfærdighed: At det Guds Menneske skal være fuldkommen, beredt til al god Gierning.

2 Pet. 1, 21. Der er ikke nogenfinde en Prophetie fremkommen af menneskelig Villie; men de hellige Guds Mennesker talede, i det de bleve drevne af den hellig Aand. See meere Matth. 10, 19. 1 Cor. 2, 13.

13. Hvor af kiender man, at just denne Skrift, som vi have, er det sande Guds Ord?

Alf adskillige Ting, saasom Jødernes, Tyro

Tyrkernes og andre ældgamle Slægters Tilstaaelse, da de beraabe sig paa samme Ord; af Skribenternes Overeensstemmelse, af Spaadommernes Opfyldelse, af de mangfoldige Miraklers Stadfæstelse, og endelig af den store Fremgang, dette Ord har haft, uden Tvang, og menniskelig Magt, ja midt i de blodigste Forfølgelser, da saa mange tusinde Martyrer har beseglet Sandheden med deres Blod.

14. Men hvad skal den gjøre, som ikke endda troer, at Skriften er Guds Ord?

Hand skal kun forsøge, at adlyde Ordet, og give dets Virkning Rum i sit Hierte, da bliver hand snart vaer, at det har en overnaturlig og ret guddommelig Synd, Kraft, Liv og Aand hos sig, til at oplyse, overbevise, opmuntre, trøste og straffe Samvittigheden.

Joh. 7, 17. Dersom nogen vil gjøre hans Vilje, hand skal kiende, om Lærdommen er af Gud, eller jeg taler af mig selv. See Ps. 50, 23.

15. Skal vi endelig antage den Hellige Skrift for vor Troes og Levnets eeneste visse og fuldkomne Rettesnor?

Ja visselig.

Luc. 16, 29. De have Mosen og Propheterne, lad dem høre dem. Joh. 20, 31.

16. Maa man da ikke grunde sin Troe og Levnet paa u-middelbare Aabenbaringer, Drømme, egen Fornuftes Indbildning, andre Menniskers Myndighed og eksempler, gammel Meening, Ordsprog, Vedtægt og Sædvane, eller noget saadant?

Nej, derpaa grundes ingen sand Troe og Lydighed, men Overtroe, u-gudelighed og selvudvaldt Dyrkelse, som er Gud imod.

Gal, 1, 8. Men dersom og vi, eller en Engel af Himmelen, prædike Evangelium for eder, foruden det, vi prædikede eder, hand være en forbandet Ting!

Matth. 15, 9. Men de dyrke mig forgæves, i det de lære saadanne Lærdomme, som ere Menniskers Bud.

17. Har Guds Ord endnu flere særdeles Egenskaber, fremfor Menniskens Ord?

Ja, næst dets guddommelige Visshed, Kraft og Fuldkommenhed, som allerede er vilst, har det en særdeles Klarhed til at oplyse os af Naturen blinde Mennisker.

Psal. 119, 105. Dit Ord er en Lygte for min Fod, og et Lys paa min Stie.

18. Er Bibelen dog ikke mørk og u-tydelig for de eenfoldige og u-lærde?

Udi alle Ting, som udkræves at vide til Salighed, er den klar nok, for den, som ret omgaaes dermed, enten hand er læg eller lærd.

2 Tim. 3, 15. 16. 17.

19. Hvor

19. Hvorledes omgaaes man da ret med Guds Ord?

Naar man først sukker til Gud om hans Aands Oplysning, dernæst læser med god Andagt og alvorlig Estertanke, med villigt Forsæt at ville leve efter Ordet, sampt virkelig Lydighed og Ovelse. Naar man søger at stille sin Siæles Hunger, og ey sin fiodelige Nysgierighed der i, og endelig, naar man ikke hendirger Ordenes Forstand efter sine egne Begiærligheder, men søger u-partiisk der i den Sandhed, som er til Gudsfrygtighed, og præver sit eget Hierte derefter. Joh. 5, 39. 40. cap. 7, 17.

20. Kænd man ey af egen blot naturlig Fornuft forstaae og udlegge Skriften til Sandhedens Kundskab?

Nej, thi vor Fornuft er ved Synden forberbet.

1 Cor. 2, 14. Det naturlige Menneske fatter ikke de Ting, som høre Guds Aand til, thi de ere ham en Daarlighed, og hand kænd ikke kiende dem, thi de dømmes aandeligen. Eph. 1, 17.

21. Af hvem skal Skriften læses?

Af alle, og altsaa ikke allene af Lærerne, men og af Tilhørerne, alle har ikke alleneste Frihed og Rettighed til at læse Skriften, men det er dem endog befalet som en Pligt, ja det er i sig selv en guddommelig Belgierning, som enhver

Christen med Tassigelse og Glæde flittig bør betiene sig af til sin Velfærdi Tid og Evighed. Ap. Giern. 17, 11. og 2. Tim. 3, 15. Joh. 5, 39. 40. 22. Hvorledes deeles den hellige Skrift?

Udi det gamle Testamente, som af Propheterne er skreven paa Ebraiske for Christi Tider, og det nye Testamente, som af Evangelisterne og Apostlerne er skreven paa Græsk efter Christi Tider, og begge Deeles siden oversatte i vore Landes Sprog, til hver Mands Brug og Beste.

23. Lad mig høre, om du veed i Stykke: Viis, hvad for Bøger der henhøre til det gamle Testamente?

Deres Navne og Tal, som i Prædiken og Læsning forekomme, ere efter Ordenen, som følger: Fem Mose Bøger, een Josvæ, een Dommernes, og een Ruths Bog, tvende Samuels, tvende Kongernes, og tvende Chronikernes Bøger. Een Esra, een Nehemia, een Esther, og een Jobs Bog. Halvandet hundrede Psalmer, meestendeel digtede af Kong David. Treende Salomons Bøger kaldede Ordsprogene, Prædikeren og Høysangen. Fire store Propheter navnlig: Esaias, Jeremias, Ezechiel og Daniel. Tolv smaa Propheter navnlig: Hoseas, Joel, Amos, Obadia, Jonas, Micheas, Nahum, Nabakuf, Zephaniah, Haggæus, Zacharias, Malachias.

24. Mig synes, her fattes nogle, som jeg dog finder i min Bibel, saasom, Tobiaæ og Judiths Bog, Viisdommens Bog, Syrachs Bog, Baruchs Bog. De korte Historier om Susanna, og Dragen i Babylon, Maccabæernes Bøger og Manasse Bøn?

Disse sidste Bøger ere ey som de andre Canoniske eller Regel-rette, og af Guds Aand indblæste, men kaldes til forskiel Apocryphiske, eller Skulte, fordi de ey ere af den Værdie og Myndighed, endskjønt de indeholde nogle gode Lærdomme.

25. Hvilke ere det nye Testamentes Bøger?

De fire Evangelister, Matthæus, Marcus, Lucas og Johannes, Apostlernes Gierninger, Apostlernes Gendebreve, nemlig: St. Pauli eet til de Romere, tvende til de Corinthier, eet til de Galater, eet til de Epheser, eet til de Philippenfer, eet til de Coloffer, tvende til de Thessaloniker, tvende til Timotheum, eet til Titum, eet til Philemonem, eet til de Ebræer. Saa og syv almindelige Breve af de andre Apostler, nemlig: St. Jacobi eet, St. Petri to, og St. Johannis tre, St. Judæ eet, og endelig bliver Bibelens sidste Bog St. Johannis Aabenbaring, og alle disse ere umiddelbar indblæste af den Hellig Aand.

26. Hvad er dog Kiernen og den korteste Indhold af alle de Bibelske Bøger?

Det er den store Sandhed, at Jesus er Kristus, Bøyn, Livet og Sandheden til Salighed for alle troende Siæle.

Joh. 20, 31. Men disse Ting ere skrevne, at I skulle troe, at Jesus er den Kristus, den Guds Søn, og at I, som troe, skulle have Livet i hans Navn.

27. Hvad forskiæl er der paa Lærdommen i det gamle og nye Testamente?

Propheterne i det gamle Testamente vidnes de ved Spaadomme og Forbilleder om Christo, som skulde komme, men Evangelisterne og Apostlerne vidne i det nye Testamente ved klare og tydelige Ord om ham, som allerede kommen i Verden.

28. Men efterdi Bibelen er en stoer Bog, hvorledes kand da de unge og eenfoldige finde denne Skriftens Kierner?

De kand for først behielpse sig med Sal. Doct. Luthers Catechismo.

29. Hvad er Catechismus?

Den er en liden Bibel, eller kort Begreb af Guds Ord om vor Troe og Levnet, forfattet i Spørgmaal og Gienfvar.

30. Hvad har Lutherus i sin liden Catechismo sat over enhver Part til opbyggelig Erindring?

De Ord: Hvorledes en Huus-Fader eenfoldelig skal undervise sit Huus-Folk.

31. Er dette da alle Huus-Fædres Pligt?

Ja visselig.

5 Mos. B. 6, 6. 7. Disse Ord, som jeg byder dig i Dag, skal være paa dit Hjerte, og du skal igientage dem for dine Børn, og tale om dem, naar du sidder i dit Huus, og naar du gaaer paa Veyen, og naar du opstaar.

32. Hvor mange ere Catechismi Hovedparter?

Fem, af hvilke den første handler om de ti Guds Bud, den anden om Troens Artikler, den tredie om Herrens Bøn, den fjerde om Daabens Sacramente, den femte om Alterens Sacramente; Hvorefter følger Huus-Tablen, som indeholder hvert Menniskes Pligt efter sin Stand, og denne findes her indført udi det fjerde og siette Bud.

33. Kand dette ey fattes kortere?

Jo, thi al Catechismi Indhold henhører enten til Loven eller til Evangelium.

34. Hvad er Loven?

En Lærdom, i hvilken Gud viser os sin Retfærdighed, lærer os, hvordan vi bør være, hvad vi skal gjøre, og truer os, om vi efterlade det, eller gjøre tvert imod.

35. Hvad er Evangelium?

En Lærdom, i hvilken Gud viser os sin Barmhiertighed i Christo, tilbyder os den samme, lærer, hvad vi skal troe, og lover dem Naade, som adlyde ham i Troen.

36. Hvad bemerker egentlig det fremmede Ord Evangelium?

Et glad Budskab.

37. Hvor handles i Catechismo om Evangelio?
Udi de fire sidste Hoved-Parter.

38. Hvor handles i Catechismo om Loven?
Udi den første Part.

Den første Part

Om

Loven.

39. Hvor mange Slags Love havde Gud givet
i det gamle Testamente?

Trende Slags, nemlig: (1) Den Ceremonialste Kirke-Lov. (2) Den verdslige Politie-og Regjerings-Lov. (3) Den Moralste eller almindelige Kiærligheds og Levnets Lov.

40. Staaer den Ceremonialste Kirke-Lov endnu
ved Magt?

Nej, dens Ceremonier og Ofringer vare
iffun evangeliske Forbilleder paa Christum,
som har affkaffet den ved sin Tilkommelse.
Col. 2, 16. 17. Ebr. 10, 1.

41. Staaer den Jødiske Politie-eller Regjerings-
Lov endnu ved Magt?

Nej, den var ligesom den Ceremonialste
gIVEN Jøderne alleene til en Tiid; men nu
er

Jer enhver Christen henviist til den Lands Lov,
| som hans egen Øvrighed foreskriver. Rom.
13, 1.

42. Staaer da den Moralske eller almindelige
Kærligheds Lov ey heller længere
ved Magt?

Jo visselig, thi denne Lov grunder sig paa
Guds hellige og retfærdige Natur, og altsaa
indeholder Guds uforanderlige og bestandige
Villie til alle Mennisker i alle Tider, som er
Kærlighed imod Gud, sig selv og Næsten.

43. Hvorledes har Gud aabenbaret denne sin
Lov og bestandige Villie?

Hand har ved Skabelsen indskrevet den i
alle Menniskers Hjerter, og altsaa kaldes den
Naturens Lov. Rom. 2, 15.

44. Har Gud paa ingen anden Maade aaben-
baret sin Lov?

Jo, hand har ogsaa givet den synlig og
udvortes beskrevet paa tvende Steen-
Tabler.

45. Hvor gav hand Loven?

Paa Sinai Bierg, med Torden og Lyn-
Gld til Tegn af hans brændende Nidkærlighed
imod Overtrædere.

46. Kan vi ved denne Lov blive salige?

Nej, fordi ingen efter Synde-Faldet kand
fuldkommen holde den.

Rom. 8, 3. Det som var Loven amueligt, i det den

var Krøbelig formedelsl Riødet, det gjorde Gud, som sendte sin egen Son.

47. Garner os Loven da slet intet?

Jo, gandske meget.

1 Tim. 1, 8. Vi vide, at Loven er god, dersom nogen bruger den som en Lov, (det er, som den bør bruges.)

48. Hvad er da Lovens rette Brug og Nytte?

1) Den overbeviser de u-bodsfærdige om deres Synder, samt Guds Bredde over Synden.

Rom. 3, 20. Ved Loven kommer Syndens Erkendelse.

2) Den ængster og driver de bodsfærdige til at søge Christum.

Gal. 3, 24. Loven er vor Tugte-Mester til Christum.

3) Den underviser de troende om, hvad de skal gjøre og lade.

Ordsp. 6, 23. Thi Budet er en Lygte, og Loven et Lys, og Tugtens Straf er Livets Vey.

49. Ere da de troende underkaste Loven?

Nej, ikke Lovens Evgang og Forbandelse, thi derfra har Christus igienløst dem.

Rom. 6, 14. I ere ikke under Loven, men under Naaden.

1 Tim. 1, 9. Jeg veed, at der ligger ingen Lov paa de retfærdige.

50. Er da en troende Christen ey skyldig, at leve efter Loven?

Jo visselig.

Rom. 3, 31. Afskaffe vi da Loven formedelsl Troen? det være langt fra, men vi stadfæste Loven.

§ 1. Hvers

51. Hvorledes skal jeg forstaae dette, som synes mig underligt?

Mærk da disse to Ting. En troende Christen er fri fra Lovens Forbandelse og Lovens Evang, men ey fra Lovens Lydighed, det er, hand gjør, just hvad Loven kræver, dog ey af Lovens Evang og Forbandelses Frygt, men fordi Christi Kiærlighed tvinger ham der til, og naar hand, imod sin Villie, af Strøbelighed forseer sig, da rammer Lovens Forbandelse ham aldeles ey, fordi hand ler i Christo. Rom. 8, 1.

52. Er Loven tilfreds med udvortes Gierninger?

Nej, Loven er aandelig, og kræver det gandske Menniske med Legem, Siæl, Sind, Begiærlighed og al Kraft.

Rom. 7, 14. Thi vi vide, at Loven er aandelig, men jeg er kiødelig, soldt under Synden.

53. Hvorledes deeles Guds Lov?

Udi tvende Tabler, af hvilke den første har tre, den anden syv Bud eller Befalinger.

54. Hvad er Lovens korteste Sum?

Intet andet end Kiærlighed til Gud, og selv og vor Næste, thi den, jeg elsker, gjør jeg ey gierne imod.

Rom. 13, 10. Saa er da Kiærligheden Lovens Fylde.

1 Tim. 1, 5. Enden paa Buddet er Kiærlighed

af et reent Hjerter, og af en god Samvittighed, og af en Troe, som er uden Skræmt. I Cor. 13, 1. 2. 3.

Om Lovens første Table.

55. Hvad er Summen af den første Table?

Kiærlighed til Gud, som lærer mig al min Pligt mod ham.

Luc. 10, 27. Du skal elske Herren din Gud af dit gandske Hjerter, af din gandske Siæl, af al din Styrke og af dit gandske Sind.

Det første Bud.

Du skal ikke have fremmede Guder for mig.

56. Hvad er det?

Vi skulle over alle Ting frygte og elske Gud, og os paa hannem alleene forlade.

57. Hvad har jeg i dette og andre Guds Bud, at give Agt paa?

To Ting, nemlig: det onde, som forbydes, og det gode, som tvert imod befales.

58. Hvad ont forbydes i det første Bud?

Alt bedrive Afguderie.

59. Hvad er en Afgud?

Alt det, som et Menniske dyrker, frygter, elsker, og forlader sig paa i Steden for den eeneste sande Gud.

60. Hvorledes bedrives saadant Afguderie?

En

Enten paa en grov, eller subtile og fiin Maade.

61. Hvad er det grove Afguderie?

Naar man tilbeder Soel, Maane, Stærner, Billeder, Engle eller afdøde Helgen tvert imod Guds Ord.

Es. 42, 8. Jeg er Herren, det er mit Navn, og jeg vil ingen anden give min Ære, eller de udskarne Billeder min Lof.

62. Men maa man ikke nok ved et Billede tilbede den sande Gud, og sigte til ham selv?

Nej, Gud er en Aand, og de ham tilbede, bør det, at tilbede i Aand og Sandhed. Joh. 4, 24.

63. Maa man ey udbede sig Englenes eller dødes Helgens Forbøn hos Gud?

Ingenlunde, thi Gud vil alleene paakaldes: Du skal tilbede Herren din Gud, og dyrke hannem alleene. Matth. 4, 10. Derforuden er det og forgiæves, thi Abraham veed intet af os, og Jsrael kiender os ikke. Es. 63, 16.

64. Hvorledes begaaes det subtile Afguderie?

Naar Hjertets Kiærlighed, Frygt, eller Tillid vender sig af fra den levende Gud, for at hænge ved nogen Ting meere, end ved Gud, eller ligesaa meget som ved ham.

65. Hvor mange Slags hemmelige Afguderie ere der da, som kand stikle vore Hjærter fra Gud?

Til saadanne Afguder kand vi giøre enten

os selv, eller andre Mennisker, eller andre Creaturer, eller den udvortes Guds, Tieneste, eller ogsaa Diævelen.

66. Hvorledes gjør man sig selv til Afgud?

Naar man forelsker sig i sig selv, søger ifk kun sig selv, og sætter egen Ære, egen Villie, egen Nytte og egen Fornøjelse til sit Hovedmaal, for hvilket Gud og Næsten maa staae tilbage. Altsaa skeer det særdeles:

1) Ved egen Ære. Hvad har du, som du ikke har annammet? men dersom du og haver annammet det, hvi roser du dig, som du havde ikke annammet? 1 Cor. 4, 7.

2) Ved Egensindighed. Gienstridighed er en Trolddoms Synd, og at blive derudi er Afguds Dyrkelse. 1 Sam. 15, 23.

3) Ved egen Lyst. Mange omgaaes som Christi Korsens Fiender, hvis Ende er Fordervelse, hvis Gud er Bugen. Phil. 3, 18. 19.

67. Er da al egen Kierlighed Afguderie?

Nej, ikkun den uordentlige og u-maadelige, som opløfter sig over Gud, vil en bøye sig hiertelig under Gud, og erkiende sig selv at være intet, men Gud at være det høieste Gode.

68. Hvorledes kand man gjøre andre Mennisker til sine Afguder?

Naar man af u-tidig Frygt for dem, eller Kierlighed og Tillid til dem, enten efterlader det gode, eller gjør det onde.

Jer. 17, 5. Forbandet er den Mand, som forlader sig paa Mennisket, og holder Riød for sin Arm, og hvis Hjerte viger fra Herren.

69. Hvorledes kand man gjøre andre Creaturer til sine Afguder?

Naar man forelsker sig saaledes i dem, at de drage Hjertets høieste Glæde, Trøst og Tillid fra Gud til sig, hvilket særdeles kienes hos gierige, som vil tillige tiene Gud og Mammon, kaldes derfor Afguds-Dyrkere.

Col. 3, 5. og Eph. 5, 5. Thi dette maae I vide, at ingen Skørlevnere eller u-reen, eller gierig, hvilken er en Afguds-Dyrker, haver Andel i Christi og Guds Rige.

1 Tim. 6, 17. Byd de rige i denne Verden, at de ikke hofmode sig, ey heller sætte Haab til den uviste Rigdom, men til den levende Gud.

70. Hvorledes kand man bedrive Afguderie med den udvortes Guds-Tjeneste?

Naar man midt i sin Ubodsfærdighed sætter en blind Tillid til Kirke-Gang, Skrifte-Gang, Alter-Gang, Almisse, Bøn, Sang, Læsning og deslige Gierninger, som ikkun ere gode hos de bodsfærdige, men gielde intet hos Hyklere.

Jer. 7, 45. Forlader eder ikke paa løgnagtige Ord, at de sige: Herrens Tempel, Herrens Tempel, Herrens Tempel ere de, men dersom I alvorlig bedre eders Veye og eders Jdrætter.

Esa. 1, 15. Naar I end udbrede eders Hænder, da

da vil jeg skiule mine Dyne for eder, thi eders Hænder ere fulde af Blod.

71. Er der da i vor offentlige Guds-Tieneste noget afgudisk?

Jntet, som i sig selv fortjener dette Navn, men ved Misbrug kand alle Creaturer gøres der til, som vi nylig har hørt.

72. Hvad bevæger da Menniskene til saadan u-gudelig Misbrug?

Det gjør egentlig Sikkerhed, som gierne vil have nogle Støtter, at helde sig til. Naar den u-gudelige fordsømmes af sin egen Samvittighed, og dog ey vil ombende sig til Gud selv, saa vender hand sig med sin Tillid desto snarere til Skrifte-Stolen, Alteret og udvortes Øvelser, søgende der i en trøstlig Tilflugt for sin vanhellige Siæl, saa at det, som i sig selv er u-skyldigt og got, bliver ham en Afgud, det er, et Afhold og Hinder fra den rette Guds-Dyrkelse i Aand og Sandhed, da det dog skulde være ham en Besordring der til.

Luc. 13, 26. 27. Da skal I begynde at sige: Vi aade og drukke for dig og du lærde paa vore Gader, og hand skal sige: jeg kiender eder ikke, hveden I ere; viger alle fra mig, som beslitte eder paa U-retfærdighed. See fremdeles Matth. 7, 21. 22. 23.

73. Kand man og gjøre Dævelen selv til sin Afgud?

Ja,

Ja, alle modtvillige Syndens Tienere ere tillige Dævelens Tienere, og hand deres Gud og Herre.

2 Cor. 4, 4. Denne Verdens Gud har forblindet de vantroes Sind. Rom. 6, 16.

74. Vi har hørt det onde, som forbydes, siig mig end det gode, som befales i det første Bud!

Alt vi over alle Ting skal frygte og elske Gud, og os paa ham alleene forlade.

75. Saa seer da Gud egentlig paa vort Hierte: lag imod ham?

Ja, thi hand siger Ordsp. 23, 26. Min Søn, giv mig dit Hierte.

76. Kænd nogen ret elske, frygte, og forlade sig paa Gud, saa længe hand ey rettelig kiender ham?

Nej, det er uueligt; men kiende vi hans Retfærdighed, da frygte vi ham, hans Godhed, da elske vi ham, og hans Almagt, da forlade vi os paa ham.

77. Saadant vide jo de fleeste Mennsker om Gud, monne de da ogsaa frygte, elske, og forlade sig paa ham?

Nej, thi de fleestes Kundskab er død og kraftesløs.

1 Joh. 2, 4. Hvo som siger: jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans Bud, hand er en Løgnere, og i ham er ikke Sandhed.

78. Hvilken er da den rette levende Guds Kundskab?

Den

Den der bevæger vore Hjerter til at elske Gud, og at undsee os for alt ont i hans hellige Nærværelse.

1 Joh. 2, 3. Derpaa vide vi, at vi have kiendt ham, om vi følge hans Bud.

79. Men er det ey best, at blive i Eenfoldighed?

Jo, men ey i Bankundighed og Blindhed.

Rom. 16, 19. Jeg vil, at I skulle være vise til det gode, men eenfoldige til det onde.

80. Hvad er den sande Eenfoldighed?

Alt man lige frem i Troen antager alt, hvad man er vis paa, at Gud har aabenbaret, foruden at gruble derpaa med kiodelig Forsnust.

81. Hvad virker nu den sande Guds Kundskab?

Dette, at man visselig frygter, elsker, og forlader sig paa den Gud, som man ret kender.

82. Hvad er det, at frygte Gud?

Det er, hiertelig at undsee sig for Guds allerhelligste Majestæt, saa man er bekymret og bange for at opvække hans retfærdige Brede ved nogen Synd.

Matth. 10, 28. Frygter ikke for dem, som ihjelslaae Legemet, men kand ikke ihjelslaae Sielen, men frygter heller for den, som kand forderve Siæl og Legeme tillige i Helvede.

Phil. 2, 12. Forarbejder eders egen Saliggjøreelse med Frygt og Bævelse.

83. Hvor

83. Hvor mange Slags Gudsfrygt er der til?
To Slags, en Trældoms Frygt og en
sønlig Frygt.

84. Hvad er en Trældoms Frygt?

Naar man frygter Gud alleene for Straf-
fens Skyld uden Kiærlighed og Tillid.

I Joh. 4, 18. Frygt er ikke i Kiærlighed, men
den fuldkomne Kiærlighed driver Frygten ud, thi
Frygt haver Pine, men hvo som frygter, er ikke
fuldkommen i Kiærlighed. See videre Jobs 15, 29.
og Viisdomm. 17, 11. 12. 13.

85. Hvad er den sønlige Frygt?

Naar man af Kiærlighed til Gud, er bang
for, at gøre ham imod, endskjønt man ik-
ke havde nogen Straf at vente.

I Mos. 30, 9. Hvorledes skal jeg gøre denne
store Ondskab, og synde imod Gud?

86. Hvilken af disse to Slags Frygt findes hos
sande Christne?

Den sønlige Frygt tilhører dem egentlig
som Guds Børn, dog blandes den samme
tit med noget af Trældoms Frygt, særdeles
i Anfægtnings Tid.

Rom. 8, 15. Thi I aannammede ikke atter en
Trældoms Aand til Frygt, men I aannammede en
sønlig Udkaarelses Aand, hved hvilken vi raabe:
Abba Fader.

Matth. 8, 26. Hvi ere I frygtagtige, I lidet tro-
ende?

87. Hvorpaa kiender man da et gudsfrygtigt
Menneske?

Ders

Derpaa, at hand hader og flyer Synden, som sin største Fiende, og kand u-muelig føre det over sit Hierte, at gjøre forsætlig ont.

Ordspr. 8, 13. Herrens Frygt er, at hade ont.

88. Ere ikke ogsaa alle de gudfrygtige Folk, som læse, bede og synge meget?

Ikke altid, thi der ere og de, som have Guds frygtigheds Skin, og negte dens Kraft. 2 Tim. 3, 5.

89. Hvoraf har den sande Gudsfrygt sin Oprindelse?

Alf Guds Kiærlighed, som virker saadan Betyrning, for at tænktes den fromme Fader.

90. Hvad er det da at elske Gud?

Det er, at vi agte ham høyt, inderlig længes efter ham, søge vor rette Glæde og Fornøjelse i ham, og overgive os aldeles i hans behagelige Villie.

Psalm. 18, 2. 3. Herre, jeg haver dig hiertelig Kiær, min Styrke.

Ps. 73, 25. 26. Hvem haver jeg i Himmelen? ligge ved dig haver jeg ikke Lyst til noget paa Jorden. Forsmægter end mit Kiød og mit Hierte, saa er Gud mit Hiertes Klippe og min Deel ævindeligh.

Psalm. 42, 2. 3. Ligesom en Hiort skriger efter Vand: Strømme, saa skriger min Siæl til dig, o Gud! min Siæl tørster efter Gud, efter den levende Gud, naar skal jeg komme der hen, og sees for Guds Ansigt?

91. Hvor høyt skal vi elske Gud?

Over

Ober alle Ting, ligesom hand er det høyeste Gode.

Matth. 10, 37. Hvo som elsker Fader eller Moder meere end mig, hand er mig ikke værd. See videre Luc. 10, 27.

92. Kænd man da ikke tillige elske Gud, og Verdens syndige Væsen?

Nej.

1 Joh. 2, 15. Elsker ikke Verden, ikke heller de Ting, som ere i Verden, dersom nogen elsker Verden, er Faderens Kiærlighed ikke i ham.

93. Hvorfor skal vi elske Gud?

Først fordi hand er fuldkommen god i sig selv, dernæst fordi hand er god og kiærlig imod os, som hver dag nyde hans Velgierninger.

Matth. 19, 17. Ingen er god uden een, som er Gud.

1 Joh. 4, 19. Vi elske ham, thi hand elskte os først.

94. Hvorpaa kiendes man at elske Gud?

1) Paa et gudeligt Levnet.

Joh. 14, 21. Hvem som haver mine Befalinger, og holder dem, hand er den, som mig elsker.

2) Paa Kiærlighed til Næsten.

1 Joh. 4, 20. Dersom nogen siger: jeg elsker Gud, og hader sin Broder, hand er en Løgnere, thi hvo som ikke elsker sin Broder, som hand haver seet, hvorledes kand hand elske Gud, som hand ikke haver seet?

3) Paa Lyst til Guds Ord, og Omgang med ham i Bønnen.

Psal. 73, 28. Det er mig got, at jeg holder mig nær til Gud.

95. Kænd

95. Kænd du elste Gud af dine egne Kræfter?
 Nej, Guds Aand virker selv Kiærlighe-
 den i mig.

Rom. 5, 5. Guds Kiærlighed er udøst i vore
 Hjerter ved den Hellig Aand.

96. Er der nogen Nytte ved at elste Gud?

Ja, allerstørste Nytte, thi vi vide, at alle
 Ting tiene dem til gode, som elste Gud. Rom. 8 28.

97. Kænd da de, som elste Gud, sikkerlig forlade
 sig paa ham?

Ja.

Ps. 84, 12. 13. Den H. Erre Gud er Soel og
 Skjold. H. Erren skal give Naade og Fre, hand
 skal intet got negte dem, som vandre frommeligen.
 H. Erre Zebaoth! saligt er det Menniske, som haaber
 paa dig.

98. Hvad er det at forlade sig paa Gud alleene?

Det er, med fuld Tillid at overgive sig i
 Guds Forsyn, vente alt got fra ham, og sætte
 al sin Sag i hans Haand.

Ordspr. 3, 5. Haab paa H. Erren i dit gandske
 Herte, og forlad dig ikke paa din Forstand.

99. Maa man da ey forlade sig paa Mennisker?

Nej, thi tit kunde eller ville de ikke
 hielppe.

Psal. 146, 3. 4. Forlader eder ikke paa Syrster,
 paa et Menniskes Barn, hos hvilket er ingen
 Frelse.

100. Hvorfor skal man da forlade sig paa Gud?

For di hand er vor almægtige og trofaste
 Ven.

Psal. 146, 5. 6. Salig er den, hvis Hielp Jakobs Gud er, hvis Haab er til Herren hans Gud, som gjorde Himmelen og Jorden, Havet, og alt det, som der er i dem, hand som holder Love ævindelig.

101. Skal man alleeneste i gode Dage forlade sig paa Gud?

Nej, i Nødens Tiid fornemmelig.

Psal. 57, 2. Min Siel forlader sig paa dig, og jeg forlader mig paa dine Fingers Skygge, indtil Ulyk-
ken er gaaen over.

102. Maa man nok forlade sig paa Gud, naar man selv styrter sig motvillig i Fare?

Nej, thi det er Formastelse.

Matth. 4, 7. Du skal en friste Herren din Gud.

103. Hvad for dyder henhøre fremdeles til det første Bud?

Naar man frygter og elsker Gud over alle Ting, forladende sig paa ham alleene, da følger der af særdeles Ydmyghed, Taalmodighed og Selvfornegtelse.

104. Hvad er Ydmyghed?

Hiertets grundige Overbeviisning om, og Følelse af sin Uværdighed for Gud til mindste Raade, Værd, Roes og Høvhed.

1 Petr. 5, 5. 6. Værer beprydede med Ydmyghed; thi Gud staaer de hoffærdige imod, men de ydmyge giver hand Raade.

105. Hvad er Taalmodighed?

At man for Guds Skyld gierne tager mod de tilsendte Lidelser, endskiønt de ere Kiød og Blod tunge, saa man uden Knur, ja med

Taksigelse holder ud, indtil Gud vil gjøre en Forandring.

Jak. 1, 2. 3. 4. Mine Brødre, aater det for al Glæde, naar I falde i adskillige Fristelser, vidende, at eders Troes Forsøgelse gjør Taalmodighed, men Taalmodighed haver en fuldkommen Sierning paa det I skulle være fuldkomne.

106. Hvad er Selv : Fornegtelse ?

Alt et Menneske sætter sig selv tilside, eller affiger sin egen Billie, og alt det, ham kjær er i Verden, paa det Guds Billie i ham alleene maa have Fremgang.

Luc. 14, 26. 27. Dersom nogen kommer til mig, og hader ikke (det er, fornægter eller mindre elsker) sin Fader og Moder og Hustru og Børn og Brødre og Søstre og til med sit eget Liv, kand kand ikke være min Discipel, og hvo som ikke bærer sit Kors, og kommer bag mig, kand en være min Discipel.

Det andet Bud.

Du skal ikke tage Herrens din Guds Navn forfængeligen, thi Herren vil ikke holde den uskyldig, som tager hans Navn forfængeligen.

Det er :

Vi skulle frygte og elske Gud, ingen bande ved hans hellige Navn, ikke sværge, ikke gjøre Troldom, ikke love, ikke skuffe ; men udi al vor Modgang paakalde Guds hellige Navn, bede, love og takke.

107. Hvor

107. Hvorfor begynder dette og alle øvrige Bud med de Ord: Vi skulde frygte og elske Gud?

Det skeer for at vise, hvorledes alle sande Christendoms Dyder maa ikke være en blot udvortes Erbarhed og borgerlig Retfærdighed, men de maa komme inden fra af et Kiærligt og gudfrygtigt Hiertelag. De maae være rette Troens saa og Kiærligheds og Gudfrygtigheds Frugter, hvis de skal takles Gud, og være bedre end Phariseernes Retfærdighed.

108. Hvad ont forbydes i det andet Bud?

Alt tage Guds Navn forfængeligen.

109. Hvad er Guds Navn?

1) De egentlige og særdeles Navne, med hvilke han i Skriften kaldes, saasom Jehova, Gud, Herren, Fader, Søn, og Hellig Aand, Jesus Christus, og deslige.

2) Alt det, som henhører til Gud, hvor af han kiendes ligesom en Mand af sit Navn. Her til henhører da hans Væsen selv, hans Egenskaber, hans Majestæt, hans Gierninger, hans Ord, hans Sacramenter, og alt det, der angaaer hans Dyrløse. Ps. 48, 11.

110. Hvorledes tages nu Guds Navn forfængeligen?

1) Naar man i daglig Tale anfører Guds Navn, et Sprog af Bibelen, et Vers af en

gudelig Psalme eller noget aandeligt paa en forfængelig og letsindig Maade til Skæmt eller til Mundheld uden Erbødighed og Andagt. Item naar man laster Guds Gjerninger.

2) Naar man blander dette velsignede Navn med forbandede Ord og Gjerninger, brugende det til at bande, sværge, gjøre Trolsdøm, lyve eller skuffe.

III. Hvad er det at bande ved Guds Navn?

Naar man i dette gode Navn ønsker ont over sig selv eller sin Næste, ja naar mangen Guds Fiende tør bespotte den Allerhøjest selv.

Jal. 3, 9. Med Tungen love vi Gud og Faderen, og med den forbande vi Menneskene, som ere gjorde efter Guds Lignelse, af den samme Mund udaaer Velsignelse og Forbandelse. Mine Brødre, disse Ting bør ikke saa at være.

III2. Hvad er det at sværge?

Naar man bekræfter en Ting ved Guds Navn, og saaledes kalder Gud til Vidne og Dommere i sin Sag.

III3. Er det da aldrig tilladt at sværge?

Jo udi yderste Nødsfald, nemlig, naar Øvrigheden paa Guds vegne kræver det, og Sandhed ey anderledes kan komme for Lyset, da det er en Kiærligheds Gjerning.

Math. 5.

Hebr.

Hebr. 6, 16. Mennisker sværge vel ved en større, og Eeden er dem en Ende paa al Modsigelse til en Stadfæstelse.

114. Er da al anden Sværgeren i daglig Tale Synd?

Ja stor Synd, endskiønt den ringe agtes.

Matth. 5, 34. 37. Jeg siger eder, I skal aldeles intet sværge, men eders Tale skal være ja, ja, ney, ney, men hvad der er over, er af det onde.

115. Men hvad, om man ey vil troe mig paa ja og ney?

Da skal jeg trøste mig ved, at mit Vidne er i Himmelen.

116. Er da Synden saa stor, naar jeg ey sværger med Forsæt, men har det Mundheld af en Vane?

Ja visselig, thi en syndig Vane giver tilsiende, at Synden hersker over mig.

Eyr. 23, 11. Vænn ikke din Mund til at sværge, og tilvænn dig ikke at nævne den Hellige, thi som en Evend, der bliver stedse hudstrøgen, fattes ikke Ribler, saa er og den, der sværger, og nævner ham altid, jo ikke reen for Synd. En Mand, som sværger meget, skal fylbes med Uret, og Plager skal ikke vige fra hans Huus. Forseer han sig der i, da er hans Synd over ham, men skiotter hand det ikke, da syndede hand dobbelt.

117. Hvad er det at gjøre Troldom ved Guds Navn?

Naar man med Guds Navn, et Sprog af Bibelen, eller noget, som hører Guds Tienesten til, vil helbrede Sygdomme paa Mennisker eller Dvæg, signe eller maale, vise igien, eller øve nogen Slags Overtroe.

5 Mos. 18, 10, 11, 12. Der skal ikke findes hos dig en Spaamand, en Dag-Vælger, eller som agter paa Fugle-Skrig, eller Troldekarl, eller Manere, eller Tegns Udleggere, eller Sandfigere, eller som gjør Spørsmaal til de døde; thi hvo som saadant gjør, er en Vederstyggelighed for H. Erren.

118. Maa man vel søge Raad hos Hexe: Mestere, eller Vise Mænd, som de kaldes?

Nej ingenlunde.

3 Mos. 19, 31. I skal ikke vende eder til Spaasvinder, og ikke søge hen til Spaa-Mænd, at besmitte eder paa dem, jeg er H. Erren eders Gud.

Ezech. 14, 10.

119. Lør man ey frygte for Hexer?

Nej, thi de kand uden Guds Tilladelse, intet gjøre de troende.

120. Hvorledes misbruges Guds Navn til at lyve og skuffe eller bedrage?

1) Ved falsk Lærdom, naar man bruger Guds Ord til at besmykke en vildfarende Lærdom.

2 Tim 3, 13. De onde Mænd og svigefulde fare frem til det værre, som bedrage og bedrages. 2 Pet. 3, 16.

2) Ved Hyllerie, naar man midt i sin Ondskab vil synes gudfrygtig, fordi man meget læser, synger, eller taler om Guds Ord.

Psal. 50, 16, 17. Hvad kommer det dig ved, at fortælle mine Skikke, og vil du tage min Pagt i din Mund, efterdi du hader Nærselse, og kaster mine Ord bag dig?

121. Hvad maa den vente, som paa nogen af disse Maader tager Guds Navn forsængelig?

Stor

Stoer Straf, baade timelig og ævrig, efterdi H. Erren ikke vil holde den uskyldig, som tager hans Navn forfængeligen.

122. Hvad er det gode, som befales os i det andet Bud?

At vi udi al vor Nød og Modgang, skal paakalde Guds hellige Navn, bede, love og takke.

123. Hvad er det, at bede og paakalde?

Bønnen er en Christens idelige Gierning. 1 Thess. 5. 17. Beder uden Afbrud.

Men Paakaldelse er en ivrigere Bøn, som trykkes af Hjertet ved Nød og Angest.

Psal. 50. 15. Kald paa mig i din Nøds Dag, jeg vil udfrie dig, og du skal prise mig.

124. Hvad er det at love og takke Gud?

Det første er, at skionne paa Guds Fuldkommenhed og Godhed i sig selv, og ophøje ham i sit Hjerte. Det andet er, at skionne paa Guds Godhed imod os, og prise ham derfor.

Psal. 103. 1. Min Siæl, lov H. Erren, og alt det i mig er, hans hellige Navn, min Siæl, lov H. Erren, og glem ikke noget af alt det gode, som han har gjort imod dig.

125. Er der endnu meere got, som det andet Bud forbinder os til?

Ja, nemlig ærbødighed at omgaaes med Guds Ord, gierne tale derom med andre, flittig læse den Hellige Skrift, at bekiende Guds

Sandhed usforfærdet endog i den største Fare.

Det tredie Bud.

Kom ihu, at du helliger Hvile-Dagen.

Det er:

Vi skulke frygte og elske Gud, ikke foragte eller forsømme hans guddommelige Ord, men det heller holde høyt og i Ære, det gierne baade høre af andre og lære andre.

126. Hvad befales os i det tredie Bud?

Alt vi skal hellige Hvile-Dagen.

127. Hvoraf har Hvile-Dagen sit Navn?

Alt Guds egen Hvile, det er Arbeids Eftersladelse paa den syvende Dag, efterat han i de forrige sex Dage havde skabt Himmel og Jord. 1 Mos. B. 2, 3.

128. Hvilken er Hvile-Dagen?

Hos Gøderne var det den syvende Dag i Ugen, paa hvilken Gud hvilede; men hos os er det den første, paa hvilken Christus stod op af døde.

129. Hvorledes skal vi hellige Hvile-Dagen?

Saa, at vi anvende den gandske Dag alene til hellige Tanker, Ord og Gierninger, og vor egen Helliggjørelses Befordring.

130. Hvad beforder da vor Helliggjørelse?

Guds Ords flittige Hørelse, Læsning og
Be-

Betragtning baade i Kirken og i vort eget Huus.

Joh. 17, 17. Hellige Fader, hellige dem i din Sandhed, dit Ord er Sandhed.

131. Hvorledes skal vi høre Guds Ords prædiken?

Med hiertelig Andagt, og et sandt Forsæt, at leve efter det samme.

Jak. 1, 22. Vorden Ordets Gjørere, og ikke dets Hørere alleene, hvor med I bedrage eder selv.

132. Gaae vi alleene i Kirken for at høre Prædikere?

Nej, ogsaa for at prise Gud, og opvække hverandre til kjærlig Omgang med ham.

Coloss. 3, 16. Lader Christi Ord boe rigelig i blant eder i al Wiisdom, lærer og paaminder eder selv med Psalmer og Sange og aandelige Viser, i det I synge nydeligen i eders Hierte for Herren.

133. Er alting afgjort, naar saadan offentlig Guds Tieneste er til Ende?

Nej, vi maa siden ved Bøn, Betragtning og Prøvelse indtrykke Sandheden kraftigere i vore Hjerter, og i denne indvortes Tempel, som er en stille Aand, tiene Gud, takke ham, tilbede ham, og tage hans Ord ret nær til Hierte.

Luc. 11, 28. Salige ere de, som høre Guds Ord, og bevare det.

134. Hvad ont forbydes i det tredie Bud?

Alt vi ey skulle foragte eller forsømme Guds Ord, ey heller lade os hindre i vor Andagt ved verdslige Ting.

135. Hvem forsømmer Guds Ord?

Den, som uden sand Fornødenhed bliver hiemme af Kirken paa bestemte Tider.

Ebr. 10, 25. Lader os ikke forlade vor egen Forsamling, som nogle have for Skik.

136. Hvem foragter Guds Ord?

Den, som ved dets Hørelse og Læsning sladrer, sover, eller opfylder sit Sind med fremmede Tanker.

Præd. 4, 17. Forvar din Fod, naar du vil gaae til Guds Hus, og hold dig nærmere til at høre, end en Daare til at giøre Offer.

137. Hvormed vanhelliger man Hvile-Dagen?

Med legemligt u-fornødent Arbeide, samt syndige Lyster, saasom Dands, Spil, Comœdier, Kroer-Gang og saadant, som altid er Synd i sig selv, men om hellige Dage døbelst Synd.

138. Er da ingen udvortes Gierning om Søndagen tilladt?

Jo, sande Fornødenheds Gierninger, som ey fand opsættes, og Kiærligheds Gierninger, som altid have Sted.

See Luc. 14, 5. Matth. 12, 7.

139. Er det da ey nok til Sabbatens Helligholdelse, at man gaar ledig?

Nei, man maa i dets Sted omgaaes desto flittigere med Gud i Hiertet, og Legemets Hvile maa befordre Siælens Arbeide.

140. Træn-

140. Trænge vi da til saadan ugentlig Sabbat?
 Vor egen Siæls Trang tilsiger os den
 aandelige Hviles og felles Opbyggelses høye
 Fornødenhed.

Den anden Tavle.

141. Hvad er kortelig Indholden af den anden
 Tavle?

Kiærlighed til os selv og vor Næste.

Matth. 22, 39. Du skal elske din Næste som dig
 selv.

142. Er det da ret at elske sig selv?

Ja, men ikke paa en uordentlig og syndig
 Maade, thi da er Egen-Kiærlighed Aarsag
 til alt ont.

143. Hvori bestaaer den syndige og uordentlige
 Egen-Kiærlighed?

Naar man søger sin egen indbildte Nytte,
 Ære eller Fornøjelse paa en Maade, som
 strider imod Guds Villie, og støder Næstens
 Kiærlighed tilside.

144. Hvori bestaaer den ordentlige og u-skyldige
 Egen-Kiærlighed?

Jen af Gud indplantet Attraa efter at be-
 fordre sin sande Velsærd og Salighed.

145. Hvad skal du da meest see paa og sørge for
 at befordre t. l. Velsærd?

Siælen, som den ædelste og u-dødelige
 Deel.

Matth. 16, 26. Hvad gavner det Mennisket, om hand vinder den gandske Verden, og tog Skade paa sin Siæl?

146. Maa jeg da ogsaa sørge for Legemet?

Ja, i sin rette Orden og til Nødtørst.

Eph. 5, 29. Aldrig haver nogen hadet sit eget Kiød, men føder og vederqvæger det.

147. Skal da Kiødet ey korsfæstes?

Jo visselig, thi ellers strider det imod Siælen, efterdi Synden boer ogsaa i Kiødet, og kaldes Kiød.

I Cor. 9, 27. Jeg undertvinger mit Legeme, og fører det i Trældom.

Col. 3, 5. Saa døder vi eders Lemmer, som ere paa Jorden.

Rom. 13, 14. Haver ikke Omsorg for Kiødet til at opvække Begiærligheder.

148. Hvad lærer mig den anden Tavle i Henseende til min Næste?

Jeg skal være sindet imod ham paa samme Maade, og ved al Leylighed bevise ham det samme, som jeg selv vilde hændes og have.

Matth. 7, 12. Aldeles som J vil, at Menniskene skal gjøre eder, saaledes gjører J og dem, thi saa dan er Leven og Propheterne.

149. Hvorledes fand jeg da efter denne Regel finde, hvad Ret eller U-ret er i Omgang med min Næste?

Naar jeg sætter mig i Næstens Sted, og betænker, om jeg af ham vilde slaaes, bandes, bedrages, bestaales, bagtales, og i det min Egen

gen-Kiærlighed siger nej, er den mig en Regel for Kiærlighed imod min Næste, viser og, hvad got jeg bør gjøre ham i det ondes Sted.

150. Hvem er da min Næste?

Alle Mennisker, være sig ædle eller u-ædle, Christne eller Hedninger, onde eller gode, Venner eller Fiender, særdeles de vi veed at lide Nød, og kand hielp.

Ap. B. 17, 26. Al Menniskens Slægt boer paa den gandske Jordens Kreds af eet Blod. Luc. 10, 29.

151. Er der da ingen Forskiel eller Grad i den Kiærlighed, man skal have til sin Næste?

Jo, thi jo nærmere og meere min Næste er forbunden med mig, enten i det legemlige formedelst Slægtskab, Svogerskab, Ven-
skab, Naboeskab og beviste Belgierninger, eller i det aandelige formedelst felles Troe, Haab, Kiærlighed, og Alvorlighed i at søge Guds Rige, jo nøyere er jeg saadanne frem for andre forbunden til Kiærligheds øvelse.

Gal. 6, 10. Den Stund vi have Tiid, lader os gjøre got mod alle, men meest mod Troens egne.

152. Er jeg da og skyldig, at elske min Fiende, som mig selv?

Ja.

Matth. 5, 44. Elsker eders Fiender, velsigner dem, som eder bande, gjører dem got, som eder hade, og beder for dem, som overfalde eder, og forfølge eder, paa det I skulle worde eders Faders Børn, som er i Himmelek.

153. Maa jeg da ikke hade en u-gudelig?

Nej, jeg bør sørge for hans beste saa vel som for nogen andens, men dog vogte mig, at jeg en bifalder hans Synd, og meest elske hans Siæl, samt sørge for den.

154. Er det nok, at vi med Ord og Mner beviise os kiærlige imod vor Næste?

Nej, Gierning og Sandhed maa endelig komme dertil.

I Joh. 3, 18. Lader os ikke elske med Ord en hel- ler med Tunge alene, men med Gierningen og Sandhed.

155. Hvorfor skal vi elske vor Næste?

For Guds Skyld, som med sit Ord og Exempel lærer os det.

I Joh. 4, 11. I elskelige, haver Gud saa elsket os, da ere vi skyldige at elske hverandre.

156. Hvor forklares mig Næstens Kiærlighed fremdeles?

Udi de syv sidste Bud, som høre til den anden Table.

157. Hvilket er det første Bud i den anden Table?

Det fjerde.

158. Hvorledes lyder det fjerde Bud?

Hædre din Fader og din Moder, at det kand gaae dig vel, og du maa længe leve paa Jorden.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: Ikke for-
agte

agte vore Forældre; item dem, som have at byde og raade over os; og ey fortorne dem: men giøre dennem Ære, tiene, adlyde, agte og ære dennem.

159. Hvad befales os i det fjerde Bud?

Alt giøre vore Forældre Ære, tiene, adlyde og agte dem.

160. Hvad forbydes os i det fjerde Bud?

Alt foragte og fortorne vore Forældre.

161. Hvem forstaaes under Faders og Moders Navn?

Først vore naturlige Forældre, dernæst alle de, som paa nogen Maade have at byde og raade over os, saasom Øvrigheds Personer, Formyndere, Huusbonder, Præster, Skole-Mestere og deslige, som alle ere Forældre, hver efter sin Stand.

162. Hvor mange Hoved-Stænder ere der til? Trende, nemlig:

1) Regierings-Standen, i hvilken Konger, Fyrster og andre Øvrigheds Personer ere Forældre, men Undersaatterne deres Børn.

2) Lære-Standen, i hvilken Præster og Skole-Mestere ere Forældre, men deres Disciple og Tilhørere Børn.

3) Huus-Standen, i hvilken Fader og Moder, Huusbonder, Hustruer, Formyndere, Beldædere og ærlige gamle Folk bør agtes

tes som Forældre af Børn, Børne-Børn,
Stif-Børn, Tieneste-Folk, Myndlinge og
andre unge.

163. Hvorfor skal et Barn, en Tienere eller Disci-
pel ære disse Forældre?

Fordi det er Guds Orden, og tiener til des-
ses egen Velfærd.

164. Hvem har sat Øvrighed over os?
Gud selv.

Rom. 13, 1. Der er ingen Øvrighed uden af Gud.

165. Er vi da for Guds Skyld pligtige, at adlyde
endogsaa en u-gudelig Øvrighed?

Ja det var en hedensk Øvrighed, St. Pe-
der vilde, at de første Christne skulde være un-
derdanige, da han sagde: Værer underda-
nige al menniskelig Orden for Herrens
Skyld. 1 Petr. 2, 13.

166. Hvorledes bør Undersaatter forholde sig i
mod deres Øvrighed?

1) Skal de villig adlyde dem.

Rom. 13, 5. Saa er det fornødent, at være un-
derdanige, ikke alleene for vredens Skyld, men ogsaa
for Samvittighedens Skyld.

2) Skal de ære dem.

Rom. 13, 7. Giver den, som I ere skyldige,
I ere.

3) Skal de bede for dem.

1 Tim. 2, 1. Jeg formaner først for alle Ting, at
der gøres ydmygelige Begjæringer, Bønner, For-
bønner, Taksigelser for alle Menninger, for Konger,

og alle dem, som ere ypperlige, at vi maa leve et roligt og stille Levet i al Gudsfrygtighed og Ærbarehed.

4) Skal de redelig betale dem Skat, Told og Tiende.

Matth. 22, 21. Saa giver Keyseren, det som Keyserens er, og Gud, det Guds er.

167. Er da Told, Svig og deslige Underflaas stoer Synd?

Ja visselig.

Rom 13, 6. 7. Thi derfor give I dem og Skat, fordi de ere Guds Tienere, som blive varagtige i det saame, giver derfor alle, hvad I ere dem skyldige, den som I ere Skat skyldige, Skat, den som Told, Told, den som Frygt, Frygt, den som Ære, Ære.

168. Maa man aldrig være Ørighedens ulydig, eller forsømme deres Befalning?

Aldrig uden der befales det, som er aabensbare Synd imod Guds Bud, thi da bør man at adlyde Gud meere end Menneskene. Ap. G. 5, 29.

169. Hvad er Ørighedens Skyldighed imod Undersaatterne?

At elske dem, søge deres timelig og ævig Velfærd, holde Fred og god Orden med at straffe det onde, og belønne det gode.

Rom. 13, 4. Hand er Guds Tienere dig til gode, men gior du det, som ont er, da frygte dig, thi hand bær ikke Sverdet forgieves.

170. Af hvem ere Lærere og Prædikantere forordnede?

Af

Alf Gud.

2 Cor. 5, 20. Vi ere Gende. Bud i Christi Sted, ligesom Gud selv formaner eder formedelst os.

171. Bør Tilhørere adlyde deres Siæle: Sørgeres Formaning?

Ja visselig.

Ebr. 13, 17. Lyder eders Ledsagere, og værer dem underdanige, thi de vaage over eders Siæle, som de der skal gjøre Regnskab, at de gjøre det med Glæde, og ikke med Sul, thi dette er eder ikke gavnligt.

[172. Skal man ogsaa adlyde og følge en u-gudel-
lig Lærere?

Ikke hans Gierninger, men vel hans Ord, saa fremt hand bliver ved Skriftens Sandhed, hvilket maa prøves, efter de Heroensers Exempel, Ap. G. 17, 11. 1 Joh. 4, 1. Siden det heder

Matth. 23, 2. 3. Paa Moses Stool sidde Skrift-
floger og Phariseer. Alt det derfor, som de si-
ge er der, at I skal holde, det holder og gjører, men gjo-
rer ikke efter deres Gierninger, thi de si-
ge det vel, og gjøre det ikke.

173. Hvad ere Tilhørere deres Lærere Skyldige?

Alt elste, ære, adlyde, belønne dem, og bede
got for dem.

Gal. 6, 6. Den, som undervises i Ordet, skal dele
allehaande got med den, ham underviser.

174. Hvad er en Læreres Pligt imod sine Til-
hørere?

Alf et Fierligt, sagtmodigt og omhyggeligt
Hierte at lære, formane og straffe. Samt
idelig

idelig at bede for dem, og foregaae dem med et
got exempel. 1 Petr. 5, 2. 3. 1 Cor. 4. 16. 1 Cor.
II. 1.

2 Tim. 4, 2. Prædik Ordet, hold ved i Tide og i
Utide, overbæris, straf og forman med al Lang-
modighed og Lærdom.

175. Er en Præst ikke sat til at trøste alle Men-
nisker?

Nej, ikkun de bodsferdige. For de sikkre
er Trøsten en Siæle-Forgift.

Ezech. 3, 18. Naar jeg siger til den u-gudelige: du
skal visseligen døe, og du ikke paaminder ham, da
skal den u-gudelige døe i sin Misgjerning, men jeg vil
kræve hans Blod af din Haand.

176. Hvilke ere de falske Propheter iblant Læ-
rerne, som man skal vogte sig for?

Næst mange andre, som ey kand opregnes,
ere fornemmelig, efter Frelserens Ord, de,
som gløre Himlens Bey breed, og bedrage
Siælene med Saligheds Haab, indtil de
vaagne i Helvede.

Matth. 7, 14. 15. Den Port er snever, og den
Bey er trang, som fører til Livet, og de ere saa, som
finde den. Men vogter eder for falske Propheter,
som komme til eder i Faare: Klæder, men ere ind-
vortes rivende Ulve; af deres Frugter skal I kien-
de dem.

Es. 3, 12. Mit Folk, de som prise dig salig, de for-
føre dig.

177. Hvad er de naturlige Forældres saa og For-
mynderes Pligt imod de unge?

Alt

At bede for dem, og bære Omsorg for deres timelige, aandelige og ævige Velfærd.

Eph. 6, 4. Opfodder eders Børn i Tugt og Hærens Formanelse.

178. Hvad skal da Forældre gjøre imod u-lydige Børn?

De skal straffe dem paa en fornuftig og færlig Maade, ikke til Forbittrelse, men til Forbedring.

Ordspr. 13, 24. Hvo som sparer sit Riis, hader sin Søn, men den, som elsker ham, tugter ham tilig.

179. Straffer Gud da de Forældre, som lade Børnene raade sig selv?

Ja, det see vi udi Eli Exempel. 1 Sam. 2, 31.

180. Kænd man og straffe Børnene for meget?

Ja.
Eph. 6, 4. I Fædre, opirrer ikke eders Børn.

181. Hvad er Børnenes Pligt imod Forældrene?

Med Hierte, Ord, Gebærder og Gierning at ære, elske, tiene og adlyde dem, endogsaa da, naar Børnene ere myndige, vise, rige og anseelige; samt og at bede for dem.

Eyr. 3, 7. Vær din Fader med Gierning og Ord, at Velsignelse kand komme over dig fra ham.

v. 11. Kiære Barn, hielp din Fader i Alderbom, og du skal ikke bedrøve ham, mens hand lever.

v. 15. Hvo som forlader sin Fader, hand er som en Guds Bespottere, og hvo som gjør sin Moder vred, er forbandet af Herren.

182. Maa et Barn vel gifte sig uden sine Forældres Villie og Samtykke?

Nej, thi det er, at gjøre dem stor Bedrøvelse.

183. Skal man da og adlyde Forældrene i det, som ont og syndigt er?

Nej.

Matth. 10, 37. Hvo som elsker Fader eller Moder meere end mig, er mig ikke værd.

184. Hvad er Huusbonders og Madmødres Pligt imod deres Tieneste-Folk?

1) At give dem deres tilbørlig Kost og Løn i rette Tid.

3 Mos. B. 19, 13. Lad ikke Daglønnerens Arbeids-Løn blive hos dig Natten over indtil om Morgen.

2) At styre og regiere dem med færlig Taalmodighed.

Eph. 6, 9. Og I Herrer, gjører de samme Ting imod dem, og lader Trusel fare, vidende, at og eders egen Herre er i Himlene, og Persons Anseelse er ikke hos ham.

3) At antage sig deres legemlige Nød, særdeles i Sygdoms Tid, saa vel som og deres aandelige ved Underviisning, Formaning og Forbøn, saasom Hovedsmanden af Capernaum gjorde, Matth. 8, 6. I Mos. B. 18, 19.

185. Hvad er Tieneste-Folks Pligt imod deres Huusbonder og Madmødre?

De bør elske, ære og adlyde dem, see i alle Ting

Ring paa deres beste, være flittige og troe
saa vel i deres Fraværelse som Nærværelse,
samt flittig bede for dem.

Eph. 6, 5. 6. 7. 8. I Tienere, lyder eders Herrer
efter Riødet med Frygt og Rædsel i eders Hiertes
Enfoldighed ligesom Christo, ikke efter Øyer. Tie-
neste, som I vilde tæfkes Menniskene, men som Chri-
sti Tienere, saa I gjøre Guds Villie af Hiertet, tie-
nende med en god Villie som Herren og ikke som Men-
niskene, vidende, at hvad god enhver gjør, det skal
haand faae med sig af Herren, hvad heller haand er en
Tienere eller Fri.

186. Men hvad, om Hausbonden er underlig, at
komme til Rette med?

Saa skal en christelig Tienere øve Taals-
modighed.

1 Petr. 2, 18. 19. I Tienere, værer Herrerne
underdanige i al Frygt, ikke alleene de gode og mil-
de, men ogsaa de fortrædelige, thi det er en Naade,
der som nogen fordrager Sorg for Samvittigheds
Skyld til Gud, naar haand lider Uret.

187. Maa Tieneste - Folk af Lydighed lade sig
bruge til syndige Gierninger?

Nej ingenlunde, thi høyt er Herre Bud,
men høvere er Guds Bud.

Ap. G. 5, 29. Man bør at lyde Gud meere end
Menniskene.

188. Hvad lover Gud lydige Børn og Tienere,
som holde det fierte Bud?

Det skal gaae dem vel, og de skal leve læn-
ge paa Jorden.

189. Giver

189. Giver Gud da alle fromme Mennisker et langt og lykfsaligt Levnet?

Jaa, dersom hand finder det tienligt til deres Salighed, ellers ikke.

190. Hvorfor lader hand de u'gudelige da ogsaa tit blive gamle?

Fordi hand vil give dem desto meere Tiid og Leylighed til Ombendelse.

191. Straffer Gud da Børnenes Ulydighed, ligesom hand belønner deres Lydighed imod Forældrene?

Jaa, der paa har vi et stoert Exempel udi Absalon, Davids gienstridige Son, som ved sit Haar blev hængende i en Feg, og igienemstungen med trende Spyd. 2 Sam. 18, 9-15.

Det femte Bud.

Du skal ikke slaae ihjel.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud, ikke skade vor Næstes Legeme, og ey gjøre hannem Uret der paa; men hielp og staae hannem bi udi al Livs Fare.

192. Hvad ont forbydes i det femte Bud?

Allehaande forsærlig Mord og Manddrab, som ikke skeer efter Overigheds Dom og Befalning, men af egen Hevngierighed.

193. Hvor

193. Hvor mange Slags Mord er der til?

To Slags, nemlig det grove, ved virkelig Gierning, og det subtilere eller finere, ved Hjertets Had, Mundens Ord og Ansigtets Gebærder.

194. Hvorledes slaer man sin Næste ihjel ved Gierning?

1) Enten paa een gang med Slag, Sting, Stud, Forgift og deslige.

1 Mos. 9, 6. Hvo som udøfer Menniskets Blod, ved Mennisket skal hans Blod udøses.

Eller og det Land stee

2) Langsom og hemmelig ved at paaføre Næsten stoer Hierte = Sorg, eller unddrage ham hans Næring.

Enr. 34, 23. Hvo som borttager Næring, han dræber sin Næste, og hvo som berøver en Daglønnere sin Løn, udgyder Blod.

195. Men naar man ikke stiller sin Næste ved Livet, fand man dog dræbe ham med et hadst Hierte og haard Mund?

Ja, det lærer Jesus Matth. 5, 21. 22. hvor han forklarer dette Buds aandelige Forstand: I have hørt, at det er sagt af de gamle: du skal ikke ihjelslaae, men hvo som ihjelslaaer, skal være skyldig for Dommen; men jeg siger eder, at hver den, som er vred paa sin Broder uden Skyld, skal være skyldig for Dommen, men hver, som siger til sin Broder: Raka, skal være skyldig for Raadet, men hvo som siger: Du Daare, skal være skyldig til Helvedes Ild.

196. Et.

196. Er da et hadsk og bevingierigt Menniske en Mordere?

Ja visselig, thi Gud anseer Hiertet meere end Haanden.

1 Joh. 3, 15. Hver, som hader sin Broder, er en Manddrabere, og I vide, at ingen Manddrabere haver det ævige Liv blivende i sig.

197. Er en Skiende-Giest, som udøser grumme, bittere og bespottelige Ord, ogsaa en Mordere?

Ja, I Esus kalder det en Synd, som fortier Helvedes Ild, og David siger Ps. 64, 4. De skærpe deres Tunge som et Sverd, og spænde Bue, og skyde deres Pil, som er et bittert Ord.

198. Er da Bitterhed, Arrighed og Ondskab saadan farlig Synd?

Alh ja! hvor den hersker, der er ikke Naadens Aand og I Esu venlige Sind.

Eph. 4, 31. 32. Al Bitterhed og Hastighed og Vrede og Skrig og Bespottelse blive langt fra eder med al Ondskab; men værere fromme mod hverandre, godhiertige, saa I tilgive hverandre, ligesom og Gud haver tilgivet eder i Christo.

199. Hvad skal da en vredagtig giøre for at styre og dæmpe sit heftige Sind?

Hand skal væbne sig med Christi Fierlige Sind, vaage over hver Tanke, bede, at hand ey maa falde i Fristelse, og selv vogte sig for Fæylighed til Fristelse.

200. Er da slet ingen Slags Vrede tilladt?

Ingen Vrede mod Personer, men vel mod
C
Synd

Synd og Ondskab, hvilken rette Brede kalsdes Midkierhed, og gaaer af Kierlighed til Gud og Næsten. See Jak. 1, 19. 20. Psal. 119, 139. Eph. 4, 26.

201. Kan man og dræbe sin Næste paa Siælens vegne?

Ja ved Forførelse og Forargelse.

Matth. 18, 6. Hvo som forarger een af disse mindste, som troe paa mig, hannem var det bedre, at der var hængt en Mølle. Steen om hans Hals, og [h]and var nedsenkt i Havets Dybhed.

202. Maa man da tage Livet af sig selv?

Nej, det er, at dræbe Legeme og Siæl til lige, og lukke Naadens Dør til, saasom Judas det Fordervelsens Barn.

203. Hvad got befales os i det femte Bud?

1) Alt hielp og staae vor Næste bi udi al Livs Fare.

1 Joh. 3, 17. Den som haver Verdens Guds, og seer sin Broder have behov, og lukker sit Hierte for ham, hvorledes bliver Guds Kierlighed i ham?

2) Alt omgaaes venlig og sagtmodig med vor Næste.

Matth. 5, 5. Salige ere de sagtmodige; thi de skal arve Jorden.

3) Alt sørge for vor Næstes Siæl, naar vi see den i ævig Døds Fare, saa vidt vi som aandelige Præster kand befordre den til Salighed ved kærslig Advarsel og Formaning.

Jak. 5, 19. 20. Brødre, dersom nogen iblant eders

eder farer vild fra Sandheden, og nogen omvender ham, den vide, at hvo som haver omvendt en Synder fra sin Vens Vildfarelse, hand skal hielpes en Siæl fra Døden, og skiule Synders Mangfoldighed.

204. Hvem var den første Mordere?

Cain, som slog sin Broder Abel ihjel af Misundelse.

205. Er og U-barmhiertighed imod de u-mærlende Creaturer Synd?

Ja.

Ordspr. 12, 10. Den retfærdige kiender med Om-
sorg sit Bæstes Liv, men de u-gudeliges Barmhiertigheder ere som den grummes.

Det siette Bud.

Du skal ikke bedrive Hoer.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: leve et kydsæt og tugtigt Levet, intet u-tugtigt enten sige, eller gjøre; hver elske og agte sin Hustru.

206. Hvad er Egestab?

Den ældste Stand og Orden, indstiftet i Paradis af Gud selv, som vilde, at Mand og Kvinde skulde være eet Kiød.

207. Er da denne Stand ikke syndig og vanhellig?

Nej, naar den ikkun holdes efter Guds Orden og Villie.

Ebr. 13, 4. Egestabet er hæderligt hos alle, og den u-besmitet Seng.

208. Til hvad Ende har Gud indstiftet Ægte-
Stand?

1) Til det menniskelige Kiøns Fortplan-
telse.

1 Mos. B. 1, 28. Vorden frugtbare og mang-
foldige, og fyld der Jorden.

2) Til de onde Lysters Afværgelse.

1 Cor. 7, 2. For adskillig Skiorleønens Skyld,
have hver Mand sin egen Hustru, og hver Hustru
sin egen Mand.

3) Til indbyrdes Hielp, Trøst og Raad-
føring.

1 Mos. B. 2, 18. Gud Herren sagde: det er ikke
got, at Mennisket er for sig alleene, jeg vil gjøre ham
en Hielp, ligesom for ham.

209. Hvorledes skal en Ægte-Mand forholde
sig imod sin Hustru?

Han skal trolig elske, ære, styre, regiere og
forsørge hende, saa og med Taalmodighed
bære hendes Skrøbelighed, bede for hende,
og søge hendes Siæls Salighed.

Col. 3, 19. I Mand, elsker eders Hustruer, og væ-
rer ikke bitter imod dem. 1 Cor. 7, 16.

210. Hvorledes skal en Ægte-Hustru forholde
sig imod sin Mand?

Hun skal være ham underdanig i Kiærlig-
hed, Trost, og Omhyggelighed for Huus-
Væsenet, bede for ham, og søge hans Siæls
Salighed.

1 Mos.

1 Mos. 3, 16. Din Attraa skal være til din Mand, men han skal herske over dig.

1 Cor. 7, 34 Den som er gift, haver Omhyggelighed for det, som hører Verden til hvorledes hun kan behage Manden. 1 Cor. 7, 16. 1 Petr. 3, 1.

211. Hvad er fromme Enkers og Faderløses Trøst?

Den himmelske Faders særdeles naadige Omhu og Forsvar.

Psal. 68, 6. Herren er de Faderløses Fader, og Enkers Dommere. See meere 2 Mos. 3, 22, 22 24. 5 Mos. 3, 27, 19. Syr. 35, 14. 15. 16.

212. Hvad er fromme Enkers Pligt?

At leve ærbar og andægtig.

1 Tim. 5, 5. 6. Den som er en ret Enke, og er sat i Enlighed, haver sat sit Haab til Gud, og bliver i ydmygelige Begiæringer Nat og Dag, men den, som er vellystig, er levende død.

213. Hvad ont forbydes os i det siette Bud?

Horerie, U-kydskhed, Blodskam, bæstiske U-tugt, Legemets Besmittelse, Ægte-Stands Foragt, Lyst til fremmed Deylighed, og allehaande U-reenlighed i Tanker, Ord, Gebærder og Gierninger baade i og uden Ægteskab.

214. Hvad er Horerie i Tanker?

U-reene og letfærdige Begiæringer, som ey ere skulde for Gud, der kiender Hjertet.

Matth. 5, 28. Jeg siger eder, at hver den, som seer paa en Kvinde, at begiære hende, haver allerede beværet Hjerter med hende i sit Hjerte.

215. Hvad er Horerie i Ord?

Al liderlig og u=blufærdig Tale, liderlige Bøger, Romæner, Viser og Sange, Gietkerie og Narrerie, som gaaer ud paa U=tugt, eller i det mindste strider imod ret christen Allvorlighed.

Eph. 4, 29. Ingen stem Snak udgaae af eders Mund.

Eph. 5, 3. 4. 5. Horerie og al U=reenhed eller Gierighed nævnes end ikke iblant eder, som det bør de hellige, og Slemhed og gietkelig Snak og letfærdig Skiemt, hvilke ikke sømme, men heller Talsigelse; thi det maa I vide, at ingen Skørlevnere, eller u=reen, eller gierig, hvilken er en Afguds-Dyrkere, haver Urv i Christi og Guds Rige.

216. Hvad er hoeragtige Gebærder?

Allehaande udbortes Tegn, som forraade et u=blue Hierte, være sig Dynenes og Ansigtets Miner, Legemets u=anstændige Blottelse, u=anstændig Klæde, Dragt, letfærdig Kyssen, Dandsen, Springen og deslige.

Syr. 26, 10. 11. 12. Hold stærk Vagt over en u=blufærdig Dotter, at hun skal ikke bruge sin Villie, naar hun finder Efterladelse der til. Giv vel Agt efter et u=forfæmmet Øye, og forundre dig ikke, om hun forseer sig imod dig. See Syr. 9, 7, 11.

[217. Ere da u=tugtige Ord og Gebærder saa stoer Synd?

Ja, ey allene i sig selv ere de Christne meget u=anstændige, men ogsaa drage de farlige

lige Virkninger efter sig, og tiene til ydermere at opvække den onde Lyst, indtil samme frembryder i Gierningen.

Jak. 1, 14. 15. Hver fristes, naar hand drages og lokkes af sin egen Begierlighed. Der efter, naar Begierligheden haver undfanget, føder den Synd, men naar Synden er fuldkommen, føder den Død.

218. Hvad gjør denne Synd afskyelig og straffværdig frem for andre?

At den besmitter og forderver tillige baade Siæl og Legeme, som skulde være Guds Tempel, men bliver den ureene Aands Bolig.

I Cor. 6, 15. 18. Vide I ikke, at eders Legemer ere Christi Lemmer? Skal jeg da tage Christi Lemmer, og gjøre Skidse: Lemmer af? det være langt fra. Eller vide I ikke, at hvo som bliver ved Skigen, er eet Legeme med hende? thi de to skal være, siger hand, til eet Kød: men hvo som bliver ved Herren, er een Aand med ham. Flyer Skierlevnet. Al Synd, som Mennisket gjør, er uben Legemet, men hvo som bedriver Skierlevnet, synder imod sit eget Legeme.

219. Hvad befales i det siette Bud?

At bevare baade Legeme og Siæl i sand Kydsfhed, enten man er gift eller ugift, saa man altid maa være beqvem til Omgang med Gud.

Matth. 5, 8. Salige ere de reene af Hiertet, thi de skulle see Gud.

220. Hvad Middel skal man bruge til at bevare sig for Ukydskhed?

Naar Aanden er villig, men Kiødet dog skrøbeligt, skal man vaage og bede, og dernæst vogte sig for alt det, der optænder de onde Lyster.

221. Hvad er det da, som optænder de onde Kiøds Lyster?

Gærdeles Graadserie og Drukkenskab.

222. Er da Graadserie og Drukkenskab saa farlig og stoer Synd?

Ja visselig, thi de udelukke os fra Guds Rige, ligesaa vel som Hoer, Mord eller Tyverie.

Gal. 5. 19. 20. 21. Kiødsens Gierninger ere aabenbare, som ere Hoer, Skjørlevnet, Ureenhed, Uteerlighed, Afguds-Dyrkelse, Troldom, Fiendskab, Riv, Mib, Brede, Trette, Uedragt, Partie, Had, Mord, Drukkenskab, Graadserie, og saadanne, som disse: om hvilke jeg siger eder tilforn, som jeg og før sagde, at de, som gjøre saadanne Ting, skal ikke arve Guds Rige.

Euc. 21, 34. Vogter eder selv, at eders Hierter ikke nogen Tiid besværes med Graadserie og Drukkenskab.

223. Men skulde det være saa farligt, af og til at drikke sig en Ruus, naar man dog ey gjør daglig Saandverk der af?

Ja, naar det skeer med Forsæt, er det altid en fordømmelig Synd, som aldrig kand bestaae

staae med Guds Naade og Saligheds
Haab.

224. Men om man er saa stærk i Hovedet, at man
kand taale meget, maa man da ikke
drikke meget?

Nej, intet enten æde eller drikke over Nød,
først. See 1 Petr. 4, 3. Hvor der gøres
Forstiael paa Gylderie og Drukkenskab, og
dog agtes saa vel det første som sidste for en
hedenskt Synd.

225. Hvad er der meere, som kand friste til
Ukydsfhed?

Drkesløshed, liderligt Selskab, Romæner
og løsagtige Elskovs- Bøger eller Billeder,
letfærdige Lege, Dands, Skue- Spil, og alt
det, som føder Dyens- Lyst, Kiøds- Lyst og et
overdaadigt Levnet.

226. Hvad for gode Tanker kand være beqvem-
me til at dæmpe de kiødelige Fristelser?

Alt man ihukommer den allerhelligste Guds
Nasyn og Nærværelse, den korsfæste Jesum
i sin legemlige Pine, de fordømtes gruelige
Smerte i Helvede, og den u- reene Synds
forte Glæde efter det bekiendte Vers: Du skal
og en bedrive Høer, det monne saa mangen Daare,
U- kydsfheds Synd den snart forgaaer, men Pinen
længe varer.

227. Hvem har s- aledes bevaret sin Kydsfhed
imod Anfægtelse?

E s

Joseph,

Joseph, da han sagde til Potiphars Hustru: Hvorledes skulde jeg gøre denne store Ondskab, og synde imod Gud? 1 Mos. B. 39, 9.

Det syvende Bud. Du skal ikke stiele.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke tage andres Gods og Penninge fra dennem med Vold, og ey heller flye os dem med falske Baare eller nogen Svig; men fordre andres Gavn, dem dertil bestierme og forsvare.

228. Hvad ont forbydes i det syvende Bud?

At stiele, eller begaae Tyverie.

229. Hvad er det at stiele?

Det er, at stille Næsten ved noget endog saa det allermindste af hans Gods, imod hans Villie.

230. Skeer dette paa meere end een Maade?
Ja, enten med Vold eller List.

231. Hvem stielser med Vold?

De grove Tyve, som foruden mindste Retsens Skin, borttage fremmed Gods, ligesom det var deres eget.

Eph. 4, 28. Hvo som haver staalet, stiele ikke meere, men arbejde heller.

232. Hvem stielser med List?

Det gjøre alle de, som enten tage eller og
til

tilbage: holde Næstens Guds paa en siin og hemmelig Maade, hvilken fand være mange Slags, thi enhver Tyv har sine underfundige Trækter og Renker.

233. Siig mig nogle af de almindeligste Tyves Renker!

En hemmelig Tyv for Verden, skiont aabenbar i Guds Dyne, er

1) Den Kjøbmand, som i Kjøb og Sal foruretter sin Næste saaledes, at hand ey faaer fuld Værd for sit, enten at Varene, Vægten, Maalet eller Pengene ere ringere, end Næsten veed af at sige, hvilket ey er at elske sin Næste som sig selv.

1 Thess. 4, 6. Ingen skal undertrykke, eller fordele sin Broder i Handelen, thi Herren er Høvere over alt dette.

3 Mos. B. 19, 35. I skal ikke gjøre Uret i Dommen, i Maalet, i Vægten og i Maaden. Ret Vægt, rette Pund: Steene skal være hos eder.

2) Den Tienere, Haand-Verks-Mand, eller Daglønnere er en Tyv, som for fuld Betaling ey gjør fyldest i Arbeidet, eller slaaer noget under.

2 Thess. 3, 10. Dersom nogen ikke vil arbejde, hand æde ey heller.

Saa og den Huusbonde, som for troe Tieneste ey giver tilbørlig Kost og Løn.

Jak. 5, 4. See, Arbeidernes Løn, som høstede eders Land, som blev forholden af eder, skriger, og

Høst: Folkenes megen Raab er kommen ind for dens Herre Zebaoth's Dren.

3) Den Alager: Karl er en Tyv, som med u-billig Rente udsuer sin trængende Næste.

3 Mos. B. 25, 36 Du skal ikke tage Alager, eller Overgiot af din Broder, men du skal frygte for din Gud, at din Broder kand leve med dig.

4) Den Gieldnere er en Tyv, som kand betale sin Gield, men vil ikke, og ved forsætlig Bankerott eller anden Underflæb holder fremmed Gods hos sig.

Psal. 37, 21. En ugudelig tager til Laans, og vil ikke give igien.

5) Den Dommere eller anden Øvrighed er en Tyv, som misbruger sin Magt til at udsue Næsten, eller og lader sig bestikke for at bøye Retten.

Ordspr. 17, 23. En u gudelig tager Gave af Skids, det, til at bøye Rettens Stier.

6) Den Underdanere er en Tyv, som besviger Kongens Told, Tiende, Consumption eller deslige.

Rom. 13, 7. Saa giver nu hver Mand, hvad I ere skyldige, den Skat, som I ere skyldige, den Told, som Told.

7) Endelig ere og alle de Tyve, som søge at nære sig af andres Skade, af vovelige Lyfke-Spil, enten de vinde eller tabe, item af u-nyttige Konster og modtvilligt Tiggerie.

2 Thess. 3, 11. 12. Vi høre, at nogle omgaaes i blant eder u-skilligen, som arbeide ikke, men drive u-fornøden Handel. Men saadanne byde vi og formane formedelst vor Hæder Jesum Christum, at de arbeide med Stilhed, og æde deres eget Brød.

234. Ere alle disse Tyve i en fordømmelig Tilstand?

Saa visselig, endskjønt de ikke alle blive hængte, saa komme de dog alle i Helvede, uden de alvorlig ombvende sig.

1 Cor. 6, 10. Farer ikke vild, hverken Tyve, ey heller Gierige, ey heller Draufere, ey heller Skien- de: Gieste, ey heller Røvere skulde arve Guds Rige.

235. Hvad skal da en Tyv gjøre, som vil omvende sig, og søge Naade hos Gud?

Naar hand lader af at stiele, skal hand ogsaa lade af at eye og beholde det, hand har staalet, saa hand erstatter og igiengiver enhver sit, om hand endnu formaaer det.

2 Mos. B. 22, 3. Tyven skal aldeles gjøre Vederlag.

Luc. 19, 8. Dersom jeg haver bedraget nogen noget fra, da giver jeg det firefold igien.

Lob. 2, 18. Giv det Egermændene igien, thi vi maa ikke æde det, som er staalet.

236. Men hvad, om den rette Egermand, eller hans Arvinger ikke ere at finde?

I saadan Fald, men ey før, maa staalet Guds gives de fattige.

Luc. 16, 9. Gjører eder Venner af den u-retfærdige

[dige Mammou, at naar eder fattes, de skulle an-
[namme eder i de ævige Boliger.

237. Kænd Præsten ey afløse mig fra den Synd,
endskiønt jeg beholder det U-retfærdige?

Nej ingenlunde, thi Afløsningen for Gud
strækker sig ikkun til de sandelig bodefærdige,
og saadan er ingen Tyv, saa længe hand be-
holder det staa'ne.

238. Er det og Synd at stiele en ringe Ting?

Jaa det er en stor Synd imod Gud, at ville
overtræde hans Bud for en ringe Tings
Skyld, dog er det større Synd imod Næsten,
naar man stieles ham meere fra.

[239. Er det Synd at stiele fra en riig?

Jaa dette Bud har slet ingen Undtagelse, og
[Næstens Rigdom gjør min U-ret ey til Ret.

240. Er det Synd at hæle med en Tyv?

Jaa det er, at gjøre sig deelagtig i fremmede
Synder.

Ordspr. 29, 24. Hvo som deeler med en Tyv, ha-
der sin Siæl.

[241. Kænd og nogen stiele fra sig selv?

Jaa, thi det skeer

1) Ved Odselighed og Orkesløshed.

Ordspr. 23, 21. En Dranker og en Graadsere
skal blive arm, og Sovn skal gjøre, at en bær revne
Klæder.

2) Ved Karrighed imod sit eget Legeme.

Syr. 14, 5. 6. Den som er sig selv ond, hvem
skalde

Skulde hand vorde god ? og hand skal io ikke blive glad af sine Penninge. Der er ingen værre end den, som er nidsk imod sig selv, og det er hans Ondskabs Vederlag.

242. Kænd da ikke enhver gjøre med sit Guds, hvad hand vil?

Nej, thi vi ere Huusholdere over Guds Gaver, og skal engang gjøre Regnskab derfor. See Luc. 16, 12.

243. Hvad got befales i det syvende Bud ?

Alt vi skulle fordre vor Næstes Gavn.

244. Hvorledes fordre vi vor Næstes Gavn i Nærings : Sager?

Naar vi laane ham noget af vort Guds, om hand har Haab til at kunne betale igien, eller og giver ham en Almisse, om hand har den behov.

1 Joh. 3, 17. Dersom nogen haver denne Verdens Guds, og seer sin Broder have behov, og lukker sit Hierte for ham, hvorledes bliver Guds Kiærlighed i ham?

Ebr. 13, 16. Glemmer ikke at gjøre vel og meddeele, thi saadanne Offer behage Gud vel.

245. Hvem Kænd og skal hielp den trængende Næste?

Fornemmelig de rige, og ellers enhver, som har noget over daglig Nødterft.

1 Tim. 6, 17. 18. 19. Forkynd dem, som ere rige i den nærværende Verden, at de gjøre got, blive rige i gode Gierninger, gierne give, meddeele, samle sig selv

I selv som et Liggendefæ, en god Grundvold til det tilkommande gode, at de kunde fatte det ævige Liv.

246. Hvorledes skal man give Almisse?

Efter sin Evne af et fiærligt Hiertelag.

Job. 4, 9. Som du haver efter Mangfoldighed til, saa gjør Almisse der af: haver du lidet, saa frygt dig dog ikke, at gjøre Almisse efter det lidet.

247. Straffer Gud de U-barmhiertige?

Ja.

Jaf, 2, 13. Der skal gaae en u-barmhiertig Dom over den, som ikke gjør Barmhiertighed.

Psalm. 41, 1. Saliger den, som handler forstandeligen med den ringe, Herren skal redde ham paa en ond Dag.

Det ottende Bud.

Du skal ikke sige falskt Vidnesbyrd imod din Næste.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke falskeligen beføre andre, ikke forraade andre, ikke bagtale andre, ikke berygte andre; men den nem undskyldte, meene og tale vel om dennem, tage alle Ting i den beste Meening.

248. Hvad ont forbydes i det ottende Bud?

At sige falskt Vidnesbyrd imod sin Næste.

249. Hvad er et falskt Vidnesbyrd?

All u-sandfærdig og u-fiærlig Tale om Næsten i eller uden Retten.

250. Hvor

250. Hoorledes siges falsk Vidnesbyrd i Rettegang's Sager?

1) Naar Anklageren gjør løgnagtig Beskyldning.

Ordsp. 19, 5. Hvo fortrædeligen taler Løgn, skal ikke undkomme.

2) Naar Vidnet stadfæster Løgn.

Ordsp. 19, 5 Et falsk Vidne bliver ikke ustraffet.

3) Naar Procuratoren forsværer Løgn imod sin Samvittighed.

2 Mos. B. 23, 1. Du skal ikke optage falsk Ræremaal, at du ikke gjør den, som har Uret, Bistand, at være et falsk Vidne.

4) Naar Dommeren forsætlig viis eller af Ufsiønsomhed dommer Løgn at være Sandhed, og Ret at være Uret.

Ordsp. 17, 15. Hvo som siger en ugudelig at have Ret, og fordømmer en retfærdig, de ere begge Herren en Bederstyggelighed. See meere 2 Kron. 19, 6. 7. Es. 10, 1. 2.

251. Maa Christine nok føre Processer imod hverandre?

Udi vigtige Sager og yderste Nødsfald maa de tage deres Tilflugt til Dommerens Embedet, som er Guds Orden, og flage deres Nød uden Had til Modstanderen, men for en ringe Sags Skyld at yppe Trette, saa og over alt at bevise sig egenfindig og hebgierig, er meget ugudeligt.

1 Cor. 6, 7. Saa er jo nu aldeles en Fejl iblant eder,

eder, at I have Sager imod hverandre. Hvi lide I ikke heller Uret? Hvilade I eder ikke heller berøve? See meere Ordsp. 20, 22. Matth. 5, 39. Rom. 12, 19.

252. Hvorledes siges falsk Vidnesbyrd uden for Rettergang?

Naar man sætter sin Næste en Løgn paa, og fører ham falskelig i et ont Rygte.

Syr. 5, 16. Lad dig ikke kaldes en Gretudere, og forraad ingen med din Tunge.

253. Men maa man ey sige det onde om Næsten, som er sandt?

Nej ikke uden det allerede er aabenbare for hver Mand, og endda bør man ey søge sin Fornøjelse der udi, som er u-kierligt.

254. Hvorledes kand man forraade sin Næste?

1) Naar man aabenbarer det, hand hemmelig har betroet os.

Ordsp. 11, 13. En Bogvassere aabenbarer hemmelig Raad, men den, som er trofast i sin Aand, skjuler Sagen.

2) Naar man udstrøer hans skjulte Feyl til hans Skade og andres Forargelse.

Syr. 19, 7. 8. Igientag ikke Ord nogensinde. Du skal hverken fortælle Ven eller U-ven andres Levnet, og uden det er dig Synd, da aabenbar det ikke.

[255. Maa man da ey angive Næstens Synd for
| Ørrigheden eller Næsten?

| Jo, naar det skeer af Kierlighed og Om-
| sorg for Næsten, og til Synd at afvende, saas
| som

[som da Joseph forde sine Brødres Synder
for deres Fader. See og Matth. 18, 17. hvor
Christus befaler, at siige Meenigheden sin
Næstes Synd, naar hemmelig Advarsel ey
vil frugte. Men naar det skeer af Hevn eller
Sladderagtighed, er det Synd.

256. Kan man og paa andre Maader forsynde
sig i at tale?

Ja, alle u-nyttige Ord ere syndige.

Matth. 12, 36. Jeg siger eder, at Menniskene skal
paa Dommens-Dag giøre Regnskab for et hvert u-
nyttigt Ord, som de have talt.

257. Hvad got befales i det ottende Bud?

At undskyldte, meene og tale vel om vor
Næste, og tage alting i den beste Meening.

[258. Kan man da have gode Tanker om alle
Mennsker?

Naar de ey ved fiendelige Riødets Gier-
ninger forraade deres indvortes Ondskab,
maa man efter Kiærlighed haabe det beste,
og ey fatte Mistanke eller ond Grund til no-
gen.

1 Cor. 13, 5. 7. Kiærlighed tænker ikke ont, den for-
drager alle Ting, troer alle Ting, haaber alle Ting.

Men naar Ondskaben er aabenbar, maa
man ey falske den god.

[Es. 5, 20. Bee dem, som siige om det onde got!

259. Bør man og undskyldte sin Næste, naar an-
dre fortale ham?

Ja,

Ja, om man med Sandhed fand, særdes
les naar hand ey selv er tilstede, og fand redde
sig.

Syr. 6, 6. En sød Strube gjør sig mange Ven-
ner.

I Petr. 4, 8. Kiærlighed skal stuele Synders
Mangfoldighed.

Det niende Bud.

Du skal ikke begiære din Næstes
Huus.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke med
Swig eller List ville komme til vor Næstes
Arv eller Gods, og ey flye os det, enddog der
kunde synes nogen Nødt at være paa vor Side;
men heller hielpo hannem, at hand maae be-
holde sit u-beskaaret.

260. Hvad ont forbydes i dette niende Bud?

De syndige Lyster og Begiæringer, særdes
les efter fremmed Gods.

261. Lyder ikke det tiende Bud hart ad ligesaa?

Jo.

Det tiende Bud.

Du skal ikke begiære din Næstes
Hustrue, ey Svend, ey Pige, ey
Dre,

Ore, ey Vsen, ey heller nogen af alle de Ting, som hannem tilhøre.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke ville flye os vor Næstes Hustrue, eller Tienere, eller Fæ med nogen Underfundighed, ikke at skille andre af med dem, enten med Vold eller nogen List, men heller paaminde, og tilraade, at de blive tilstede udi den Tieneste, som de ere deres Herrer skyldige.

262. Hvad forskial er der vel imellem det niende og tiende Bud?

Forforskjellen bestaaer ikke saa meget i de begiærte Ting, som i Begiæringens eller Lystens Maade.

263. Hvor mange Slags ond Lyst er der da?

Tvende Slags.

1) En arbelig eller oprindelig Lyst, som er den fordervede Natur selv, eller Tilbøvelighed til det onde.

2) En giørlig eller virkelig Lyst, som oprinder af Urve. Lysten, ligesom en Frugt af sin Rod, og af Menniskets Villie enten antages og vedligeholdes, eller modstaaes og dæmpes.

Jak. 1, 14. 15. Hver fristes, naar hand drages og løttes af sin egen Begiærlighed. Derefter, naar Begiær-

giærligheden haver undfanget, føder den Synd, men naar Synden er fuldkommen, føder den Død.

264. Hvor forbydes den virkelige Lyst?

Udi det tiende Bud, hvilket 5 Mos. B. 5, 21. udtrykkes saaledes: lad dig ikke lyste, det er: lad din Villie ey hendorages af de onde Begiærligheder, som boe i dig.

265. Hvor forbydes den arvelige Lyst?

Udi det tiende Bud, hvilket udtrykkes saaledes: du skal ikke begiære, det er: der skal ingen ond Begiærlighed være i dit Hierte. Du skal ingen arvelig Synd have.

266. Sindes vel noget Menniske paa Jorden, som ingen arvelig ond Begiærlighed har?

Nej.

1 Joh. 1, 8. Dersom vi sige, vi have ikke Synd, da forføre vi os selv, og Sandheden er ikke i os.

267. Fordømmer da den arvelige Lyst Guds troende Børn, som føle den til deres Bedrøvelse?

Nej, hos dem har Synden tabt sin fordømmende Kraft, efterdi de ere i Christo, og staae ey længere blotte for Guds Retfærdighed.

Rom. 8, 1. Saa er nu ingen Fordømmelse for dem, som ere i Christo Jesu, som ikke vandre efter Kiødet, men efter Aanden.

268. Men hvad, om et Menniske følger sin arvelige Lyst med virkelig Lyst, Villie og Behag?

Hvor denne virkelige Lyst hersker, der hersker

fter ey Christi Naade, og alt saa er man under Forbandelsen.

Rom. 8, 13. Leve I efter Røddet, da skulle I døe, men dræbe I Legemets Gierninger formedelst Naaden, da skulle I leve.

269. Er da en ond Lyst Synd, endskiønt den bliver i Forsættet, og kommer ey videre?

Ja, hos Gud er Villien antagen i Gierningens Sted.

Matth. 5, 28. Hver den, som seer paa en Kvinde ic.

270. Paa den Naade fand man da overtræde alle Guds Bud med blotte Tanker og Begjæringer?

Ja visselig, thi Guds Lov er aandelig, og hvem som vil adlyde de andre Bud, maa idelig vaage over sit Hjerte efter disse sidste Bud, hvilke ere som Røglen til den heele Lov.

271. Er da al Lyst og Begjæring ond?

Der er en uskyldig Begjærlighed i Sielen efter Legemets Fornødenheder, saasom Lyst til at æde, drikke, sove, bevæge sig, og deslige; den var hos Mennesket i Uskyldigheds Stand, og er saa vidt ey syndig.

272. Men komme der dog ikke mangfoldige Synder af saadanne naturlige Begjærligheder?

Jo visselig, og det volder Naturens dybe Forderbelse, som vil blande sig i alle Ting, og gjøre den ordentlige Lyst uordentlig, umaal-
delig,

delig, u-reen, hvis vi ikke nøye vaage og stride der imod.

273. Hvilke ere de syndige Ting, som meest drage Begiærligheden til sig?

De ere

1) De overflødige, overdaadige og veltværgende Ting.

1 Pet. 2, 11. Holder eder fra kiødelige Begiæring, som stride imod Sielen.

2) De fremmede Ting, som Gud ey har givet mig, men min Næste, og jeg derfor ey maa misunde ham, saasom hans Husfrue, Svend, Pige, eller noget af alt det, ham tilhører.

274. Men fandt jeg ikke nok begiære noget af min Næstes Gods foruden Misundelse eller Uret?

Jo, for Betalning maa jeg begiære en Kiøbmands Vare, saasom Abraham begiærte at kiøbe en Alger. 1 Mos. B. 23, 4. Men med Rettens falske Skin, Svig eller Magt maa jeg ey begiære at drage min Næstes Gods til mig, som Achab begiærte Naboths Vingård. 1 Kong. B. 21, 2.

275. Hvad got befales nu i det niende Bud?

Alt vi skal vaage over, og stride imod Hiertets onde Lyster.

276. Hvad got befales i det tiende Bud?

Alt vi ey engang skulde have den ringeste onde Begiærlighed i Hiertet.

277. Hvor

277. Hvor til tiener da det tiende Bud, som kræver af Menneskene en gandske fuldkommen U Skyldighed, der dog er u-muelig?

Det viser

1) Guds fuldkomne Retfærdighed, som ikke taber sin Fordring og Tiltale, endskjønt samme er over de faldne Menneskers Kræfter.

2) Viser det, at Gud ey er Aarsag til Menneskets Fald, thi da kunde han ey forbyde dets Frugter.

3) Viser det, at alle, endogsaa de helligste Mennesker, ere i Grunden Syndere, som ey fand bestaae for Gud med deres egen Retfærdighed, thi om de end ved Guds Raade overvandt alle virkelige Synder og Lyster, saa bliver dog den arvelige Synd dem til en Udmygelses Aarsag.

278. Hvad siger Gud om alle disse Bud?

Jeg er HERren din Gud, en stærk, nidkær Gud, som hiem søger Fædre-nes Ondskab paa Børnene i tredje og fjerde Led, iblant dem, som hade mig: Og gjør Miskundhed paa mange tusinde med dem, som elske mig, og holde mine Bud. 2 Mos. B. 20, 5. 6.

Det er:

Gud truer her haardeligen alle dem, som
D disse

disse Bud forkrænke og overtræde : Derfor skulle vi frygte for hans Brede, og holde disse Bud. Derimod lover han dennem ogsaa Naade og alt got, som holde disse Bud. Hvorfor det er billigt, at vi elske, og forlade os paa hannem, og følge hans Befaling.

279. Hvad er den korteste Indhold af disse Ord?

Tvende Aarsager, som skal bevæge os til at holde Guds Bud, eller skye det onde, og gjøre det gode.

280. Hvilken er den første Aarsag?

Guds retfærdige Brede og Nidkærhed, som truer, at straffe alle modtvillige Overtrædere.

281. Hvilken er den anden Aarsag?

Guds faderlige Naade og Barmhiertighed, som lover, at gjøre got mod dem, der holde hans Bud.

282. Hvad er Overtrædelse eller Synd?

Alt det, der strider imod de Guds Bud, som nvelig ere forklarede.

283. Hvor mange Slags er Synden i Almindelighed?

Tvende Slags, den arvelige og gjørlige.

284. Hvad er den arvelige Synd?

Naturens Vanart, dybe Fordervelse og onde Tilbøjelighed, om hvilken er handlet ved det tiende Bud.

285. Hvorfor kaldes den arvelig?

Fordi den er os medfødt, som et ont Arbejde af Guds af Adam.

Rom.

Rom. 5, 12. Synden kom ind i Verden formedelst eet Menneske.

Psalm. 51, 7. See, jeg er fød af Misgierning, og min Moder haver undfanget mig i Synd.

286. Hvad er den giørlige Synd?

Alle onde Tænker, Ord og Gierninger, hvilke som en ond Frugt frembryde af Urves Syndens onde Roed.

287. Er det ligesaa vel Synd, at forsømme og efterlade det gode, som at giøre det onde?

Ja visselig.

Jak. 4, 17. Hvo som veed, at giøre got, og giør ikke, ham er det Synd.

288. Hvor mange Slags er den giørlige Synd i Særdeleshed?

Tvende Slags, nemlig Skrøbeligheds Synd og Ondskabs Synd.

289. Hvad er Skrøbeligheds Synd?

Naar en sand Christen, som af Hiertet er alle Synders Fiende, forseer sig af Vanvitighed, Ubetænksomhed, Overilelse, eller deslige, men mærker strax sin Synd ved Aandens Tugtelse i Samvittigheden, fortryder den hiertelig, afbeder den hos Gud, og tragter desto meere efter Forbedring.

Gal. 6, 1. Dersom et Menneske bliver forrasket i nogen Brøst, hielper saadan en til Rette med Spagfærdigheds Aand.

Jak. 3, 2. Vi falde alle i mange Stykker. 1 Joh. 1, 8.

290. Hvad er Ondskabs Synd?

Naar et Menneske med Videnskab, Vil-

lie og Velbehag gjør det onde, eller efterlader det gode, og fremturer der udi.

I Joh. 3, 8. 9. 10. Hvo som gjør Synd, er af Dievelen, thi Dievelen synder af Begyndelsen: dertil er Guds Son aabenbaret, at han skulde løse Dievelens Gierning. Hver den, som er født af Gud, gjør ikke Synd, thi hans Sæd bliver i ham, og han kan ikke synde, thi han er fød af Gud. Der udi ere Guds Børn og Dievelens Børn aabenbare, hver den, som ikke gjør Retfærdighed, er ikke af Gud, og hvo som ikke elsker sin Brøder. See Joh. 8, 34. 2 Petr. 3, 3. 4 Mos. B. 15, 30.

291. Ligger der og nogen Magt paa at Kiende denne Forfkiæl imellem Skrøbeligheds og Ondskabs Synder?

Ja stor Magt, thi just der af kommer allerstørste Sikkerhed, at man ey gjør saadan Forfkiæl, saa kan og deraf reyse sig u-fornøden Ængstelse.

292. Hvorledes kan der afkomme Sikkerhed?

Saaledes, at den, der lever i Ondskabs Synd, trøster sig ved, at alle Mennisker ere Syndere.

293. Er det ikke sandt, at de ere alle Syndere?

Jo visselig, men med stor Forfkiæl, som tilforn er vlist.

294. Siig mig den Forfkiæl, endnu med andre Ord, efterdi Sagen er saa vigtig!

Forfkiællen er saa stor som paa Nat og Dag, thi Guds Børn have vel Svagheds Synd, føle

føle Synd, lide Synd, overiles af Synd imod deres Billie, og aflegge daglig jo meere og meere deres syndige Fejl og Brøst, hvilken er dem meget smertelig, saa de dog vandre efter Aanden, og sigte til Fuldkommenheds Maal. Men Verdens og Dievelens Børn gjøre Synd, legge vind paa Synd, glæde sig i Synd, ja synde paa Naade, og vandre saaledes efter Riødet, hvorfor de skal døe.

295. Begaaer da et Guds Barn aldrig nogen Vandskabs Synd?

Nej, det kand usmuelig bestaae med hans Naade: Stand og nye Fødsel, saalænge som hand derudi bliver bestandig, men falder hand ved forsætlig Synd der af, saa er hand ey længere et Guds Barn.

1 Joh. 3, 9. Hver den, sem er fød af Gud, gjør ikke Synd, thi hans Sæd bliver i ham, og hand kand ey synde.

296. Men efterdi Guds Børn dog har syndig Fejl og Brøst tilovers, kand samme da ey fordømme dem?

Nej, aldeles ikke. Vel vare deres mindste Synder Fordømmelsen værde, men deres Samfund med Christo befrier dem derfra.

Rom. 8, 1. Saa er der nu ingen Fordømmelse for dem, som ere i Christo Jesu, der ikke vandre efter Riødet, men efter Aanden.

297. Stader da Skøbeligheds Synd en Christen slet intet?

Jo, den formindsker Naaden, hindrer den sønlige Aands Dristighed i Omgang med Gud, og baner altsaa Vey til Affald i Ondskabs Synder.

298. Hvad virker Ondskabs Synd?

Den fordømmer alle sine Elskere, gjør en bedrøvet Skilsmisse imellem Gud og dem, ja gjør dem Dievelen lige baade her og hiffet.

1 Joh. 3, 8. Hvo som gjør Synd, er af Dievelen.

1 Cor. 6, 9. Vide I ikke, at de u-retfærdige skule ikke arve Guds Rige? Farer ikke vild, hverken Skiorlevnere, ey heller Afguds-Dyrkere, ey heller Hoer-Karle, ey heller blodagtige, ey heller de som synde imod Naturen, ey heller Tyve, ey heller gierige, ey heller Drankere, ey heller Skiende: Gieste, ey heller Rovere skal arve Guds Rige.

299. Er een eeneste af disse eller andre Ondskabs Synder nok til at fordømme Mennisket?

Ja, thi endskönt et Menniske begaaer ifkun en eller anden vis Synd, som hand fristes af, eller faaer Leylighed til, saa dog viser den eene herskende Synd hans u-ombendte Tilstand, og at hand i sit Hiertes Grund er en Guds Foragtere.

Jak. 2, 10. Thi hvo som holder den gandske Lov, men støder an i eet Bud, er bleven skyldig i alle.

300. Er der nogen forskiæl paa Ondskabs Synder?

Ja, hos nogle herske de med Forhærdelse og stor Sikkerhed, som hos Pharao, hos andre

dre herſke de uden Forhærdelſe, og bedrives med Sambittigheds Angelt eller Modſigelt, ſom hos David i den Handel med Uria.

301. Hvilken er den yderſte Grad i Ondſkab ?

Naar den, der har været i ſit Hierte tilſtreffelig overbeviſt om Sandheden, uden Evang eller Tilloftelt modtvillig og forføtlig negter, beſpottet, og forfølger ſaadan Sandhed og Lærdom om Gudsfrugt i beſtändig U-bodsfærdighed, hvilket kaldes Synd imod den Hellig Mand, eller hans Embede, og forlades ikke. Matth. 12, 31. Ebr. 6, 4. 5. 6.

302. Er da Guds Barmhiertighed og Chriſti Fortienelt ikke kraftig nok til at forlade ogſaa denne Synd ?

Mangelen er ikke hos Gud og Chriſtum, hvis Naade og Fortienelt i ſig ſelv er tilſtreffelig nok, og gaaer over alle Synder, men Skylden er paa Menniſkens Side, ſom indtil enden bliver ved i den erkjendte Sandheds fiendtlige Beſpottelt og Forfølgelt.

303. Kan man og giøre ſig declagtig i andres Synder, og alſaa tillige i deres Straf ?

Ja, og det ſkeer, naar man har Behag i dem, giber Samtykke, Leylighed, Raad eller Befaling til dem, og ey forhindrer eller ſtraffer dem, om man kand.

3 Mos. 3. 19, 17. Du skal straffe din Næste, at du skal ikke bære Synd over ham. See meere i Tim. 5, 22. Ab. 18, 4.

304. Hvilke ere de almindeligste store Synder imod Guds Lov?

Disse ere: Vantro, Hyllerie, Vergierighed, Penge-Gierighed, Belyst, Brede og Utaalmodighed.

305. Hvilke ere de fornemmeste og største Dyder efter Guds Lov?

Disse ere: Troe, Kiærlighed, Redelighed, Ydmyghed, Nøysomhed, Maadelighed, Sagtmodighed og Taalmodighed, og over alt et gudeligt og himmelsk Sind.

306. Hvad truer Gud dem med, som overtræde hans Bud?

Alt hand vil hiemsøge deres Ondskab med Straf.

307. Steer der altid i denne Verden?

Nej, undertiden tager vel den ugudelige en Ende med Forstrækkelse, men ofte lykkes ham Ondskaben saa vel, at hand prises lykkelig, dog vaagner omsider hans Straf i Helvede og i Pinen. Luc. 16, 23.

308. Falder den timelige Straf alene paa den ugudelige selv?

Nej, Gud straffer ogsaa Forældrenes Ondskab paa Børnene indtil tredie og fjerde Led.

309. Er

309. Er det retsfærdigt, at straffe Sønnen for Faderens Synd?

Ja, naar han med lige Synd træder i sin Faders Fodspor, thi ellers heder det: Ezech. 18, 19, 20. Sønnen skal ikke bære Faderens Misgierning. Ja Sønnen, som gjorde Ret og Retfærdighed, og haver holdt alle mine Skikke, og gjort der efter, skal visselig leve.

310. Hvor mange Slags er Guds Straf i Almindelighed?

Tre Slags, nemlig: (1) Den legemlige, saasom Kria, Dyr-tiid, Pest eller anden Ulykke i Landet og Huuset. (2) Den aandelige, saasom Guds Brede, hans Aands og Naades Unddragelse, og Overgivelse i et forbødt Sind, ja i Forhærdelses Dom. (3) Den ævige, som er Fordømmelsen til Helvede. Ligeledes er det godes Belønning tre Slags, legemlig, aandelig og ævige.

311. Hvad got lover Gud derimod dem, som holde hans Bud?

Alt han vil gjøre Miskundhed imod dem indtil tusinde Led.

312. Hvad forståes her ved Miskundhed?

Allehaande got for Legem og Siæl i Tiid og Evighed.

1 Tim. 4, 8. Gudsfægtighed er nyttig til alle Ting, som have Forjættelse paa dette Liv, som nu er, og det tilkommende.

313. Hvem lover Gud sin Miskundhed?

Dem, som elske ham, og holde hans Bud.

314. Elsker da ingen Gud, uden den, der holder hans Bud?

Nej.

Joh. 14, 21. Hvo som haver mine Befalinger, og holder dem, hand er den, som mig elsker.

315. Hvad er det da, at man holder Guds Bud?

Det er, at en igiensfød og sand benaadet Christen har Guds Villie stedse for Dyrke, og af et oprigtigt Hierte i bestandig Tilværelse retter sine Tanker, Ord og Gierninger der efter.

Joh. 14, 23. Om nogen elsker mig, skal hand holde mit Ord.

I Joh. 2, 3. 4. Derpaa vide vi, at vi kiende ham, om vi holde hans Bud; Hvo som siger: jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans Bud, hand er en Løgnere, og i ham er ikke Sandhed, men hvo som holder hans Ord, i ham er sandeligen Guds Kiærlighed fuldkommen.

Matth. 28, 20. Lærer dem, at holde alt det, jeg haver befalet eder; og see! jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

316. Kan man da holde Guds Lov eller Bud?

Ja, dersom man ret elsker Gud, da baade maa og kand man ved Christi Kraft holde Guds Bud i en Evangelisk Aands Oprigtighed, endskiønt ikke efter Lovens yderste Strengthed, og derfor ey til nogen Fortieneste, men til sin Troes og Kiærligheds Beviisning. Joh. 14, 23. I Joh. 5, 3.

317. Kan vi da fortjene Salighed ved Lovens Holdelse?

Nej;

Men; thi

1) Er vor Lydighed en Gield eller skyldig Pligt.

Luc. 17, 10. Naar I have gjort alle Ting, som eder ere befalede, da siger: vi ere u. nyttige Tienere, thi vi gjorde det, vi vare pligtige at gjøre.

2) Holdes Loven en ved vor egen Naturs, men ved Guds Naades Kraft, og hvad Gud virker i os, er en vor Fortieneste.

Phil. 2, 13. Gud er den, som udretter i eder baade at ville og at udrette det efter sin Behagelighed.

3) Holdes Loven aldrig saa fuldkommen, at jo den villige Aands Lydighed er beblandet med Kiodets Skrøbelighed: dog anseer og belønner Gud i Naade for Christi Skyld vor ufuldkomne Lydighed.

Psal. 130, 3. HErre, dersom du vil agte Ondskaber, HErre! hvo fand da blive bestandig?

318. Men fand man ikke med Apostelen vel Komme saa vidt, at man veed intet med sig selv af forsætlige Synder efter sin Omvendelse?

Jo, thi Apostelen var ogsaa et skrøbeligt Menneske; Men naar man end kommer saa vidt, er man dog der med ikke retfærdig for Gud.

319. Hvorfor ikke?

Fordi Loven er aandelig, og Gud, som os dommer, seer grandgibelig indtil Tanker og Begjæringer, det er, videre end alle Menni-

fter, ja videre, end vi selv see ind i vort vanar-
tige Hiertes Grund, og Derfor er udbortes
Erbarhed og Retfærdighed, som vel funde
findes hos Hedninger, ikke Lovens Holdelse.

320. Er der da ingen Fuldkommenhed at vente
i dette Liv?

Saa fuldkommen er ingen, at Synden
gandste udryddes, eller al Risdets og Aa-
dens Strid ophæves, og ingen Feyl meer fin-
des. Dog kaldes, og er en Christen fuld-
kommen i Henseende

1) Til hans Retfærdiggjørelse ved Chri-
stum, hvilken har fuldkommelig borttaget al
hans Synd, og fuldkommelig beklæd ham
med al sin egen Retfærdighed.

2) I Henseende til hans Helliggjørelse.
Men da betyder Ordet ikke en syndesløs
Fuldkommenhed efter Loven, men det gandske
Hiertes Oprigtighed og Redelighed.

3) I Henseende til andre svagere og u-fuld-
komnere efter deres Alders Maade i Chri-
sto. See Phil. 3, 12. 15. Col. 1, 28. Matth.
15, 48. 2 Cor. 7, 1.

321. Naar vi nu beslute os paa at holde Guds
Bud, hvad gjøre vi da?

Da gjøre vi gode Gierninger.

322. Hvilke ere sande gode Gierninger?

Ey allene Andægtigheds, Retfærdigheds
og

og Kiærligheds udvortes Gierninger, men ogsaa indvortes hellige og gode Bevægelser, som Guds Aand virker hos igiensfødde Guds Børn efter Lovens Regel, dog ey af Lovens Evang, men frivillige af Troen og Naadens Drift til Guds Ære og Næstens beste.

Gal. 5, 22. Naadens Frugt er Kiærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Fromhed, Gødhed, Troe, Spagfærdighed, Naadelighed.

323. Ere da Hedningenes og de u: igiensfødde Christnes Bønner, Almisser og saadanne Øvelser, og gode Gierninger?

Nej ikke sandelig gode for Gud, thi hvad som ikke gaaer af Troen, er endogsaa Synd.

324. Er det gandske fornødent, at gjøre sande gode Gierninger?

Ja, det er gandske fornødent for alle dem, der ville blive salige; thi det er et Ømemærke af Christi Igienløsning, det flyder af Troens Natur, og derudi vises den nye Lydighed.

Ebr. 12, 14. Uden Hellighed skal ingen see Herren.

325. Men ere gode Gierninger fornødne som en virkende Aarsag til Retfærdighed og Salighed?

Nej, dertil duer vor beste Gierning slet intet, som før er sagt.

Phil. 3, 6. Jeg var u: straffelig efter den Retfærdighed i Loven, men de Ting, som vare mig Baad:, dem haver jeg agtet, at være Glæde for Christi Skuld.

326. Hvor ved bliver da et Menneske retfærdig og salig?

Allene ved Troen, som fatter Guds Naade i Christo.

Rom. 3, 28. Vi slutte, at Mennesket bliver retfærdiggjort ved Troen uden Lovens Gierninger.

327. Er da Troen saa vigtig i vor Christendom?

Ja, den er det allervigtigste, thi uden den er det umueligt, at behages Gud. Ebr. II, 6.

328. Hvor finder jeg da i min Catechismus videre Underretning om Troen?

Udi den anden Part, handlende om vor Christelige Troes Artikle.

Den anden Part.

329. Kænd et Menneske blive salig ved, at vide Troens Artikle?

Nej, thi dem veed ogsaa Diebelen. Jak. 2, 19.

330. Hvad forskæler der da paa Troens Artikle og Troen selv?

Troens Artikle ere uden for Mennesket de Sandheder, som hand skal troe og antage, men Troen selv er inden i Mennesket den Tillid og Tilegnelse, med hvilken hand antager alle Sandheder, som indeholdes i Troens Artikle.

331. Hvorom handle Troens Artikle?

Om Guds Væsen, Villie og Gierninger.

332. Er

332. Er der da og en Gud til?

Ja visselig.

333. Hvad forsikrer dig der om, efterdi du ey seer Gud?

Jo, jeg kand see ham, endskjønt ikke med legemlige Øyne, saa dog med Sindet, i min egen Samvittighed, i heele Verdens Skabning, og i den hellige Skriftes Lys.

334. Hvorledes lære dig disse, at der er en Gud til?

1) Samvittigheden, som er Guds Domstool i Hjertet, lærer mig det ved hemmelig Frygt, naar jeg gjør ont, og ved Trøst, naar jeg gjør got.

Rom. 2, 15. Hedningene vise Lovens Gierning skreven i deres Hjerter, i det deres Samvittighed vidner med dem, og Tanker, som anklage eller undskyldte dem iblant hverandre.

2) Heele Verdens Skabning og Opførelse vidner daglig for mig om det samme.

Rom. 1, 19. 20. Det, som man kand vide om Gud, er aabenbaret dem, thi Gud haver aabenbaret dem det, thi hans usynlige Ting fra Verdens Skabelse, naar de forstaaes af Gierningerne, da beskues de, som ere baade hans ævige Magt og Gudsdom, saa at de have ingen Undskyldning.

3) Den hellige Skrift taler tydeligere her om, og den Hellig Aand besegler ved Ordet den Sandhed i de troendes Hjerter.

Joh. 1, 18. Ingen haver nogen Tiid seet Gud, den eenbaar-

een aarne Søn, som er i Faderens Skød, haver forklaret det.

335. Er den naturlige Kundskab, som en Hedning fandt have om Gud, af Fornuften, Samvittigheden og Verdens Skabelse, ikke nok til Salighed?

Nei, thi den veed slet intet af Christo, og Guds Naade i ham, hvilket Kød og Blod ikke aabenbarer; Matth. 16, 17. dog fandt den vejlede til at søge nærmere efter Gud, og gjør, at dens Foragtere ere uden Undskydning paa Dommens Dag.

336. Hvad er Gud?

Et aandeligt, uendeligt og ubegribeligt Væsen, som er almægtig, alvidende, allestedsnærværende, god, barmhiertig, hellig, sandt og retfærdig.

337. Efterdi Gud er et aandeligt Væsen, har han da intet Legeme eller nogen Skikkelse?

Nei; thi en Aand haver ikke Kød eller Been. Luc. 24, 39.

338. Hvorfor taler da Skriften om Guds Byne, hans Lænder, eller andre Lemmer?

Deri retter sig Guds Aand efter vort menneskelige Begreb, og forstaaer ved Lemmerne Guds Kræfter og Egenskaber, saasom ved Bynene hans Visdom, ved Haanden hans Kraft o. s. v.

339. Hvad Erindring gjør mig Guds aandelige Væsen?

Denne,

Denne, at Gud, som er en Aand, bør tilbødes i Aand og Sandhed. Joh. 4, 24.

340. Hvad forstaaer du ved de opregnede Guds Egen-skaber?

Hans Almagt er, at hand kand gjøre al-ting; Allvidenhed, at hand seer og kiender al-ting; Allestedes-Nærværelse, at hand er ingen-stedes indeløst eller udeløst, men over alt til- stede; Godhed, at der er intet ont i ham, og hand vil os vel; Barmhiertighed, at hand yn- kes over vor Jammer; Hellighed, at al Synd er langt fra ham; Sandhed, at hand ikke kand lyve eller bedrage; og Retfærdighed, at hand vil straffe det onde, og belønne det gode.

341. Hvad formaning kand man tage af Guds Egen-skabers Betragtning?

Man bør undsee sig for hans Allestedes- Nærværelse og Allvidenhed, efterfølge hans Hellighed, lade sig bevæge af hans Godhed og Barmhiertighed, forlade sig paa hans Sandhed og Almagt, og lade hans Retfær- dighed afholde sig fra al Uret.

342. Hvad Trøst kand man tage af Guds Egen- skabers Betragtning?

Stoer Trøst giver os dette, at Gud efter sin Allestedes-Nærværelse og Allvidenhed seer vor Nød, efter sin Almagt kand, efter sin God- hed og Barmhiertighed vil, og efter sin Sand-
hed

hed og Retsfærdighed visselig skal hielpes os,
naar vi hiertelig søge ham i Troen.

343. Hvor mange Guder ere der til?

Ikkun een eeneste Gud.

5 Mos. B. 6, 4. Hør, Israel! Herren vor Gud,
Herren er een.

344. Hvorledes har det Guddommelige Væsen
aabenbaret sig i Skriftens Ord?

Som et eeneste Væsen, Fader, Søn og
Hellig Aand, hvilke dog alle ere eet, og kaldes
den Hellige Tre-reenighed.

1 Joh. 5, 7. Der ere tre, som vidne i Himmelen,
Faderen, Ordet og den Hellig Aand, og disse tre
ere eet. See meere Matth. 3, 16. 17. cap. 28, 19.
2 Cor. 13, 13.

345. Kan vi vel med vor Fornuft begribe det,
at Gud er een, og dog tillige tre?

Nej, det er langt over, skiont ey imod vor
Fornuft, derfor er det en Troes- og ingen
Fornufts-Artikel, og Gud var ikke Gud, dersom
hand af vor Fornuft kunde begribes.

346. Ere da de Ord: Gud Fader, Søn og Hellig
Aand, ikkun trende adskillige Navne, eller
Egenskaber i Gud, og intet andet?

Jo, der er meere end blot Navnes eller
Egenskabers Adskillighed, thi enhver af dem
tillegges noget særdeles, som ey tilkommer de
andre.

347. Hvorudi bestaaer denne Adskillighed?

Ikke i Væsenet, som sagt er, men i visse
per-

personlige indvortes Gierninger, som tilkomme enhver af dem for sig, nemlig: Faderen, som er af ingen, føder sin Søn af Evighed, Sønnen fødes af Faderen, og den Hellig Aand udgaaer fra dem Begge. Alt dette er Troens dybe Hemmeligheder, som vor Fornuft ey kand randsage. See Psal. 2, 7. Joh. 15, 26. Rom. 8, 9.

348. Er Faderen ældre eller ypperligere end Sønnen, og Sønnen end den Hellig Aand?

Nej, de tre ere eet, og derfor i Bæsen og Værdighed ikke over eller under hverandre, men fuldkommen lige.

349. Hvad for andre Gierninger tillegges enhver i Særdeleshed?

Faderen tillegges Skabelsen, Sønnen Freløsningsen, og den Hellig Aand Helliggjørelsen, dog har de alle Deel deri, og ingen af dem er udelukt i de Gierninger, som henses til Verden.

350. Hvor handles i Catechismo om Skabelsen? I den første Artikel.

Den første Artikel.

Jeg troer paa Gud Fader, almægtige Himmels og Jordens Skabere.

Det er:

Jeg troer, at Gud haver skabt mig, endogsaa

ogsaa med alle andre Creature; at hand haver givet mig Legem og Siæl, dertil med Dren, Dren og alle andre Lemmer, ja Fornuft og disse Sandser; og ikke det alleeneste, men jeg troer ogsaa, at hand opholder alle de Ting, som ellers maatte forgaae; at hand forstrækker os verflodeligen til dette Liv dagligen at opholde, Klæder, Skoe, Mad og Drikke, visse Bærelser, Huus og Hiem, Hustrue, Børn, Mark, Fæ, og alt det, got er. Jeg troer ogsaa, at hand forsvarer mig mod al Fare, at hand afvender og forhindrer alt ont. Og det gjør hand altsammen ikke af nogen min Fortieneste, men af sin blotte faderlige Godhed og Barmhertighed. Hvorfor jeg er skyldig til, at jeg derimod takker hannem, lover hannem, adlyder hans Villie allesteds, og tjener hannem. Det er altsammen baade vist og sandt i alle Maader.

351. Hvad er det at skabe?

Det er, at gjøre noget af intet, eller af en usbeqvem Materie.

Æbr. II, 7. Formedest Troen forstaae vi, at Verden er bleven bereed ved Guds Ord, at de Ting, som sees, ere bleve af de, der ikke synes.

352. Hvad har Gud skabt?

Himmel og Jord, og alt det, der er udi, nemlig Soel, Maane, Stierner, Planeter, Element

menter, Dyr, Fugle, Fiske, Orme, og en u-
tallig Mængde af andre Ting, som tiener til
Guds Ære og vort Gavn; skönt vi ey kien-
de dem alle. I Mos. B. I.

353. I hvor mange Dage skabte Gud Verden?

I sex Dage, og paa den siette Dag skabte
han Mennesket.

354. Opholder Gud endnu de Ting, som han i
Begyndelsen skabte?

Jaa visselig.

Ebr. 1, 3. Han bærer alle Ting med sit Kraftes
Ord. See Psal. 104, 27, 30.

355. Hvortil skal denne Sandhed opmuntre dig?

Til at ære Gud i alle Ting, og opofre ham
mig selv med alle Ting, som er af ham, og be-
staaer ved ham. I Cor. 10, 31.

356. Er der da Gud alleene, som opholder og for-
sørger alle Mennesker?

Jaa, Menneskene i Gærdeleshed tage al Op-
holds Middel af Guds Haand, være sig Mad,
Drikke, Klæder, Skoe, ic.

357. Men kand de rige ikke opholde og forsørge
sig selv?

Nei, ikke et Dyeblik, thi de have intet uden
af Guds Haand, som giver og tager, naar
han vil. Paa hans Villie og Betsignelse
ligger det altsammen.

I Cor. 3, 7. Saa er nu hverken den noget, som
planter, ey heller den, som vander, men Gud,
som giver Væxt.

358. Op.

358. Opholder Gud ogsaa de ugudelige Mennesker?

Ja, thi hand lader sin Soel opgaae over onde og gode, og lader regne over retfærdige og uretfærdige.

359. For hvem sørger Gud allermest?

For sine troende Børn.

1 Pet. 3, 12. Herrens Dyne see paa de retfærdige.

360. Styrrer og opholder Guds Forsyn alle andre Ting i den gandske Verden?

Ja.

Ap. G. 17, 28. I hannem ere, leve og røres vi.

361. Styrrer da Guds Forsyn ogsaa Menneskene i deres Synder?

Guds Forsyn styrer ingen til at synde, thi det gjør deres egen onde Villie tvært imod Guds Villie, men hand taaler, at de synde, sætter deres Synd Grændser, og styrer Sagens Udfald ved sin Visdom saaledes, at alting maa tiene dem til gode, som elske ham. Rom. 8, 28. Hvilket vi see i Josephs Exempel.

362. Hvor mange Slags ere Guds Creaturer eller skabte Ting?

I Almindelighed tvende Slags, nemlig de u-synlige og synlige.

363. Hvilke ere de fornemteste u-synlige Creaturer?

Englene, hvilket Navn betyder et Sendes Bud, og derfor ogsaa tillegges Christo den u-skabte

skabte Engel, som er sendt af sin Fader, og i det gamle Testamente aabenbaredes ofte saaledes. See 1 Mos. B. 22, 11. 2 Mos. B. 3, 2. 364. Hvor mange Slags ere Englene?

Tvende Slags. Gode Engle, som egentlig beholde dette Navn, og onde Engle, som ellers kaldes Dieble.

365. Hvad ere de gode Engle?

De ere hellige, vise, hastige og mægtige Aander, som stedse love Gud, udrette hans Befalninger, og særdeles tiene de troende. Ebr. 1, 14.

366. Hvad ere de onde Engle eller Dieblene?

I Begyndelsen vare de af samme Slags som de gode, men ere ved Hoffart og Ulydighed affaldne fra Gud, blevne baade Guds og Menniskens arrigste Fiender; hvis Boelig er Helvede.

2 Petr. 2, 4. Gud sparede ikke Englene, som syndede, men stødte dem til Helvede med Mørkheds Lenker, og antvordede dem hen, at bevares til Dømmen.

367. Hvilke ere de fornemmeste iblant de synlige Creaturer?

Menniskene.

368. Hvad er et Menniske?

En meget ædel Guds Skabning, og Herre over alle andre Dyr.

369. Hvoraf bestaaer et Menniske?

Aftvende væsentlige Deele, nemlig Siæl og Legeme.

370. Hvad

370. Hvad er et Menniskes Siæl?

Den er en u-synlig og u-dødelig Aand, begavet med adskillige Kræfter, særdeles med Forstand til at begribe, og Villie til at udvælge eller forskyde.

371. Hvad er et Menniskes Legeme?

Siælens Huus og Boelig, bestaaende af adskillige Lemmer, og forsynet med sine Sandser, som ere, Hørelse, Syn, Lugt, Smag og Følelse.

372. Hvilket er det ædelste paa Mennisket, enten Legeme, eller Siæl?

Siælen er meget ædlere, end Legemet, thi den er en u-dødelig Aand, kand have Samfund med Gud, og regiere Legemet. Hvor og Siælen farer hen, der følger omsider Legemet efter, enten til Himmerig, eller Helvede.

373. Hvor mange Mennisker skabte Gud i Begyndelsen?

En Mand, kaldet Adam, af en Jord-Klimp, og en Kvinde af den sovende Adams Ribbeen, kaldet Eva. 1 Mos. B. 2, 7. 22.

374. Vare de første Mennisker i samme Tilstand, da de bleve skabte, som vi deres Børn nu ere?

Nej, deres Tilstand var langt lykkeligere.

375. Hvor mange Slags er da Menniskets Tilstand?

Fire Slags, nemlig (1) U-skyldigheds Stand.

Stand. (2) Synde- Stand. (3) Naade-
Stand. (4) Herligheds- Stand for de salige,
men Fordømmelsens- Stand for de u- salige.

376. Hvad var Li- Skyldigheds- Stand?

Da Mennisket var høystsalig uden Synd
og Sorg skabt lige efter Guds Billede.

1 Mos. B. 1, 27. Gud skabte Mennisket i sit Bil-
lede, hand skabte ham i Guds Billede, Mand og Kvin-
de skabte hand dem.

377. Hvad var dette Guds Billede hos Mennisket?

I Almindelighed en Liighed og Overeens-
stemmelse med Gud selv, men særdeles var
det i Forstanden et guddommeligt Wiisdoms
Lys, som ret kiendte Gud og al hans Skab-
ning, i Villien var det en kraftig Kiærlighed,
som hængde fast ved Gud, Begiærlighederne
og Sindets Bevægelser stode i en hellig Or-
den, Legemet med sine Lemmer brugtes da og
rettelig, og derfor var tilligei Samvittigheden
et Himmerig fuldt af Fred og Glæde.

378. Var ikke Mennisket dette Guds Billede
fornemmelig i Siælen?

Jo, dog havde Legemet ogsaa deraf stoer
Herlighed, som var fuldkommen Sundhed,
Udødelighed, og Herredom over alle Creatu-
rer. Dets Boelig var og et herligt Paradis,
den lystige og frugtbare Hauge.

379. Er nu intet Menniske meere i denne Li- Skyld-
digheds- Stand?

Nej, desværre! det lærer Forfarenhed, at Adam og med ham alle hans Børn ere faldne af U-skyldigheds-Stand i Synde-Standen.

W3d. B. 2, 23. 24. Gud skabte Mennesket i Uforkrænkelighed, og gjorde ham til sin egen Billedes Billede, men af Dievelens Avind er Døden indkommen i Verden.

380. Hvordan gik det til med vore første Forældres Synde Fald?

De lode sig ved Dievelens Tredskhed forføre til at æde af Kundskabs- Træets Frugt, som var det eeneste, Gud strængelig havde forbudt dem.

[381. Var da den Synd saa farlig stor?

Ja visselig, thi den bestod ey alleene i det udvortes Eble-Bid, men fornemmelig i deres Hjertes modtvillige Afvigelse fra Gud til sig selv, Verden og Guds Fiende Dievelen, og det i en Tilstand, da Guds Billede gav dem fuldkommen Kraft til at imodstaae alt ont.

382. Hvad var da Frugten af dette første Synde-Fald?

Alt ont, Guds Billedes Tab, Satans afskyeligste Liighed og Herredømme, med Forførelse baade paa Siæl og Legeme, det er kort sagt: Døden baade aandelig, legemlig og ævig.

1 Mos. 2, 17. Paa hvilken Dag du æder af det, skal du døe Døden.

383. Hvorledes har Synden tilredet Menneskets Siæl i Særdeleshed?

1) Den har formørket Forstanden, som er bleven halv blind i menneskelige Ting, og heel blind i guddommelige, ja tilbøvelig til alle Bildfarelser, og falske Domme om det, som hører Gud til.

2) Den har berøvet Villien sin Hellighed, og gjort den fiendsk mod Gud.

3) Den har forstyrret Begjærlighederne, Sindets Bevægelser og tillige Samvittighedens Fred.

Rom. 8, 7. Kiødets Sands er Siendskab imod Gud. Eph. 4, 18. 1 Cor. 2, 14.

384. Hvorledes har Synden tilredet Menneskets Legeme i Særdeleshed?

Den har gjort det syndigt, nødlidende, forfrænkeligt, dødeligt, og utallige Smerter uinderkast.

385. Har det faldne Menneske da i sin naturlige Stand ingen frie Villie til det gode?

Ikke til det aandelige gode, som er ham gandske imod, men dog har han frie Villie til naturlige gode Ting og udvortes gode Døvelser, saasom at læse, synge, gaae til Kirke.

386. Er da Guds Billede saaledes ved Synden tabt og borte?

Ja.

E 2

387. Saae

387. Saae vi det aldrig meere igien?

Jo, Guds Børn, som igiensfodes og fornyes til dette Billede, saa det igien, end skönt ufuldkommen her paa Jorden, men i Himlen skal de bære det gandske fuldkommen.

388. Have alle Mennisker Deel i dette første Synde-Sald?

Ja visselig.

Rom 5, 12. Synden kom ind i Verden formedelst eet Menniske, og Døden formedelst Synden, og Døden saa igiennemtrængte til alle Mennisker, i det de syndede alle.

389. Fra hvem er nu Synden og alt ont kommen i Verden?

Fra Dievelen og Menniskets frie Villies Misbrug.

390. Er Gud da ikke Aarsag i Synden?

Nej, det var en løgnagtig Guds Bespottelse at tænke eller sige.

Enr. 15, 12. Siig ikke: hand haver forvildet mig, thi hand haver ingen syndig Mand behov.

391. Kunde Gud dog ikke have forhindret Synde-Saldet?

Ikke uden at betage Menniskene deres frie Villie, og saaledes omskabe dem imod sit vise Forsæt til andre Creaturer, af hvilke ingen Lydheds Prover kunde bevises.

392. Hvad har Mennisket fortient med sin frivillige Synd?

Guds

Guds Brede og U-naade, timelig Død
og ævig Fordømmelse.

393. Skal da alle de, som blive i deres Synde,
Stand og naturlige Fordervelse, udstaae
saadan Straf i Ævighed?

Ja visselig.

Joh. 3, 3. Uden nogen bliver født paa nye,
fand hand ikke see Guds Rige.

394. Vil da Gud saaledes lade Menneskene ævig
omtomme?

Nej, hand har af en forbarmende Kiærlig-
hed besluttet, at tage dem igien til Naade,
og oversætte dem af Synde- Standen til
Naade- Standen.

Joh. 3, 16. Saa haver Gud elsket Verden, at
hand haver givet sin Søn den een taarne, paa det
at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes,
men have et ævigt Liv.

1 Tim. 2, 4. Gud vil, at alle Mennesker skal
blive salige, og komme til Sandheds Erkiendelse.

395. Hvad er Naade- Standen?

En salig Samfund og Foreening med
Gud, som for Christi Skyld ved sin Naad i-
gienføder den syndige Siæl, forlader den sine
Synder, beklæder den med Christi Retsfær-
dighed, udfrier den af Syndens og Satans
Strikter, og daglig fornyer den til sit Villedes
Liighed igien.

Eph. 2, 4. 5. 6. Gud, som er riig paa Barmhjer-
tighed, formedelst sin store Kiærlighed, med hvilken
E 3 hand

hand elſkte os, der vi og vare døde i Synder, gjorde hand os levende med Christo: I ere blevne salige af Naade: og hand opreyſte os med, og ſatte os med i Himmelen i Christo Ieſu.

396. Hvem har da forhvervet Menniſkens Guds Naade, ſaa de kand opreyſes af Faldet, og føres tilbage i en ſalig Stand?

Det har alleene Ieſus Chriſtus, Guds egen Søn, hvilken ſtrax efter Synde- Faldet blev lovet, og i Tidens Fylde ſendt al Verden til en Saliggjører og Opreyſere af Faldet.

Rom. 5, 17. Derſom Døden regnerede formedelſt eens Fald ved den éene Aldam, da ſulle de meget meere, ſom annamme Naadens og Retſærdighedens Gaves Overflødighed, regnere i Livet ved den éne Ieſum Chriſtum.

I Moſ. B. 3, 15. Qvindens Sæd ſkal ſonderknuſe Slangens Hoved.

397. Hvor lærer jeg da nærmere, at kiende og elſke denne dyre Frelſere Ieſum Chriſtum?

Udi den anden Artikel, ſom handler om Jøgienløsningen.

Den anden Artikel.

Jeg troer paa Ieſum Chriſtum, hans eenbaarne Søn vor Herre, ſom er undfangen af den Hellig Aand: fød af Jomfru Maria; piint under Pontio Pilato; forſæſt, død og begravet;

vet ; nedfoer til Helvede ; tredie Dag opstod fra de Døde ; opfoer til Him-
mels ; siddendes hos Gud Faders al-
mægtiges høyre Haand ; Derfra
hand skal igienkomme , at domme
Levende og Døde.

Det er :

Jeg troer, at JEsus Christus er en sand
Gud, fød af Faderen fra Ewigheid. Jeg tro-
er ogsaa, at hand er et sandt Menneske, fød af
Jomfrue Maria, at hand er min Herre, som
haver igienløst mig, som var fortabt og for-
domt til den ævige Død : som haver friet mig
fra Synd, fra Død og fra Satans Rige :
hverken med Guld eller Sølv, men med sit
hellige og dyrebare Blod og med sin u-billige
og u-skyldige Død. Og det haver hand gjort
altsammen derfor, at jeg skulde være hans e-
gen, som en synderlig Ting : og paa det jeg
skulde tiene hannem retfærdig, u-skyldig og
salig, stedse i hans Rige, leve og regnere med
hannem, ligerviis som hand ogsaa opstod fra
de døde, lever og regnerer i Ewigheid. Det
er alt sammen baade vist og sandt i alle Maa-
der.

398. Hvad er Indholden af den anden Artikel ?

Kundskab om Christi eene Persons tvens-

de Naturer, tredobbelte Embede, dobbelte Stand, og særdeles om vor dyre Igienløsning ved ham.

399. Ligger der høylig Magt paa, at kiende Christum?

Ja, thi der er ikke Salighed i nogen anden.

Ap. Giern. 4, 12.

Og dette er det ævige Liv, at de kiende dig den eenen sande Gud, og den du udsendte, Jesum Christum. Joh. 17, 3.

1 Joh. 5, 11, 12. Gud har givet os det ævige Liv, og dette Liv er i hans Søn. Hvo som har Sønnen, har Livet, hvo som ikke har Guds Søn, har ikke Livet.

400. Hvem er Jesus Christus?

Guds og Mariæ Søn, en sand Gud, og allige et sandt Menneske.

401. Er da Christus tvende Personer?

Nei. 1 Tim. 2, 5 Der er een Gud, og een Midlere imellem Gud og Menneskene, det Menneske Christus Jesus. Men udi Christi eenen guddommelige Person ere tvende Naturer nær foreenede, nemlig den guddommelige og menneskelige Natur.

402. Have disse tvende Naturer altid været foreenede i Christo?

Nei, den guddommelige Natur haver hand af Faderen fra Evighed.

Ps. 2, 7. Du est min Søn, jeg fødte dig i Dag. Men den menneskelige Natur haver hand antaget af sin Moder Maria.

Gal. 4, 4. Der Tidens Fylde kom, sendte Gud sin Søn, fød af en Qvinde.

403. Hvor.

403. Hvoraf beviser du, at Christus er en sand væsentlig Gud?

Foruden hans ævige Fødsel af Faderen samt guddommelige Egenskaber og Gierninger vidner Skriften derom med klare Ord, særdeles 1 Joh. 5, 20. Jesus Christus er den sande Gud og det ævige Liv. See meere Tit. 2, 13.

404. Kand du ydermeere beviise, at Christus er Gud og Mand i een Person?

Ja.

Joh. 1, 14. Ordet blev Kiød, og boede iblant os.

Rom. 9, 5. Christus er af Fædrene efter Kiødet, som er Gud over alting velsignet i Ævighed.

405. Hvorfor maatte Guds Søn blive et sandt Menneske?

Alt hand for os Mennesker og i vor dødelige Natur kunde smage Dødsens Bitterhed.

406. Hvorfor maatte hand derhos være en sand Gud?

Paa det hans Død og Offers Blod kunde have en uendelig Forsonings Kraft.

407. Er Jesus af Nazareth den sande Messias og forjættede Verdens Frelser?

Ja, thi alle de Kiende Tegn, som Skriften anfører om den sande Messias, findes hos Jesus af Nazareth. Hand er fød af Juda Stamme, 1 Mos. 3, 10. af Davids Slægt, 2 Sam. 7, 12. i Bethlehem, Davids Stad, Mich. 5, 2. af en Jomfrue. Esa. 7, 14. See meere Hag. 2, 7. 9.

1 Dan. 9, 24. Ja alt andet, som er spaaet om den sande Messia's Førelse og Ophøvelse, passer sig aldeles og alleene paa vores Jesum af Nazareth. Ps. 22. Esa. 53.

408. Af hvem er Jesus fød?

Af Maria, en reen og hellig Jomfrue, som vel var trolovet med Joseph, Jesu Pleyes-Fader, men vidste ikke af nogen Mand at sige.

409. Er hand da ey undfangen og fød af syndig Sæd?

Nej, thi endskiønt Maria havde Arvesynden i sin Natur, saa blev den dog ikke arvet paa Christum, men i Undfangelsen udrenset ved den Hellig Aand.

Luc. 1, 35. Den Hellig Aand skal komme over dig, og den Høiestes Kraft overskygge dig, derfor ogsaa det Hellige, som skal fødes af dig, skal kaldes Guds Søn.

410. Hvorledes fand man føre sig de Tanker om Jesu hellige Manddoms Annammelse til Nytte?

Den deylige Sandhed fand trøste os med en Forsikring om Guds alvorlige Kiærlighed til os arme Mennisker, om vor Forsønings Sandhed og Guldkommenhed, og om den høye Adel og Høyerlighed, til hvilken vor menniskelige Natur ved Forening med Gud i Christi Person er opløftet, saa vi ogsaa derfor maa renses os desto meere fra Rødets og Aandens Besmitelse.

411. Hvad

411. Hvad Bemærkelse har din Frelseres tvende Navne ?

1) Det Navn Jesus betyder en Frelser. Matth. 1, 21. Hans Navn skal du kalde Jesus, thi han skal frelse sit Folk fra deres Synder.

2) Det Navn Christus er det samme som Messias, og betyder en Salvede.

412. Hvor med blev Christus salvet ?

Med den Hellig Aand og Kraft. Ap. G. 10, 38. Ikke efter Maade Joh. 3, 34. Den guddommelige Natur meddeelte den menneskelige Natur sine guddommelige Egenskaber i det Dyeblik, da den personlige Forening imellem begge Naturerne skede.

413. Efter hvilken Natur blev Christus salvet ?

Efter den menneskelige, thi den guddommelige havde af Evighed alting.

414. Brugte Christus altid sine guddommelige Egenskaber ?

Nej, i sin Fornedrelses Stand udtømmede han sig fra deres Brug, undtagen naar han ved Mirakler vilde vise, hvem han var.

415. Hvorfor skulde vor Frelser være en Guds Salvede, og have guddommelige Egenskaber ?

At han kunde forrette sit tredobbelte Embede, nemlig det Præstelige, Prophetiske og Kongelige, til hvilke Embeder man i det gamle Testamente ved Salvelse blev indviet.

Dette hans tredobbelte Embede kaldes ellers med eet Navn hans Midler-Embede.

416. Hvor i bestaaer Christi Øpperste-Præstelige Embede?

At hand eengang har ofret Gud sig selv paa Korset for vore Synder, uden Afsladelse endnu beder for os, og velsigner os.

Ebr. 7, 24. 25. 26. Men denne haver et ufor-
aengeligt Præstedømme, fordi hand bliver til ævig
Tid. Der af hand hand og altid gjøre dem salige,
som komme til Gud formedelt ham, efter at hand le-
ver altid til at bede for dem. Thi saadan en Øpper-
ste Præst sommede os, som skulde være hellig, u-
skyldig, u-besmitet, afskilt fra Syndere, og som er bleven
høyere end Himlene. 1 Joh. 2, 1. Eph. 1, 3.

417. Hvor i bestaaer Christi Prophetiske Em-
bede?

J at lære os Guds Villie til vor Salig-
hed, hvilket hand tilforn har gjort i egen Pers-
son, men nu ved sin Mand og sine Tienere.

Joh 6, 14. Denne er vffelig den Propheete, som
kommer til Verden. Marc. 1, 15. 5 Mos B. 18,
18. 19.

418. Hvor i bestaaer Christi Kongelige Em-
bede?

J at regiere, opholde og beffierme sine tros-
ende imod deres Fiender.

419. Har denne Konge da ogsaa et Kongerige?

Ja, men et aandeligt, som er hans Kirke,
eller Raades Rige her paa Jorden, hvorfra
hand

Hand forflytter sine troende omsider til Herlighedens Rige i Himmelen.

[Joh. 18, 36. Mit Rige er ikke af denne Verden.

420. Hvortil skal Christi Embeders Betragtning opmuntre dig?

Til at elske ham som min ypperste Præst og Tjener, at troe ham som min Prophet, at ære og adlyde ham som min Konge, da jeg og fandt have største Trøst af hans Embeder.

421. Hvorledes kaldes de troende af Christo?

Christne, det er, Salvede, fordi hand har salvet dem med sin Aand.

1 Joh. 2, 20. I have en Salvelse af den Hellige, og vide alle Ting. Ap. G. II, 26.

422. Ere da alle Mennisker i disse Christne Lande saadanne Christne?

Navnet have de vel alle, men Salvellsens Aand og Naade fattes de fleeste.

[423. Ere da de sande Christne ogsaa salvede til aandelige Præster, Konger og Propheter?

Jaa, og det bevise de, som Præster, i at opofre sig Gud, velsigne, og bede for sig selv og andre. Som Konger, i at regiere sig selv ved Guds Aand, samt stride imod deres aandelige Fiender. Som Propheter, i at lære, straffe, formane og trøste sig selv og andre.

424. Maa da enhver Christen som en aandelig
Præst paatage sig det offentlige Lære-
Embedet?

Nej, der til hører Guds Kald ved Øvrigheden. Men i daglig Omgang og ved Levlighed at lære, trøste og opbygge hverandre, er alle Christnes Kald og Pligt.

I Thess. 5, 11. Derfor formaner hverandre, og opbygger den eeneden anden, ligesom I og gjøre. og v. 14. Vi formane eder, Brødre, paaminder de usikkelige, trøster de Kleinmodige, og hjælper de frække, værer langmodige mod alle.

Ebr. 3, 13. Formaner eder selv hver Dag, saa længe det kaldes i Dag, at der bliver ikke nogen forhæret iblant eder formedelst Syndsens Bedragelse.

425. Hvilket af de tre Embeder hensigter egentligst til vor Igienløsning?

Hans Ypperste Præstelige Embede, efter hvilket hand er vor Forsønere og Talsmand, dog kand ingen antage Christum som sin Ypperste Præst, og blive deelagtig i hans Igienløsning, uden hand tillige antager og følger ham som sin Prophete og Konge. I Cor. 1, 30.

426. Efterdi Christi Ypperste Præste Embede er Grunden til vor Salighed, da siig mig nøye og tydelig, alt hvad der henhører til vor Igienløsnings Bundskab!

Her maa jeg vel kiende den, der har igienløst os, de som hand har igienløst, det Middel, hand har igienløst os med, det onde, hand har igien-

igienløst os fra, og det Maal, til hvilket hand med sin Igienløsning har hensigtet.

427. Staaer disse Tings Beskrivelse ikke udi Catechismo?

Jo, deres korteste Sum besattes i de Ord: Hand er min H. Erre, der haver igienløst mig, som var fortabt og fordømt til den ævige Død: som haver friet mig fra Synd, fra Død og fra Satans Rige: hverken med Guld eller Sølv, men med sit hellige og dyrebare Blod og med sin u-billige og u-skyldige Død. Og det haver hand gjort altsammen derfor, at jeg skulde være hans egen, som en synderlig Ting, tiene hannem retfærdig, u-skyldig og salig, stedse i hans Rige, leve og regnere med ham.

428. Hvem har nu igienløst os?

Vor H. Erre J. Esus Christus, Guds og Mariae Søn, sand Gud og sand Meeniske, har igienløst os, og det efter begge Naturer.

Ap. G. 20, 28. Gud forhvervede sig en Drenghed formedelst sit eget Blod.

429. Har Faderen og den hellig Aand da ikke igienløst os?

De have vel elsket os, og befordret vor Igienløsning. Joh. 3, 16. 1 Cor. 6, 11. Men Igienløsningen selv med Lidelse og Død kunde de ikke udføre.

430. Hvorfor ikke?

Thi Faderen er alleene Gud, som en fand
døe, den Hellig Aand ogsaa, men Sønnen er
sand Gud og sand Menneske, som er død og
har udøst sit Blod for vore Synder.

431. Hvem haver Christus igienløst?

Mig arme, fortabte og fordømte Men-
niske.

432. Hvad Forsikring har du derom, at du est igien-
løst?

Denne Forsikring, at alle Mennesker ere
igienløste, og altsaa jeg i deres Tal.

1 Tim. 2, 6. Christus Jesus gav sig selv en Ig-
gienløsning for alle.

[433. Beviis endnu meere, at alle Mennesker ere
igienløste ved Christum!

Alt Oprensningen i Christo gif ligesaa vidt
som Faldet i Adam, nemlig til alle, det lærer
St. Paulus vidtløftig Rom. 5. fra 15. til
21. Vers.

Item i Joh. 2, 2. Den samme er en Forligelse
for vore Synder, dog ikke alleeneste for vore
(nemlig de troendes) men ogsaa for den gandske
Verdens.

Item i Tim. 4, 10. Gud er alle Menneskers Frel-
sere, meest deres, som troe.

434. Har da Christus og igienløst dem, som ved U-
bodsferdighed og Vantroe styrte sig selv
i Fordømmelse?

Ja.

2 Pet. 2, 1. De negte den H. Erre, som dem fiøb-
se,

lte, som skal føre over sig selv en hastig Fordervelse.
435. Hvormed har Christus igienløst os?

Hverken med Guld eller Sølv, men med sit hellige og dyrebare Blod og med sin u-billige og u-skyldige Død, ja ikke med Lidelse alene, men ogsaa med Lydighed og Lovens Opfyldelse.

1 Pet. 1, 18, 19. Viber, at I ikke med forkrænkelige Ting, Sølv eller Guld ere igienløste fra eders forfængelige Omvængelse, men med Christi dyrebare Blod som et u-straffeligt og u-besmittet Lams.

Rom. 5, 19. Thi ligesom ved eet Menneskes Ulydighed ere blevene mange Syndere, saa skal og mange vorde retfærdige ved den eenes Lydighed.

Gal. 4, 4.

436. Var det da høyt fornødent at bruge saadant dyrebart Middel til vor Igienløsning?

Ja, Christi Offer-Blod var fornødent til vor Renselse og Forsoning.

Ebr. 9, 22. Uden Blods Udgydelse sker ikke Forladelse

437. Hvad er det onde, som Christus har igienløst os fra?

Fra Synd, fra Død og fra Satans Rige.

438. Hvorledes har Christus igienløst os fra Synd?

Saaledes, at

1) Syndens Skyld og Straf borttages.

1 Joh. 1, 7. Jesu Christi Guds Sønns Blod renses os af al Synd.

Col.

Col. 1, 14. I hvilken vi have Freløsning formædelt hans Blod, som er Syndernes Freløsdelse.

2) At Syndens Magt og Herredømme brydes, ja omsider Syndens Noed i Døden udryddes.

Rom. 6, 14. Synden skal ikke regnere over eder, thi I ere ikke under Loven men under Naaden.

I Pet. 2, 24. Christus opofrede vore Synder paa sit Legeme paa Træet, at vi døde fra Synden skulle leve i Retfærdighed, formædelt hvis Saar I ere lægte.

[439. Kænd jeg ikke nok være frelst fra Syndens Straf, og dog blive bunden ved Syndens Herredømme?

Nej, det vise de anførte Sprog, og alle udbødsfærdige fare vild der i, at de forvende Evangelium til en kiødelig Frihed, ey fra Synden selv, hvilken de vil tiene i aandelig Død, men fra Syndens Straf, den de alleeene vil fries fra ved Christum.

440. Hvorledes har Christus igienløst os fra Døden?

Saa, at den timelige Død er bleven en Indgang til Livet, den aandelige har tabt sin Magt, og den ævige Død ey meere er at frygte for de troende.

Joh. 11, 25. 26. Jeg er Opstandelsen og Livet, hvo som troer paa mig, om hand end dør, skal hand dog leve, og hvo som lever, og troer paa mig, hand skal ikke døde ævindeligen.

441. Hvor-

441. Hvorledes har Christus igienløst os fra Satan og hans Rige?

Saa, at hand har ingen Magt over os, men vi kand giøre ham Modstand, og tør ey frygte ham, naar vi frygte Gud.

Ebr. 2, 14. At hand formedelst Døden skulde afskaffe den, som havde Dødsens Kraft, det er Diavelen, og befrie dem, saa mange som formedelst Dødsens Frygt vare skyldige til Trældom al deres Livs Tid.

442. Til hvad Ende har Christus igienløst dig?

Paa det jeg skulde være hans egen, som en synderlig Ting, stedse leve under ham i hans Rige og tiene ham.

[443. Giver da Christi Igienløsning dig slet ingen Forlov, at tiene Synden, Satan og Verden, eller være deres egen?

Nej, det er at stiele Christo, min rette Herre, det fra, som hand saa dyre har tilskøbt sig.

Luc. 1, 74. 75. At naar vi vare forløste af vore Fienders Haand, da skulde vi tiene ham uden Rædsel i Hellighed og Retfærdighed for ham alle vore Livs Dage.

Rom. 6, 18. Nu I ere blevne friede fra Synden, da ere I blevne Retfærdigheds Tienere.

Tit. 2, 14. Hand gav sig selv for os, paa det at hand skulde forløse os fra al Uretfærdighed, og rense sig selv et Folk til Evendom, som skulde være saare flittigt til gode Gierninger.

I Cor. 6, 20.

444. Er det da at Kiende paa Verdens Børn, at Christus har igienløst dem?

Nej, thi de har paa nye soldt sig hen til Synden og Satan Guds Fiende.

445. Er Christus vor Igienløfere altid bleven i een Stand?

Nej, hans Stand er tvende Slags, nemlig: Fornedrellsens og Ophøvelsens Stand. Om begge taler Paulus

Phil 2, 6-11. Der hand var i Guds Skikkelse, holdt hand det ikke for et No, at være Gud lig, men forringede sig selv, i det hand tog en Tieneres Skikkelse paa, og blev Mennisker lig. Og blev funden i Skikkelse som et Menniske, hand fornedrede sig, ja hand blev lydig indtil Døden, ja Korsets Død. Derfor haver og Gud høyt ophøyet ham, og skænket ham et Navn, som er over alle Navne: at i det Navn Jesu skal hvert Knæ, deres i Himmelen og paa Jorden og under Jorden, bøye sig. Og hver Tunge bekiende, at Jesus er en Herre til Gud Faders Ære.

446. Hvad er Christi Fornedrellses Stand?

Det er den Stand, i hvilken hand efter sin menniskelige Natur, udtømmede sig fra en fuld og bestandig Brug af de guddommelige Egenstaber, hvilke Manddomen vare meddeelte, og paatog sig en Tieneres Skikkelse, til at kunde med sin Lydighed forsones Gud for os.

447. Hvad er Christi Ophøvelses Stand?

Det er den Stand, i hvilken Christus efter

ter sin menniskelige Natur, da Lidelsen var forbi, er ophøyet til en fuld og bestandig Brug af de guddommelige Egenskaber og Herligheder, for at giøre os deelagtige i den Lof ham og forhvervede Salighed.

448. Hvor mange Trin ere der i Christi dybe Fornedrelse?

Den Apostoliske Troe opregner fem, nemlig: (1) Den fattige Fødsel. (2) Lidelsen. (3) Korsfæstelsen. (4) Døden. (5) Begravelsen.

[449. Hvorfor begyndte Christus sit Levnet med den fattige Fødsel i Stalden?

Alt hand betimelig vilde vise, hand søgte ikke Verdens Riger og Herligheder, men kun at Lgiøre os rige med sin Fattigdom. 2 Cor. 8, 9.

450. Hvori bestod Christi Lidelse?

Hans hele Liv fra Ungdom af blev ført i Armod, Foragt, Forfølgelse, Arbeid, og Uro, men til sidst blev hand smertelig piint under Pontio Pilato, den Romerske Lands Herre, som lod ham hudstrynge, torne-kroene, bespotte og ilde medhandle.

451. Leed Christus allene udvortes paa Leget?

Nej, hans allerstørste Lidelse var en Helvedes Siæle-Angest over vore Synder, hvis tunge Byrdeudtrykte en blodig Sveed, og kom ham

ham til at sige: Min Siæl er gandske bedrøvet indtil Døden. Matth. 26, 37.

452. Hvorfor leed I Jesus saa meget ont?

For vore Synder, og til vor Salighed.

Es. 53, 4. 5. Bisseligen bar hand vore Sygdomme, og tog vore Piner paa sig, hand er saargjort for vore Overtrædelser, er knuset for vore Misgerninger, Straffen ligger paa ham, at vi skulde nyde Fred, og vi have faaet Lægedom ved hans Saar.

453. Hvorledes forholdt I Jesus sig i sin Lidelse?

Meget taalmodig, som et Lam, der ledes til Slagter-Bænken. Es. 53, 7.

454. Hvad er Christi Korsfæstelse?

En meget pünagtig, forsmædelig og forbandet Døds Straf, som brugtes til de allerstørste Misdædere.

Gal. 3, 13. Christus haver forløst os af Lovens Forbandelse, der hand blev en Forbandelse for os, thi der er skrevet: Forbandet er hver den, som hænger paa et Træ.

455. Er Christus og sandelig død paa Korset?

Ja.

Luc. 23, 46. Jesus raabte med stær Røst, og sagde: Fader, jeg vil befale min Aand i dine Hænder! og som hand det sagde, udgav hand sin Aand.

456. Havde saadan Christi Død stær Kraft til vort Liv og Salighed at befordre?

Ja, allerstørste Kraft, thi dermed var Døden som Syndens Sold betalt af vor Midlere, og vi ved ham løsgivne.

Rom.

Rom. 5, 10. Vi bleve forligte med Gud formædelt hans Søns Død, der vi vare Fiender.

457. Hvad var Christi Begravelse?

Ikke nogen Fornødenhed, efterdi han en længe vilde være død, men et Bidnesbyrd om, at han sandelig var død, saa og en trøstlig Erindring, at vore Synder ere begravede, vore Grave helligede, og deres Fælsked dem betagen.

458. Hvorledes skal man ansee Christi hele Liv og Lidelse i denne Fornedrings Stand?

Deels og fornemmelig som en Forsoning for os, deels som et Helligheds og Taalmodigheds Exempel i Levnet og Lidelse.

I Petr. 2, 21. Christus haver og lidt for os, som efterlod os et Exempel, at I skal efterfølge hans Fodspor.

I Joh. 2, 6. Joh. 13, 15. Matth. 10, 38. cap. 11, 29. Luc. 9, 23.

459. Hvad fulgte efter Begravelsen som det sidste Trin i Christi Fornedrings Stand?

Hans Ophøvelses Stand, hvortil henhøre atter fem Trin, nemlig: (1) Hans Nedfart til Helvede. (2) Opstandelse. (3) Himmelfart. (4) Sæde hos Faderens højre Haand; og (5) Igenkomst til Dommen over Levende og Døde.

460. Hvad er Christi Nedfart til Helvede?

At han fort for sin Opstandelse har begivet

bet sig til de fordømtes Sted, triumpheret over Satans Magt, og prædiket for Aanderne.

I Petr. 3, 18. 19. 20. Christus blev død: gjort efter Røde, men levende: gjort efter Aanden, i hvilken hand og gik bort, og prædikede for Aanderne i Forvaring, som fordum ikke troede.

461. Hvad er Christi Opstandelse?

Alt hand paa tredie Dag efter sin Død har taget sit Liv igien, forklaret sit Legeme, og der udi ladet sig aabenbare tilsyne.

Ap. G. 2, 24. Gud opvakte Jesum, efter at hand havde løst Dødsens Smerter, eftersom det var umueligt, at hand kunde holdes af den.

462. Hvad Nytte har vi af Christi Opstandelse?

Allestørste Nytte

1) Til vor Troes Stadfæstelse om en fuldkommen Betalning for vore Synder, da vor Midlere er sluppen af Dødsens Fængsel.

Rom. 4, 25. Hvilken er hengiven for vore Synder, og opreyst for vor Retfærdiggjørelse.

2) Til vor aandelige Opstandelse og hellige Vandring i et nyt Levnet, og endelig til vore Legemers Opstandelse i Salighed.

Rom. 6, 4. 5. Ligesom Christus er opreyst fra Døde ved Faderens Herlighed, saa skal og vi vandre udi et nyt Levnet. Thi dersom vi ere blevene plantede med ham efter hans Døds Lignelse, da skal vi og være efter Opstandelsens Lignelse.

463. Blev Christus stedse paa Jorden efter sin Opstandelse?

Nej,

Ney, da hand i fyrrethve Dage havde om-
gaaet her med sine Disciple i adskillige Aa-
benbarelser, og talet med dem om det, som hør-
de Guds Rige til, forlod hand V. roden med sin
synlige Nærværelse, og foer op over alle skabte
Himle til Guds Herligheds Himmel og hans
Majestætes høyre Haand.

Ap. G. 1, 9. Og der hand dette havde sagt, blev
hand optagen, som de saae derpaa, og en Sky tog
ham bort fra deres Dyne.

Ebr. 9, 24.

[464. Hvad Nytte har vi af Jesu Himmel Fart?

1) En Trøst, at Jesus er gaaen hen at be-
rede os Sted i sin Faders himmelske Huus,
og der vil hente os til sig.

Joh. 14, 2. I min Faders Huus ere mange Væ-
relser: Jeg gaaer hen at berede eder Sted.

2) En Formaning til at være himmelsk-
sindet, ja have Lust til at fare herfra, og være
med Christo.

Col. 3, 1. Ere I nu opstandne med Christo, da
søger de Ting, som ere oven til, der som Christus
ler, siddende hos Guds høyre Haand.

465. Hvad betyder Christi Sæde hos Faderens
høyre Haand?

At Christus efter sin menniskelige Natur
med fuldkommen og u-afladelig Herredøm-
me hersker og regterer over alle Ting.

Eph. 1, 20. 21. Gud har opreyst Christum fra dø-
de, og satte ham hos sin høyre Haand i Himmelen
langt

langt over alle Fyrstendomme og Velde og Magt og Herredomme.

[466. Hvad Nytte har vi af Christi Gade hos Guds høyre Haand?

Vi veed der af til vor Trøst, at hand paa sin Guddoms Throne styrer sin Kirke, tæmmer sine Fiender, beder for os, sender os sin Hellig Hand, og saaledes i sin Ophøvelses Stand søger at gjøre os deelagtige i det, som hand i sin Fornedrelses Stand har forhvervet os. Hvor imod vores Pligt er, at ære, adlyde og tilbede et saa høyt opløftet Hoved.

Psal. 110, 1. Herren sagde til min Herre: sid hos min høyre Haand, indtil jeg legger dine Fiender til dine Fødders Skammel.

[Rom. 8, 34.

467. Er Christus da ikke meere tilstede her paa Jorden?

Jo, paa en kraftig, skiont usynlig Maade.

Matth. 28, 20. See, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

468. Naar vil hand anden gang komme synlig igien til Verden?

Paa den yderste Dag, hvilken alleene er Gud bekiendt.

Ap. G. 1, 11. Denne Jesus, som er optagen fra eder til Himmelen, skal komme igien, ligesaa som i have seet ham fare til Himmelen.

Luc. 21, 27. Da skal de see Menniskens Søn komme i Skyen med Kraft og megen Herlighed.

469. Hvor

469. Hoorledes skal det gaae til paa Domme-
Dag?

Alle Mennisker, som enten da leve, eller til-
forn ere døde, og igien opvakte, skal stilles for
Christi Dom-Stoel, og deres Tanker, Ord
og Gierninger dømmes efter Guds Ord.
Dieblene skal da og dømmes.

Ap. G. 17, 31. Hand haver sat en Dag, paa hvilken
hand vil domme Jorderige med Retfærdighed ved
en Mand, hvilken hand haver beskiftet til det.

1 Cor. 4, 5. Dømmer ikke noget for Tiden, indtil
H Erren kommer, som og skal føre til Lyset det, som
er skult i Mørket, og aa enbare Hierternes Raad,
og da skal hver vederfares Lof af Gud.

2 Cor. 5, 10. Os bør alle at aabenbares for Christi
Dom-Stoel, at enhver kand faae det, som skeet er
ved Regemet, efter det, som hand haver giort, enten
ont eller got.

2 Thess. 1, 6. 7. 8. Det er retfærdigt hos Gud at
betale dem Trængsel, som trænge eder, men at give
eder, som trænges, Roe med os i den H Erres Jesu
Aabenbarelse af Himmelen med sin Magtes Engle,
med Ilds Lue at give Hevn over dem, som ikke kien-
de Gud, og over dem, som ikke ere vor H Erres Jesu
Christi Evangelio lydige.

1 Cor. 6, 2. 3. Vibe I ikke, at de hellige skal dom-
me verden? Vibe I ikke, at vi skal dømme Englene?

Joh. 12, 48. Det Ord, som jeg haver talet, det skal
dømme ham paa den yderste Dag.

470. Er det nu nok, at du veed alle disse Ting om
Christo, og holder dem for sande?

Nej, ikke uden den Hellig Aand ved en les-

vende Troe forklarer Christum i mit Hjerte,
og saaledes helliggior mig i Sandheden.

Den tredie Artikel om Hellig- gjørelsen.

Jeg troer paa den Hellig Aand, een
hellig, almindelig, christelig Kirke at
være, som er hellige Menniskers
Samfund, Syndernes Forladelse,
Legemets Opstandelse, og efter Dø-
den det ævige Liv. Amen.

Det er:

Jeg troer, at jeg ikke af min Styrke eller
Fornuft kand troe paa Christum, eller kom-
me til Christum min Hjerre, men det er den
Hellig Aands Gierning, som haver kaldet
mig ved Evangelium, som haver oplyst mig
med sine Gaver, som haver helliggjort mig i
den sande Troe og opholdet: Eigerviis som
hand ogsaa alle andre, som ere i Meenigheden,
kalder, forsamler, oplyser, helliggior, og udi
den sande og eeneste Troe til Christum op-
holder. Fremdeles skænker hand mig, og alle
dem, som troe i samme Meenighed, dagligen
en fuld Syndernes Forladelse, og paa den
yderste Dag skal hand opvække mig med alle
andre

andre af Døde, og sætte mig med alle andre, som troe, til det evige Liv. Det er altsammen baade vist og sandt i alle Maader.

471. Troer du paa den hellige, almindelige, christelige Kirke?

Nej, men jeg troer, at der er en hellig, almindelig, christelig Kirke til.

472. Troer du da paa den Hellig Aand?

Ja, jeg troer paa ham, ligesom paa Faderen og Sønnen, med hvilke hand er eet guddommeligt Væsen.

[473. Bevii mig, at den Hellig Aand er en guddommelig Person!

Det bevises ey alleene af de guddommelige Egenstaber og Gierninger, som ham ofte i Skriften tillegges, men ogsaa af det udtrykkelige Guddoms Navn.

Ap. G. 5, 3. 4. Anania, hvorfor haver Satan fyldt dit Hierte, at du skulde lyve imod den Hellig Aand? du haver ikke løyet for Menniskene, men for Gud.

I Cor. 3, 16. Vilde I ikke, at I ere Guds Tempel, og Guds Aand boer i eder?

I Joh. 5, 7.

474. Hvorfor kaldes hand en Aand?

Fordi hand paa en guddommelig Maade som Guds Munds Aande (Psal. 33, 6.) udgaaer af Evighed fra Faderen og Sønnen.

Joh. 15, 26. Naar den Talsmand kommer, hvilken jeg skal sende eder fra Faderen, den Sandheds Aand, som udgaaer fra Faderen, hand skal vidne om mig.

475. Hvorfor kaldes hand en Hellig Aand?

Ey alleene, fordi hand selv er hellig i sit Væsen, men ogsaa, fordi hand virker Helliggiørelsens Gierning i Menneskene.

476. Hvilke ere den Hellig Aands fornemteste Virkninger?

At kalde, oplyse, helliggiøre og opholde.

477. Ligger der og Magt paa, at kiende disse den Hellig Aands Virkninger i Sielen?

Ja, thi derefter maa enhver prøve sig selv, om hand er en ret lem af Guds Kirke.

478. Hvad er da Guds Kald?

At hand ved sit Ord rører Menneskenes Hjærter, ved Evangelium i Særdeleshed aabenbarer dem sin Naade, tilbyder den alvorlig, og giver med det samme Kraft til at antage den.

2 Tim. 1, 9. Gud gjorde os salige, og kaldte os med et helligt Kald, ikke efter vore Gierninger, men efter sit eget Forsæt og Naade.

479. Hvad for andre Hjelpe-Midler bruger Gud for at opvække og kalde Menneskene til at søge Salighed?

Hertil bruger hand snart Lidelser, snart Belgierninger, snart andres Exempler, og saadant meere, som hand føre Mennesket til Eftertanke.

480. Antage ogsaa alle Mennesker saadant Guds Kald?

Nej,

Ney, mange imodstaae den Hellig Aands forekommende og tilberedende Naade, hvorfore de en heller nyde den iboende Naade.

[481. Men fand et Menneske vel imodstaae Guds Kald?

Ga.

Ap. G. 7, 51. I imodstaae altid den Hellig Aand.

Esa. 65, 2. Jeg udbredte mine Hænder den gandske Dag til et gienstridigt Folk.

482. Hvem antager da Guds Kald?

De, som annamme Ordet i et godt Hierte, og bære Frugt i Taalmodighed, det er, de som omvende sig og troe Evangelium, hvilket er en Guds Kraft til Saliggjorelse, men ikke kun hos dem, som troe. Rom. 1, 16.

483. Naar man nu ikke imodstaaer Evangelii Kald, men giver det Rum hos sig, hvad virker det da i Hiertet?

Oplysning, det er en levende Kundskab og kraftig Overbeviisning om de guddommelige Sandheder, i hvilke man da først faaer ret Indsigt og Smag. Joh. 7, 17.

[484. Er da et u-gudeligt Menneske ey oplyst, fordi han er klog og lærd i Skriften?

Ney, han er endnu et Mørkheds Barn, og kiender ey Lysenes Fader.

1 Sam. 2, 12. Eli Sønner vare Belials Sønner, de kiendte ikke Herren.

Jer. 2, 8. Præsterne sagde ikke: Hvor er Herren?

ren? og de, som omgittes med Loven, kiendte mig ikke, og Hyrderne gjorde Overtrædelser imod mig.

Joh. 8, 54. J siage, at hand er eders Gud, og J have ikke kiendt ham.

I Joh. 2, 3. 4. Og dervaa vide vi, at vi kiende ham, om vi holde hans Bud. Hvo som siger: jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans Bud, hand er en Løgnere, og i ham er ikke Sandhed.

Eph. 5, 8. Thi I vare fordaum Mørkhed, men nu let I op i H. Erren, omgaaes som Lysets Børn.

485. Siig mig den egentlige Forskiæl paa menneskelig Lærdom og guddommelig Op-

lysning!

Hiin læres ved menneskelig Fornuft og Glid af Guds Ord, hvis Kraft da imodstaaes. Denne virkes ved samme Ord af den Hellig Aand, som da faaer Sted og boer i Siælen. Hiin er ifflun i Hiernen allene, og en blot historisk Kundskab, denne indtager Hiertet, og er samlet med en levende Forfarenhed. Hiin lader Mennesket blive i sin Ondskab, denne begynder, at borttage Villiens Gienstridighed.

486. Hvad forstaaes ved det Ord Helliggjørelse?

J en vidtløftig Meening begriber det i sig disse tre uadskillelige Ting, Igjensfødsen, Retfærdiggjørelsen og Fornyelsen. Ellers betegner det ofte alleene den daglige Fornyelse.

487. Hvad

487. Hvad er Igiensfødselen, eller den nye
Fødsel?

Det samme som en levende Troes Meddelelse, eller Opvækkelse af den aandelige Død, Ombendelse og Oversættelse fra Mørket til Lyset, fra Satans Magt til Gud.

Eph. 2, 4. Gud levende-gjorde os med Christo, der vi vare døde i Synder.

§488. Siig mig endnu tydeligere, hvad Igiensfødselen er!

Den er ikke, efter Nicodemi Tanke, at et Menneske skulde gaae i sin Moders Liv, naar han er gammel, og fødes paa nye, men Igiensfødselen er en aandelig og indvortes Guds Gierning i Menneskets Hierte, hvilket da fødes paa nye, naar der i paa en os ubegribelig Maade skabes en nye guddommeligt Art og Betsæffenhed, i Forstanden et nyt Lys, i Villien en nye Længsel, Lyst og Kraft, og altsaa et gandske nyt Liv i den, som ellers var aandelig død, hvilket Skriften kalder et nyt Hierte, en nye Aand, et nyt Menneske, eller et nyt Creatur.

Ezech. 36, 26. Jeg vil give eder et nyt Hierte, og jeg vil give en nye Aand inden i eder, og jeg vil borttage det Steen-Hierte af eders Riød, og give eder et Kiød-Hierte.

Joh. 3, 6. Hvad som fød er af Riødet, er Riød, og hvad som fød er af Aanden, er Aand.

489. Ved hvilke Midler virkes Igienføddelsen?

Hos de smaa Børn ved Vand og Aand i Daabens Sacramente, men hos de gamle, som ved Sikkerhed eller Ondskabs Synd ere faldne fra Daabens Naade og Igienføddelsens Stand, bekommes den paa nye ved Guds Ord den uforkrænkelige Sæd. 1 Pet. 1, 23.

490. Er det gandske fornøden til Salighed, at være igienfødt?

Ja visselig.

Joh. 3, 3. Uden nogen bliver fød paa nye, kand hand ikke see Guds Rige.

Gal. 6, 15. I Christo Jesu formaaer hverken Omstikkelse, eller Forbud noget, men et nyt Creatur.

2 Cor. 5, 17.

491. Hvorpaa kand et Menniske kiende, om hand er igienfødt?

Det kiendes paa hans Hiertes alvorlige Forandring og de nye Naade-Gaver, som gjør ham til et kiendelig nyt og andet Menniske.

492. Hvad faaer da egentlig et Menniske ved Igienføddelsen, som hand ikke før havde?

Hand faaer den sande levende Troe, som fatter Christum, og i ham en sønlig Udkaarelses Aand, med Ret til Guds Rige, samt Lyst og Kraft til at gjøre Guds Willie.

Joh.

Joh. 1, 12. 13. Saa mange, som ham annammede, dem haver hand givet Magt, at vorde Guds Børn, dem, som troe paa hans Navn, hvilke ikke ere fødte af Blod, en heller af Kiøds Villie, en heller af Mands Villie, men af Gud.

493. Hvad er den sande levende Troe, som skien-
tes ved Igienfødselen?

Troen er en bødserdig Siæls Tilflugt til Guds Naade i Christi Fortieneste, hvilken begiærlig antages, tilegnes og bygges paa med fortroelig Tillid.

494. Hvorledes beskriver Lutherus den sande
Troe?

Troen er en levende dristende Fortrøstning om Guds Naade; den er en Guds Gjerning i os, som omskifter og nye føder os af Gud, dræber den gamle Adam, gjør os til gandske andre Menniskter af Hierte, Mod, Sind og alle Kræfter, og fører den Hellig Aand med sig. O! hvor er det en levende, kraftig, mægtig og flittig Tjæne med Troen!

See Fortal over Epistel til de Romere.

495. Hvor mange Stykker henhøre da egentlig til den sande Troe?

Trende, nemlig:

1) En levende Kundskab om Gud og hans Villie, som er aabenbaret i Ordet.

Joh. 17, 3. Dette er det ævige Liv, at de kende dig den eeneste sande Gud, og den du udsendte, Jesum Christum.

Rom. 10, 14. Hvorledes skal de troe paa den, om hvilken de ikke have hørt?

2) En levende Bifald eller Samtykke og Overbeviisning om Sandheden, af det man veed af Guds Ord.

Joh. 3, 33. Den, som annammer hans Vidnesbyrd, haver besealet, at Gud er sandrue.

Ebr. 11, 1. Troen er en Bestandighed paa de Ting, som haabes, en fast Overbeviisning om de Ting, som ikke sees.

3) En levende Tilegnelse af Guds Naade i Christo, samt Tillid og Fortrøstning paa den samme, enten den nu yttres sig i sand brændende Længsel og Hunger efter Christum, eller i større Forsikring om Naaden, og Hvile i Christo.

Matth. 5, 6. Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed, thi de skal mættes.

Rom. 8, 33. 34. Hvo vil klage paa Guds Udvalde? Gud er den, som retfærdiggjør. Hvo er den, som fordømmer? Kristus er den, som er død, ja meget meer, og opreyst, som og er udi Guds høyre Raad, som og træder frem for os.

496. Hvorfor kaldes denne Kundskab, Bifald og Tilegnelse en levende Troe?

Fordi disse Ting ey alleene ere virkede af Guds Ord, som er Liv og Mand, men ogsaa bevise sig levende og kraftige i Hiertet, hvilket den døde Troe ikke gjør.

497. Hovd er en død Troe?

Den døde Troe er en falsk Indbildning,
som

som u-bodsfærdige Syndere gjøre sig selv om at faae Naade, endskjønt de ikke vil ombende sig, og søge Naaden i den rette Orden, men blive u-forandrede, da dog Troens Art er at forandre Mennesket.

Jak. 2, 26. Ligesom Legemet er dødt uden Aand, saa er og Troen død uden Gierninger.

498. Har da de u-bodsfærdige ingen sand Troe?

Nej slet ingen, om de end veed alt Guds Ord, holde det for sandt, og trøste sig der ved, saa er dog deres Troe død, og deres Tilstand fordømmelig, saa længe Troen bliver alleene i Hovedet, og en kommer i Hjertet, eller dræber den gamle Adam, og igiensföder dem til nye Mennesker.

499. Hvor paa Land jeg da kiende, om min Troe er levende eller død?

Paa dens kraftige Virkning i Hjertet, som er Kiærlighed til Gud og Næsten, Had imod Synden, og Seyer over Verden, Naades Midlernes rette Brug, og saadant meere.

Jak. 2, 18. Vilis mig din Troe af dine Gierninger.

Luc. 6, 43. Der er intet got Træ, som bær roden Frugt.

Ap. G. 15, 9. Gud rensede deres Hjertes ved Troen.

1 Joh. 5, 4. Alt det, som er fød af Gud, overvin- der Verden, og denne er den Seyer, som haver overvundet Verden, nemlig vor Troe. 1 Petr. 2, 2.

500. Er den sande Troe altid og hos alle lige stærk?

Nej, thi naar den anfægtes af Bantroer, da er den undertiden meget svag som en skælpende og bævende Aaand, der knap tør tage fat paa Guds Naade, eller tilegne sig den, men er dog udstrakt der efter i hiertelig Længsel og Begierlighed.

Marc. 9, 24. Jeg troer, H Erre! hielp min Vantroer.

501. Er Gud vel tilfreds med saadan svag Troe?

Ja, naar den ikkun er sand, oprigtig i sit Svaghed, som da best fand mærkes paa alvorligt Had mod Synden og Længsel efter meere Bestyrkelse, end skönt Troens Frimodighed da ikke føles.

Matth. 5, 3-6. Salige ere de fattige i Aanden, thi Himmeriges Rige er deres, ic.

1 Joh. 3, 19.

502. Hvad Gavn har et Menneske af saadan Troe, som hand faaer ved Igiensføddelsen?

Allerstørste Gavn, thi Troen alleene er det, som fatter Christum, og gjør Synderen retsfærdig, det er, deelagtig i Christi Retfærdighed.

Rom. 5, 1. Vi som ere retsfærdiggjorde af Troen, have Fred med Gud ved vor H Erre Jesum Christum.

503. Hvad

503. Hvad er da Retfærdiggjørelsen ?

Den er Zgiensfødelsens allernærmeste Frugt, og bestaaer der udi, at den Tre-reenige Gud, af idel Naade, for sin Dom friekender en sand bodefærdig og troende Syndere, baade fra sin Synd og dens fortiente Straf, og der imod tilregner ham Christi Retfærdighed, ja anseer ham i Christo, ligesom hand aldrig havde syndet.

2 Cor. 5, 21. Den, som ikke vidste af Synd, ha-
ver hand gjort til Synd for os, paa det vi skulle
vorde Guds Retfærdighed i ham.

Rom. 3, 28. Saa slutte vi nu forn ufteligen, at
Mennisket bliver retfærdiggjort ved Troen uden Lo-
vens Gierninger.

Gal. 2, 16. Efterdi vi vide, at et Menniske bli-
ver ikke retfærdiggjort af Lovens Gierninger, men
ved Jesu Christi Troe, saa troede og vi paa Jesum
Christum, at vi skulde blive retfærdiggjorde af Chri-
sti Troe, og ikke af Lovens Gierninger, thi intet Men-
niske skal blive retfærdiggjort af Lovens Gierninger.

See mere Rom. 4, 2-8. Philipp. 3, 8. 9. Eph.
2, 8-10.

504. Er nu saadan en retfærdiggjort Siæl i en ret
salig og bedre Tilstand end tilforn ?

Ja visselig, thi den er nu nær foreenet med
den Tre-reenige Gud, der boer i Hiertet, som i
sin Tempel, den er nu i Christo beriget med
de aandelige Belsignelser, de himmelske go-
de Ting, med Evangelii u-skatteerlige Her-
lighed

ligheder, med Naadens og Salighedens rige Skat og Liggendefæ.

Psal. 32, 1. 2. Saligt er det Menneske, som er befriet fra Overtrædelse, hvis Synd er skjult. Saligt er det Menneske, som Herren ikke tilregner Misgjerning, og i hvis Aand er ikke Falskhed.

§505. Hvilke ere da saadanne Evangelii Naade-
Gaver?

Det er Christi Ketsfærdighed, Syndernes Forladelse, den børnlige Udfaaelse, Guds Faderlige Forsorg, Arve-Kettigheden, Fred med Gud, sønlig Tillid, Guds Kiærligheds søde Smag, Tilgang til Gud, og Dristighed til at bede, Forsikring om Guds Naade, om Bøn hørelse og Hielp i al Nød, særdeles kraftig Beskiærmelse imod alle synlige og usynlige Fiender, det ævige Livs Forsmag, Glæde i den H. Aand, Styrelse, Lys, Drift og Kraft af samme Aand, Befrielse fra Syndens Straf og Herredømme, fra Guds Brede, Lovens Forbandelse og Evang, fra Satans, Helvedes og Dødsens Magt, fra Verden og en ond Samvittighed, alle Ting endog de bitterste Lidelsers Udfald til de troendes beste; et levende Haab om Saligheden, hvorpaa endelig følger den uudsigelige ævige Glæde og Herlighed i Himmelen o. s. f.

Eph. 1, 3. Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som velsignede os med al aandelig Vel-

Velsignelse i de himmelske gode Ting udi Christo!

Eph. 3, 8. Mig den allerringeste iblant alle hellige er denne Naade givet, for Hedningene i Evangelio at prædike Christi u-randsagelige Rigdom.

Rom. 10, 15. Hvor deylige ere deres Fødder, som forkynde Fred i Evangelio, de som forkynde de gode Ting i Evangelio!

506. Smager enhver retfærdiggjort altid og i lige Grad disse Saligheder?

Nej, helst i Bedrøvelser og Anfægtninger. En troende maa derfor søge ved Troens Tilbejt at tilegne sig dem med største Omhyggelighed, i Frygt og Glæde at bevare dem, og der af faae Lyst og Kraft til at fare fort i den daglige Fornyelse eller Helliggjørelse, som følger paa Retfærdiggjørelsen.

Eph. 1, 16. 17. 18. 19. Jeg lader ikke af at takke for eder, i det jeg ihukommer eder i mine Bønner: At vor Herres Jesu Christi Gud, den Herligheds Fader, skal give eder Viisdoms og Aabenbarelses Aand udi hans Kiendelse; Som er eders Forstands oplyste Lyne, at I kunde kiende, hvilket det Haab er, som han kaldte eder til, og hvilken hans Arves herlige Rigdom er udi de hellige; Og hvilken er hans Magtes overvættede Storhed imod os, vi som troe efter hans Kraftige Styrkes Gierning. 2 Cor. 4, 3. 4.

507. Hvad er egentlig Fornyelsen?

Det gamle Menniskes idelige Afførelse, eller Syndens Afleggelse, og det nye Menniskes Iførelse, eller daglig Fremgang i det gode,
de,

de, saasom i Oplysning og Guds Kundskab, Troe, Haab, Kiærlighed, Ydmyghed, Sagtmodighed, Taalmodighed, Fornegtelse, Lust til Bøn og Guds Ord, Kraft til at imodstaae Synden og jage efter Helliggiørelse o. s. f.

Eph. 4, 22. Aflegger det gamle Menneske efter den første Omgiængelse, som forderves efter Bildfarelses Begiæring. Men fornyes i eders Sindes Aand, og isører det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Retfærdighed og Sandheds Hellighed.

508. Hvorfor kaldes denne Fornyelse daglig?

Fordi den ikke som Retfærdiggjørelsen er strax fuldkommen, men maa ved daglig Øvelse fortsættes alle vore Livs Dage, da Guds Billede, Sind og Art jo meere og meere kendes hos hans igiensfødde Børn.

Phil. 3, 12. Ikke at jeg haver allerede grebet ham, eller er allerede fuldkommen, men jeg jager derefter, om jeg og kand gribe ham, eftersom jeg og er greben af Christo.

509. Hvilken er den HelligAands sidste Velgierning ved et Menneske?

Det er Opholdelsen, thi naar hand har helliget os ved Igienføðelsen, Retfærdiggjørelsen og Fornyelsen, da opholder hand os ogsaa i alle Fristelser ved den sande Troe til Enden, om vi en modtvillig falde af.

Phil. 1, 6. Den, som haver begyndt en god Gierning i eder, skal fuldkomme den indtil Jesu Christi Dag.

See meere 1 Petr. 1, 5. cap. 5, 10.

510. Hvorledes opholder den Hellig Aand de troende?

I det hand indvortes overbeviser eller straffer, lærer, leder og trøster deres Hjertes.

511. Hvad er den Hellig Aands Overbeviisnings- eller Straf-Embedede?

Alt hand gjør Samvittigheden om, og lader alle, endda saa de mindste Synder smertelig føles til Ydmygelse.

Joh. 16, 8. Naar Talsmanden kommer, skal hand straffe Verden for Synd og for Retsfærdighed og for Dom.

512. Hvad er den Hellig Aands Lære-Embedede?

Alt hand ved Guds Ord, jo meere og meere, aabner og opløser Menniskets Forstand, og bekræfter i Hjertet Sandheden imod al Bildfarelse,

1 Joh. 2, 20 27. I have en Salvelse af den Helige, og vide alle Ting, 10

513. Hvad er den Hellig Aands Ledsage-Embedede?

Alt hand ved sin hemmelige Tugt og Advarsel afholder Mennisket fra Synd, men opmuntrer, bevæger og skynder ham til det gode.

Rom. 8, 14. Hvilkesomhelst drives af Guds Aand, disse ere Guds Børn.

Gal. 5, 16. Omgaaes i Aanden, og I skal ikke fuldkomme Riidsens Begjæring.

514. Hvad

514. Hvad er den Hellig Aands Trøster. Emtede?
 Alt hand, særdeles i Nødens og Fristelsens
 Tiid, erindrer en sand Christen om Guds
 naadige Bistand, lader ham smage Evange-
 lii trøstende Kraft, og opholder ham i Taal-
 modighed ved et levende Haab.

Rom. 15, 13. Haabets Gud fylde eder med al
 Glæde og Fred, i det I troe! at I kunde være over-
 flødige i Haabet udi den Hellig Aands Kraft.

Rom. 8, 16. Den samme Aand vidner med vor
 Aand, at vi ere Guds Børn.

515. Naar nu Guds Aand saaledes helliggør og
 opholder Menniskene, hvad kaldes og
 ere de da?

Helgene eller hellige Mennisker.

Eph. 1, 1. De hellige, som ere i Epheso og troe
 i Christo Jesu.

Psal. 86, 2. Bevar min Siæl, thi jeg er din
 Hellige.

516. Hvor findes disse Helgene?

Udi den hellige, almindelige, Christelige
 Kirke.

517. Hvad forstaaes her ved Kirken?

Ikke et Huus bygt af Træ og Steen, men
 Kirken er hellige Menniskers Samfund,
 Sammenbindelse og Foreening i Aanden.

518. Hvor mange saadanne Kirker eller Sam-
 fund ere der til?

Ikkun een, som er almindelig, det er, ey
 bunt

bunden til noget vist Sted, men adspred over den gandske Verden, hvor den er stridende, men skal i Himmelen blive triumpherende.

519. Hvorfor kaldes Kirken christelig?

Fordi den bekiender sig til Christi Lærdom, og haver Christum selv alleene til Hoved og Hjerre.

520. Er det da altid en sand Christen Kirke, som bekiender Christi Navn, og beraaber sig paa ham?

Nej, ikke uden den derhos lærer Christi Ord u-forsalsket, og bruger de hellige Sacramenter efter hans Indstiftelse, hvilket er Kirkens Kiende-Tegn.

Joh. 8, 31. 32. Dersom I blive hos min Tale, ere I sandeligen mine Disciple, ic.

521. Blive da alle de salige, som leve og døe i den sande Kirke?

Nej, ikke alle den synlige, men alleene den u-synlige Kirkes Lemmer blive salige.

Matth. 22, 14. Mange ere kaldede, men faa ere udvalde.

522. Jeg meente, Kirken var kun een eeneste, hvorledes er der da Forskiel paa den synlige og u-synlige?

Den er ikkun een, men i den eene udbortes og synlige Hob, ere tvende Slags adskillige Lemmer, nemlig Hyklere og sande Christne.

523. Hvilke

523. Hvilke ere Hyflere og alleene udvortes
Lemmer?

De som med blot Bekjendelse raabe: HErre!
HErre! men giøre ikke Saderens Villie, som
er i Himmelen. Matth. 7, 21.

524. Hvilke ere sande Christne og Kirkens rette
Lemmer?

De som i Troen giøre Guds Villie, saa de
blive ved HErren, og ere een Aand med ham.
1 Cor. 6, 17.

Rom. 8, 9. Dersom nogen ikke haver Christi
Aand, den er ikke hans.

525. Kand man altid kiende disse sidste fra de
første?

HErren kiender altid sine, men i Mennis-
skenes Dyne er Forskiællen ey altid aabenbar,
derfor kaldes Kirken usynlig, fordi dens
Lemmer ere skjulte midt iblant den udvortes
store hyffelske Hob.

526. Maa de sande Christne have Samfund
med Hyflere?

Ikke udi deres Ondskab, thi Lyset haver
ey Samfund med Mørket, eller Christus
med Belial, men udi Riibmandskab, Ar-
bejde eller anden fornøden Omgang kand
de ey undslaae sig, thi ellers maatte de gaae ud
af Verden. 1 Cor. 5, 10.

527. Har de sande Christne da nogen nær Sam-
fund imellem sig selv indbyrdes?

Ja visselig, thi da de alle ere Lemmer paa eet
Leges

Legeme, Greene paa eet Træ, og Børn fødte af een Faders Sæd, saa have de broderlig Fællesskab og Deelagtighed i Sorg og Glæde, i aandelige Gaver og Begiærninger, i Bønner og Forbønner, ligesom i Troen og den ævige Arvedeels Haab.

Eph. 4, 3-6. Bærer flittige til at holde Aandens Eenighed i Fredens Bånd. Eet Legeme og een Aand, ligesom I og ere kaldede i eet Haab i eders Kald. Een Herre, een Troe, een Daab, een Gud og alles Fader, som er over alle og ved alle og i eder alle.

See meere 1 Cor. 12, 26.

528. Kænd Guds Kirke gaae til Grunde?

Den usynlige og almindelige Kirke for-
gaaer ey, men opholdes af sit Hoved Chri-
sto imod alle Helvedes Porte; Dog tilsteder
Gud tit, at Tyranner og Ræddere paa visse
Steder ødelegge den.

529. Hvad er endnu tilovers i den tredie Artikel?

Tre Ting, nemlig: Syndernes Forlas-
delse, Legemets Opstandelse og det ævige
Liv.

530. Hvem forlader Synden?

Gud selv, som Synden begaaes imod.

Marc. 2, 7. Hvo kand forlade Synder, uden een,
som er Gud?

531. Hvad er det at forlade Synden?

Det er, at udlette og borttage al Syndens
Skyld

Skyld og Straf, saa Synderen regnes for retfærdig, ligesom hand ikke havde syndet.

2 Sam. 12, 13. Herren har borttaget din Synd, du skal ikke døe.

532. Vil Gud vel saaledes forlade Synden?

Ja, saa ofte som nogen ombender sig, og troer Evangelio, vil Gud forlade ham Synden af idel Naade, for Christi Skyld, hvilken med sit Blod paa Korset har forsonet al Verdens Synder.

Eph. 1, 7. I hvilken vi have Forløsning formiddelt hans Blod, som er Syndernes Forladelse.

533. Hvilke Mennisker vil Gud forlade Synden?

Alle i Sandhed bodsfærdige og troende Siæle, men ikke de u-bodsfærdige og vantroe.

Ap. G. 2, 38. Omvender eder, og hver af eder lade sig døbe i Jesu Christi Navn til Syndernes Forladelse.

Ezech. 18, 21. 22.

534. Hvilke eller hvor mange Synder vil Gud forlade?

Alle Synder, de største med de mindste, naar Synderen ifkun ombender sig af Hiertet.

I Joh. 1, 7. Dersom vi omgaaes i Lysset, ligesom hand er i Lysset, da have vi Samfund med hverandre, og Jesu Christi hans Søns Blod renser os af al Synd.

Esa. 1, 18. Rom. 5, 20.

535. Ved hvilket Middel meddeeler Gud Menniskene deres Synders Forladelse?

Ved

Bed sit hellige Evangelium, hvilket hand
har givet sine Tienere Magt og Myndighed
i sit Sted her paa Jorden at forkynde for alle
bodsferdige til Syndernes Forladelse.

Luc. 24, 47. At prædikes i hans Navn Omven-
delse og Syndernes Forladelse for alle Folk.

536. Hvilket er paa Menniskets Side det Mid-
del, hvorved vi erlange Syndernes For-
ladelse?

Intet andet end Troen, som antager den
Herre Jesum, og i ham Retsferdighed af
idel Naade.

Ap. G. 13, 38, 39. Ved denne kundgøres eder
Syndernes Forladelse, og af alle de Synder, af
hvilke I kand ikke worde retsferdiggjorde ved Mo-
ses Lov, retsferdiggjøres formedelt ham, hver som
troer.

See Gal. 2, 16.

537. Tiener saadan Lærdom om Syndernes For-
ladelse ikke til Sikkerhed?

Mange misbruge den vel der til, og falde
i desto større Fordømmelse, men Guds Børn
opmuntres ved Naaden til kjærlig Taknem-
melighed og meere Gudsfrugt.

Psal. 130, 4. Høst dig er Forladelse, paa det du
maa frygtes.

538. Hvad er Legemets eller Risdets Opstan-
delse, som den tredie Artikel fremdeles
handler om?

At alle de afdødes Legemer, paa den 1^{de}
G derste

derste Dag, skal, ved Guds Kraft, foreenes igien med Sielen, som forðum boede der udi, og opreyses, somme til ævig Glæde, andre til ævig Pine.

Joh. 5 28. 29. Den Time kommer, paa hvilken alle de, som ere i Graverne, skal høre hans Røst. Og de skal gaae ud, som have giort got, til Livsens Opstandelse, men de som have giort ont, til Dødens Opstandelse.

See meere Joh. 6, 40. Dan. 12, 2.

539. Kand dette vel skee?

Ja, thi hos Gud, som har skabt Jorden af intet, og det første Menniske af Jord, er ingen Ting u-muelig. Luc. 1, 37.

540. Er det fornødent, at troe dødes Opstandelse?

Ja for Guds belønnende og straffende Retfærdigheds Skyld, thi der til hensigter de troendes Haab og de u-gudeliges Forfættelse.

1 Cor. 15, 13. 14. Dersom dødes Opstandelse ikke er, er ikke heller Christus opstanden. Men er Christus ikke opstanden, er vor Prædiken jo forgæves, saa er og eders Troe forgæves.

2 Thess. 1, 6-8. 2 Cor. 5, 10.

541. Skal Legemerne i Opstandelsen have samme Egenstaber som nu?

Nej, de skal da have aandelige Egenstaber, og være u-dødelige, u-forfættelige, og beqveme

bequemme, enten til Himmels Glæde, eller Helvedes Pine ævig at imodtage.

1 Cor. 15, 42. 43. 44. Der saaes et naturligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme.

Item v. 53.

542. Hvor komme da de opstandne Legemer med Siælene hen?

Efter at Dommen er holden, gaae de for-
dømte i Helvedes ævige Ild, Dval og Pine,
men de udvalde i det ævige, himmelske og sa-
lige Liv. See Matth. 25, 34. 41. 46.

543. Hvad er det ævige Liv?

En fuldkommen Samfund med Gud, da
de salige, paa Siæl og Legeme aldeles befrie-
de fra Synden og alt ont, nyde en uendelig
og ubeskrivelig Fryd, Fred, Glæde og Her-
lighed, og med alle udvalde Engle uafslæd-
gen love Gud. Psal. 17, 15. 1 Cor. 13, 12.
1 Thess. 4, 17. Rom. 2, 6. 7.

544. Hvad er den ævige Død?

En skammelig og angestfuld Udelukkelse
fra Guds Salighed, men i dens Sted en bi-
dende og brændende Ilds og Orms Pine for
Legeme og Siæl.

Matth. 25, 41. Gaaer bort fra mig, I forbande-
de, i den ævige Ild, som er berebt Dievelen og hans
Engle.

See meere Wiisd. 5, 2. Rom. 2, 8. 9. 2 Petr. 2,
4. Hab. 20, 10.

545. Hvem kommer i Helvedes ævige Død og Pine?

Alle de, som have levet i forsættlige Synder, og ere hendøde i U-bodsfærdighed, Bantroe, Sikkerhed, og falsk Indbildning om Guds Naade, hvilke kaldes ævig forskudre af Gud.

[546. Hvad er denne forskydelse?

At den alvidende Gud, ikke af et absolut Naad, men for Menniskenes egen modtvillige Gienstridigheds Skyld, har besluttet at forskyde og fordømme alle dem, som hand af Ævighed har seet, at ville bestandig forskyde hans Naade, og blive i deres U-bodsfærdighed og Bantroe.

Joh. 3, 18. Hvo som troer paa ham, dømmes ikke, men hvo som ikke troer, er allerede dømt, thi hand haver ikke troet paa Guds eenbaarne Sønns Navn.

547. Hvem bliver deelagtig i det ævige Livs Glæde og Salighed?

Alle de, som sandelig have troet paa Christum, levet christelig, og ere blevne bestandige der i til Euden, hvilke kaldes udvalde.

[548. Hvad er Udvalgelsen?

At Gud har beskicket alle dem til det ævige Liv, som hand af Ævighed har seet at ville antage den tilbudne Naade, troe paa Christum,

stum, og i denne Troe blive bestandige til
Enden.

Rom. 8, 28-30. Men vi vide, at alle Ting tiene
dem til gode, som elske Gud, de, som ere kaldede ef-
ter Forsætlet. Thi hvilke hand havde kiendt til-
førn, dem haver hand og beskikket tilførn, at være
hans Søns Billede ligedannede, paa det hand skal
være den første fødte iblant mange Brødre. Men
hvilke hand haver beskikket tilførn, disse haver hand
og kaldet, og hvilke hand haver kaldet, disse haver
hand og retfærdiggjort, men de hand haver retfær-
diggjort, disse haver hand og giort herlige.

Den tredie Part, om Bønnen.

Herrens Bøn.

Fader vor, du som er i Himlene,
Helliget worde dit Navn, tilkomme
dit Rige, skee din Villie, som i Him-
melen, saa og paa Jorden, giv os i
Dag vort daglige Brød, og forlad os
vor Skyld, som vi forlade vore Skyld-
dener, leed os ikke udi Fristelse, men
frels os fra det onde, thi Riget er
dit, Magten og Eren i Evighed,
Amen.

549. Hvad skal en troende Christiens idelige Bø-
se være?

Alt omgaaes med Gud ved Bøn og hellige Betragtninger, ligesom man omgaaes og taler fortrolig med sin Ven. Psal. 19, 15. Eph. 6, 18.

550. Hvad er det at bede?

Det er at tale eenfoldig med Gud i sit Hjer-te, udøse sin Begiæring for ham, klage ham sin aandelige og legemlige Trang, og af Siælens inderste Grund med alvorlig Længsel søge noget. 1 Tim. 2, 13.

551. Hvem bør saaledes at bede?

Alle Mennisker, endogsaa de smaa Børn, Psal. 8, 3. Da det ikke alleene er en Pligt befalet i det andet Bud, og ellers ofte, at vi bør bede, men det er og en Naade og Velgierning, at vi ringe og ureene maa og tør bede. Luc. 11, 13. Cap. 18, 18. Ps. 50, 15.

552. Men kand alle Mennisker bede paa en Gud behagelig Naade?

Nej, ikke de u-bodsfærdige, hvis Bøn er Gud en Bederstygghed, men de, som enten ere ombendte, eller paa Ombendelsens Vey.

Joh 9, 31. Vi vide, at Gud hører ikke Syndere, men dersom nogen er gudfrygtig, og gjør hans Villie, den hører han.

See meere Psal. 50, 15. 16. 17. Psal. 66, 18. Psal. 145, 18. 19. Ordsp. 28, 9. Esa. 1, 15. o. s. v.

553. Hvem

553. Hvem skal man bede til ?

Alleene til den Tre-reenige Gud, som eene Land høre og gjøre vor Begiæring.

554. Hvorpaa skal man grunde sin Bøn ?

Paa Jesu Fortieneste, og Forbøn hos Faderen.

Joh. 16, 23. Sandelig, sandelig jeg siger eder, at hvadsomhelst I bede Faderen om i mit Navn, det skal han give eder.

555. Hvorledes skal man berede sig til Bønnen ?

Man skal i hiertelig Bødsfærdighed fatte Forsæt oprigtig at ville tiene Gud, og alvorlig stride imod al Synd, afdrage sit Hierte fra verdslige Ting, betænke sin store Trang, forrestille sig Guds hellige og naadige Nærværelse, og saa vende, med Suk om Bønnens Aand, al sin Siæls Attraa til Gud, som Guds heds rige Kilde.

556. Hvorledes skal vor Bøn eller Samtale med Gud være beskaffen ?

Den skal skee med en sønlig Tillid, med Andagt, Verbødighed og et forsonligt Hierte. Der af maa og flyde Ydmyghed og Verbødighed i Legemets Stikkelse og Gebærder for den Majestætiske Gud, efter Guds egen Søn, og de helliges Exempler.

Psal. 95, 6. Kommer, lader os tilbede, og lader os bøye Knæ for Herrens Ansigt, som os gjorde.

I Tim. 2, 8. Saa vil jeg, at Mændene skal bede i

hver Sted, opløstendes hellige Hænder uden Vrede og Tvivl.

Joh. 4, 23. 24. Matth. 26, 39. Eph. 3, 14.

557. Naar og hvor skal man bede?

Alltid og allevegne, dog helst udi Cenum.

Luc. 18, 1. Hand sagde en Bignelse til dem der til, at man bør altid bede, og ikke blive trætte.

Matth. 6, 6. Naar du beder, gik ind i dit Kammer, og luk din Dør, og beed til din Fader, som er i Løndom, og din Fader, som seer i Løndom, skal betale dig aabenbare.

558. Skal man alleene bede af Bønne-Bøger?

Ogsaa af Hiertet, og med egne Ord.

559. Kand Børn og eenfoldige Folk vel udtrykke deres Hiertes Tanker med egne Ord?

Ja, thi med Gud kand man tale ligesaa, som meere eenfoldig end som med Menneskene, og der til giber hand sine Børn Naadens og Bønnens Aand. Zach. 12, 10. Rom. 8, 15. 26.

560. Hvor mange Slags er da Bønnen?

Tvende Slags. Den indvortes, naar Hiertet taler alleene i Suk, Langsel og stille Opføstelse til Gud, hvilket kaldes den stedse varende Bøn, som kand og bør have Sted under Arbeide og Forretninger. Den udvortes, naar Munden taler af Hiertets Overflødighed, og paa visse Tider fremfører sine Tanker og Begiæringer i Ord.

Psal.

Psalm. 19, 15. Lad min Munds Tale behage dig, og mit Hjertes Tanke for dig: Herre, min Klippe og min Gienløser.

Psalm 55, 17. 13. Jeg vil raabe til Gud, og Herren skal frelse mig. Jeg vil tale og hyle Aften og Morgen og Middag, saa skal hans Høre min Røst.

Dan. 6, 11. Daniel knælede tre gange hver Dag paa sine Knæ, og bad og bønnedte for Gud.

L Psalm. 119, 164. Psalm. 33, 10. Esa. 29, 13. 14.

561. Skal vi alleene bede for os selv?

Nej, for alle, om det end var vore Gien-
der, særdeles skal vi bede for Ovrigheden, for
Lærerne, saa og for vore aandelige Brødre og
Systre.

Jak. 5, 16. Bed for hverandre, at I kand
læges.

Matth. 5, 44. Bed for dem, som overfalde
eder, og forfølge eder.

562. Hvorom skal vi bede?

Om alleene om legemlige Gaver, saasom
Næring, Fred, Sundhed, hvor ved skal sæt-
tes denne Villkor: Herre, om du vil! men
fornemmelig om aandelige Gaver, saasom
Syndernes Forladelse, Troens Bestyrkelse,
et reent Hjerte, en god Beredelse til Døden
og den ævige Salighed. Dog de aandelige
Gaver, som ere ikke aldeles fornødne til
Salighed, saasom en højere Grad i aande-
lig Bedrøvelse, Kjælelse af Troens Frimodig-
hed,

hed, stoer aandelig Glæde o. s. f. bør uden
Vilfor ikke bedes. Matth. 6, 9. Luc. II, 1. 2c.

563. Hvilken er den allerfuldkommenste og bedste
Bøn?

Det hellige Fader Vor, som JEsus selv
har lært sine Disciple og os alle at bede.
Matth. 6, 9-13. Luc. II, 2-4.

564. Hvorledes afdeeles denne Herrens Bøn?
Udi Indgangen, de syv Bønner og Beslut-
ningen.

565. Hvad er Indgangen?

Den fortrolige Tiltale: Fader vor, du
som er i Himlene.

566. Hvorfor tiltales Gud i Bønnen som en
Fader?

Gud indbyder os kiærligen med denne liden
Fortale, at vi skulle sandeligen troe, at hand
er vor rette Fader, og vi hans rette Børn,
paa det vi destrøfteligere med fuld Tillid bede
skulle, ligesom vi see Børn at bede noget med
vis Tillid af deres Forældre.

567. Kand da u-bodsfærdige ogsaa have den Til-
lid, at kalde Gud deres Fader i Him-
melen?

Hand er vel alles Fader efter Skabelsen,
Opfoldelsen, og sin kiærlige Villie til at om-
vende og frelse dem, men dog kand de u-bod-
sfærdige ikke kalde ham Fader, saa længe de ik-
ke

Te igienfødes, og faae en sønlig Aand, thi ellers er deres rette Fader i Helvede.

Joh. 8, 44. I ere af en Fader Dievelen, og vil giøre eders Faders Begiæringer.

568. Hvem kand da kalde Gud sin Fader?

De igienfødde og sande, endskjønt svage Guds Børn.

Gal. 4, 6. Efterdi I ere Børn, haver Gud udsendt sin Søns Aand i eders Hierter, som raaber Abba Fader.

569. Hvorfor siges vor og ikke min Fader?

Fordi enhver Christen skal bede i Aandens og Raadens Samfund med andre og for andre saa vel som for sig selv.

570. Hvorfor kalde vi Gud en Fader, som er i Himmelen?

For at opløfte Hiertet, og desto meere opvække en ærbødig Tillid til den Allerhøyeste, som seer og formaaer alle Ting.

Matth. 6, 32. Eders himmelske Fader veed, at I have alle disse Ting behov.

571. Hvor mange Bønner indeholdes i Fader Vor?

Syv, af hvilke de fire første sigte til det gode, vi begiære, men de tre sidste til det onde, vi ønske at undgaae.

Den første Bøn.
Helliget worde dit Navn.

Det er:

Guds Navn er vel ved sig selv aldeles helligt, men vi bede her, at det hos os maatte ogsaa helliges: Hvilket da skeer: Naar Guds Ord læres purret og reent, og vi, som det sommer sig Guds Børn, lade det udtrykkeligen tilsyne i vort Levnet; hvilket at maa skee, giv du os, o Fader i Himmelen! De som ikke lære andre Guds Ord, og ey leve efter det foreskrevne Guds Ord, de vanhellige Guds Navn iblant os: hvilket ikke at skulle skee, forhindre du, o himmelske Fader!

572. Hvad betyder Guds Navn?

Hans Egenskaber, Ord, Sacramenter, og alt det, ham i Særdeleshed tilhører. (See meere ved det andet Bud.)

573. Bliver dette Guds Navn helligere, fordi vi bede der om?

Guds Navn er vel ved sig selv aldeles helligt, men vi bede her, at det hos os maatte ogsaa helliges.

574. Hvorledes bliver Guds Navn helliget?

Naar Guds Ord læres purret ic.

Matth. 5, 16. Lader saa eders Lys skinne for Menneskene, at de see eders gode Gierninger, og prise eders Fader, som er i Himlene.

575. Hvorledes bliver Guds Navn vanhelliget?

Bød

Ved vrang Værdom og u-gudeligt eller
hykkelsk Levet; thi de som ikke lære andre
Guds Ord, og ey leve efter ic.

Rom. 2, 23. Du som roser dig af Loven, vanæ-
rer du Gud formiddels Lovens Overtrædelse?

See Ezech. 36, 22. 23.

576. Kand en u-bodsfærdig Synder vel bede
denne første Bøn?

Nej, ikke af et sandt Hjerter, thi han er
selv den, som bestæmmer og vanærer dette
hellige Navn.

Den anden Bøn. Tilkomme dit Rige.

Det er:

Guds Rige kommer vel ved sig selv, enddog
ingen af os bede derom: Men vi bede her, at
det maa og komme til os; hvilket da skeer:
naar vor himmelske Fader giver os sin Hæls-
lig Aand, hvilken der gjør det ved sin Naad-
de, at vi baade troe Guds Ord, og leve et hæl-
ligt og gudeligt Levet her og i det tilkommens-
de Liv.

577. Hvor mange Slags er Guds Rige eller
Regimente?

Tre Slags, nemlig

1) Naturens Rige, hvor i hand ved sin All-
magt styrer alle skabte Ting efter sin Villie.

G 7

2) Naad

2) Naadens Rige, det er Kirken, eller de helliges Samfund, hvor han ved sin Hellig Aand i Ordet og Sacramenterne regierer sine troende Børn.

3) Herrens eller Herlighedens himmelske Rige, i hvilket de, der høre Christo til, ævindeligt skule herske med ham i fuldkommen Glæde og Salighed.

578. Hvilket af disse Riger bede vi om i den anden Bøn?

Om Naadens og Herlighedens Rige.

579. Hvorledes kommer Guds Rige til os?

Naar vor himmelske Fader giver os sin Hellig Aand, hvilken icke.

580. Kan en u-bodfærdig Synder vel bede den anden Bøn?

Nej, ikke af et sandt Herte, thi han er bange for den Hellig Aands Regimente, staaer Guds Rige fra sig, og lever med Forsæt i Satans Rige.

[581. Har Satan da ogsaa et Rige?

Jaa, denne Verdens Gud og Fyrste er mægtig i Bantroens Børn, og under hans Regimente staae alle u-igienfødte, saa længe indtil de ombendes.

Col. 1, 13. Han friede os fra Mørkets Magt, og oversatte os i sin elskelige Søns Rige.

582. Hvorpaa kiendes da de, der staae i Djevelens Rige?

Der

Derpaa, at de tiene Synden, og gjøre Dievelens som deres Herres Villie.
 1 Joh. 3, 8. Hvo som gjør Synd, hand er af Dievelen.

Den tredie Bøn.

Skee din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden.

Det er :

Guds gode Villie skeer i Himmelen, endog vi aldrig bede; Men vi bede her, at den maa ogsaa skee hos os paa Jorden: hvilket da skeer: naar Gud forhindrer alle vore onde Raad, alle vore u-gudelige Zdrætter, med hvilke vi forhindres, at vi ikke hellige Guds Navn; Item, at hans Rige ikke kommer til os; og det er Dievelens, Verdens og vort Riids Villie. Der imod er det Guds gode og barmhiertige Villie, at hand kand styrke og opholde os i Ordet og i Troen, indtil vi døe.

583. Hvad er Guds Villie?

Guds Villie er vores Helliggiørelse ved Troe og Kiærlighed efter Loven og Evangelium.

1 Joh. 3, 23. Det er hans Bud, at vi skal troe paa hans Søns Jesu Christi Navn, og elske hverandre, som hand gav os et Bud.

1 Thess.

1 Theff. 4, 3. Det er Guds Villie, eders Helliggjørelse.

584. Skee denne Guds Villie altid og hos alle?

Nej, thi hvor Guds Rige ikke kommer hen, der skeer en heller hans, men Dievelens, Verdens og Kiødets Villie.

585. Hvorledes skeer da denne Guds Villie?

Naar Gud forhindrer alle vore onde Raad og alle c.

586. Gjør da Menniskets Villie intet got, om den maa raade sig selv?

Nej, thi vort Kiøds Sands er Fiendskab imod Gud, hverken kiende vi vort sande Gavn, en heller har vi Lyst, at søge det, uden Gud oplyser vor Forstand, og bøyer vor Villie til at underkaste sig hans Villie, som er alleene viis, god og fuldkommen.

587. Kænd Guds Villie skee paa Jorden af Menniskene, ligesom den skeer i Him-
melen af Englene?

Ja, kiønt ikke i ligesaadan Fuldkommenhed, dog med saadan hiertelig Oprigtighed, med Glæde og Alvorlighed.

588. Er det nok, at vi i Lydighed gjøre Guds Villie?

Nej, vi bør ogsaa lide Guds Villie taalmodig, og overgive os i hans Haand, ligesom den syge i sin Læges.

1 Sam. 3, 18. Eli sagde: Hand er Herren, hand gjøre, hvad som got er for hans Wyne.

589. Kænd Verdens Børn med et sandt Hierte bede den tredie Bøn? Nej,

Men, thi de stride forsætlig imod Guds Villie, og vil, at den skal rette sig efter deres daarlige Villie og syndige Eget Sind.

Den fjerde Bøn.

Giv os i Dag vort daglige Brød.

Det er:

Gud giver vel endogsaa de onde Mennesker det daglige Brød, enddog de ikke bede. Men vi bede her, at hand vil give os den Forstand, at vi maa visseligen finde, at det Brød, som vi fødes med, gives os af Gud, og at vi maa være Gud taknemmelige for saa stoer en Belgierning. Fremdeles ved det, at der nævnes dagligt Brød, forstaaes alle de Ting, som til dette Liv at opholde gøres behov, saa som ere: Mad, Drikke, Klæder, Skoe, visse Værelser, Algre, Fæ, Penninge, Gods, en god Hustrue, lydice Børn, Tieneste-Folk, som gjøre deres Embede, runde og milde Herrer, god og forstandig Øvrighed, sund Lust, almindelig Fred, Sundhed, gode Sæder, Hæder, gode Venner, gode Nabver, og saadanne Ting.

590. Hvad forstaaes ved dagligt Brød?

Alle Ting, som til dette Liv at opholde, &c. og derom bedes ey allene, at vi det maa bekoime, men at det og maa være velsignet for os.

591. Hvor.

591. Hvorfor kaldes alle disse Ting Brød ?

Fordi Brødet er det almindeligste og fornødenste Middel til Legemets Opholdelse.

592. Hvorfor beder du om dagligt Brød ?

Fordi jeg maa være tilfreds med nødtørftig Underholdning, uden at stræbe efter Overflødighed.

1 Tim. 6, 8. Naar vi have Føde og Klæder, skal vi dermed lade os nøye.

593. Hvorfor legges her til det Ord i Dag ?

Fordi jeg ey maa sørge for den anden Morgen, men lade hver Dag sin Plage. Matth. 6, 34.

594. Hvorfor siger du : giv os vort Brød ?

Fordi vi indslutte vor Næste med i Bønnen, saa og fordi vi maa begiære, at æde vort eget Brød, og ikke staalet Brød i Uretfærdighed eller Dovenskab, som føder Betlerie.

2 Thess. 3, 12. Saadanne byde vi og formaner formødest vor Herre Jesus Christum, at de arbeide med Stilhed, og æde deres eget Brød. 1 Thess. 4, 11. 12.

595. Skal da den, som beder om sit daglige Brød, tillige arbeide derfor ?

Ja. 1 Mos. 3, 19. I dit Ansigtets Sved skal du æde dit Brød.

596. Maa den rige da ey være gandske ørkesløs ?

Nej, efterdi hand vil æde, bør hand arbeide, det er, gjøre noget got, hvad det er, til Guds Ære og Næstens Nytte.

1 Petr. 4, 10. Efter som hver haver faaet en Naade: Gave, tiener hverandre dermed, som gode Huusholdere over Guds adskillige Naade. 2 Thess. 3, 10, 11. 12.

Den

Den femte Bøn.

Forlad os vor Skyld som vi forlade vore Skyldener.

Det er:

Vi bede her, at vor himmelske Fader ikke vilde hensee til vore Synder, og derfor ikke forskyde denne vor Bøn, thi naar vi bede om alle disse Ting, da bekiende vi os ikke at have fortient, at vi skulle bekomme end det ringeste, men at hand vil give os dem ved sin Barmhertighed, thi efterdi vi dagligen synde, da fortiene vi heller Straf end Syndernes Forladelse. Men at vi den maa bekomme, da skulle vi der imod af Hiertet overgive, hvad somhelst andre have syndet imod os, og for ilde giort, give Belgierninger igien.

597. Hvad er det for en Skyld eller Gield, som vi bede Gud forlade os?

Vore Synder med deres fortiente Straf timelig og ævig.

598. Vil Gud forlade den Gield uden Betaling?

Christus har betalt den sidste Skiærb for os, som ey kunde betale, derfor bede vi i hans Navn om Naade og Forladelse.

599. Naar Gud eengang har taget en Synder til Naade, har hand da behov, at bede daglig om Synds Forladelse?

Ja,

Ja, ligesom vi daglig trænge til Brød, saa trænge vi og daglig til Naade og Forladelse, efterdi vi, desværre! synde dagligen af Skrebhelighed, endskjønt Guds Børn ey meere synde forsætlig og af Ondskab.

Psalm. 19, 13. Hvo kand mærke Vildfarelser? rens mig af mine lønlige Brøste.

600. Hvad love vi Gud i denne Bøn, naar vi søge Forladelse hos ham?

At vi igien vil forlade og tilgive vore Syndener, det er andre Mennisker, som kand have syndet imod os, skjønt vi dermed ikke fortjene Synds-Forladelse af Gud.

Col. 3, 13. Tilgiver indbyrdes eder selv, dersom nogen haver Klagemaal imod nogen, ligesom og Christus gav eder til, saa gjører og I.

Luc. 6, 37. Forlader, saa skal eder forlades.

[601. Kand da den hadske og hevngierige bede denne femte Bøn sig til noget Gavn?

Nej, thi som det ikke er sandt, at hand forlader dem, der har gjort ham imod, saa beder hand, at Gud ikke heller vil forlade ham sine Synder, hvilket ey heller skeer, men Guds Brede bliver over ham, ligesom hans Brede bliver over Næsten.

Syr. 28, 1. 2. Hvo sig hevner, skal finde Levn fra Herren, og hand skal slittig give Hat paa hans Synder. Forlad din Næste, det hand haver gjort med U-ret, og naar du da beder, skal dine Synder løses.

Matth.

Matth. 6. 15 Forlade I Menniskene ikke deres Gald, skal og eders Gader ikke forlade eders Gald.

Den siette Bøn. Leed os ikke udi Fristelse.

Det er:

Gud frister vel ingen, men vi bede her, at hand vil os bevare og forsvare imod Dievelens, Verdens og vort Kiøds Bedrægerie, at vi ikke skulle besviges af dem, og henkastes i Bantroe, Mishaab, eller andre Laster, at dersom vi fristes dermed, at vi da som de, der blive Overmænd, maatte Geyer beholde.

602. Frister Gud aldrig noget Menniske?

Hand er ikke en Fristerer til det onde, thi det er hans Hellighed imod. Jak. 1, 3.

603. Ere der da meere end eet Slags Fristelser til?

Ja, nogle ere af Gud til det gode, andre af Dievelen, Verden og vort eget Kiød og Blod til det onde.

604. Hvad er egentlig de guddommelige Fristelser?

De ere visse legemlige eller aandelige Omstændigheder, som Gud lader Menniskene komme i, for at prøve dem, og aabenbare, om
der

der er sand Troe, Kiærlighed eller Taalmodighed i deres Hierte.

[605. Siig noget til Exempel om saadanne Fristelser!

Saaledes prøves eller fristes den rige med sin Rigdom, om hand er barmhiertig, den fattige med sin Fattigdom, om hand er fornøyet, den mægtige med sin Magt, om hand er ydmyg, den Velendige med sin Jammer, om hand er taalmodig, den som ikke seer og føler Trøst, om hand dog fand troe.

606. Kiender Gud da ikke desforuden Menneskets Hierte?

Jo, Gud kiender hans inderste Tanker langt fra, men hand vil, at Mennesket skal blive sig selv og andre ret bekiendt.

Joh. 6, 6. Hand sagde det, for at forsøge ham, thi hand vidste selv, hvad hand vilde gjøre.

Exempler see Abrahams i Mos. B. 22, 1. 2c. Israels i Orken 2 Mos. B. 16, 4. Ezechiae 2 Kron. 32, 31.

607. Bede vi da i den siette Bøn, at Gud aldeles ey skal friste os?

Nej, thi det er os ofte meget gavnligt.

Jak. 1, 2. 3. Mine Brødre, agter det for al Glæde, naar I falde udi adskillige Fristelser, vibende, at eders Troes Forsøgelse gjør Taalmodighed.

608. Hvad er da Meningen af denne Bøn?

At Gud selv ey vilde friste os over vore svage Kræfter, men bevise sig trofast, gjøre saaa

saadan Ende paa Fristelsen, at vi fand taale det, og naar hand tilsteder vore Fiender, at friste os, da sætte dem rette Grændser.

609. Hvem ere de Fiender, som friste os til det onde?

Disse ere Dievelen, Verden og vort eget Kiød og Blod.

610. Hvorledes fristes vi af disse vor Saligheds Fiender?

1) Dievelen den rette Frister indskyder onde Tanker ligesom gloende Pile.

Joh. 13, 2. Dievelen havde skudt i Judæ Simonis Ischarioth's Hjerter, at hand skulde forraade ham.

2) Verden, det er Verdens Børn, frister med Trusel, Tillokkelse, forargelige Exemppler, og onde Ord, som forderve gode Sæder.

Ordspr. 1, 10. Min Søn, naar Syndere lokke dig, da kom ikke.

3) Vort Kiød og Blod eller onde Natur, saasom den nærmeste og farligste Fiende, frister os med onde opstigende Lyster og Tilskyndelser.

Jak. 1, 14. Hver fristes, naar hand drages og loffes af sin egen Begjærlighed.

611. Hvad skal den giøre, som fristes til det onde?

Hand

Hand skal vaage, bede, og stride med aandelige Vaaben imod disse farlige Fiender.

Eph. 6, 16. 17. 18. For alle Ting optager Troens Skjold, med hvilken I kand slukke alle den ondes gloende Pile. Og tager Saliggjorelsens Hælm, og Mandens Sverd, som er Guds Ord. Saa I bede i al beleylig Tid med al Bøn og ydmygelig Begjæring i Manden, og vaage til det samme med al Varagtighed, og ydmygelig Begjæring for alle de hellige.

612. Er ikke Vantro og Guds-bespottelige Tankter eller Indfald farlige Fristelser af Dievelen og Menniskets Hjerte?

Jo, men en troende, som har stoer Afsky derfor, og strider efter Muelighed der imod, kand troste sig ved, at Gud seer, at det er paa hans Side ingen frivillig Gierning, men en smertelig Lidelse, som og tilsidst har sin salige Nytte.

613. Kand et Menneske ikke ogsaa selv indlede sig i Fristelse?

Jo, naar hand en flyer og skyer al Leylighed til ont, men læser skadelige Bøger, omgaaes fortrolig med Verdens Born, eller foretager uden Kald de Ting, som kand lede til Synd, og forarge ham.

614. Hvad er Forargelse?

Et Anstod, som ligger i Veyen for vor Siæl, og kand føre den i Fald.

615. Hvor

615. Hvor mange Slags er Forargelse?

Svende Slags

1) Den givne, der gives andre med syndige Ord, Gebærder, giøren, laden, eller og med sin Friheds Misbrug, særdeles, naar det skeer af dem, der i de tre Stænder ere foresatte andre til et got Exempel.

2) Den tagne, som ubillig tages af en uskyldig og god Ting.

Matth. 18, 7. Vær Værden for Forargelser!

1 Cor. 8, 13. Rom. 14, 13. o. s. v.

Matth 15, 12. 13. 14. Da gik hans Disciple frem, og sagde til ham: veed du, at Pharisæerne have forarget sig, der de hørde den Tale? Men han svarede og sagde: al Plantelse, som min himmelske Fader ikke haver plantet, skal med Roed oprykkes. Lader dem fare, blinde ere blindes Vevledere, men naar en blind leder en blind, da falde de baade i Graven.

Joh. 6, 60. 61.

Den syvende Bøn.

Men frels os fra det onde.

Det er:

Her bede vi udi en Gum, at den himmelske Fader vil os beskyrme og frie os fra al Fare paa Legem og Siæl, Guds og Rygte, og at vi i den sidste Livs Time maa lyksaligen henvandre fra dette ælendige Liv til det ævige Liv.

616. Hvor mange Slags er det onde, som her bedes imod ?

Fire Slags, nemlig paa Siæl, Legeme, Guds og Rygte, og da Dievelen er ond, ja en Aarsag til alt ont, saa bede vi og i denne Bøn imod ham.

617. Hvad er Siælens onde ?

Synden selv, al Ondskabss Koed, en nagende Samvittighed, Forhærdelse, Fortvivlelse og Helvedes ævige Angest.

618. Hv der Legemets onde ?

Allehaande Sygdomme, og andre følelige Smerter af Hunger, Frost, Fængsel, Landflygtighed, og deslige.

619. Hvad er det onde paa vort Guds og Vre ?

Det timelige Guds Besøvelse ved Fiender, eller Tyve, Haand, Ild, Brand og Vands, Vaade, skændelig Armod, Spot og Skam.

620. Hvilke af disse onde Ting skal vi meest bede imod ?

Imod Siælens onde, thi beholde vi Fred med Gud i en god Samvittighed, saa kand vi trøste os i alt andet ont, som da først er et saligt Kors.

621. Hvorfor er Korset saligt ?

Fordi det dæmper Synden, Riødets Selsraadighed og Verdens Kiærlighed, opvekker Læng-

Længsel efter den evige Ro, det øver, prøver og styrker Troen, og dens Frugter, Bøn, Guds Ords Betragtning, Ydmyghed, Taalmodighed, Forsarenhed, Haab, giver Leylighed, at Guds Naade og Almagt fandt tiendes i vore Skrøbeligheder, gjør os ligedannede efter Christi Billede, og baner Vej til desto større Herlighed.

Ap. B. 14, 22. Os bør at indgaae i Guds Rige ved megen Trængsel.

622. Ere de u bordsfærdige da ikke ogsaa tit Korsdragere?

Nej, ingen er en Korsdragere uden den korsfæste Jesu Efterfølgere, men den ugrundelige haver vel mange Plager, som hand oftest gjør sig selv. Ps. 32, 10.

623. Naar bliver et Guds Barn fuldkommen frelst fra alt ont?

Udi Døden, som er ham en Forløsning fra dette Døds Legeme.

624. Maa vi da nok ønske os Døden?

Ikke af Utaalmodighed, men vel af Kiædsommelighed til Synden, og Troens Længsel efter fuldkommen Forening med vor kiære Frelser, dog der hos med en taalmodig Hengivelse i hans Villie.

Phil. 1, 23. Jeg haver Lyst til at hense, og være med Christo, thi det var is meget bedre.

625. Har de u-omvendte Verdens Børn vel
Aarsag, at ønske sig Døden?

Nej, naar de gjøre det, da betænke de en,
hvad dem her efter skal viderfares, og hvor
grueligt det Pine-Sted er, til hvilket deres
Siæle ved Døden henfare.

626. Hvem faaer da en salig Død?

Den som døer i H. Erren, det er, i Troens
rette Samfund med den H. Erre Jesu.

Mat. 14, 13. Salige ere de døde, som døe i
H. Erren her efter. Ja Aanden siger, at de skal hvile
af deres Arbeide, men deres Gierninger følge
med dem.

Ebr. 11, 13.

627. Ere da ikke alle de salige, som efter Døden
faldes saa?

Nej.

Blisd. 3, 1. De retfærdiges Siæle ere i Guds
Haand, og Pine skal ikke røre dem.

628. Hvorledes lyder Slutningen af Sader
vor?

Thi Riget er dit, Magten og Eren
i Evighed. Amen.

629. Hvorfor erindrer sig den bedende Siæl til
sidst disse Ting?

Fordi Guds Riges, Magtes og Eres Jesu
hukommelse er et kraftigt Middel til Opmun-
tring i Troe og Haab om Bønshørelse.

630. Hvad

630. Hvad betyder det sidst tillagde Ord Amen?

Dette fremmede Ord betyder: Ja, Visselig, Sandelig, det skal skee.

631. Kænd man da være vis paa, at bøn høres, og faae, hvad man beder om?

Ja, thi Gud har befaleet at bede, og lagt en Forjættelse til Befalingen, saa det skal skee, at hand skal bøn høre os. Amen, amen, visselig skulle alle de Ting gives dig. Saa forvisses vi og der om ved Christi, den Hellig Aands, og den gandske christelige Kirkes Forbøn.

Luc. 11, 9. Beder, og eder skal gives, leder, og I skal finde, banker, og eder skal oplades.

Psal. 50, 15. Esa. 65, 24. Joh. 16, 24.

632. Men skeer det da altid?

Ja, uden saa er man beder imod Guds Villie, eller om det, hand ey agter os tienligt at være, da hand giver vel ikke det samme, men dog noget bedre i dets Sted.

1 Joh. 5, 14. Denne er den Driftighed, som vi have til ham, at dersom vi begjære noget efter hans Villie, hører hand os.

2 Cor. 12, 8. 9.

633. Lader Gud da Bøn hørelsen strax komme?

Undertiden, men ey altid, thi naar hand vil øve os i bestandig Troe, Haab og Taalmodighed, da forholder hand Hielpen en Tiid

lang, og lader den komme i rette Tid. See
Habak. 2, 3. 2 Petr. 3, 9.

634. Siig mig omsider: hvad skal drive et Men-
niske til at bede sit Liv?

Guds Befaling og Forjættelse, Mennes-
kens egen Nød og herlige Nytte, saa og,
at Troen fandt øves, og Gud æres og prises
for Bønghørelse.

Den fjerde Part.

Om den hellige Daabs Sa- cramente.

635. Hvad er et Sacramente?

En af Gud forordnet særdeles hellig For-
retning, i hvilken han ved synlige Mids-
ler tilbyder, giver og besegler sin u-synlige
Naade.

636. Hvor mange vare Sacramenterne i det
gamle Testamente?

To: Omstikærelsen og Paaske-Lammet.

637. Hvad mærker du ved Omstikærelsen?

Gud befalede Abraham, at alt Mandfolk
af hans Sæd endelig skulde omstikæres efter
Fødselen, og saaledes antages i Pagt med
Gud, dog forlode Føderne sig falskelig paa
deres Omstikærelse i Kød uden Hjertets Om-
stikæ-

Skærelse i Aand. 1 Mos. B. 17, 19. o. s. v.
Rom. 2, 28. 29. Jer. 9, 26.

638. Hvad mærker du ved Paaske-Lammet?

Paaske-Lammet blev af Gud anordnet under Mose til en Erindring om Israels Børns Udgang af Egypten, hvor med og deres Troe paa den tilkommende Messias blev be-
seglet, hvilken og som et Lam skulde lade sig
slagte. 2 Mos. B. 12, 10. o. s. v. 1 Cor. 5, 7.
Ebr. 11, 28.

639. Hvor mange Sacramenter ere der i det Nye Testamente?

I Steden for Omstikærelsen og Paaske-
Lammet har vor Hætte Jesus indstiftet
tvende andre i det nye Testamente, nemlig:
den hellige Daab og den hellige Nadveres
Sacramente.

640. Ere da alle Christne skyldige til at bruge
de hellige Sacramenter?

Ja, de bør takke Gud for saadanne Naade-
Midler, og ey forsomme eller foragte dem,
men dog ey heller sætte en blind Tillid til disse
Midlers Brug uden sand Godsfærdighed og
Troe.

641. Hvad Forskiel er der paa disse tvende Sa-
cramenter?

Ved Daabens, saasom ved en Dør til
Guds Kirke, indlades og indlemmes et Men-

niske i Guds Naades og de helliges Samfund, men ved Alterens Sacramentes værdige Brug bekræftes og styrkes hans Siæl i det begyndte gode.

642. Hvor mange Ting have vi at agte ved Daabens Sacramente?

Tre Ting, nemlig hvad den er, hvad god Gud gjør os ved den, og hvor til den forpligter os.

643. Hvad er Daabens Sacramente?

Daaben er ikke slet Vand alleeneste.

644. Hvad er den da meere?

Den er Vand, som er indsluttet med Guds Befaling, og sammenføyet med Guds Ord.

645. Hvor mange væsentlige Stykker ere der da i den hellige Daab?

Tvende, nemlig Vand, og Guds Ord sammenføyet med Vandet.

646. Hvad er det for Vand?

Ret naturligt og almindeligt Vand.

647. Hvad er det for Ord, som sammenføyes med Vandet?

Jesu Ord Matth. 28, 19. Marc. 16, 15. 16. Gaaer hen, og lærer alle Folk, og døber dem i Navnet Faderens og Sønnens og den Hellig Aands.

648. Hvad er Indholden af disse Ord?

Tvende Slags, nemlig Befaling om at døbe,

døbe, og lade sig døbe, saa og en Forjættelse om Salighed for de døbte, som derhos sandelig troe.

649. Hvorledes forrettes den hellige Daab?

Mennisket neddyppes i Vandet, eller ogsaa overøses dermed, i Navn Gud Faders, Søns og Hellig Aands.

650. Hvorfor nævnes den hellige Tre-reenigheds Navn ved Daaben?

Det har Christus saa befaleet, for at give tilkiende, at den døbte træder nu i nær Samfund og Foreening med Gud, hører ham til, og tegnes med hans Navn.

651. Hvem skal saaledes døbes?

Efter Christi Indstiftelses Ord alle Folk, endog de spæde Børn, det er uden Forskiæl alle Mennisker, som vil træde ind i Guds Menneslighed, og blive salige.

652. Hvem skal forrette Daaben?

Udi Nøds Fald kand enhver Christen gjøre det, men ordentlig, viis forrettes Daaben af Ordets Tienere, som ere Huusholdere over Guds hemmelige Ting. I Cor. 4, 1.

653. Hvad er Daabens Brug og Ende?

Alt den virker og udretter i os Syndernes Forladelse, frier os fra Døden og Diebelen, giver alle dem det ævige Liv, som troe dette Guds Ord og Forjættelse.

Guds Ord og Forjættelse er denne :

Marc. 16, 16. Hvo som troer , og bliver døbt , hand skal blive salig. Men hvo som ikke troer , hand skal fordømmes.

654. Hvad er Meningen af disse Ord ?

Denne , at Daaben gjør os dobbelt Gavn : Først frier den os fra meget ont , dernæst tilføjer den os meget got.

655. Hvilket er særdeles det første onde , som Daaben befrier os fra ?

Fra Synden , det er , den arvelige saa vel som gjorlige Synds Skyld og Straf forlades , og Syndens Magt eller Herredom dæmpes i den døbte ved Christi Kraft , endskjønt Syndens Roed ey gandske borttages.

Rom. 6, 4. Saa ere vi da begravne med ham ved Daaben til Døden , paa det at , ligesom Kristus er opreist fra Døde ved Faderens Herlighed , saa skal og vi vandre i et nyt Levnet.

656. Hvilket er det andet onde , som Daaben befrier os fra ?

Fra Døden , i det alle Lidelser , og den sidste Afsked her fra er de døbte og troende Christne ingen Straf eller Skade , men en Baade , et velsignet Kors , og en salig Overgang i det ævige Liv , ligesom og den aandelige og ævige Død har tabt al sin Ret til dem.

1 Cor.

1 Cor. 15, 55. og 57. Død! hvor er din Brod?
Helvede, hvor er din Seyer? Gud være Tak, som
giver os Seyer formedelst vor HErr Jesum Chri-
stum!

657. Hvad er det tredie onde, som Daaben befrier
os fra?

Fra Dievelen, hvilken taber sin Magt hos
dem, som ved Daaben oversættes fra Mørket
til Lyset, fra Satans Magt til Gud. Ap. G. 26, 18.
Col. 1, 13.

658. Har ikke Christus friet os fra Synd, Død
og Dievel? hvorfor tilskrives da den
Befrielse Daaben?

Fordi Daaben er det Middel, ved hvilket
vi komme i Samfund med Christo, og nyde
hans Belgierninger.

Gal. 3, 27. Saa mange, som ere døbte paa Chri-
stum, have iført Christum.

Rom. 6, 3. 4.

659. Hvad er det gode, som Daaben tilfører
os i det ondes Sted?

Det ævige Liv og Salighed, hvilken følger
af Fornødenhed med Syndernes Forladelse
hos døbte og troende Christne.

Marc 16, 16. Hvo som troer, og bliver døbt, han
skal blive salig, men hvo som ikke troer, haab skal for-
dømmes.

660. Hvorudi bestaaer Saligheden?

I at foreenes med Gud, og at nyde Gud,
thi han er det høieste Gode og den væsentlige
Salighed. Joh. 17, 21, 27.

661. Blive da alle de salige, som ere døbte?

Nei, ikke alle, men de døbte, som troe; thi Christus siger, at hvo som ikke troer, hand skal blive fordømt, endskjønt hand er døbt.

662. Kænd da smaa Børn vel have Troen?

Ja, thi de kænd tage imod den Hellig Aands Virkning, endogsaa uden at vide og skønne derpaa.

Luc. 1, 15. Hand skal fyldes end af sin Moders Liv med den Hellig Aand.

Psal. 22, 10. 11. Psal. 8, 3. Matth. 18, 6. Cap. 19, 14.

663. Fordømmes de smaa Børn, som tilig bortdøe, og ey blive døbte?

Jungensunde, thi de foragte ey, men miste et Naade-Middel, som Gud vel har bundet os, men ikke sig selv til, da hand ogsaa uden Daab kænd gjøre salig.

Matth. 18, 14. Saa er ikke eders Faders Vilje, som er i Himlene, at een af disse smaa skal fortabes.

664. Efterdi det er saa stoer og vigtig en Ting, at frie Menniskene fra Synden, Døden og Djevlen, samt give dem det ævige Liv, da säg mig: Hvorledes kænd Vandet udrette saa store Ting?

Vandet, uden Ekvil, kænd aldrig gjøre det, men Guds Ord, som i og med Vandet er. Item Troen, som troer stadeligen dette Ord,
som

som er lagt til Vandet: Thi dersom det var uden Guds Ord, da blev Vand Vand, og var ikke Daab: Men efter at Guds Ord monne være tilhobe, føyet med Vandet, er det en Daab, det er, Naadens og Livsens Vand og Igienfødelsens Bad i den Hellig Aand, som Paulus siger om Daaben til Titum i det tredie. Pauli Ord ere disse: Men efter sin Barmhiertighed haver hand frelst os ved Igienfødelsens og Fornyelsens Bad, som skeer ved den Hellig Aand, hvilken hand haver udøst paa os overflødeligen formedelst Jesum Christum vor Frelser, at vi, som ere retfærdiggjorde af hans Naade, skulle være Arvinger efter det ævige Livs Haab. Det er en sand Tale.

665. Hvorfor kaldes Daaben i disse Ord Igienfødelsens Bad?

Fordi Daaben er hos de unge, ligesom Ordet hos de gamle, Igienfødelsens Midel.

666. Men hvorfor kaldes Daaben et Bad, eller Vandbadet i Ordet?

Det er lignelse, viis talt, thi som nyefødde Børn bades og toes af legemlig U-reenhed, saa toes Siælen ved Daabens Bad fra Syndens Bederstuggelighed.

1 Petr. 3, 21. Daaben er ikke U-reenheds Afsegelse paa Riødet, men en god Samvittigheds Pagt med Gud.

667. Hvorfor kaldes Daaben i disse Ord en Pagt?

Fordi der ved skeer en Bespørgelse, og indgaaes en vis Pagt, da Gud lover Mennesket, og Mennesket igien lover Gud noget.

668. Hvad got lover Gud Mennesket i denne Pagt?

Alle de store Ting, som vi tilforn har hørt, nemlig en Befrielse fra Synden, Døden og Dievelen, en Deelagtighed i det ævige Liv, eller Børne: Met og Arv i Guds Rige.

669. Hvad got lover da Mennesket Gud i Daabens Pagt?

Dette, at hand vil forsage, affsige og imodstaae Dievelen, og alle hans Gierninaer, som er Syndens Trældom, og alt hans Væsen, nemlig denne Verdens Pragt, saa og at hand vil troe paa Gud Fader, Søn og Hellig Aand.

670. Er det mueligt, at holde denne gode Samvittigheds Pagt?

Ja, ved Guds Naade er det mueligt for de troende, som vaage, bede, og stride daglig imod Dievelen og hans Væsen.

Phil. 4, 13. Jeg formaaer alle Ting i Christo, som giør mig mægtig.

671. Men synde troende Guds Børn ikke ofte af Skrøbelighed?

Jo,

Jo, desværre! dog falde de derfor ey af
Naade-Pagten med Gud. Rom. 8, 1.

672. Hvor ved skeer da dette, at et Menneske
falder af sin Daabes Pagt?

Det kand skee enten

1) Paa en subtil Maade, og uformærkt,
ved Sikkerhed, naar Daabens Pagt ved
Alrenes Tiltagelse ikke stedse haves for Øn-
ne, den Hellig Aands Naade-Virkninger
imodstaaes, Bønnens sande Øvelse og Guds
Ords rette Betragtning forsømmes, Aarbaa-
genhed over Hjertet, og Kamp mod de aan-
delige Fiender efterlades, og Sindet saaledes
efterhaanden, ved lige Stillelse med Ver-
den, bliver verdsligt, forføngeligt, u-aandeligt
og fiodeligt, hvortil Forældrene gemeenlig,
ja tit med stoer Flid, ere den største Aarsag.
Ebr. 3, 12-14. Rom. 12, 2. 1 Joh. 2, 15, 17.
Jaf. 1, 27. Cap. 4, 4.

Eller 2) Paa en grovere Maade, og meere
fiendeligt, naar man henfalder til aabenbare
og udbortes herskende Ondskabs eller Skalk-
heds Synder. Eph. 4, 29. 30. Esa. 3, 16.
o. s. v.

673. Naar nu nogen ved Sikkerhed eller Ond-
skabs Synd har overtraad sin Daabes Pagt,
er der da ingen meere Naade for
ham at vente?

Jo,

Jo, i Omvendelsens og Troens Orden, da Gud i Naadens Tid falder alle Syndere til Omvendelse. Jer. 3, 1. 6. 7. Esa. 55, 6. 7. Ezech. 33, 11. 2 Petr. 3, 9.

674. Skal da den, der vil omvende sig, døbes paa nye?

Nej ingenlunde, thi den Pagt, som er brudt paa Menniskets Side, staaer endnu fast paa Guds Side, og hans Troestab bliver ikke til intet ved Menniskenes Bantroe. Rom. 3, 3.

675. Hvad er da den Omvendelse, ved hvilken en Synder paa nye træder ind i Guds Naade og en god Samvittigheds Pagt?

At omvende sig, er, hiertelig at kiende, føle, fortryde og hade sine begangne Synder, ja al sin syndige Naturs Banart, inderlig længes efter Guds Naade i Christo, og alvorlig faae i Ginde, at forbedre sit Levnet.

676. Hvor mange Slags Omvendelse er der til? Evende Slags, de faldnes og staaendes.

677. Hvad er de faldnes Omvendelse?

Naar det fra Guds Naade affaldne, og i Synden døde Menneske bliver igien ved Guds Kraft opvaakt til det aandelige Liv for medelst Troen, forligt med Gud, og saaledes gandske omvendt og forandret.

2 Tim. 2, 25. 26. Som med Sagtmodighed lærer dem, som imodsette sig, om Gud vilde engang give

give dem Omvendelse til Sandheds Kundskab;
Og de kunde worde ædrue igien af Dievelens Sna-
re, som vare fangne af ham efter hans Willie.

Jer. 3, 1. 6. 7. Eph. 2, 4. 5. Ap. G. 26, 18.

678. Hvad er de staaendes Omvendelse?

Naar de troende dagligen angre deres for-
rige Synder og endnu vedhængende Feyl, af-
bede dem hos Gud i Jesu Navn, og stræbe
at døde alle Lyster.

Gal. 5, 24. Men hvilke som høre Christum til,
de have korsfæst Kiødet med Lyster og Begierin-
gerne.

2 Cor. 7, 1. 1 Joh. 3, 3.

679. Maa denne Forskiæl endelig vides?

Ja, til Sikkerheds Afværgelse for Verdens
Børn, som meene, de ombende sig daglig,
særdeles naar de gaae til Skrifte, endskiønt
de endnu ere aandelig døde uden Sindss
eller Hjertets Forandring, og har ey lagt ret
Grund ved Omvendelse fra døde Gierninger.
Ebr. 6, 1.

680. Hvor mange Stykker høre da til en sand
Omvendelse?

Tvende, nemlig først Anger og Nuelse o-
ver Synden, dernæst Troe til den Herre
Jesum, hvis Frugt er en nye Lydighed.

681. Kan man ey troe, og trøste sig ved Chri-
stum, uden man først føler Fortrydelse
over Synden?

Nej, den Troe, som skal fatte Christum,
maa

maa opvækkes i vor syndige Samers Følelse, thi ellers ere vi af de indbildte kærste og sunde, som en have Lægedom behov. Matth. 9, 12.

682. Hvad er sand Anger og Fortrydelse over Synden?

En aandelig Smerte og Bedrøvelse, der sønderknuser Hjertet, og kommer det ligesom til at svie, ja undertiden trykker Graad og Taare af Synderens Dyne.

2 Cor. 7, 10. Den Bedrøvelse efter Gud gjør Omvendelse til Saliggjørelse, som man ikke fortryder, men Verdens Bedrøvelse gjør Døden. Matth. 26, 75.

See 675. Spørgsmaal.

683. Hvor stor maa saadan Angest og Bedrøvelse være?

Gud rammer selv den rette Maade efter enhver Synderes aandelige og naturlige Tilstand, men i det mindste maa Guds Raades Tab ved Synden smerte os alvorlig, og vi maa blive saa bange for Synden som for Dievelen selv, hvilket fand sees i Davids Exempel af alle hans Poenitentze-Psalmer.

684. Hvor af skal saadan Sorg over Synden reyse sig?

Ey alleene af Frygt for Syndens Straf, thi da er det som Achabs Hyklerie i Kong. B. 21, 27. o. s. v. Men ogsaa fornemmelig af Had

Had til Synden selv, samt af Guds Rærlig-
heds og Velgierningers Betragtning, da
man seer sin skrækkelige U-taknemmelighed i
mod en saa from og velmeenende Gud.

685. Hvad Raad er der for en bange og bedrøvet
Syndere, at hand maa opreyses, og ey kom-
me i Fortvivlelse?

Hand skal bekiende sin Synd, og ved Tro-
en søge Guds Naade i Christo.

[686. For hvem skal man bekiende sine Syn-
der?

Først for Gud, som vel veed alting, men
kræver dog saadan Ydmygelse: derefter for
sin Næste, om man har syndet imod ham;
dertil hører og, at de, som har bedrøvet Mee-
nigheden med offentlige Forargelser, skal is-
gien forlige sig med den ved offentlig Bekien-
delse. Og endelig for Siæle-Sørgeren.

Jak. 5, 16. Bekiender Synderne for hverandre,
og beder for hve: andre, at I kand læges.

687. Hvilke Synder skal man bekiende?

Ikke alle Skrøbeligheds Synder, som des-
værre! ere fleere, end vi selv veed, men de, som
særdeles trykke, nage og forurolige Sam-
vittigheden. Dog gøres her af ingen Pa-
pistisk Samvittigheds Ebang, ligesom det
kunde ikke forlades, hvad der ikke i Særde-
leshed blev skriftet, men saadan særdeles Be-
kien-

kiendelse ſkeer alleene for ſin ſtore Nyttes
Skyld, da Siæle, Sørgeren ved ſlig Hjer-
tets Udøſeſe faaer Leylighed til med ſaa me-
get desbedre Underviisning, Raadførelſe og
Trøſt at komme Samvittighederne til Hielp
mod ſaadanne Synder, hvis lønlige Bekien-
deſe Læreren ogſaa maa holde hemmelig.

Psal. 32, 3. 4. 5. Der jeg vilde det tie, da van-
smægtede mine Been ved min Hylen hver Dag.
Thi din Haand blev Dag og Nat ſvar paa mig, at
min Bædſke blev forvandlet til Sommerens Tørſte.
Sela. Jeg vilde bekiende min Synd for dig, og
ſkiulte ikke min Miſgierning, jeg ſagde: jeg vil
bekiende mine Overtrædelſer for Herren, og du,
du forlodſt mig min Synds Ondſkab. Sela.

688. Hvad hører nu meere til ſand Bod eller
Omvendelſe?

Omvendelſens anden og vigtigſte Deel er
Troen til Chriſtum, hvorom tilforn er hand-
let i den tredie Artikel.

689. Siig mig da ogſaa her, hvad Troens rette
Gierning og Øveſe er hos en anger-
given Syndere?

Naar en falden Syndere vil ſøge Guds
Naade, og komme ind i ſin Daabes Vagt
paa nye, da finder hand ey ſtrax den fulde
Tillids og Tilforladenheds Kraft i ſit Hjer-
te, men Troen begynder hos ham i Hunger
og Tørſt, det er Længſel efter Chriſti Retsfær-
dighed.

690. Hvor-

690. Hvorledes faaer hand da meere Tillid og Troens Dristighed?

Naar hand beder, samt begiærlig læser og betragter Evangelii Ord, da loffes og drages hand af Jesu venlige Indbydelse.

Matth. II 28. Kommer hid til mig, alle, som arbeide, og ere besværede; og jeg vil give eder Hvile.

Item Joh. 6, 37. Luc. II, 13. Cap. 17, 5.

691. Kaaer Daabens Pagt ogsaa her komme en Syndere til Trøst og Troens Be-
styrkelse?

Ja visselig, thi da Pagten paa Guds Side altid staaer fast, saa staaer Naadens Dør aaben for den Syndere, der vender om, og søger Naade, ja Gud staaer den gandske Dag med udstrakte Kiærligheds Arme til at antage og paa nye omfavne de forlorne Sønner, som komme hjem igien til Faderens Huus. Luc. 15, 20. Esa. 65, 1. 2. Rom. 2, 4. Cap. 5, 20. I Tim. 2, 4.

692. Bliver en Syndere da atter igienfødt i sin OmvendelsesTiid, efter at hand har tabt Daabens første igienfødende Naade?

Ja, enhver Omvendelse fra døde Gjerninger, og Opvækkelse til et nyt Liv, er en nye Fødsel.

693. Er Daaben da ikke det eeneste Igienfødelses Middel?

Nej, Ordet har samme Kraft og Virkning.

1 Petr. 1, 23. I som ere igienfødde ikke af for-
kræn-

frænkelig, men u-frænkelig Sæd, ved Guds Ord, som lever og bliver ævindelig.

694. Siig mig fremdeles med Lutheri Ord, hvad Daaben monne betyde?

Den betyder dette, at den gamle Adam, som er endnu i os, skal dødes ved daglig Poenitentze, det er, druknes aldeles i Vandet, og dødes tillige med Synder og Begiærligheder: Og at det nye Menneske skal jo meere og meere dagligen opkomme og opstaae, som retfærdig og reen af al Synd stedse med Gud leve skal.

695. Hvad er den gamle Adam eller det gamle Menneske?

Saa kaldes den syndige Naturs Banart, den i os boende oprindelige Synd, med sine syndige Bevægelser og Lyster, hvilket vi alt har arvet af Adam.

Eph. 4, 22. I skulle aflegge det gamle Menneske efter den første Umgængelse.

696. Hvad skal der gøres ved den gamle Adam?

Hand skal dødes og druknes, det er, undertrykkes ved daglig Poenitentze, og derom er indres vi ved Daaben, hvor den døbte overøses med Vand, eller, efter den første Kirkes Skik, neddyppes i Vandet.

697. Hvad er det nye Menneske?

Det samme som den nye aandelige Art og Natur,

Natur, Sind, Lys, Lyst og Kraft, der gives ved Fgiensfødslen.

698. Hvorledes skal dette nye Menneske daglig jo meere og meere opkomme og opstaae i os?

Saaledes, at vi ved Fornyelsen daglig vore i det gode, og lade Guds Billede og Christi Sind jo meere og meere tiltage og fiendes i vor Omgængelse, hvor til vor Daab forpligter os, saa og erindres derom ved den døbtes Opdragelse eller Opreysning af Vandet paa de Steder, hvor denne de første Christnes Døbe, Maade er brugelig, derfor skal og en Christens Liv være hans Daabs daglige Øvelse.

Eph. 4, 23. 24. Fornyelse i eders Sindes Mand, og isører det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Retfærdighed og Sandheds Hellighed.

699. Hvor stadfæstes endnu meere denne Sandhed om Adams Dødelse og Christi nye Liv i de døbte Christne?

St. Paulus siger

Rom. 6, 4. Saa ere vi da begravne med ham ved Daaben til Døden, at ligesom Kristus er opvakt fra de døde formedelst Faderens Herlighed, saa skulle vi og vandres i et nyt Levnet.

700. Hvad er deres Pligt, som staae faddere ved Daaben?

1) At de ved Selv, Prøvelse og nyt Forsæt

sæt erindre deres egen Daabs Pagt. 2) At de hiertelig bede for den, til hvis Daab de ere Bidner. 3) At de siden, efter Fornødenhed og Muelighed, befordre Barnets Opdragelse i Gudsfrugt, hvorfor ogsaa retskafne og i Sandhed gode Christne der til billig bør udvælges.

Den femte Part.

Om Alterens Sacramente.

701. Hvor mange Ting ere der at vide og agte ved dette hellige Sacramente?

Særdeles fire Ting, nemlig, hvad det er, hvem der bør bruge det, hvad det gavner, og hvorledes man sig der til værdelig bør berede.

702. Hvad er Alterens Sacramente, eller den hellige Nadvere?

Vor Herres Jesu Christi sande Legeme og sande Blod, under Brød og Viin indsat derfor af Christo selv, at Christne skulle æde og drikke det.

703. Hvoraf veed du dette?

Af Gudstiftelsens Ord, som læses hos Matthæum, Marcum, Lucam og St. Paulum, lydende saaledes:

Vor

Vor H^{er}re J^hesus Christus i den Nat, der hand blev forraad, tog hand Brødet, takkede, og brød det, gav sine Discipler, og sagde: Tager dette hen, og æder det: Det er mit Legeme, som gives for eder: Dette gjører til min J^hufommelse.

Ligesaa tog hand og Kalken efter Aftens- Maaltid, takkede, gav den- nem, og sagde: Drikker alle deraf: Denne er det nye Testaments Kalk i mit Blod, som udgydes for eder til Syndernes Forladelse: Dette giø- rer, saa ofte som I det drikke, til min J^hufommelse.

704. Hvem har indstiftet denne hellige Nadvere?

Vor H^{er}re J^hesus Christus, paa hvis Sandhed og Almagt vor Troe i denne Hem- melighed maa grunde sig.

705. Naar haver hand indstiftet det?

I den Nat, da hand blev forraad til dø- de, hvorfor det og kaldes den hellige Nad- vere.

706. Ligger der nogen Magt paa denne Tidens Omstændighed?

I Ja, thi der af see vi vor J^hesu fiærlige Om- hu,

hu, at hand, som vidste sin strax forestaaende Døds Angest, tænkte meere paa os end paa sig selv.

707. Hvorledes indstiftede hand dette hellige Sacramente?

Med særdeles Ord og Gierninger saa vel ved Brødets som ved Vinens Uddeelelse.

708. Hvad gjorde og sagde hand om det første?

Hand tog Brødet, takkede, brød det, gav ic.

709. Hvad gjorde og sagde hand om det sidste?

Hand tog Kalken, eller Bæggeret med Viin udi, og sagde: Tager dette hen ic.

710. Hvor til forpligte os disse Ord og Gierninger?

Til at troe Ordene, og gjøre efter de same.

711. Hvor mange Slags Ting troe vi da at være tilstede i Alterens Sacramente?

Tvende Slags, nogle jordiske og synlige, nogle himmelske og u-synlige.

712. Hvilke ere de jordiske Ting?

Sand naturlig Brød og Viin. Luc. 22, 18.

713. Hvilke ere de himmelske Ting?

Jesu Christi sande Legeme og Blod, foreenet med Brød og Viin.

714. Kan du see og fornemme det?

Nej, jeg seer og fornemmer intet meere end Brød og Viin.

715. Troer du da, at intet meere annammes?

Jo, jeg troer, at jeg tillige med Brødet annammer Christi sande Legeme, og tillige med Vinen Christi sande Blod.

716. Hvad

716. Hvad kommer dig til at troe det?

Disse Ord: Eger hen, det er mit Legeme,
Drifker ic.

717. Skal dette saaledes forstaaes, at Brød og
Viin ved Velsignelsen omskiftes til Christi
Legeme og Blod?

Ingenlunde, Brød og Viin beholder sin
Natur, og bliver, hvad det før var, thi efter
Velsignelsen kalder Paulus det endnu Brød,
og Erfarenhed viser, at det kand forraadne,
ligesom andet af samme Slags, eftersom For-
eeningen imellem det jordiske og himmelske
ikke vedvarer længer, end i sin Brug, da Sa-
cramentet gibes og nydes, hvorfør med dets
overblevne Levninger aldeles ingen Over-
troe maa øves.

718. Skal Ordene da saaledes forstaaes, at det
brudte Brød og den udøste Viin er en blot Be-
tydning og et Erindrings-Tegn af Christi
Knuste Legeme og hans udøste
Blod?

Nei, den Meening opfylder ey heller Frel-
serens Ord, som ikke siger: Det betyder, men:
Det er mit Legeme ic.

719. Hvorledes er det da Christi Legeme og
Blod?

Den egentlige Maade maa og kand vor
Fornuft ey randsage, men efter Anledning af
Skristens Ord, sige vi: Brød og Viin i Al-
terens

terens Sacramente er Christi Legeme og Blod formedelt en skult, dog sand og virkelig Foreening, Forbindelse eller Samfund.

720. Hvormed stadfæste vi saadan vor Lærdom?

Med St. Pauli Ord

1 Cor. 10, 16. Velsignelsens Kalk, som vi velsigne, er den ikke Christi Blods Samfund? Det Brød, som vi bryde, er det ikke Christi Legemes Samfund?

1 Cor. 11, 23. 24. 25. Matth. 26, 26.

721. Bliver da Christi Legeme og Blod en Føde for Legemet?

Nej, Alterens Sacramente er ikke indsat til Legemets Underholdning, men som Brød og Vin paa det kraftigste styrker og vedergænger Legemet, saa er Christi Legeme og Blod Siæleens og det aandelige Livs Føde.

722. For hvem er den hellige Nadvere indsat?

For sande Christne, som ere af den Alder og Skionsomhed, at de kand prøve sig selv, men ey for assindige Folk eller u-myndige Børn.

723. Er det alle de, som har Forstand og Skionsomhed, bequemme til at nyde den hellige Nadvere?

Nej, efter Christi Indstiftelse bør ingen anden

anden æde af dette Brød, og drikke af denne Kalk, end hans egne Disciple, det er, bodfærdige og troende Efterfølgere, men ingenlunde de, der vandre som hans Korses Fiender.

1 Cor. 10, 21. I kand ikke drikke H. Errens Kalk og Dievlens Kalk, I kand ikke være deelagtige i H. Errens Bord og Dievlens Bord.

724. Har da en u-gudelig ingen Ret til Alterens Sacramente, eller Gavn deraf?

Nej, slet ingen, saa længe hand bliver ved i sin U-bodfærdighed uden Sinds Forandring, thi som en naturlig død ikke kand æde naturlig Mad, saa kand og en aandelig død, det er, u-bodfærdig, der kaldes levende død, ey værre tient med aandelig Mad, hvor til hører et aandeligt Liv, som ved Maden skal bestyrkes.

725. Men kand de u-gudelige ikke opvækkes, og blive bedre, ved det de faae Sacramentet, og altsaa i den Henseende antages der til?

Nej, thi Alterens Sacramente er et Befræstelsens Sacramente, derfor maa de ved Guds Naade først ombende sig af Hiertet, ellers blive de værre, og ey bedre deraf, thi Naadens Midler gavne ey, fordi man bruger dem, men naar man bruger dem værdelig, og i deres rette Orden.

1 Cor. II, 17. I komme ikke sammen til det bedre, men til det værre.

Og v. 30. Derfor ere mange skrøbelige og svage iblant eder, og en heel Høb sove.

726. Hvorfor gaae da mange til Guds Bord, som ikke frygte Gud?

Fordi de enten ey kiende Guds Villie, og vrangelig søge der i en Trøst, meenende, det er, at forliges med Gud, endskiønt man i Hiertet bliver hans Fiende, og gjør ifkun udvortes Stilstand paa nogle Dage. Eller og fordi de skamme sig ved at forsomme Alters Gang meere end andre deres Naboer.

727. Hvorfor tilstedes man dem, som ey frygte Gud, at gaae til Guds Bord?

Fordi man ey kand see dem i Hiertet, og efter Kiærlighed haaber den Forbedring, som de da tilsige med Munden.

728. Men om man ey kand udelukke Syklere, saakunde og burde jo døde de, som enten leve i grov Vankundighed, eller drive Riødets aabenbare Fierninger, udelukkes fra de helliges Samfund?

Ja, naar deres Blindhed og Vankundighed, Falskhed og Ubodsfærdighed, ved visse Prøver ere aabenbare, da bør de ogsaa udelukkes og affkiæres som raadne Lemmer, at Helligdommen ey kastes for Hunde.

Matth. 18, 15-18. Men om din Broder synder mod

mod dig, gaf hen, og straf ham imellem dig og ham alleene, hører hand dig, da haver du vundet din Broder. Men hører hand ikke, da tag endnu een eller to med dig, paa det al Sagen skal blive fast i to eller tre Vidners Mund. Men hører hand dem ikke, da siig det for Meenigheden. Men hører hand ikke Meenigheden, da hold hannem for en Hædning og Toldere. Sandelig siger jeg eder: Hvadsomhelst I binde paa Jorden, skal være bundet i Himmelen, og hvadsomhelst I løse paa Jorden, skal være løst i Himmelen.

729. Hvorfor kaldes dette Sacramente en Communion eller Samfund, og Gæsterne Communicanter?

Det betyder baade den Foreening, de troende har med Christo deres Hoved, saa og den broderlige Kiærligheds Samfund, de som Lemmer har indbyrdes imellem hverandre, hvilket de og der med bekiende og stadfæste, at de samtlige med hinanden bruge Sacramentet, og ikke uden Fornødenhed, allermindst af Hofmod eller egen Andagts Vaaskud, afvige fra den offentlige og fælles, til den private eller særdeles Communion.

Joh. 6, 56. Hvo som æder mit Kiød, og drikker mit Blod, bliver i mig, og jeg i ham.

I Cor. 10, 17. Eet Brød, eet Legeme ere vi mange, thi vi ere alle deeltagte i eet Brød.

Cap. 12, v. 13.

730. Hvad gavner det, saaledes at have ædet og drukket?

Det give disse Ord tilkiende: (som gives for eder) item: (som udøses til Syndernes Forladelse;) Thi i dette Sacramente gives os ved de Ord (Syndernes Forladelse) Livet og den ævige Salighed: Thi Liv og Salighed følger af Fornødenhed med Syndernes Forladelse.

731. Har da en troende ikke Syndernes Forladelse, Liv og Salighed, førend han kommer til Guds Bord?

Jo, men i det hellige Sacramente skænktes ham det med et kraftigt Pant derpaa, nemlig det Legeme og Blod, ved hvilket Synden er forsonet, samt Liv og Salighed for, hvervet, thi Christus siger: Det er mit Legeme, som gives for eder. item det er mit Blod, som udøses for eder til Syndernes Forladelse.

732. Hvad for Liv og Salighed faae de troende i Sacramentet?

Ey alleene det tilkommende ævige Livs Forsikring, men ogsaa det ved Igienfødselen begyndte aandelige Livs kraftige Bestyrkelse til større Troe, Haab, Kiærlighed, Taalmodighed, Ydmyghed, Bøn og alle Aandens Frugter af Jesu Fylde.

Joh. 6, 54. 55. 56. Hvo som æder mit Kiød, og drikker mit Blod, haver et ævigt Liv, og jeg skal opvælske

opvække ham paa den yderste Dag. Thi mit Kiød
er sandelig Nød, og mit Blod er sandelig Drikke.
Hvo som æder mit Kiød, og drikker mit Blod, bliver
i mig, og jeg i ham.

722. Hvorledes fandt den legemlige Eden og
Drikken udrette saadanne store
Ting?

Alt æde og drikke fandt det uden Tvivl aldrig
udrette, men disse Ord: (Det gives for eder)
item: (Det udøses til Syndernes Forladelse;) Thi
disse Ord ere den synderligste Part i dette
Sacramente, og som Hovedet, hvilke hvo
som troer, haand bekommer alle de Ting,
som de tilsige, som ere Syndernes For-
ladelse.

734. Hvilket er da det allervigtigste ved
den hellige Nadveres Brug?

Det er, som Lutherus rettelig siger, Troen
paa de Ord: For eder, eller at en bods-
færdig Siæl med begiærlig Tillid antager
og særdeles tilegner sig Christi Fyldestgior-
relse.

735. Hvad skal en Christens særdeles Henseende
være ved den hellige Nadveres
Brug?

Christus siger

Luc. 22, 19. Giører dette til min Ihukommelse.
og St. Paulus

I Cor. 11, 26. Saa ofte som I æde dette Brød, og
drikke denne Kalk, forkynder Herrens Død, indtil
haand kommer.

736. Hvad er det, at ihukomme Christum, og forkynde hans Død?

Det er, andægtig at betragte Christi gandske Lidelse, Korsfæstelse, Død, og hvad did henhører, at ansee det som det eeneste fuldkomne Forsonings-Offer for sine Synder, der ved kraftig styrke sig i Troen, opvække sin Siæl til brendende Gienkiærlighed ved Betragtning af Jesu u-begribelige Kiærlighed i at lide saa smertelig for os, inderlig glæde og fryde sig i sin Frelser, hiertelig takke, love, prise og berømme ham, samt virkelig ved hans levende-giørende Legems og Blods Kraft og efter den Korsfæstes Exempel bevise sin Taknemmelighed med nye og alvorligere Glid i Helliggjørelsen og desto villigere Taalmodighed i Lidelser.

737. Hvorfor skulle vi tænke paa hans Død, og forkynde den samme?

At vi lære at troe, at intet Creatur kunde have gjort fyldest for vore Synder, uden alleene Christus, sand Gud og Menneske, og at vi lære at forfrækkes for vore Synder, og agte, hvor store de ere; Og at vi skulle glæde og trøste os ved hannem alleene, og saaledes blive salige ved samme Troe.

738. Hvor tit skal man gaae til Herrens Nadvere?

Chri.

Christus har ingen vis Tid sat, saa det staaer i de troendes Frihed, at ramme den rette Tid, men at det ofte bør skee, sluttet tydelig nok af de Ord:

1 Cor. 11, 26. Saa ofte I æde dette Brød ic.

739. Hvad skal formane og tilskynde en Christen, at hand tit annammer Nadverens Sacramente?

Paa Guds vegne skal baade den Herres Christi Befaling og Forjættelse, dernæst og hans egen Død, som ligger hannem paa Halsen, drive ham dertil, for hvis Skyld saadan Beden, Løften og Tilsagn skeer.

740. Hvad skal et Menneske da gjøre, naar hand fand ikke finde saadan Død, eller nogen Hunger og Tørst til Sacramentet?

Hannem fand ikke raades bedre, end at hand griber ind i sin egen Barm, om hand haver endnu Riød og Blod, og troer dog Skriften, hvad den siger derom Gal, 5. 17. Rom. 8, 8.

741. Hvad om en Christen var i saadanne Omstændigheder, at hand ikke kunde annemme det hellige Sacramente, saasom paa lange Rejser, eller i de Vantroendes Lande?

Udi dette Nodsfald havde hand samme Kraft af den aandelige Veden og Driften, som

som skeer med Troens Mund; Troe, siger Augustinus, saa haver du ædet.

742. Er det ellers Synd, at afholde sig lang Tiid fra den Hellige Nadveres Sacramente, naar det fand høves?

Ja, helst naar det skeer af Naadens Foragt, Sikkerhed, Skjodesløshed, aandelig Hofmod, eller deslige, da er det een af de allerstørste Synder og Utafnemmeligheder mod den store Stiftere og kiærlige Frelser, som saa tydelig og venlig siger: Dette gjører til min [I]hukommelse.

743. Men er det da lige meget, hvorledes det skeer, naar det ikkun skeer ofte og efter Sædvane?

Nej langt fra, thi som det er ilde gjort, at blive bestandig borte, saa er det langt værre, at gaae u-bered og u-værdig derhen til desto større Fordømmelse. I Cor. II, 27. 29.

744. Hvad skal man da gjøre, for at undgaae saadan Fare?

For Nadverens Brug skal man efter foresiggende hiertelig Bøn om den Hellig Aands Bistand, til saa høy og hellig en Gierning, anstille en nøyagtig og alvorlig Selvs Prøvelse, efter Pauli Ord:

I Cor. II, 28. Hvert Menneske prøve sig selv, og æde saa af Brødet, og drikke af Kalken.

745. Hvem skal man efter disse Ord prøve?

Alle

Ikke andre Mennesker, men sig selv. Gal. 6, 4.
746. Hvad er det, at prøve sig selv?

Det er, at samle sine Tankter fra al Udspredelse, derpaa i Stilhed, under Bøn og Betragtning, ret at gaae ind i sit eget Hierte, nøye og som for Guds Ansigt, undersøge sin Siæles Tilstand, sit gandske Levnet og heele Christendom, indvortes og udvortes, alleene efter Guds Ord, Loven og Evangelium. I saadan Selv-Prøvelse har man vel at vogte sig for den bedragelige Egen-Kiærlighed, der saalættelig uden Grund falder til at dømme vel om sin egen Siæles Tilstand; da der imod ansægtede og tungsindige Siæle har ligesaa vel at tage sig vare for al ugrundet og uforsnøden Vængstelse, hvor udi Kiødet ved Vantrøe ligesaa vel kand indsnige sig, som i Sikkerhed. 1 Cor. 3, 18. Psal. 139, 23. 24.

747. Hvilke Stykker har et Menneske særdeles at prøve?

Disse tre Stykker: Anger og Ruelse over Synden, Troe til Christum, og det nye Forsæt.
748. Hvorledes prøver man sin Anger og Ruelse?

1) Man skal prøve sig efter de ti Bud i deres aandelige Forstand, om man ret kiender Urve-Synden saavel som sine giørlige Synder, i deres Afsthyelighed?

2) Man skal randsage sin gandske Christendom i Troe, Giøren og Læden, i Tanker, Begiæringer, Ord og Gierninger, sine Pligter imod Gud, sig selv og sin Næste, sin Bøn og Guds Ords Betragtning, sin Narvaagenhed, og daglige Kamp mod de aandelige Fiender, helst mod de Synder, som Naturen, Vanen, Læbe, Maaden eller Levligheden meest pleyer at lokke os til; sin Tilbært, om man i det gode gaaer frem, eller tilbage?

3) Man skal eftertænke, om man inderlig bøyes og blues ved sine Fejl imod saa god en Gud, som visselig Fiender endnu fleere, end de vi selv blive vaer?

4) Man skal prøve, om man af Hiertet hader alle Synder? om man kjærli-gen er forligt med sin Næste? og om man ikke holder noget tilbage, som man er ham skyldig?

749. Hvorledes skal man prøve sin Troe?

Man skal see til, om man har den fornød-ne Kundskab om Gud, hans Væsen, Villie og Belgierninger, i sær om Christo, om Jø-gienløsningen ved ham, og om den hellige Nadvere? Om man har givet den Hellig Aand Sted, saa denne Kundskab er ikke blot

blot i Hiernen, men tillige levende og kraftig i Hiertet? Om man af guddommelig Overbeviisning samtykker Guds Ord? Om man har en sand Hunger og Længsel efter Guds Naade i Christo, en hiertelig Tillid til Christi Fyldestgiorelse for os? Om man da søger alleene i Christi Blod al sin Salighed? Om Troen saaledes ey er en død, falsk indbildt og selv-giort Troe, men sand og levende, som tillige forandrer Hiertet?

2 Cor. 13, 5. Forsøger eders selv, om I ere i Troen, prøver eders selv, eller kiende I eders ikke selv, at Jesus Christus er i eders? uden at I ere forskudte.

750. Men om man for aandelig Sorg eller haardere Anfægtelse ikke kand føle og finde sin Trøe, hvad da?

Da skal man randsage efter Troens ubedragelige Kiende • Tegn, Frugt og Virkning, som ogsaa vidner om dens Sandhed.

751. Hvilken er denne Frugt og Virkning?

Den allervisseste og bestandigste er hiertelig Had og Afstøje til alle Synder, særdeles sine egne onde Tilbøieligheder, saa og opvrigtig Kiærlighed til Gud og sin Næste, altermeeft til Guds Børn.

752. Hvorledes skal man prøve sit nye Forsæt? Man skal spørge, om man har et virkeligt, ikke et løs, Forsæt, at ville bevare Troen og en

en god Samvittighed, at ville ikke alleene forlade alle modvillige Synder, uden at have sig een eeneste forbeholden, men og meere og meere at rense sig fra Vanvittigheds, Overlelles og Skøbeligheds Fejl? I sær med større Nidkærhed vaage og stride imod sin Hoved-Fiende, de kæreste Skides Synder, ja og flye al Leylighed til Synd, ont Selskab, ont Slin? Om man vil være troere og alvorligere i Kærlighed imod Gud og Næsten, i Agtsomhed over sig selv, i sit særdeles Kald, og i alle Christendommens Stykker? Om man i Christi Kraft har fattet den faste Slutning, herudi at blive bestandig indtil Enden, i hvad man og derover skulde lide, var det end Døden?

753. Hvorfor skal man saa nøye prøve og vogte sig ved Sacramentets Brug?

Fordi dets Misbrug ved Uværdighed, virker den ævige Død, i Steden for Liv og Salighed.

I Cor. II, 29. Thi hvo som æder og drikker uværdelig, æder og drikker sig selv til Fordømmelse, i det hand ikke gjør Forskiel paa Herrens Legeme.

754. Er der vel noget Menneske værdig til at annamme dette himmelske Maaltid?

Der som Værdigheden bestod i en gandske syndelos Tilstand, eller skulde være af os selv,

selv, da fandtes ingen saadan i dette Liv, men nu ere, efter Guds Ord, de værdige og beqvemme, som af et ret ydmygt, begiærligt, bødferdigt og redeligt Hierte søge Naade uden Fortieneste alleene ved Troen til Christum. Derfor raades bekymrede og ansægtede Siæle, til Troens Bestyrkelse allersnarest da at bruge dette Sacramente, naar de i Aandens Armod selv finde sig alleruværdigst dertil. Matth. 9, 12. 13.

755. Hvorlunde annammes da dette Sacramente værdeligen?

Jeg lover vel den udbortes Tugt, at de, som ville annamme dette Sacramente, berede sig tilforn med Fasten; men den haver omfider allerrettest bered sig til at annamme dette Sacramente, som troer disse Ord: (Det gives for eder) item (Det udøses til Syndernes Forladelse.) Hvo som ikke troer disse Ord, de annamme dette Sacramente uværdelig og aldeles u-beredde. Thi dette Ord (for eder) udfræver et Hierte, som troer Gud.

756. Er det endelig fornøden, at berede sig med Fasten?

Det er ey befølet af Gud, og forpligter ingen, som det ey kand taale, men er en smuk udbortes Tugt, og tiener hos nogle til desto meere Andagts Befordring.

757. Hvad

757. Hvad skal en Christens Forhold være i og ved det hellige Sacramentes Brug?

Man maa ærbødig forestille sig den store Guds Hellighed og u-begribelige Menneske-Kiærlighed, erkiende sin egen U-værdighed, afvende al Sind og Sands fra jordiske Ting, opløste sin Siæl til Gud, betragte Christi Lidelse, Død og Forsoning, længes efter nyere Foreening med ham, og saaledes annamme Sacramentet i Bon og Troe med Ydmyghed, Glæde og Taksigelse.

758. Hvad skal en Christens Forhold være efter den hellige Nadveres Brug?

Hand skal ikke een eller faa Dage, men stedse holde sig inderlig nær til sin Siæls Brudgom, takke og prise ham af al Magt for den beviiste store Naade, vaage over den samme, opmuntre sig i Troen, Haabet og Kiærlighed, foragte Verden, længes jo meere og meere efter sin Jesum, forkynde hans Død med Ord og Gierning, i hans Døds Kraft døde og dræbe Synden, søge at oprette det hidindtil forfæmte gode, efterfølge Jesum villig paa den trange Vei, og saaledes i daglig Fornæelse indtil Enden vise sig, at være et levende Lem paa Jesu Legeme. 2 Cor. 5, 15. 1 Petr. 2, 24. Gal. 2, 20.

759. Bønd det Menniske være vis paa, at døe
salig, som saaledes troer, og lever i

Jesus Samfund?

Ja, hand er visselig et Guds Barn og
Himmelens Arving.

Disse Tryk-Bildelser bør saaledes at rettes:

pag. 21. lin 26. hved; læs ved.

pag. 55. lin. 18. Skigen; læs Skisgen.

pag. 134. lin 5. findes i lendeel Exemplarier Aaand,
som bør læses Haand.

En sand troende Christens Morgen-Bøn.

Dædige og almegetige Gud, barm-
hiertige fædere himmelske Fader!
jeg priser dig i denne Morgen-Stund
af inderste Siæl og Aand, at du i den
forgangne Nattes Mørke har været
Soel og Skiold over mig, og afvendt
al Fare og Skade fra Legeme og Siæl.
Lad mig fremdeles i denne Dag og al-
tid befinde din faderlige Velsignelse,
Hielp og Bistand paa alle mine Beye
og i alle mine Gierninger! Frels min
arme Siæl fra Fristelse, mit Legeme
fra

fra Sygdom, mit Dye fra Graad og
min Fod fra Fald. Men efterdi Syn-
den er det største onde, saa hielp mig,
o Gud! for alle Ting at staae den imod
ved Troens Kraft. Lad din Haand væ-
re over mig, din Vland i mig, din Fred
omkring mig. Lad mig ikke leve mig
selv, men i Guds Søns Troe, saa jeg
i alle mine Tanker, Ord og Giernin-
ger kand tækkes dig, og i al paakom-
mende Nød finde Tilflugt hos dig
med mine Bønner.

O hierte, fromme Fader! forlad
af Naade for Jesu Skyld, alt hvad
jeg hidindtil har gjort dig imod, og
giv fremdeles Naade til at bedre mit
syndige Levnet ved sand Fornyeelse ef-
ter dit Billede, saa min Jesu sagt-
modige, ydmyge, kiærlige og reene
Sind maa kiendes jo meere og meere
i al min Umgængelse. Ophold, o
himmelske Fader! din troende Mee-
nighed paa Jorden, og lad den daglig
være ved Synderes Omvendelse. Bel-
signe

signe Kongen og hans Huus. Befordre det almindelige Beste, gior Jorden frugtbar, bevar os fra Landes-Plager, gior vel imod mine Slægt og Venner, forsørg de fattige, husvandle alle angstfulde og bedrøvede, særdeles de døende, og endelig bered mig selv hver Dag til en salig Død og ærefuld Opstandelse. Amen.

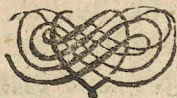
Aften : Bøn.

I denne Aften-Stund bøyer jeg atter mine Knæ for dit allerhelligste Ansigt, o himmelske Fader! og eftertænker med Taknemmelighed den store Naade og de mange Belgierninger, som mig i denne Dag ere vederfarede uden al min Fortieneste. O H Erre! hvad er et Meëniske, at du tænker paa ham? og hvem er særdeles jeg arme u-værdige Syndere, at du saaledes overøser mig med Belgierninger een Dag efter den anden? Mit
 Hier:

Hierte er overbevist om, at dersom
 du vilde handle med mig efter mine
 Synder, og betale mig efter mine
 Misgierninger, da kunde jeg en an-
 det vente, end at henkastes fra dit An-
 sigt i det udvortes Mærke og de for-
 dømtes ævige Nat. Ja dersom du al-
 leene vilde tilregne mig denne Dags
 Synder, i Tanker, Ord og Giernin-
 ger mod dig, mig selv og min Næste,
 da kunde jeg ikke svare dig eet til tu-
 sinde. Er jeg i Dag bevaret for modt-
 villig Ondskabs Synd og Sikkerhed,
 da tilskriver jeg det ingenlunde min
 fordervede Natur, men alleene din
 tugtende og bevarende Naade. Af
 samme din u-forstyldte Godheds Kil-
 de har jeg og i Dag taget mange le-
 gemlige Belgierninger, særdeles
 Sundhed, Fred, fornøden Ophold,
 og Befrielse fra mange ullykkelige Til-
 fælde, som i den vide Verden kand væ-
 re vederfaret mange andre i Dag, og
 kunde ligesaa vel have ramt paa mig,
 Der

dersom din faderlige Tilsyn ikke
 havde været over mig, og afværget alt
 ont fra mig. Nu, min Gud, jeg har
 befunden din Trofasthed i tusinde
 Tilfælde, og du skal fremdeles alleene
 være mit Hiertes Tilflugt, min Klip-
 pe og faste Slot. Bevar mig da, o
 Gud! i denne Nat fra al Fare og Ska-
 de til Liv og Siæl. Lad mig hvile
 under dine Bingers Skygge til Le-
 gemets Bederqvælgelse, og opvæk mig
 i Morgen frisk og sund til min Gier-
 ning. O Gud! enten jeg sover eller
 vaager, ja enten jeg lever eller døer,
 da lad mig være din, og hænge u-af-
 delig ved dig med min Siæls Begier-
 lighed. Du est mig bedre end alting,
 og naar jeg ifkun haver dig, skøtter
 jeg ikke om Himmels eller Jord, om
 end mit Liv og min Siæl vansinæg-
 ter, est du dog altid mit Hiertes Trøst
 og min Deel ævindeligt. Ach Herre!
 lad da din Naades Soel aldrig gaae
 ned over mig. Lad den altid oplyse
 mit

mit mørke Hierte, opvarme mit kolde Hierte, bevæge mit haarde Hierte, og opmuntre mit tunge Hierte. Ach sødeste Jesu! lad mig uafsladelig staae i Samfund med dig ved en levende Troe, og af dit Kors hente al Kraft til at trænge igiennem den trange Ben og snevre Port. Nu, min Gud, jeg haaber paa dig, forlad mig ikke, ey heller nogen af mine i denne Nat. Lad dit Ords Lyse-Stage aldrig flyttes fra os. Ophold Dyrigheden, din egen Orden, at vi under den maa leve rolig i din Frygt. Afvend i Naade Krig, Pest, Hunger, dyr Tiid og alle velfortiente Plager fra disse Lande. Tilvend os din Belsignelse i vort gandske Liv. Endelig bestier os en salig Død, og efter Døden den ævige Ro og Hvile i Abrahams Skiod. Amen.

Kort Begreb

af

Den Saliggjørende Sandhed,
forestillet i sin naturlige Sammen-
hæng, til desto større Endelighed for
de Unge og Genfoldige.

1. Der er een eeneste sand Gud i
tre Personer, Fader, Søn
og Hellig Aand.
2. Denne tre- eenige Gud har skabt
den gandske Verden, ligesom han
endnu opholder og regierer den.
3. Englene vare alle af Gud skabte
gode og hellige, men nogle faldt
ved U-lydighed af fra Gud, hvilke
kaldes Djele.
4. Mennisket blev og skabt af Gud
uden Synd efter Guds Billede til
at tiene ham.
5. Dette Guds Billede bestod i en
Liighed og Overeensstemmelse
med Gud, eller i sand Wiisdom,
Retfærdighed og Hellighed.
6. I denne U- skyldigheds Stand
K var

var Mennisket salig, saasom det levede i Foreening med Gud, hvilken er det høyeste Gode.

7. Men vore første Forældre, Adam og Eva, lode sig af Dievelen forføre til at vende sig indvortes i Hjerteret fra Gud, og udvortes at æde af det forbudne Træes Frugt.
8. Derved tabte de Guds Billede, i hvis Sted kom Dievelens Billede, eller en Liighed med denne Guds Fiende: Forstanden blev formørket, Villien forvendt og død til det gode, men tilbøielig og duelig til alt ont.
9. Derved tabte de og deres salige Samfund med Gud, faldt under Guds Brede, og bleve skyldige til Døden, den timelige, aandelige og ævige.
10. Da nu Adam og Eva ere den Stamme, af hvilken alle Mennesker har deres Oprindelse, saa har disse første Forældre fødet Børn

efter deres Billede, og tillige med den menniskelige Natur fortplantet Synden og Døden paa alle deres Efterkommere.

- II. Derfor fattes alle Mennisker af Naturen Guds Billede, den medskabte Wiisdom og Hellighed, og i dens Sted fødes de med Arvesynd, blinde, vanhellige og gienstridige.
12. Af denne medfødde oprindelige Synd udspringe alle giørlige Synder, i Tanker, Begiæringer, Ord og Gierninger.
13. I denne u-salige Synde: Stand ere da alle Mennisker af Naturen under Guds Brede, skyldige til al Straf, timelig, aandelig og ævig.
14. Af saadan ævig Elendighed kunde intet Creatur redde os.
15. Men Gud, som af Evighed saae denne det menniskelige Kiøns alderdybeste Jammer og Nød, har af u-forskyldt Kiærlighed ladet sig be-

væge til inderlig Forbarmelse, og besluttet, at sende alle Mennisker sin egen eenbaarne Søn til en Frelser.

16. Denne Frelser, som heder Jesus Christus, blev Verden lovet strax efter Synde-Faldet, og hans bittre og blodige Død blev i det gamle Testamente ved mange tusinde Dyr's Ofringer forestillet og betegnet.
17. Endelig i Tidens Fylde blev denne Guds ævige Søn ved den Hellig Aands Overstyggelse uden Synd undfangen, og fød til Verden, af sin Moder, den hellige Jomfrue Maria.
18. Denne vor velsignede Igienløser har da i een Person tvende Naturer, den guddommelige og menneskelige, saa han tillige er Gud og Mand.
19. Efter sit Embede er han den eneste Midlere imellem Gud og Men-

Menniskene, vor hypperste Præst, Prophete og Konge, i en dobbelt Stand, Fornedrellens og Ophøi-
 elsens.

20. Med sit hellige Levnet og fuld-
 komne Lydighed har hand opfyldt
 Loven i vor Sted, med sin bittre
 Lidelse har hand udstaaet Straffen
 for os, og paa Siæl og Legeme fø-
 let Lovens Forbandelse, den time-
 lige og ævige Død for vore Syn-
 der, som i Guds Dom vare ham
 tilregnede.

21. Ved denne sin Lydighed og Lidel-
 se har hand stillet Guds Retfær-
 dighed tilfreds, forsonet os med
 Gud, forhvervet os Befrielse fra
 Synden og alt ont, samt Rettig-
 hed til Forening med Gud og al-
 der af flydende Salighed, og saale-
 des gandske fuldkommet det store
 Igienløsnings Verk.

22. I Graven blev Jesus efter sin
 Død en længere end til paa tredie
 R 3 Dag,

Dag, da Faderen opvakte ham, og hand selv med stoer Seners Kraft over sine og vore Fiender opstod fra de døde, visende, at hand havde betalt Syndsens Sold for os indtil sidste Secer.

23. Efter Opstandelsen er Christus faren til Himmels, og har sat sig hos Guds høyre Haand, hvor hand beder for os, og sender os sin Hellig Aand, at hans forhvervede Salighed maa komme os til gode.

24. Den Hellig Aand kalder alle Mennisker alvorlig til denne Salighed, og virker kraftig ved Naade-Midlerne, Ordet og de tvende Sacramenter; Men viser tillige en vis Orden, i hvilken alle Mennisker erlange den forhvervede Salighed.

25. Denne Orden kaldes Saliggjorelsens Orden, og bestaaer i sand Omvendelse til Gud.

26. Omvendelsens Deeles ere tvende: Ringer og Troe.

27. An-

27. Unger og Muelſe er, af Loven ret
at kiende ſin naturlige Fordervel-
ſe og giørlige Synder, ſmertelig at
føle og alvorlig at hade dem.
28. Udi ſaadan ſin egen Jammers
Følelſe fremkommer ved Evange-
lium Troens Længſel efter Guds
Naade i Chriſto.
29. Denne Troe udſtrækker ſig efter
ſin Frelſere, og omfavner med ſtoer
Begierlighed hans dyre Bærd-
ſkyld og Fortieneste ſom ſin eeneste
Saligheds Grund.
30. Samme Troes rette Natur er,
at den ſtrar beviſer ſig virkende i
Kiærlighed til Gud og Næſten,
ſamt i Hiertets daglige Menſke.
31. Hvo ſom da ikke inødſtaaer den
Hellig Aands Naade, men lader
ſig indlede i denne Saliggjøreſſens
Orden, hand opvækkes af ſin aan-
delige Død, igienfødes til et nyt
Liv, erlanger igien det tabte Guds
Billede, nyt Lys i Forſtanden, nye
Lynſt

Lyst og Kraft i Villien, et forandret Sind og Hierte. Hand retfærdiggjøres, det er, beklædes med Christi Retfærdighed, befries fra Syndens Skyld og Straf, da Syndens Herredømme tillige og er borttaget.

32. Nu træder hand ved Troen paa nye i Forening med Gud, og faaer Deel i alle de ved Christum forhvervede u-skatteerlige Naade-Gaver.

33. Nu er hand et sandt og saligt Guds Barn, og har et levende Haab om Himmelenes ævige Arve-Deel.

34. Nu faaer hand guddommelig Lyst og Kraft baade til at overvinde det onde, saa hand ikke mere forsætlig synder imod Samvittigheden, og til at efterfølge det gode af gandske Hierte, saa hand nu idelig adspørger Guds Rige og hans Retfærdighed, vandrende paa Jorden med et himmelsk Sind, og som for Guds Ansigt.

35. Nu

35. Nu har hand en sand Trøst i al Lidelse, efterdi Guds Rige, som er Retfærdighed, Fred og Glæde i den Hellig Aand, boer i hans Hjer-te, endskiønt tit forborgen under Svaghed og Unfægtning.
36. Men vil hand ikke tabe saadan sin salige Naade- Stand, da maa hand ved Troen blive i Christo, og lade sig regiere af hans Aand.
37. Hand maa med hiertelig Bøn og Andagt flittig bruge de Midler, ved hvilke hans Troe kand ophol-des og styrkes, nemlig Guds helli-ge Ord og Sacramenter.
38. Hand maa nu ret vaage, bede, og stride imod Dievelen, Verden og Synden, hvis Levninger hænge endnu ved ham, men skal udrenses jo meere og meere ved daglig For-nyelse, og derimod Guds Billede jo meere og meere oprettes i ham, saa hand udtryffeligg lader det tilsyne i sit Levnet, at hand, som et igien-fød

fød Guds Barn, rører denne him-
melske Fader nær paa, elsker alt det,
hand elsker, men hader alt det, hand
hader, og det, som Verden er fuld
af, nemlig Dyens-Lyst, Riids-Lyst
og et overdaadigt Levnet.

39. Hand maa nu daglig fornegte sig
selv, og taalmodig bære Korset ef-
ter sin Frelser paa den trange Ben.

40. Hvem som bliver bestandig paa
denne Ben i sit gandske Liv, han-
nem er Døden omsider en Baade
og fuldkommen Befrielse.

41. Thi hand skal paa den yderste
Dag ikke opstaae til Dommen,
men til et ævigt, herligt Liv og en
u-oploselig Forening med Gud.

42. Men hvo som ikke i denne Salig-
gjørelsens Orden vil antage og
bruge Guds Naade, den bliver i
sin syndige Natur-Stand, adskilt
fra Gud, og maa vente Deel med
Dievelen og hans Engle i den
ævige Fordømmelse.

P. S.

De Sandheds Elskere, som ønske at
 kiende nogle faa udvaldte gode Bøger til
 ydermeere Kundskabs og Opbyggelses Be-
 fordring, dennem recommenderes, næst den
 hellige Bibel selv, og særdeles det Nye
 Testamente, disse efterføl-
 gende:

1. Arndts sande Christendom.
2. Jersins Sande Livsens Vey, og Troens
 Kamp og Seyer.
3. Speners Catechismus.
4. Starkes Christendommens Øvelse.
5. Frankes et Christeligt Levnets Begyndelse.
6. Freylinghausen over Passions-Historien.
7. Grabovs Værdige Gæst ved Herrens
 Bord.
8. En Christelig Paamindere eller Opmun-
 tring til et helligt Liv.
9. Thomas a Kempis om Jesu Christi Ef-
 terfølgelse.
10. De vigtigste, kraftigste og tydeligste Bi-
 belske Sententser.
11. E. Gonthoms gyldene Klenodie.
12. Evangelisk Hiertens-Vælkere.
13. Arndts Paradises Urtegaard, som er en
 meget aanderlig Bønebog.

EXTRACT

af

Hans Kongel. Majestæts allernaadigste Privilegio, dateret Fredensborg den 19. Julii 1737.

Sans Kongelige Majestæt haver allernaadigst bevilget, at Båysenhuset i Kiøbenhavn alleene maae trykke den Catechismi Forklaring, som i begge Kongeriger til Ungdommens Underviisning skal introduceres, og at ingen anden maae understaae sig samme at eftertrykke, ey heller udenlands eftertrykt her at indføre, under fem hundrede Rigsdalers Straf til bemeldte Båysenhuus, eller anden gudelig Brug, samt alle eftertrykte Exemplariers Confiscation.

Bandhed

Til

Budfrygtighed,

Ubi

En eenfoldig og efter Muelighed fort, dog
tilstreffelig

Forflaring

Over

**Salig Doct. Morten Luthers
Liden Catechismo,**

Indeholdende alt det, som den, der vil blive
salig, har behov, at vide og giøre.

Paa

**Kongelig allernaadigste Befalning.
Til almindelig Brug.**

imprimatur.

C. L. LETH.

Selges her uindbunden for 7. S. Danske.

K J Ø B E R G H U S

Ubi det Kongl. Wäsenhusets Bogtrykkerie,
og paa dets Forlag,

Trykt af Gottmann Friderich Kisel.

Mar 1738.

EXTRACT

af

Hans Kongel. Majestæts allernaadigste Privilegio, dateret Fredensborg den 19. Julii 1737.

Hans Kongelige Majestæt haver allernaadigst bevilget, at Båysenhuset i Kiøbenhavn allene maae trykke den Catechismi Forklaring, som i begge Kongeriger til Ungdommens Underviisning skal introduceres, og at ingen anden maae understaae sig samme at eftertrykke, ey heller udenlands eftertrykt her at indføre, under fem hundrede Rigsdalers Straf til bemeldte Båysenhuss, eller anden gudeligg Brug, samt alle eftertrykte Exemplariers Confiscation.

Immanuel!

Den Gud, som vil, at alle Mennisker
skulle blive salige, vil ogsaa, at de alle
skulle komme til Sandheds Kund-
skab, ja vore og gaae frem i den samme efter
de Lejligheder og Hjælpe-Midler, som dem
tilbydes i een Verdens Alder, mere end i den
anden.

Nu leve vi en Tid, da verdslig Viisdom,
og alle de Konster, som der paa grundes, ere
opstegne til en høyere Grad, end vore Forsæ-
dre mueligt havde forestillet sig. Ingen vil
længere synes halv-forsfaren i sin Videnskab.
Det man giver sig ud for, vil enhver forstaae
tilgavns. Ach! hvor meget mere burde man
være saa findet i Henseende til Guds og vor
Saliggjorelses Kundskab, som i det mindste
efter udvortes Anseelse er alles vores Profes-
sion, eller det vi give os ud for at vide og om-
gaaes med!

En ordentlig, grundig og tilstræffelig Ind-
sigt i Religionens Sandheder burde jo være
det ypperste Maal for deres Bemøjselse, som

ey vil regnes timelig og evig til de Daarers
 Tal, der bekymre sig for mange Ting, men
 ey agte det ene fornødne.

Vel sandt, at Guds Kundskab ey altid og
 hos alle drager hans sande Frygt, Kierlighed
 og Lydighed efter sig. Der findes en Vittig-
 hed uden Samvittighed, en Kundskab uden
 Kraft; denne opblæser, i Steden for den skul-
 de opbygge. Herpaa har vore Tiders For-
 farenhed de allerstørste Exempler at fremvise.

Seer jeg paa vore Forsfardre, da synes
 mig, de gjorde mere, end de vidste, men vi vi-
 de mere, end vi gjøre. De lignede en frugt-
 bar Lea med svage Dyne, vi en u-frugtbar
 Rachel med skion Anseelse. Ikke desto min-
 dre beholder Sandheds Kundskab sin u-skat-
 teerlige Priis, thi endskjønt vor Herre Je-
 sus Joh. 13, 17. ikke priser nogen salig, fordi de
 vide, med mindre at de og gjøre, hvad de vide,
 saa setter hand dog Videnskab foran, saasom
 det, der først udkræves til Troen, uden hvilken
 det er umueligt at takkes Gud i al sin Gier-
 ning. Den Troskab, mange meget eenføl-
 dige vise i at vandre efter det lidet Lys, de har,
 lader os vist slutte, at deres Vandring var
 endnu langt bedre, hvis deres Indsigt i
 Sandheden var fuldkommere. Den der gjør
 i Tusmørke en Gierning, som udkræver Daa-
 gens

gens Lys, faaer den maaskee ogsaa giort, men med større Møye, Fare og Forhaling. Mørket er aldeles ey det, der hielper ham, men det lidet Lys, som derhos findes, og jo mere samme voxer i Morgen-Stunden, jo vissere fandt hand, om hand vil, fortsætte sin Gierning.

Saa sandt som dette er, saa øyensynlig er og vore Tiders Fordeel frem for vore Forfædres. Hvorfor man og ved denne Forklaring over Sal. D. Luthers liden Catechismo har stræbt at udbrede samme Fordeel af de saliggjørende Sandheders klarere Kundskab iblant den unge og eenfoldige Almue her til Lands. Aarsagen, som til dette Arbeide har givet Anledning, er særdeles denne, at næsten et hvert Stift hidindtil har haft sin egen særdeles Catechismus, og da nogle Præster har funden den paa deres Sted brugelige, i een eller anden Henseende, ikke saa tilstrækkelig, som de ønskede, saa har de af redelig Omhu selv forfattet og i deres Menighed indført visse skrevne Spørgsmaal. Endskjønt nu Lærdommens Grund Funde være den samme, har dog den adskillige Lærdoms Form ikke syntes saa beqvem, som en almindelig og efter Nødtørstighed tilstrækkelig, samt med Skriftens Sprog over alt bekræftet Catechismi

Forklaring, opsat efter Kongelig Allernaadigst til mig skriftlig udstedet Befaling, og af Bedkommende prøvet efter de sunde Ords Form.

Om nu denne Catechismi Forklaring er saa tilstrækkelig, tydelig, ordentlig og accurat, som de, der omgaaes med Ungdommens Underviisning, kunde ønske, vil efter nogen Tids Forløb vise sig. Imidlertid maatte de, som en med alting ere tilfreds, betænke, hvad Vanskelighed der er ved at forene i en Catechetisk Forklaring Fuldstændighed, Korthed, Klarhed, Ordentlighed og Reenhed af alle den ChristenLærdoms fornødne Sandheder. Udi disse Egenskabers fuldkomne Forening fandt man altid forestille sig en høyere Grad, hvis Muelighed jeg en heller vil negte, men den, der selv legger Haand paa Arbeidet, skal befinde, hvad Vanskelighed der er ved, at ramme alting efter hver mands Ønske i det Slags Skrifter, hvor intet maae forseees imod Ungdommens Ihukommelse, ved Viitløstighed, intet imod dens Begreb, ved Mørkhed, intet imod Sandheden, ved fremmede Blandinger, intet imod Sandhedernes Sammenhæng, ved Uorden, og intet imod Ordenes rette Natur, ved affecterede og tvungne Sammenbindelser.

fer. Har jeg ey overalt fuldkomnelig naaet det-
te Maal, saa har jeg dog alvorlig sigtet der til.

Jeg overgiver da disse Guds Ord efter
Høy- Kongelige allernaadigste Befaling til
almindelig Brug i vore Kirker og Skoler.

H Erren trykke selv sit Indsegl herpaa ved
sin Naades Udøvelse i alle Læseres, særdeles de
unges Hjærter ! Hvad jeg u-vægerlig skulde,
men aldrig selv udvalde, at gjøre, har jeg
giort, saa got som jeg kunde. De u-fuld-
komne Dele der af blive derfor egentligst mi-
ne. Udi øvrige er det et Ord, som paa hin
Dag skal dømme sine u-bødsfærdige og van-
troe Foragtere eller Modfigere, men gjøre de
Siele salige, som sagtmodelig i Troen
antage dets Indplantelse.

Kjøbenhavn,
d. 9. October 1737.

E. P.

P. S.

Erindring til Skole-Mesterne.

1) De Spørgsmaal, som med Stræger i Bredden findes indcirklede, og saaledes tydelig adskilte, kand allene læses og eftertænkes Bogen, men ey læres uden ad NB. af de tungnemmede og med alt forliden Skoles Gangs Tiid forsynede Børn, men de, der ey har Mangel paa Tiid eller Nemme, bør ey gaae noget Stykke forbi; Naar dette agtes, da kand ingen med Foye besvære sig over, at Bogen skulde være for stor eller vanskelig, at lære uden ad, anseet en tredie eller fierde Deel deraf er indcirklet.

2) De Ord udi Sprogene, i hvilke Bevisningens Kraft egentlig ligger, findes ved Trykken adskilte fra de øvrige med anden Stil.

Indgang.

1. **F**iere Barn, vil du ikke gierne være lyttelig
paa Jorden, og salig i Himlen?
Jo, kunde jeg ikkun blive det.
2. Vil du da vel gaae den Vey, som fører dig til det
te Maal?
Ja, dersom jeg kand finde den.
3. Troer du ikke, der er en Gud til?
Jo, thi Verden kand umuelig have skabt sig selv,
men maae have en Aarsag ældre og høyere end alle
Ting, hvilket evige Væsen kaldes Gud.
4. Troer du ikke, Gud raader for Saligheden?
Jo visselig, thi hand er over alle Ting.
5. Troer du ikke, at denne Gud under dig Saligheden?
Jo, thi hand er en god Gud.
6. Mon Gud da ikke vil vise dig Saligheds Vey?
Jo, det kand ikke feyle.
7. Hvorved viser Gud dig og mig denne Vey?
Ved sit Ord.
8. Har vi da dette Guds Ord iblant os?
Ja, i den hellige Skrift, som kaldes Bibelen.
9. Har Verden altid havt Guds Ord?
Ja, ved umiddelbare Aabenbaringer og de al-
drende Fædres mundtlige underviisning fra Slægt
til Slægt har Menneskene før Moses Tiid havt
Guds Ord, men skriftlig var det ey optegnet, før-
end Moses dermed gjorde en Begyndelse.
10. Hvem har skreven Bibelen?
De hellige Propheter, Evangelister og Apostler.
11. Men vare disse ikke Mennesker?
Jo.

12. Hvorledes ere da deres Ord Guds Ord?

Jordi Guds Aand har givet dem i Siinde, alt hvad, og med hvilke Ord de skulde skrive.

2 Tim. 3, 15. 16. 17. Efterdi du veed den hellige Skrift af Barndom, som kand gjøre dig viis til Saliggjorelse ved Troen som er i Christo Jesu. Den gandske Skrift er ind- lært af Gud, og nyttig til Lærdom, til Straf, til Rettelse, til Optugtelse, som er i Retfærdighed; at det Guds Men- niske skal være fuldkommet, beredt til al god Gierning.

2 Pet 1, 21. Der er ikke nogensinde en Prophetie frem- kommen af menneskelig Villie; men de hellige Guds Mennisker taledes, i det de bleve drevne af den Hellig Aand. See mere Matth. 10, 19, 1 Cor. 2, 13.

§13. Hvor af kiender man, at just denne Skrift, som vi have, er det sande Guds Ord?

Af adskillige Ting, saasom Jodernes, Tyrkernes og andre ældgamle Slægters Tilstaaelse, da de be- raabe sig paa samme Ord; af Skribenternes Over- eensstemmelse, af Spaadommenes Opfyldelse, af de mangfoldige Miraklers Stadfæstelse, og endelig af den store Fremgang, dette Ord har havt, uden Evang, og menneskelig Magt, ja midt i de blodigste Forføl- gelser, da saa mange tusinde Martyrer har beseglet Sandheden med deres Blod.

14. Men hvad skal den gjøre, som ikke endda troer at Skriften er Guds Ord?

Hand skal kun forsøge, at adlyde Ordet, og give dets Virkning Rum i sit Hierte, da bliver hand snart vaer, at det har en overnaturlig og ret guddommelig Kynd, Kraft Liv og Aand hos sig, til at opløse, over- bryde, opmuntre, trøste og straffe Samvittigheden.

Joh. 7, 17. Dersom nogen vil gjøre hans Villie, hand skal kiende, om Lærdommen er af Gud, eller jeg taler af mig selv. See 1 Thess. 2, 13.

15. Skal vi endelig antage den S. Skrift for vor Troes og Levnets eneste, viise og fuldkomne Rettesnor?

Ja visseelig.

Luc. 16, 29. De have Mosen og Propheterne, lad dem høre dem. Joh. 20, 31.

16. Maa man da ikke grunde sin Troe og Levnet paa u-middelbare Aabenbaringer, Drømme, egen Fornuftes Indbildning, andre Menniskers Myndighed og Exempler, gammel Mening, Ordsprog, Vedtægt og Sædvane, eller noget saadant?

Men, der paa grundes ingen sand Troe og Lydighed, men Overtroe, u-gudelighed og selv-udvaalt Dyrkelse, som er Gud imod.

Gal. 1, 8. Men dersom og vi, eller en Engel af Himmelen prædike Evangelium for eder, foruden det, vi prædike eder, hand være en forbandet Ting!

Matth. 15, 9. Men de dyrke mig forgieves, i det de lære saadanne Lærdomme, som ere Menniskers Bud.

17. Har Guds Ord endnu flere særdeles Egenheder frem for Menniskens Ord?

Ja, næst dets guddommelige Vished, Kraft og Fuldkommenhed, som allerede er viist, har det en særdeles Klarhed til at oplyse os af Naturen blinde Mennisker.

Psal. 119, 105. Dit Ord er en Lygte for min Fod, og et Lys paa min Stie.

18. Er Bibelen dog ikke mørk og u-tydelig for de eensfoldige og u-lærde?

Udi alle Ting, som udfræves at vide til Salighed, er den klar nok, for den, som ret omgaaes dermed, enten hand er læg eller lærd. 2 Tim. 3, 15. 16. 17.

19. Hvorledes omgaaes man da ret med Guds Ord?

Naar man først sukker til Gud om hans Aands Oplysning, dernæst læser med god Andagt og alvorlig Eftertanke, med villigt Forsæt at ville leve efter Ordet, samt virkelig Lydighed og Ovelse. Naar man søger at stille sin Sieles Hunger, og en sin kiødelige Nysgierighed deri, og endelig, naar man ikke henbrager Ordernes Forstand efter sine egne Begierligheder, men søger u-partiisk der i den Sandhed, som er til Gud frygtighed,

og prøver sit eget Hjerte derefter. Joh. 5, 39. 40. cap. 7, 17.

20. Kænd man ey af egen blot naturlig Fornuft forstaae og udlegge Skriften til Saligheds Kundskab?

Nej, thi vor Fornuft er ved Synden fordervet.

1 Cor. 2, 14. Det naturlige Menneske fatter ikke de Ting, som høre Guds Råd til, thi de ere ham en Daarlighed, og haand fand ikke kiende dem, thi de dømmes aandeligen. Eph. 1, 17.

21. Af hvem skal Skriften læses?

Af alle, og altsaa ikke allene af Lærerne, men og af Tilhørerne, alle har ikke alleneeste Frihed og Retighed til at læse Skriften, men det er dem endog befaleet som en Pligt, ja det er i sig selv en guddommelig Begierning, som enhver Christen med Taksigelse og Glæde flittig bør betiene sig af til sin Velsærd i Tid og Ewighed.

Av. Giern. 17, 11. og 2 Tim. 3, 15. Joh. 5, 39. 40.

22. Hvorledes deles den hellige Skrift?

Udi det gamle Testamente, som af Propheterne er skreven paa Hebraisk før Christi Tider, og det nye Testamente, som af Evangelisterne og Apostlerne er skreven paa Græsk efter Christi Tider, og begge Dele siden oversatte i vore Landes Sprog, til hver Mands Brug og Bæste.

23. Lad mig høre, om du veed i Stykke-Viis, hvad for Bøger der henhøre til det gamle Testamente?

Deros Navne og Tal, som i Prædiken og Læsning forekomme, ere efter Ordenen som følger: Fem Moses Bøger, een Josva, een Dommerens, og een Ruths Bog, tvende Samuels, tvende Kongernes, og tvende Kronikernes Bøger. Een Esra, een Nehemia, een Esther, og een Jobs Bog. Halvandet hundrede Psal

Psalmer, meestendeel diigtede af Kong David. Sren-
de Salomons Bøger kaldede Ordsprogene, Prædike-
ren og Høysangen. Fire store Propheete navnlig:
Esaias, Jeremias, Ezechiel og Daniel. Tolv smaa
Propheete navnlig: Hoseas, Joel, Amos, Obadiah,
Jonas, Micheas, Nahum, Habakuk, Sephanias,
Hagaeus, Sacharias, Malachias.

24. Mig synes, her fattes nogle, som jeg dog finder i
min Bibel, saasom, Tobia og Judiths Bog, Vids-
dommens Bog, Syrachs Bog, Baruchs Bog. De
førte Historier om Susanna, og Dragen i Babylon,
Maccabæernes Bøger og Manasse Bøn?

Disse sidste Bøger ere en, som de andre Canoniske
eller Regel-rette, og af Guds Aand indblæste, men
kaldes til Forskiel Apocryphiske, eller Skulte, for i
de en ere af den Værdie og Myndighed, endstivt de
indeholde nogle gode Lærdomme.

25. Hvilke ere det nye Testamentes Bøger?

De fire Evangelister, Matthæus, Marcus, Lucas,
og Johannes, Apostlernes Sierninger, Apostlernes
Sende-Breve, nemlig: St. Pauli eet til de Romere,
tvende til de Corinthier, eet til de Galater, eet til de
Epheser, eet til de Philippenser, eet til de Colosser,
tvende til de Thessaloniker, tvende til Timotheum,
eet til Titum, eet til Philemonem, eet til de Ebræer.
Saa og syv almindelige Breve af de andre Apostle.
nemlig: St. Jakobi eet, St. Petri to, og St. Johan-
nis tre, St. Judæ eet, og endelig bliver Bibelens
sidste Bog St. Johannis Aabenbaring, og alle disse
ere umiddelbar indblæste af den Hellig Aand.

26. Hvad er dog Kiernen og den korteste Indhold af
alle de Bibelske Bøger?

Det er den store Sandhed, at Jesus er Kristus,
Benen, Livet og Sandheden til Salighed for alle tro-
ende Sieler.

Joh. 20, 31. Men disse Ting ere skrevne, at I skulle troe, at Jesus er den Christus, den Guds Søn, og at I som troe, skulle have Livet i hans Navn.

27. Hvad forskiel er der paa Lærdommen i det gamle og nye Testamente?

Propheterne i det gamle Testamente vidnede ved Spaadomme og Forbilleder om Christo, som skulde komme, men Evangelisterne og Apostlerne vidne i det nye Testamente ved klare og tydelige Ord om ham, som allerede kommen i Verden.

28. Men efterdi Bibelen er en stor Bog, hvorledes fand da de unge og eenfoldige finde denne Skriftens Kierne?

De fandt for først behjelpe sig med Sal. Doct. Luthers Catechismo.

29. Hvad er Catechismus?

Den er en liden Bibel eller kort Begreb af Guds Ord om vor Troe og Levnet, forfattet i Spørgsmaal og Biesvar.

30. Hvad har Lutherus i sin liden Catechismo sat over enhver Part til opbyggelig Erindring?

De Ord: Hvorledes en Huus-Fader eenfoldelig skal undervise sit Huus-Folk.

31. Er dette da alle Huus-Fædres Pligt?

Ja visselig.

5 Mos. B. 6, 6, 7. Disse Ord, som jeg byder dig i Dag, skal være paa dit Hierte, og du skal igientage dem for dine Børn, og tale om dem, naar du sidder i dit Huus, og naar du gaaer paa Veyen, og naar du opstaaer.

32. Hvor mange ere Catechismi Hoved-Parter?

Fem, af hvilke den første handler om de ti Guds Bud, den anden om Troens Artikler, den tredje om Herrens Bøn, den fjerde om Daabens Sacramente, den femte om Alterens Sacramente; hvorefter følger Huus-Tavlen, som indeholder hvert Menniskes Pligt efter sin Stand, og denne findes her indført i det fjerde og sierte Bud.

33. Kannd dette ey fattes fortere?

Jo, thi al Catechismi Indhold henhører enten til Loven eller til Evangelium.

34. Hvad er Loven?

En Lærdom, i hvilken Gud viser os sin Retfærdighed, lærer os, hvordan vi bør være, hvad vi skal gjøre, og truer os, om vi efterlade det, eller gjøre tvert imod.

35. Hvad er Evangelium?

En Lærdom, i hvilken Gud viser os sin Barmhertighed i Christo, tilbyder os den samme, lærer, hvad vi skal troe, og lover dem Naade, som adlyde ham i Troen.

36. Hvad bemerker egentlig det fremmede Ord Evangelium?

Et glad Budskab.

37. Hvor handles i Catechismo om Evangelio?

Udi de fire sidste Hoved-Parter.

38. Hvor handles i Catechismo om Loven?

Udi den første Part.

Den første Part,

Hvorledes en Huus-Fader og Huus-Moder eenfoldelig skal undervise sit Huus-Folk

Om Loven.

39. Hvor mange Slags Love havde Gud givet i de gamle Testamente?

Trende Slags, nemlig: (1) Den Ceremonialske, Kirke-Lov. (2) Den Verdslige Politie- og Regierings Lov. (3) Den Moralske eller almindelige Kierligheds og Levnets Lov.

40. Staaer den Ceremonialske Kirke-Lov endnu ved Magt?

Nej, dens Ceremonier og Ofringer være istun-
dangangeliske Forbilleder paa Christum, som har affskaf-
fet den ved sin Tilkommelse. Col. 2, 16. 17. Ebr. 10, 1.

41. Staaer den Jødiske Politie- eller Regierings-
Lov endnu ved Magt?

Nej, den var ligesom den Ceremonialske given Jo-

derne alene til en Tid ; men nu er enhver Christen henviist til den Lands-Lov, som hans egen Dyrighed foreskriver. Rom. 13, 1.

42. Staaer da den Moraliske eller almindelige Kierligheds Lov ey heller længere ved Magt ?

Jo visselig, thi denne Lov grunder sig paa Guds helige og retfærdige Natur, og altsaa indeholder Guds uforanderlige og bestandige Villie til alle Mennesker i alle Tider, som er Kierlighed imod Gud, sig selv og Næsten.

43. Hvorledes har Gud aabenbaret denne sin Lov og bestandige Villie ?

Hand har ved Stabelsen indskrevet den i alle Menneskers Hjerter, og altsaa kaldes den Naturens Lov. Rom. 2, 15.

44. Har Gud paa ingen anden Maade aabenbaret sin Lov ?

Jo, hand har ogsaa givet den synlig og udvortes beskrevet paa tvende Steen-Tavler.

45. Hvor gav hand Loven ?

Paa Sinai-Bjerg, med Torden og Lyn, Ild til Tegn af hans brændende Riddierhed imod Overtrædere.

46. Kan vi ved denne Lov blive salige.

Nej, fordi ingen efter Synde. Galdet kand fuldkommen holde den.

Rom. 8, 3. Det som var Loven umueligt, i det den var frøbelig formædelt Kiødet, det gjorde Gud, som sendte sin egen Son.

47. Garner os Loven da slet intet ?

Jo, gandske meget.

1 Tim. 1, 8. Vi vide, at Loven er god, dersom nogen bruger den som en Lov, (det er, som den bør bruges.)

48. Hvad er da Lovens rette Brug og Nytte ?

1) Den overbeviser de U-bødfærdige om deres Synder, samt Guds Bredde over Synden.

Rom. 3, 20. Ved Loven kommer Syndens Erkendelse
2) Den

2) Den ængster og driver de Bødsfærdige til at søge Christum.

Gal. 3, 24. Loven er vor Tugte-Mester til Christum.

3) Den underviser de Troende om, hvad de skal gjøre og lade.

Ordspr. 6, 23. Thi Buddet er en Lygte, og Loven et Lys, og Tugtens Strafer Livets Vey.

49. Er da de Troende underkaste Loven?

Nej, ikke Lovens Tvang og Forbandelse, thi derfra har Christus igienløst dem.

Rom. 6, 14. I ere ikke under Loven, men under Naaden.

1 Tim. 1, 9. Jeg veed, at der ligger ingen Lov paa de Afsfærdige.

50. Er da en troende Christen ey skyldig, at leve efter Loven?

Jo visselig.

Rom. 3, 31. Afstæffe vi da Loven formedelsk Troen? det være langt fra, men vi stadfæste Loven.

51. Hvorledes skal jeg forstaae dette, som synes mig underligt?

Merck da disse to Ting. En troende Christen er fri fra Lovens Forbandelse og Lovens Tvang, men ey fra Lovens Lydighed, det er, hand gjør, just hvad Loven kræver, dog ey af Lovens Tvang og Forbandelses Frygt, men fordi Christi Kierlighed tvinger ham der til, og naar hand, imod sin Villie af Skrobelijkheid forseer sig, da rammer Lovens Forbandelse ham aldeles ey, fordi hand er i Christo. Rom. 8, 1.

52. Er Loven tilfreds med udvortes Gjerninger?

Nej, Loven er aandelig, og kræver det gandske Menneske med Legem, Siel, Sind, Begierlighed og al Kraft.

Rom. 7, 14. Thi vi vide, at Loven er aandelig, men jeg er kiødelig, soldt under Synden.

53. Hvorledes deles Guds Lov?

Udi tvende Tabler, af hvilke den første har tre, den anden syv Bud eller Befalinger.

54. Hvad er Lovens korteste Sum?

Intet andet end Kierlighed til Gud, os selv, og vor Næste, thi den, jeg elsker, gjør jeg en gjerne imod.

Rom. 13, 10. Gaa er da Kierligheden Lovens Fylde.

1 Tim. 1, 5. Enden paa Budet er Kierlighed af et reent Hierte og af en god Samvittighed, og af en Troe, som er uden Skræmt. 1 Cor. 13, 1, 2, 3.

Om Lovens første Table.

55. Hvad er Summen af den første Table?

Kierlighed til Gud, som lærer mig al min Pligt mod ham.

Luc. 10, 27. Du skal elske Herren din Gud af dit gan-
dske Hierte, af din gan-
dske Siel, af al din Styrke og af dit
gan-
dske Sind.

Det første Bud.

Du skal ikke have fremmede Guder for mig.

56. Hvad er det?

Vi skulle over alle Ting frygte og elske Gud, og os paa hannem allene forlade.

57. Hvad har jeg i dette og andre Guds Bud, at give
Agt paa?

To Ting, nemlig: det onde, som forbydes, og det gode, som tvert imod befales

58. Hvad ont forbydes i det første Bud?

At bedrive Afguderie.

59. Hvad er en Afgud?

Alt det, som et Menneske dyrker, frygter, elsker, og forlader sig paa i Steden for den eneste sande Gud.

60. Hvorledes bedrives saadant Afguderie?

Enten paa en grov, eller subtile og fin Maade.

61. Hvad er det grove Afguderie?

Naar man tilbeder Soel, Maane, Stierne, Bille-
der, Engle eller afdøde Helgen tvert imod Guds Ord.

Es. 42, 8. Jeg er Herren, det er mit Navn, og jeg vil in-
gen

gen anden give min Ære, eller de udskaarne Billeder min Lof.

62. Men maa man ikke nok ved et Billede tilbede den sande Gud, og sigte til ham selv?

Nej, Gud er en Aand, og de ham tilbede, bør det, at tilbede i Aand og Sandhed. Joh. 4, 24.

63. Men maa man ey udbede sig Englenes eller dødes Selgenes Forbøn hos Gud?

Ingenlunde, thi Gud vil allene paa kalde: Du skal tilbede Herren din Gud, og dyrke hannem allene. Matth. 4, 10. Derforuden er det og forgieves, thi Abraham veed intet af os, og Israel kiender os ikke. Es. 63, 16.

64. Hvorledes begaaes der subtile Afguderie?

Naar Hiertets Kierlighed, Frygt eller Tillid vender sig af fra den levende Gud, for at hænge ved nogen Ting mere, end ved Gud, eller ligesaa meget som ved ham.

65. Hvor mange Slags hemmelige Afguder ere der da, som kand stiele vore Hjerter fra Gud?

Til saadanne Afguder kand vi giøre enten os selv, eller andre Menniskter, eller andre Creaturer, eller den udvortes Guds Tieneste, eller ogsaa Dievelen.

66. Hvorledes gjør man sig selv til Afgud?

Naar man forelsker sig i sig selv, søger ikkun sig selv, og sætter egen Ære, egen Villie, egen Nytte og egen Kornoyelse til sit Hoved-Maal, for hvilket Gud og Næsten maae staae tilbage. Altsaa skeer det særdeles:

1) Ved egen Ære. Hvad har du, som du ikke har annammet? men dersom du og haver annammet det, hvi roser du dig, som du havde ikke annammet? 1 Cor. 4, 7.

2) Ved Egenfindighed. Gienstridighed er en Trolsdoms Synd, og at blive derudi er Afguds Dyrkelse. 1 Sam. 15, 23.

3) Ved egen Lyst. Mange omgaaes som Christi Korsets Fiender, hvis Ende er Fordervelse, hvis Gud er Bugen. Phil. 3, 18, 19.

67. Er da al Egen-Kierlighed Afguderie?

Men, ikkun den u-ordentlige og u-maadelige, som opløfter sig over Gud, vil en høye sig hiertelig under Gud, og erkiende sig selv at være intet, men Gud at være det høieste Gode.

68. Hvorledes fand man gjøre andre Mennisker til sine Afguder?

Naar man af u-tidig Frygt for dem, eller Kierlighed og Tillid til dem, enten efterlader det gode, eller gjør det onde.

Jer. 17, 5. Forbandet er den Mand, som forlader sig paa Mennisker, og holder Risd for sin Arm, og hvis Hierte viger fra Herren.

69. Hvorledes fand man gjøre andre Creaturer til sine Afguder?

Naar man forelsker sig saaledes i dem, at de drage Hiertets høieste Glæde, Trost og Tillid fra Gud til sig, hvilket særdeles fiendes hos gierige, som vil tillige tieke Gud og Mammon, kaldes derfor Afguds-Dyrkere.

Col. 3, 5. og Eph. 5, 5. Thi dette maae I vide, at ingen Skierleynere eller Ureen, eller gierig, hvilken er en Afguds-Dyrker, harer Arv i Christi og Guds Rige.

I Tim. 6, 17. Vyd de Rige i denne Verden, at de ikke hofmode sig, en heller sette Haab til den uvisse Rigdom, men til den levende Gud.

70. Hvorledes fand man bedrive Afguderie med den udvortes Guds-Tjeneste?

Naar man midt i sin U-bodsfærdighed setter en blind Tillid til Kirke-Gang, Skrifte-Gang, Alter-Gang, Almisse, Bøn, Sang, Læsning og deslige Gierninger, som ikkun ere gode hos de Bodsfærdige, men gielde intet hos Hyllere.

Jer. 7, 45. Forlader eder ikke paa løgnagtige Ord, at de sige: Herrens Tempel, Herrens Tempel, Herrens Tempel ere de, men dersom I alvorlig bedre eders Veye og eders Jæratter.

Esa. 1, 15. Naar I end udbrede eders Hænder, da vil jeg skjule mine Øyne for eder, thi eders Hænder ere fulde af Blod.

71. Er der da i vor offentlige Guds-Tieneste noget afgudist?

Intet, som i sig selv fortjener dette Navn, men ved Misbrug kand alle Creaturer gøres dertil, som vi nylig har hørt.

72. Hvad berøger da Menniskene til saadan ugudeligg Misbrug?

Det gjør egentlig Sikkerhed, som gierne vil have nogle Støtter, at helde sig til. Naar den u-gudelige fordommes af sin egen Samvittighed, og dog ey vil omvende sig til Gud selv, saa vender hand sig med sin Tillid desto snarere til Skrifte-Stolen, Alteret og udvortes Dølsker, søgende deri en trøstlig Tilflugt for sin vanhellige Siel, saa at det, som i sig selv er u-skyldigt og godt, bliver ham en Afgud, det er, et Afhold og Hindrer fra den rette Guds-Dyrkelse i Aand og Sandhed, da det dog skulde være ham en Befordring dertil.

Eur. 13, 26. 27. Da skal I begynde at sige: Vi aade og drukkere for dig, og du lærde paa vore Gader, og hand skal sige: jeg kiender eder ikke, hveden I ere; viger alle fra mig, som besitte eder paa U-verisfærdighed. See fremdeles Matth. 7, 21. 22. 23.

73. Kand man og gjøre Dievelen selv til sin Afgud?

Ja, alle modtvillige Syndens Tienere ere tillige Dievelens Tienere, og hand deres Gud og Herre.

1 Cor. 4. 4. Denne Verdens Gud har forblindet de vantroes Sind. Rom. 6, 16.

74. Vi har hørt det onde, som forbydes, siig mig end det gode, som defales i det første Bud!

At vi over alle Ting skal frygte og elske Gud, og os paa ham allene forlade.

75. Saa seer da Gud egentlig paa vort Hierte-lag imod ham?

Ja, thi hand siger Ordsp. 23, 26. Min Son, giv mig dit Hierte.

76. Kand nogen ret elske, frygte, og forlade sig paa Gud, saa længe hand ey rettelig kiender ham?

Men, det er u-mueligt; men kiende vi hans Retfærdighed, da frygte vi ham, hans Godhed, da elste vi ham, og hans Allmagt, da forlade vi os paa ham.

77. Gaadant vide jo de fleeste Mennisker om Gud, monne de da ogsaa frygte, elste, og forlade sig paa ham?

Nej, thi de fleestes Kundskab er død og kraftesløs.

I Joh. 2, 4. Hvo som siger: jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans Bud, hand er en Løgnere, og i ham er ikke Sandhed.

78. Hvilket er da den rette levende Guds Kundskab?

Den der bevæger vore Hjerter til at elste Gud, og at undsee os for alt ont i hans hellige Nærværelse.

I Joh. 2, 3. Derpaa vide vi, at vi have kiendt ham, om vi følge hans Bud.

79. Men er det ey best, at blive i Eenfoldighed?

Jo, men ey i Bankundighed og Blindhed.

Rom. 16, 19. Jeg vil at I skulle være vise til det gode, men eenfoldige til det onde.

80. Hvad er den sande Eenfoldighed?

Alt man lige frem i Troen antager alt, hvad man er vis paa, at Gud har aabenbaret, foruden at gruble derpaa med fiødelig Formist.

81. Hvad virker nu den sande Guds Kundskab?

Dette, at man visselig frygter, elsker og forlader sig paa den Gud, som man ret kiender.

82. Hvad er det, at frygte Gud?

Det er, hiertelig at undsee sig for Guds allerhelligste Majestæt, saa man er belymret og bange for at opvække hans retfærdige Vrede ved nogen Synd.

Matth. 10, 28. Frygter ikke for dem, som ihjelslaae Legemet, men kand ikke ihjelslaae Sielen, men frygter heller for den, som kand forderve Siel og Legeme tillige i Helvede.

Phil. 2, 12. Forarbejder eders egen Saliggjørelse med Frygt og Bævelse.

[83. Hvor mange Slags Guds frygt er der til?

1 To Slags, en Trældoms Frygt og en sønlig Frygt.

84. Hvad

84. Hvad er en Trældoms Frygt?

Naar man frygter Gud allene for Straffens Skyld uden Kierlighed og Tillid.

1 Joh. 4, 18. Frygt er ikke i Kierlighed, men den fuldkomne Kierlighed driver Frygten ud, thi Frygt har sin Pine, men hvo som frygter, er ikke fuldkommen i Kierlighed. See videre Jobs 15, 29. og Psal. 17, 11, 12, 13.

85. Hvad er den sønlige Frygt?

Naar man af Kierlighed til Gud er bange for, at gøre ham imod, endstønt man ikke havde nogen Straf at vente.

1 Mos. 39, 9. Hvorledes skat jeg gøre denne store Ondskab, og synde imod Gud?

86. Hvilken af disse to Slags Frygt findes hos sande Christne?

Den sønlige Frygt tilhører dem egentlig som Guds Børn, dog blandes den samme tit med noget af Trældoms Frygt, særdeles i Anfægtnings Tid.

Rom. 8, 15. Thi I aannammede ikke atter en Trældoms Aand til Frygt, men I aannammede en sønlig Udkaarelse Aand, ved hvilken vi raabe: Abba, Fader.

Matth. 8, 26. Hoi ere I frygtagtige, I lidet troende?

87. Hvorpaa kiender man da et gudfrygtigt Menneske? Derpaa, at hand habder og siher Synden, som sin første Fiende, og kand udmuelig føre det over sit Hierte, at gjøre forføtlig ont.

Ordsp. 8, 13. Herrens Frygt er, at hade ont.

88. Ere ikke ogsaa alle de gudfrygtige Folk, som læse, bede og syng meget?

Ikke altid, thi der ere og de, som have Gudfrygtigheds Skin, og negte dens Kraft. 2 Tim. 3, 5.

89. Hvoraf har den sande Guds frygt sin Oprindelse?

Af Troe og Kierlighed, som vinker saadan Betyngning, for at tænkes den fromme Fader.

90. Hvad er det da at elske Gud?

Det er, at vi agte ham høyt, inderlig længes efter ham,

ham, søge vor rette Glæde og Fornøielse i ham, og overgive os aldeles i hans behagelige Villie.

Psal. 18, 2, 3. Herre, jeg haver dig hiertelig Kier, min Styrke.

Ps. 73, 25, 26. Hvem haver jeg i Himmelen? lige ved dig haver jeg ikke Lyst til noget paa Jorden. Forsmægter end mit Kød og mit Hierte, saa er Gud mit Hiertes Klippe og min Deel evindelig.

Ps. 42, 2, 3. Ligesom en Hiort sruiger efter Vand-Strømme, saa sruiger min Siel til dig, o Gud! min Siel tørster efter Gud, efter den levende Gud, naar skal jeg komme der hen, og sees for Guds Ansigt?

91. Hvor høyt skal vi elske Gud?

Over alle Ting, ligesom hand er det høieste Gode.

Matth. 10, 37. Hvo som elsker Fader eller Moder mere end mig, hand er mig ikke værd. See videre Luc. 10, 27.

92. Kan man da ikke tillige elske Gud, og Verdens syndige Væsen?

Nej.

1 Joh. 2, 15. Elsker ikke Verden, ikke heller de Ting som ere i Verden, dersom nogen elsker Verden, er Faderens Kierlighed ikke i ham.

93. Hvorfor skal vi elske Gud?

Først fordi hand er fuldkommen god i sig selv, dernæst fordi hand er god og kjerlig imod os, som hver dag nyde hans Velgierninger.

Matth. 19, 17. Ingen er god uden een, som er Gud.

1 Joh. 4, 19. Vi elske ham, thi hand elsker os først.

94. Hvor paa Kiendes man at elske Gud?

1) Paa et gudeligt Levnet.

Joh. 14, 21. Hvem som haver mine Befalinger, og holder dem, hand er den, som mig elsker.

2) Paa Kierlighed til Næsten.

1 Joh. 4, 20. Dersom nogen siger: jeg elsker Gud, og haader sin Broder, hand er en Løgnere, thi hvo som ikke elsker sin Broder, som hand haver seet, hvorledes kand hand elske Gud, som hand ikke haver seet?

3) Paa Lyst til Guds Ord, og Omgang med ham i Bønnen.

Psal.

Psal. 73, 28. Det er mig got, at jeg holder mig nær til Gud.

95. Kænd du elste Gud af dine egne Kræfter?

Nej, Guds Ånd virker selv Kierligheden i mig.

Rom. 5, 5. Guds Kierlighed er udøst i vore Hjerter ved den Hellig Ånd.

96. Er der nogen Nytte ved at elste Gud?

Ja, aller største Nytte, thi vi vide, at alle Ting tiene dem til gode, som elste Gud. Rom. 8, 28.

97. Kænd da de, som elste Gud, sikkerlig forlade sig paa ham?

Ja.

Psal. 84, 12. 13. Den HErre Gud er Soel og Skjold. HErren skal give Naade og Ære, han skal intet got negte dem, som vandre frommeligen, HErre Zebaoth! saligt er det Menniske, som haaber paa dig.

98. Hvad er det at forlade sig paa Gud alene,

Det er, med fuld Tillid at overgive sig i Guds Forsyn, vente alt got fra ham, og sette al sin Sag i hans Haand.

Ordsp. 3, 5. Haab paa HErren i dit gandske Herte, og forlad dig ikke paa din Forstand.

99. Maa man da ey forlade sig paa Mennisker?

Nej, thi tit kunde eller ville de ikke hjælpe.

Psal. 146, 3. 4. Forlader eder ikke paa Fyrster, paa et Menniskes Barn, hos hvilket er ingen Frelse.

100. Hvorfor skal man da forlade sig paa Gud?

Fordi han er vor almægtige og trofaste Ven.

Psal. 146, 5. 6. Salig er den, hvis Hielp Jakobs Gud er, hvis Haab er til HErren hans Gud, som gjorde Himlen og Jorden, Havet, og alt det, som der er i dem, han som holder Love evindeligt.

101. Skal man alleneste i gode Dage forlade sig paa Gud?

Nej, i Nødens Tiid fornemmelig.

Ps. 57, 2. Min Siel forlader sig paa dig, og jeg forlader mig paa dine Vingers Skygge, indtil Ulykken er gaaen over.

102. Maa

102. Maa man nok forlade sig paa Gud, naar man selv styrter sig modtvillig i Fare?

Nei, thi det er Formastelse.

Matth. 4, 7. Du skal ey friste Herren din Gud.

103. Hvad for Dyder henhøre fremdeles til det første Bud?

Naar man frygter og elsker Gud over alle Ting, forladende sig paa ham allene, da følger der af særdeles Rdmgyghed, Taalmodighed og Selvfornegtelse.

104. Hvad er Rdmgyghed?

Hiertets grundige Overbeviisning om, og Kælelse af sin Uværdighed for Gud, til mindste Naade, Gode, Roes og Hønhed.

1 Petr. 5, 5. 6. Værer beprøvede med Rdmgyghed; thi Gud staaer de Høffærdige imod, men de Rdmgyge giver hand Naade.

105. Hvad er Taalmodighed?

At man for Guds Skyld gierne tager imod de tilsendte Lidelser, endskjønt de ere Rød og Blod tunge, saa man uden Knur, ja med Taksigelse holder ud, indtil Gud vil gjøre en Forandring.

Jak. 1, 2, 3, 4. Mine Brødre, agter det for al Glæde, naar I falde i adskillige Fristelser, vidende, at eders Troes Forsøgelse gjør Taalmodighed, men Taalmodighed haver en fuldkommen Gierning, paa det I skulle være fuldkomne.

106. Hvad er Selvfornegtelse?

At et Menneske sætter sig selv til side, eller affiger sin egen Villie, og alt det, ham kært er i Verden, paa det Guds Villie i ham allene maae have Fremgang.

Euc. 14, 26, 27. Dersom nogen kommer til mig, og hader ikke (det er, fornegter eller mindre elsker) sin Fader og Moder og Hustru og Børn og Brødre og Søstre og til med sit eget Liv, hand kand ikke være min Discipel, og hvo som ikke bærer sit Kors og kommer bag mig, kand ey være min Discipel.

Det andet Bud.

Du skal ikke tage Herrens din Guds
Navn

Navn forfængeligen, thi HErren vil ikke holde den u-kyldig, som tager hans Navn forfængeligen.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud, ingen bande ved hans hellige Navn, ikke sværge, ikke giøre Trolddom, ikke lyve, ikke skuffe; men udi al vor modgang paakalde Guds hellige Navn, bede, love og takke.

107. Hvorfor begynder dette og alle øvrige Bud med de Ord: Vi skulle frygte og elske Gud?

Det skeer for at vise, hvorledes alle sande Christendoms-Dyder maa ikke være en blot udvortes Erbarhed og borgerlig Retfærdighed, men de maae komme inden fra af et kierligt og gudfrygtigt Hiertelag. De maae være rette Troens saa og Kierligheds og Gudfrygtigheds Frugter, hvis de skal takkes Gud, og være bedre end Phariseernes Retfærdighed.

108. Hvad ont forbydes i det andet Bud?

At tage Guds Navn forfængeligen.

109. Hvad er Guds Navn?

1) De egentlige og særdeles navne, med hvilke hand i Skriften kaldes, saasom Jehova, Gud, HErren, Fader, Søn, og Hellig Aand, Jesus Kristus, og deslige.

2) Alt det, som henhører til Gud, hvor af hand kiendes ligesom en Mand af sit Navn. Hertil henhører da hans Væsen selv, hans Egenstaber, hans Majestæt, hans Gierninger, hans Ord, hans Sacramenter, og alt det, der angaaer hans Dyrkelse. Psal. 48, 11.

110. Hvorledes tages nu Guds Navn forfængeligen?

1) Naar man i daglig Tale anfører Guds Navn, et Sprog af Bibelen, et Vers af en gudelig Psalme, eller noget aandeligt paa en forfængelig og letfindig Maa.

Naade til Skiemt eller til Mundheld uden Verbo-
dighed og Undagt. Item naar man laster Guds
Gierninger.

2) Naar man blander dette velsignede Navn med
forbandede Ord og Gierninger, brugende det til at
bande, sværge, gøre Trolddom, lyve eller stusse.

III. Hvad er det at banded ved Guds Navn?

Naar man i dette gode Navn ønsker ont over sig
selv eller sin Næste, ja naar mangen Guds Fiende tør
bespotte den Allerhøieste selv.

Jak. 3, 9. Med Tungen love vi Gud og Faderen, og med
den forbande vi Menneskene, som ere afortte efter Guds
Bignelse, af den samme Mund udgaaer Velsignelse og For-
bandelse. Mine Brødre, disse Ting bør ikke saa at være.

III.2. Hvad er det at sværge?

Naar man bekræfter en Ting ved Guds Navn, og
saaledes kalder Gud til Vidne og Dommere i sin
Sag.

III.3. Er det da aldrig tilladt at sværge?

Jo udi yderste Nødsfald, nemlig, naar Øvrigheden
paa Guds vegne kræver det, og Sandhed en anderle-
des Land komme for Lyset, da det er en Rierligheds
Gierning.

Ebr 6, 16. Mennesker sværge vel ved en større, og Eder
er dem en Ende paa al Modsigelse til en Stadfæstelse.

III.4. Er da al anden Sværgeren i daglig Tale Synd?

Ja stor Synd, endstjønt den ringe agtes.

Matth. 5, 34. 37. Jeg siger eder, I skal aldeles intel
sværge, men eders Tale skal være ja, ja, ney, ney, men hvad
der er over, er af det onde.

III.5. Men hvad, om man ey vil troe mig paa ja og ney?

Da skal jeg trøste mig ved, at mit Vidne er i Him-
melen.

III.6. Er da Synden saa stor, naar jeg ey sværger med
forsæt, men har det Mundheld af en Dane, helst
naar jeg sværger paa Sandhed?

Ja visselig, thi en sondig Bane giver tilkiende, at Synden herster over mig.

Ex. 23, 11. Væn ikke din Mund til at sværge, og tilvæn dig ikke at nævne den Hellige, thi som en Svend, der bliver stedse hudstragen, fattes ikke Ribler, saa er og den, der sværger og nævner ham altid, is ikke reen for Synd. En Mand, som sværger meget, skal fyldes med U-ret, og Plager skal ikke vige fra hans Huus. Forseer hand sig deri, da er hans Synd over ham, men skiotter hand det ikke, da syndede hand dobbelt.

117. Hvad er det at gjøre Trolldom ved Guds Navn?

Naar man med Guds Navn, et Sprog af Bibelen, eller noget, som hører Guds Tienesten til, vil helbrede Sygdomme paa Mennesker eller Dvæg, signe eller maale, vise igien, eller øve nogen Slags Overtroe.

5 Mos. 18, 10. 11. 12. Der skal ikke findes hos dig en Spaamand, en Dag-Vælger, eller som agter paa Fugles Skrig, eller Trolldom, eller Manere, eller Tegns-Udleggere, eller Sandfigere, eller som gjør Spørgsmaal til de døde; thi hos som saadant gjør er en Vederstyggelighed for Herren.

118. Maa man vel søge Raad hos Hæx-Mestere, eller Vise-Mænd, som de kaldes?

Nej ingenlunde.

5 Mos. 18, 21. I skal ikke vende eder til Spaa-Vinder, og ikke søge hen til Spaa-Mænd, at besmitte eder paa dem. Jeg er Herren eders Gud. Ezech. 14, 10.

119. Tør man ey frygte for Hæxer?

Nej, thi de kand udeaa Guds Tilløbelse slet intet gjøre de Troende.

120. Hvorledes misbruges Guds Navn til at lyve og flusse eller bedrage?

1) Ved falsk Lærdom, naar man bruger Guds Ord til at besmitte en vildfarende Lærdom.

2 Tim. 3, 13. De onde Mennesker og Svigefulde fare frem til det verre, som bedrage og bedrages. 2 Pet. 3, 16.

2) Ved Hyflerie, naar man midt i sin Ondskab vil synes gudfrugtig, fordi man meget læser, synger, eller taler om Guds Ord.

Psalm

Psal. 50, 16. 17. Hvad kommer det dig ved, at fortælle mine Skikke, og vil du tage min Pagt i din Mund, efterdi du hader Røvelse, og kaster mine Ord bag dig?

121. Hvad maa den vente, som paa nogen af disse Maader tager Guds Navn forfængeligen?

Stoer Straf, baade timelig og evig, efterdi Herren ikke vil holde den u-skyldig, som tager hans Navn forfængeligen.

122. Hvad er det gode, som befales os i det andet Bud?

At vi udi al vor Nød og Modgang skal paakalde Guds hellige Navn, bede, love og takke.

123. Hvad er det, at bede og paakalde?

Bønnen er en Christens idelige Begiering til Gud. 1 Thess. 5, 17. Beder uden Afslætte.

Men Paakaldelse er en forigere Bøn, som trykkes af Hiertet ved Nød og Angest.

Psal. 50, 15. Kald paa mig i din Nøds Dag, jeg vil ud-frie dig og du skal prise mig.

124. Hvad er det at love og takke Gud?

Det første er, at skionne paa Guds Fuldkommenhed og Godhed i sig selv, og ophøje ham i sit Herte. Det andet er, at skionne paa Guds Godhed imod os, og prise ham derfor.

Psal. 103, 1. Min Siel, lov Herren, og alt det i mig er, hans hellige Navn, min Siel, lov Herren, og glem ikke noget af alt det Gode, som hand har gjort imod dig.

125. Er der endnu mere got, som det andet Bud forbinder os til?

Ja, nemlig ærbødig at omgaaes med Guds Ord, gierne tale der om med andre, flittig læse den hellige Skrift, at betiende Guds Sandhed uforfærdet endog i den største Fare.

Det tredie Bud.

Rom ihu, at du helliger Hvile-Dagen.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud, ikke foragte eller for-som-

somm: hans guddommelige Ord, men det heller holde høyt og i Ære, det gierne baade høre af andre og lære andre.

126. Hvad befales os i det tredie Bud?

At vi skal hellige Hvile-Dagen.

127. Hvor af har Hvile-Dagen sit Navn?

At Guds egen Hvile, det er Urbønds Efterlæbelse paa den syvende Dag, efter at han i de forrige sex Dage havde skabt Himmel og Jord. 1 Mos. B. 2, 3.

128. Hvilken er Hvile-Dagen?

Hos Jøderne var det den syvende Dag i Ugen, paa hvilken Gud hvilede; men hos os er det den første, paa hvilken Christus opstod af de Døde.

129. Hvorledes skal vi hellige Hvile-Dagen?

Saa, at vi anvende den gandske Dag allene til hellige Tanker, Ord og Gierninger, og vor egen Helliggjørelses Befordring.

130. Hvad beforder da vor Helliggjørelse?

Guds Ords flittige Hørelse, Læsning og Betragtning baade i Kirken og i vort eget Huus.

Joh. 17, 17. Hellige Fader, hellige dem i din Sandhed, dit Ord er Sandhed.

131. Hvorledes skal vi høre Guds Ords Prædiken?

Med hiertelig Andagt, og et sandt Forsæt, at leve efter det samme.

Jak. 1, 22. Vorden Ordets Gjørere, og ikke dets Hørere allene, hvormed I bedrage eder selv.

132. Gaae vi allene i Kirken for at høre Prædiken?

Nej, ogsaa for at prise Gud, og opvække hverandre til kierlig Omgængelse med ham.

Coloss. 3, 16. Lader Christi Ord boe rigelig iblant eder i al Wiisdom, lærer og paaminder eder selv med Psalmer og Sange og aandelige Viser, i det I synge yndeligen i eders Hierte for Herren.

133. Er alting afgjort, naar saadan offentlig Guds-Tjeneste er til Ende?

Nej,

Men, vi maae fiden ved Bøn, Betragtning og Prøvelse indtryffe Sandheden kraftigere i vore Hjerter, og i denne indvortes Tempel, som er en stille Aand, tiene Gud, takke ham, tilbede ham, og tage hans Ord ret nær til Hjerter.

Luc. 11, 28. Salige ere de, som høre Guds Ord, og bevare det.

134. Hvad ont forbydes i det tredie Bud?

At vi en skulle foragte eller forsømme Guds Ord, en heller lade os hindre i vor Andagt ved verbsslige Ting.

135. Hvem forsømmer Guds Ord?

Den, som uden sand Fornødenhed bliver hjemme af Kirken paa bestemte Tider.

Ebr. 10, 25. Lader os ikke forlade vor egen Forsamling, som nogle have for Skik.

136. Hvem foragter Guds Ord?

Den, som ved dets Hørelse og Læsning fladrer, sover, eller opfylder sit Sind med fremmede Tanker.

Præd. 4, 17. Forvar din Gud, naar du vil gaae til Guds Huus, og hold dig nærmere til at høre, end en Daare til at giøre Offer.

137. Hvormed vanhelliger man Hvile-Dagen?

Med legemligt u-fornødent Arbejde, samt syndige Lyster, saasom Dands, Spil, Comœdier, Kroer, Gang og saadant, som altid er Synd i sig selv, men om hellige Dage dobbelt Synd.

138. Er da ingen udvortes Gierning om Søndagen tilladt?

Jo, sande Fornødenheds Gierninger, som en fand opsettes, og Kierligheds Gierninger, som altid have Sted. See Luc. 14, 5. Matth. 12, 7.

139. Er det da ey nok til Sabbatens Helligeholdelse, at man gaaer ledig?

Men, man maae i dets Sted omgaaes desto flittigere med Gud i Hiertet og Legemets Hvile maae befordre Sielens Arbejde.

140. Træn

140. Trænge vi da til saadan ugentlig Sabbat?

Vor egen Siels Trang tilfiger os den aandelige Hviles og felles Opbyggelses høye Fornødenhed.

Den anden Table.

141. Hvad er Fortelig Indholden af den anden Table?

Kierlighed til os selv og vor Næste.

Matth. 22, 39. Du skal elske din Næste som dig selv.

142. Er det da ret at elske sig selv?

Ja, men ikke paa en u-ordentlig og syndig Maade, thi da er Egen-Kierlighed Marsag til alt ont.

143. Hvori bestaaer den syndige og u-ordentlige Egen-Kierlighed?

Naar man søger sin egen indbildte Nytte, Ære eller Fornøielse paa en Maade, som strider imod Guds Billie, og støder Næstens Kierlighed til side.

144. Hvori bestaaer den ordentlige og u-skyldige Egen-Kierlighed?

I en af Gud indplantet Uttraa efter at befordre sin sande Velfærd og Salighed.

145. Hvad skal du da meest see paa og sørge for at befordre til Velfærd?

Sielen, som den ædelste og u-dødelige Deel.

Matth. 16, 26. Hvad gavner det Mennisket, om han vinder den gandske Verden, og tog Skade paa sin Siel?

146. Maa jeg da ogsaa sørge for Legemet?

Ja, i sin rette Orden og til Nødtørst.

Eph. 5, 29. Aldrig haver nogen hadet sit eget Kiød, men føder og vedervæger det.

147. Skal da Kiødet ey korsfæstes?

Jo visselig, thi ellers skriver det imod Sielen, es, terdi Synden boer ogsaa i Kiødet, og kaldes Kiød.

1 Cor. 9, 27. Jeg undertvinger mit Legeme, og fører det i Trældom.

Col. 3, 5. Saa døder nu eders Lemmer, som ere paa Jorden.

Rom. 13, 14. Haver ikke Omforg for Kjødet til at opvække Begierligheder.

148. Hvad lærer mig den anden Table i Henseende til min Næste?

Jeg skal være sindet imod ham paa samme Maade, og ved al Lejlighed bevise ham det samme, som jeg selv vilde hændes og have.

Matth. 7, 12. Aldeles som J vil, at Menneskene skal gjøre eder, saaledes gjører J og dem, thi saadan er Loven og Propheterne.

149. Hvorledes fand jeg da efter denne Regel finde, hvad Ret eller U-ret er i Omgang med min Næste?

Naar jeg sætter mig i Næstens Sted, og betænker, om jeg af ham vilde slaaes, bandes, bedrages, besties, bagtales, og i det min Egen-Kierlighed siger nej, er den mig en Regel for Kierlighed imod min Næste, viser og, hvad godt jeg bør gjøre ham i det ondes Sted.

150. Hvem er da min Næste?

Alle Mennesker være sig ædle eller u-ædle, Christne eller Hedninger, onde eller gode, Venner eller Fiender særdeles de vi veed at lide Nød, og fand hjælpe.

Ap. G. 17, 26. Al Menneskens Slægt boer paa den gaudske Jordens Kredss af eet Blod. Luc. 10, 29.

151. Er der da ingen forskiel eller Grad i den Kierlighed, man skal have til sin Næste?

Jo, thi jo nærmere og mere min Næste er forbunden med mig, enten i det legemlige formedelt Slægtskab, Svogerkab, Venkab, Naboskab og beviiste Belgierninger, eller i det aandelige formedelt felles Troe, Haab, Kierlighed og Alvorlighed i at søge GudsRige, jo nærmere er jeg saadanne frem for andre forbunden til Kierligheds Øvelse.

Gal. 6, 10. Den Stund vi have Tiid, lader os gjøre godt mod alle, men meest mod Troens egne.

152. Er jeg da og skyldig at elske min Fiende, som mig selv?

Ja.

Matth.

Matth. 5, 44. Elsker eders Fiender, velsigner dem, som eder hader, gjør dem godt som eder hader, og beder for dem, som overfalde eder, og forfølge eder, paa det I skulle worde eders Faders Børn, som er i Himmelen.

153. Maa jeg da ikke hade en u-gudelig?

Nej, jeg bør sørge for hans bedste saa vel som for nogen andens, men dog vogte mig, at jeg ey bifalder hans Synd, og meestelske hans Stel, samt sørge for den.

154. Er det nok, at vi med Ord og Miner bevise os kierlige imod vor Næste?

Nej, Gierning og Sandhed maae enbelig komme dertil.

I Joh. 3, 18. Lader os ikke elske med Ord en heller med Tunge allene, men med Gierning og Sandhed.

155. Hvorfor skal vi elske vor Næste?

For Guds Skyld, som medsit Ord og Exempel lærer os det.

I Joh. 4, 11. I elskelige, haver Gud saa elsket os, da lere vi skyldige at elske hverandre.

156. Hvor forklæres mig Næstens Kierlighed fremdeles?

Udi de syv sidste Bud, som høre til den anden Table.

157. Hvilket er det første Bud i den anden Table?

Det fjerde.

158. Hvorledes lyder det fjerde Bud?

Hædre din Fader og din Moder, at det fand gaae dig vel, og du maae længe leve paa Jorden.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: Ikke foragte vore Forældre; item dem, som have at byde og raade over os; og ey fortrøne dem: men gjøre dennem Ære, tie, adlyde, agte og ære dennem.

159. Hvad befales os i det fjerde?

At giøre vore Forældre Vre, tiene, adlyde og agte dem.

160. Hvad forbydes os i det fjerde Bud?

At foragte og fortørne vore Forældre.

161. Hvem forstaaes under Faders og Moders Navn?

Først vore naturlige Forældre, dernæst alle de, som paa nogen Maade have at byde og raade over os, saa som Øvrigheds Personer, Formyndere, Huusbønder, Præster, Skole-Mestere og deslige, som alle ere Forældre, hver efter sin Stand.

162. Hvor mange Hoved-Stænder ere der til?

Treende, nemlig:

1) Regjerings-Standen, i hvilken Konger, Fyrster og andre Øvrigheds Personer ere Forældre, men Undersaatterne deres Børn.

2) Lære-Standen, i hvilken Præster og Skole-Mestere ere Forældre, men deres Disciple og Tilhørere Børn.

3) Huus-Standen, i hvilken Fader og Moder, Huusbønder, Husfruer, Formyndere, Velskædere og ærlige gamle Folk bør agtes som Forældre af Børn, Børne-Børn, Stief-Børn, Tjeneste-Folk, Myndling og andre Unge.

163. Hvorfor skal et Barn, en Tjener eller Discipel ære disse Forældre?

Fordi det er Guds Orden, og tjener til deres egen Velfærd.

164. Hvem har sat Øvrigheden over os?

Gud selv.

Rom. 13, 1. Der er ingen Øvrighed uden af Gud.

165. Ere vi da for Guds Skyld pligtige, at adlyde end ogsaa en u-gudelig Øvrighed?

Ja, det var en hedenst Øvrighed, St. Peder vilde, at de første Christne skulde være underdanige, da han sag-

sagde: Værer underdanige al menniskelig Orden for
Herrens Skyld. 1 Petr. 2, 13.

166. Hvorledes bør Undersaatter forholde sig imod
deres Øvrighed?

1) Skal de villig adlyde dem.

Rom. 13, 5. Saa er det fornødent, at være underdanig,
ikke allene for Bredens Skyld, men ogsaa for Samvittig-
hedens Skyld.

2) Skal de ære dem.

Rom. 13, 7. Giver den, som I ere Vre skyldige, Vre.

3) Skal de bede for dem.

1 Tim. 2, 1. Jeg formaner først for alle Ting, at der gis-
res ydmygelige Begieringer, Bønner, Forbønner, Tal-
gælder for alle Mennisker, for Konger, og alle dem, som ere
yppeilige, at vi maae leve et roligt og stillebevet i al Gud-
frygtighed og Ærbarhed.

4) Skal de rede'ig betale dem Skat, Told og
Tienste.

Matth. 22, 21. Saa giver Keyseren, det som Keyse-
rens er, og Gud, det Guds er.

[167. Er da Told-Svig og deslige Understeb stor
Synd?

Javisselig.

Rom. 13, 6. 7. Thi derfor give I dem og Skat, fordi
de ere Guds Tienere, som blive varagtige i det samme, gi-
ver derfor alle, hvad I ere dem skyldige, den som I ere
Skat skyldige, Skat, den som Told, Told, den som Frygt,
Frygt, den som Ære, Ære.

168. Maa man aldrig være Øvrigheden ulydig, el-
ler forsømme deres Befaling?

Aldrig uden der befales det, som er aabenbare
Synd imod Guds Bud, thi da bør man at adlyde
Gud mere end Menniskene. Ap. G. 5, 29.

169. Hvad er Øvrighedens Skyldighed imod Un-
dersaatterne?

At elske dem, søge deres timelig og evig Belfærd,
holde Fred og god Orden med at straffe det onde, og
belønne det gode.

Rom. 13, 4. Hand er Guds Tienere, dig til gode, men gjør du det, som ont er, da frygte dig, thi hand bær ikke Sverdet forgieves.

170. Af hvem ere Lærere og Prædikantere forordnede?

Af Gud.

2 Cor. 5, 20. Vi ere Gende-Bud i Christi Sted, ligesom Gud selv formaner eder formedelst os.

171. Bør Tilhørere adlyde deres Siele-Sørgeres formaning?

Ja visselig.

Ebr. 13, 17. Lyder eders Ledsagere, og værer dem underdanige, thi de vaage over eders Siele, som de der skal gjøre Regnskab, at de gjøre det med Glæde, og ikke med Suk, thi dette er eder ikke gavnligt.

172. Skal man ogsaa adlyde og følge en u-gudelig Lærere?

Ikke hans Sierninger, men vel hans Ord, saa fremt hand bliver ved Skriftens Sandhed, hvilket maae prøves, efter de Berønsers Exempel, Ap. G.

17, 11. 1 Joh. 4, 1. Siden det heder

Matth. 23, 2. 3. Paa Mosi's Stool sidde Skriftkløge og Pharisaer. Alt det derfor, som de sige eder, at I skal holde, det holder og gjører, men gjører ikke efter deres Sierninger, thi de sige det vel, og gjøre det ikke.

173. Hvad ere Tilhørere deres Lærere skyldige?

Alt elske, ære, adlyde, belønne dem, og bede got for dem.

Gal. 6, 6. Den, som undervises i Ordet, skal dele alle haande got med den, ham underviser.

174. Hvad er en Læreres Pligt imod sine Tilhørere?

Af et kierligt, sagtmodigt og omhyggeligt Hierte at lære, formane og straffe. Samt idelig at bede for dem, dem foregaae med et got Exempel, og trøste.

1 Pet. 5, 2. 3. 1 Cor. 4, 16. 1 Cor. 11, 1.

2 Tim. 4, 2. Prædik Ordet, hold ved i Tide og i U-tide, overbeviis, straf og forman med al Langmodighed og Lærdom.

175. Er en Præst ikke sat til at trøste alle Mennisker?
 Nej, ikkun de Bødsfærdige. For de Sikkre er Trø-
 sten en Siel. Forgift.

Ezech. 3, 18. Naar jeg siger til den ugudelige; du skal
 visseligen doe, og du ikke paaminder ham, da skal den u-
 andelige doe i sin Misgierning, men jeg vil kræve hans
 Blod af din Haand.

176. Hvilke ere de falske Propheter iblant Lærerne,
 som man skal vogte sig for?

Mæst mange andre, som ey kand opregnes, ere for-
 nemmelig, efter Frelserens Ord, de, som gjøre Him-
 lens Bøn breed, og bedrage Sielene med Saligheds
 Haab, indtil de naagne i Helvede.

Matth. 7, 14. 15. Den Port er snever, og den Bøn er
 trang, som fører til Livet, og de ere saa, som finde den.
 Men vogter eder for falske Propheter, som komme til
 eder i Gaare-Klæder, men ere indvortes rivende Ulve; af
 deres Frugter skal I kende dem.

Es. 3, 12. Mit Folk, de som prise dig salig, de forføre dig.
 177. Hvad er de naturlige Forældres saa og Formyn-
 deres Pligt imod de Unge?

At bede for dem, og bære Omfarg for deres timelli-
 ge, aandelige og evige Belsærd.

Eph. 6, 4. Opfoder eders Børn i Tugt og Herrens
 Formanelse.

178. Hvad skal da Forældre gjøre imod u-lydige
 Børn?

De skal straffe dem paa en fornuftig og kjerlig
 Maade, ikke til Forbittrelse, men til Forbedring.

Ordspr. 13, 24. Hvo som sparer sit Riis, hader sin
 Søn, men den, som elsker ham, tugter ham tilig.

179. Straffer Gud da de Forældre, som lade Børne-
 ne raade sig selv?

Jaa, det see vi udi Eli Exempel. 1 Sam. 2, 31.

180. Kand man og straffe Børnene for meget?

Jaa.

Eph. 6, 4. I Fædre, oppirrer ikke eders Børn.

181. Hvad er Børnenes Pligt imod Forældrene?

Med Hierte, Ord, Gebærder og Gierning at ære, elffe, tiene og adlyde dem, end ogsaa da, naar Børnene ere myndige, vise, rige og anseelige; samt og at bede for dem.

Evr. 3, 7. Er din Fader med Gierning og Ord, at Betsignelse kand komme over dig fra ham.

v. 11. Kiære Barn, hielp din Fader i Alderdom, og du skal ikke bedrøve ham, mens hand lever.

v. 15. Hvo som forlader sin Fader, hand er som en Guds Besvottere, og hvo som gjør sin Moder vred, er forbandet af Herren.

182. Maa et Barn vel gifte sig uden sine Forældres Villie og Samtykke?

Nej, thi det er, at gjøre dem stor Bedrøvelse.

183. Skal man da og adlyde Forældrene i det, som ont og syndigt er?

Nej.

Matth. 10, 37. Hvo som elsker Fader eller Moder mere end mig, er mig ikke værd.

184. Hvad er Huusbonders og Madmødres Pligt imod deres Tieneste-folk?

1) At give dem deres tilbørlig Kost og Løn i rette Tid.

3 Mos. 19, 13. Lad ikke Daglønneres Arbeids-Løn blive hos dig Natten over indtil om Morgen.

2) At styre og regiere dem med kierlig Taalmodighed.

Eph. 6, 9. Og I Herrer, gjører de samme Ting imod dem, og lader Trusel fare, vidende at og eders egen Herre er i Himlene, og Persons Anseelse er ikke hos ham.

3) At antage sig deres legemlige Nød, særdeles i Sygdoms Tid, saa vel som og deres aandelige ved Underviisning, Formaning og Forbøn, saasom Høvedsmanden af Capernaum gjorde, Matth. 8, 6. 1 Mos. 18, 19.

185. Hvad er Tieneste-folks Pligt imod deres Huusbønder og Madmødre?

De bør elffe, ære og adlyde dem, see i alle Ting paa dem

deres beste, være flittige og troe saa vel i deres Graværelse som Nærværelse, samt flittig bede for dem.

Eph. 6, 5. 6. 7. 8. I Tienere, lyder eders Herrer efter A budet med Frygt og Rædsel i eders Hjertes Gensældighed ligesom Christo, ikke efter Øyen Tieneste, som I ville tælle Menniskene, men som Christ Tienere, saa I gjøre Guds Villie af Hjertet, tienende med en god Villie som H Herren og ikke som Menniskene, vidende, at hvad got enhver gjør, det skal han faae med sig af H Herren, hvad heller hand er en Tienere eller Fri.

186. Men hvad, om Sunsbonden er underlig, at komme til Rette med?

Saa skal en christelig Tienere øve Taalmodighed. 1 Petr. 2, 18. 19. I Tienere, vær Herrerne underdanige i al Frygt, ikke alene de gode og milde, men ogsaa de fortrædelige, thi det er en Naade, dersom nogen fordrager Sorg for Samvittigheds Skyld til Gud, naar hand lider Uret.

187. Maa Tieneste-folk af Lydighed lade sig bruge til syndige Gierninger?

Nej ingenlunde, thi høyt er Herre Bud, men højere er Guds Bud.

Ap. G 3, 29. Man bør at lyde Gud mere end Menniskene.

188. Hvad lover Gud lydige Børn og Tienere, som holde det fjerde Bud?

Det skal gaae dem vel, og de skal leve længe paa Jorden.

189. Giver Gud da alle fromme Mennisker et langt og lyksaligt Levnet?

Ja, dersom hand finder det tjenligt til deres Salighed, ellers ikke.

190. Hvorfor lader hand de ugudelige da ogsaa blive gamle?

Fordi hand vil give dem desto mere Tiid og Levlighed til Omvendelse.

191. Straffer Gud da Børnenes Ulydighed, ligesom hand belønner deres Lydighed imod Forældrene?

Ja, der paa har vi et stort Exempel udi Absalon, Davids gienstridige Søn, som ved sit Haar blev hængende i en Seg, og igiennemslungen med trende Spyd. 2 Sam. 18, 9-15.

Det femte Bud.

Du skal ikke slaae ihjel.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud, ikke skade vor Næstes Legeme, og ey gjøre hannem Uret der paa; men hielpe og staae hannem bi udi al Livs Fare.

192. Hvad ont forbydes i det femte Bud?

Allehaande Mord og Manddrab, som ikke skeer efter Orrigheds Dom og Befalning, men af egen Hengierighed.

193. Hvor mange Slags Mord er der til?

To Slags, nemlig det grove, ved virkelig Gierming, og det subtilere eller finere, ved Hiertets Had, Mundens Ord og Ansigtets Gebærder.

194. Hvorledes slaer man sin Næste ihjel ved Gierming?

1) Enten paa een gang med Slag, Sting, Skud, Forgift og beslige.

1 Mos. 9, 6. Hvo som udøser Menniskets Blod, ved Mennisket skal hans Blod udøses.

Eller og det fandt skee

2) Langsom og hemmelig ved at paaføre Næsten stor Herte Sorg, eller uddrage ham hans Næring.

Eyr. 34, 23. Hvo som borttager Næring, hand dræber sin Næste og hvo som berøver en Dagelønner sin Løn, udgyder Blod.

195. Men naar man ikke stiller sin Næste ved Livet, fandt man dog dræbe ham med et hadst Herte og haardt Mund?

Ja, det lærer Jesus Matth. 5, 21. 22. hvor hand forklarer dette Buds aandelige Forstand: I have hørt, at

at der er sagt af de gamle: du skal ikke ihjelslaae, men hvo som ihjelslaaer, skal være skyldig for Dommen; men jeg siger eder, at hver den, som er vred paa sin Broder uden Skyld, skal være skyldig for Dommen, men hver, som siger til sin Broder: Raka, skal være skyldig for Raadet, men hvo som siger: Du Daare skal være skyldig til Helvedes Ild.

196. Er da et hadst og hevngierigt Menneske en Morder?

Ja visselig, thi Gud anseer Hiertet mere end Haauden.

1 Joh. 3, 15. Hver, som hader sin Broder, er en Mand-drabere. og I vide, at ingen Mand-drabere haver det evige Liv blivende i sig.

197. Er en Striende-Giest, som udøser grumme, bittere og bespottelige Ord, ogsaa en Morder?

Ja, Jesus kalder det en Synd, som fortjener Helvedes Ild, og David siger Ps. 64, 4. De skærpe deres Tunge som et Sverd, og spænde Bue, og skyde deres Pile, som er et bittert Ord.

198. Er da Bitterhed, Arrighed og Ondskab saadan farlig Synd?

Alh ja! hvor den hersker, der er ikke Raadens Aand og Jesu venlige Sind.

Eph. 4, 31, 32. Al Bitterhed og Hastighed og Vrede og Strig og Bespottelse blive langt fra eder med al Ondskab; men værere fromme mod hverandre, godhiertige, saa I tilgive hverandre, ligesom og Gud haver tilgivet eder i Christo.

199. Hvad skal da en Vredagtig gjøre for at styre og tæmpe sit heftige Sind?

Hand skal væbne sig med Christi kierlige Sind, vaa-ge over hver Tanke, bede, at hand ey maac falde i Gri-ftelse, og selv vogte sig for Leylighed til Gri-ftelse.

200. Er da slet ingen Slags Vrede tilladt?

Ingen Vrede mod Personer, men vel mod Synd og Ondskab, hvilken rette Vrede kaldes Ridskierhed, og gaaer af Rierlighed til Gud og Næsten. Ser Jak. 1, 19, 20. Psal. 119, 139. Eph. 4, 26.

201. Kan man og dræbe sin Næste paa Sielens vegne?

Ja ved Forferelse og Forargelse.

Matth. 18, 6. Hvo som forarger een af disse mindste, som troe paa mig, hannem var det bedre, at der var hængt en Mølle-Steen om hans Hals, og hand var nedstøbt i Havets Dybhed.

202. Maa man da tage Livet af sig selv?

Nei, det er, at dræbe Legeme og Siel tillige, og lukke Naadens Dør til, saasom Judas det Fordervelsens Barn.

203. Hvad got befales os i det femte Bud?

1) Alt hielpe og staae vor Næste bi ubi al Livs Fare.

1 Joh. 3, 17. Den som haver Verdens Guds, og seer sin Broder have behov, og lukker sit Hjerte for ham, hvorledes bliver Guds Kierlighed i ham?

2) Alt omgaaes venlig og sagtmodig med vor Næste.

Matth. 5, 5. Salige ere de Sagtmodige; thi de skal arve Jorden.

3) Alt sørge for vor Næstes Siel, naar vi see den i evig Døds Fare, saa viit vi som aandelige Præster land befordre den til Salighed ved Kierlig Advarsel og Formaning.

Jak. 5, 19, 20. Brødre dersom nogen iblant eder farer vild fra Sandheden, og nogen omvender ham, den vide, at hvo som haver omvendt en Synder fra sin Vens Vildfarelse, hand skal hielpe en Siel fra Døden, og siule Synders Mangfoldighed.

204. Hvem var den første Mordere?

Cain, som slog sin Broder Abel ihjel af Misundelse.

205. Er og U-barmhiertighed imod de u-mælende Creature Synd?

Ja.

Brøspr. 12, 10. Den Retfærdige Kiender med Omforg sit Næstes Liv, men de U-gudeliges Barmhiertigheder lere som den grummes.

Det

Det siette Bud.

Du skal ikke bedrive Hoer.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: leve et kyskt og tugtigt Levet, intet u-tugtigt enten sige, eller gjøre; hver elske og agte sin Hustru.

206. Hvad er Ægteskab?

Den ældste Stand og Orden, indstiftet i Paradis af Gud selv, som vilde, at Mand og Kvinde skulde være eet Kød.

207. Er da denne Stand ikke syndig og vanhellig?

Nej, naar den ikkun holdes efter Guds Orden og Villie.

Ebr. 13, 4. Ægteskabet er hæderligt hos alle, og den u-besmitret Seng.

208. Til hvad Ende har Gud indstiftet Ægte-Stand?

1) Til det menneskelige Kions Fortplantelse.

1 Mos. B. 1, 28. Vorden frugtbare og mangfoldige, og fylder Jorden.

2) Til de onde Lusters Afsærgelse.

1 Cor. 7, 2. For adskillig Skjørlevnets Skyld, have hver Mand sin egen Hustrue, og hver Hustrue sin egen Mand.

3) Til indbyrdes Hielp, Trøst og Raadforing.

1 Mos. B. 2, 18. Gud Herren sagde: det er ikke got, at Mennesket er for sig allene, jeg vil gjøre ham en Hielp, ligesom for ham.

209. Hvorledes skal en Ægte-Mand forholde sig imod sin Hustru?

Hand skal trolig elske, ære, styre, regiere og forsørge hende, saa og med Taalmodighed bære hendes Skrøbelighed, bede for hende, og søge hendes Siels Salighed.

Eol. 3, 19. I Mand, elsker eders Hustruer, og værer ikke bitre imod dem. 1 Cor. 7, 16.

210. Hvorledes skal en Ægte-Hustru forholde sig til mod sin Mand?

Hun skal være ham underdanig i Kierlighed, Trofkab, og Omhyggelighed for Huns Bøsenet, bede for ham, og søge hans Siels Saltghed.

1 Mos. B. 3, 16. Din Attraa skal være til din Mand, men han skal herske over dig.

1 Cor. 7, 34. Den som er gift, haver Omhyggelighed for det, som hører Verden til, hvorledes hun fand behage Manden. 1 Cor. 7, 16. 1 Petr. 3, 1.

211. Hvad er fromme Enkers og Faderløses Trøst?

Den himmelske Faders særdeles naadige Omhu og Forsvar.

Psal. 68, 6. Herren er de Faderløses Fader, og Enkers Dommere. See mere 2 Mos. B. 22, 22-24. 5 Mos. B. 27, 19. Cyr. 35, 14. 15. 16.

212. Hvad er fromme Enkers Pligt?

At leve ærbar og andægtig.

1 Tim. 5, 5. 6. Den som er en ret Enke, og er sat i Kierlighed, haver sat sit Haab til Gud, og bliver i ydmygelige Begieringer Nat og Dag, men den, som er vellystig, er levende død.

213. Hvad ont forbydes i det siette Bud?

Horerie, U-kyndighed, Blodskam, bastske U-tugt, Begemets Besmittelse, Ægte Stands Foragt, Lyst til fremmed Deylighed, og allehaande U-reenlighed i Tanker, Ord, Gærder og Gierninger baade i og uden Ægteskab.

214. Hvad er Horerie i Tanker?

U-rene og leifærdige Gierninger, som ey ere skilte for Gud, der liender Hjertet.

Matth. 5, 28. Jeg siger eder, at hver den, som seer paa en Kvinde, at begiere hende, haver allerede bedrevet Hjer med hende i sit Hjerte.

215. Hvad er Horerie i Ord?

Alt lid erlig og u-blufærdig Tale, liderlige Begær,
Roma.

Rommener, Viser og Sange, Giefferie og Narrerie, som gaaer ud paa U-tugt, eller i det mindste strider imod ret Christen Alvorlighed.

Eph. 4, 29. Ingen slem Snak udgaae af eders Mund.

Eph. 5, 3. 4. 5. Horerie og al U-reenlighed eller Gierighed nævnes end ikke iblant eder, som det bør de Hellige, og Glemhed og giefkelig Snak, og letfærdig Skient, hvilke ikke somme men hefter Taffigelse; thi det maae I vide, at ingen Skiorlevere, eller U-reen, eller Gierig, hvilken er en Afguds-Dyrkere, haver And i Christi og Guds Rige.

216. Hvad er hoeragtige Gebærder?

Allehaande udvortes Tegn, som forraade et u-blue Hierte, være sig Dynenes og Ansigtets Miner, Lege-mors u-ansændige Blottelse, u-ansændig Klæde-Dragt, letfærdig Kyssen, Dandsen, Springen og deslige.

Eph. 26, 10. 11. 12. Hold stærk Vagt over en ublusfærdig Daatter, at hun skal ikke bruge sin Billie, naar hun finder Efterladelse der til. Giv vel Agt efter et u-forfæmmet Dyr, og forundre dig ikke, om hun forseer sig imod dig. See Eph 9, 7. 11.

217. Ere da u-tugtige Ord og Gebærder saa store Synd?

Ja, ey allene i sig selv ere de Christne meget u-ansændige, men ogsaa brage de farlige Virkninger efter sig, og tiene til ydermere at opvække den onde Lyst, indtil samme frembryder i Sierningen.

Jak. 1, 14. 15. Hver fristes, naar hand drages og lokkes af sin egen Begierlighed. Der efter, naar Begierligheden haver undfanget, føder den Synd, men naar Synden er fuldkommen, føder den Død.

218. Hvad gjør denne Synd affkyelig og strafværdig frem for andre?

At den besmitter og forderver tillige baade Siel og Legeme, som skulde være Guds Tempel, men bliver den u-rene Mands Bolig.

1 Cor. 6, 15-18. Vide I ikke, at eders Legemer ere Christi

Hi Lemmer? Skal jeg da tage Christi Lemmer, og gøre Skisge-Lemmer af? det være langt fra. Eller vide I ikke, at hvo som bliver ved Skisgen, er eet Legeme med hende? thi de to skal være, siger hand, til eet Risd: men hvo som bliver ved Herren, er een Mand med ham. Siger Skiorleynet. Al Synd, som Mennisket gjør, er uden Legemet, men hvo som bedriver Skiorleynet, synder imod sit eget Legeme.

219. Hvad befales i det siette Bud?

At bevare baade Legeme og Siel i sand Rydsffhed, enten man er gift eller u-gift, saa man altid maae være beqvem til Omgang med Gud.

Matth. 5, 8. Salige ere de Rene af Hiertet, thi de skulde see Gud.

220. Hvad Middel skal man bruge til at bevare sig for U-Rydsffhed?

Naar Manden er villig, men Riødet dog skrebelt, skal man vaage og bede, og dernæst vogte sig for alt det, der optænder de onde Lyster.

221. Hvad er det da, som optænder de onde Ridses Lyster?

Særdeles Graadserie og Drukkenskab.

222. Er da Graadserie og Drukkenskab saa farlig og stor Synd?

Ja visselig, thi de udelukke os fra Guds Rige, lige saa vel som Hoer, Mord eller Tyverie.

Gal. 5, 19. 20. 21. Ridsens Sierninger ere aabenbare, som ere Hoer, Skiorleynet, Ureenhed, Uteerlighed, Afguds-Dyrkelse, Troldom, Fiendskab, Riv, Rid, Brede, Drette, Trodrækt, Partie, Had, Mord, Drukkenskab, Graadserie, og saadanne, som disse: om hvilke jeg siger eder tilforn, som jeg og før sagde, at de, som gøre saadanne Ting, skal ikke arve Guds Rige.

Luc. 21, 34. Vogter eder selv, at eders Hierter ikke nogen Tid besværes med Graadserie og Drukkenskab.

223. Men skulde det være saa farligt, af og til at drikke sig en Ruus, naar man dog ey gjør daglig Haandverk der af?

Ja, naar det skeer med Forsæt, er det altid en for-døm-

bømmelig Synd, som aldrig kand bestaae med Guds Naade og Saligheds Haab.

224. Men om man er saa stærk i Hovedet, at man kand taale meget, maa man da ikke drikke meget?

Nej, intet enten øde eller drikke over Mødtsøst. See 1 Petr. 4, 7. Hvor der gøres Forskiel paa Gylde-rie og Drukkenskab, og dog agtes saavel det første som sidste for en hedenskt Synd.

225. Hvad er der mere, som kand friste til U-kydskhed? Dræsløshed, liderligt Selkab, Romæner og løs- agtige Elfskovs-Bøger eller Billeder, letførdige Le-ge Dands, Skue Spil, og alt det, som føder Dyens- Lyst, Riids-Lyst og et overdaadigt Levnet.

226. Hvad for gode Tanker kand være bequemme til at dæmpe de fiendelige fristelser?

Alt man ibuskommer den allerhelligste Guds Naad og Nærverelse, den forøfste Jesum i sin legemlige Pine, de fordømtes gruelige Smerte i Helvæde, og den u-rene Synds korte Glæde efter det bekiendte Vers: Du skal og en hedrive Høer, det monne saa mangen daare, U-kydskheds Synd den snart forgaaer, men Pinen længe varer.

227. Hvem har saaledes bevaret sin Kydskhed imod Anfægtelse?

Joseph, da hand sagde til Potiphars Hustru: Hvorledes skalde jeg gøre denne store Ondskab, og synde imod Gud? 1 Mos. 39, 9.

Det syvende Bud.

Du skal ikke stiele.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke tage andres Gods og Penninge fra dennem med Vold, og en heller flye os dem med falske Vahre eller nogen Svig; men fordre andres Gavn, dem dertil befiirme og forsvare.

228. Hvad ont forbydes i det syvende Bud?

Alt

Alt stiele, eller begaae Tyverie.

229. Hvad er det at stiele?

Det er, at stille Næsten ved noget endogsaa det allermindeste af hans Guds, imod hans Villie.

230. Steer dette paa mere end een Maade?

Jaa, enten med Vold eller List.

231. Hvem stieles med Vold?

De grove Tyve, som foruden mindste Næstens Skin, borttage fremmed Guds, ligesom det var de eget.

Eph. 4, 28. Hvo som haver staalet, stiele ikke mere, men arbeide heller.

232. Hvem stieles med List?

Det gjøre alle de, som enten tage eller og tilbageholde Næstens Guds paa en fin og hemmelig Maade, hvilken fand være mange Slags, thi enhver Tyv har sine underfundige Trækker og Renker.

233. Siig mig nogle af de almindeligste Tyve-Renker?

En hemmelig Tyv for Verden, skönt aabenbar i Guds Døme, er.

1) Den Riigmand, som i Riob og Sal foruretter sin Næste saaledes, at hand ey faaer fuld Værd for sit, enten at Vahren, Vægten, Maalet eller Pengene ere ringere, end Næsten veed af at sige, hvilket ey er at elske sin Næste som sig selv.

1 Thess. 4, 6. Ingen skal undertrykke, eller forfordele sin Broder i Sandelen, thi Herren er Hevnere over alt dette.

3 Mos. 19, 35. I skal ikke gjøre Uret i Dommen, i Maalet, i Vægten og i Maaden. Det Vægt, rette Pund-Stene skal være hos eder.

2) Den Tiener, Haand Verks-Mand, eller Dag-lønner er en Tyv, som for fuld Betalning ey gjør fyldest i Arbeidet, eller slaar noget under.

2 Thess. 3, 10. Dersom nogen ikke vil arbeide, hand æde ey heller.

Eaa

Saa og den Huusbønde, som for troe Tieneste ey giver tilberlig Kost og Løn.

Jaf. 5, 1. See Arbeidernes Løn, som høstede eders Land, som blev forholden af eder, skrigger, og Høst-Folkenes megen Raab er kommen ind for den Hærrer Zebaoths Dren.

3) Den Hager-Karl er en Tyv, som med u billig Rækte udsuer sin trængende Næste.

3 Mos. 25, 36. Du skal ikke tage Hager, eller Overgiwt af din Broder, men du skal frygte for din Gud, at din Brod er kand leve med dig.

4) Den Gieldnere er en Tyv, som kand betale sin Gield, men vil ikke, og ved forsætlig Bankerot eller anden Underfløb holder fremmed Gods hos sig.

Psalm. 37, 21. En ligudelig tager til Laans, og vil ikke give igen.

5) Den Dommere eller anden Dyrighed er en Tyv, som misbruger sin Magt til at udsue Næsten, eller og lader sig bestikke for at bøye Retten.

Ordspr. 17, 23. En ligudelig tager Gave af Skjødets, til at bøye Retrens Stier.

6) Den Underdanere er en Tyv, som besviger Kongens Told, Tiende, Consumption eller deslige.

Rom. 13, 7. Saa giver nu hver Mand, hvad I ere skyldige, den Skat, som I ere skyldige, den Told, som Told.

7) Endelig ere og alle de Tyve, som søge at nære sig af andres Skade, af vovelige Lykke-Spil, enten de vinde eller Tape, item af unyttige Konster og modtvilligt Tiggerie.

2 Thess. 3, 11. 12. Vi høre, at nogle omgaaes iblant eder u-skilleligen, som arbeide ikke, men drive u-fornøden Handel. Men saadanne byde vi og formane formedelst vor Hærrer Jesum Christum, at de arbeide med Stilhed, og æde deres eget Brød.

234. Ere alle disse Tyve i en fordømmelig Tilstand?

Ja visselig, endstønt de ikke alle blive hængte, saa komme de dog alle i Helvede, uden de alvorlig omvende sig.

1 Cor. 6, 10. Farer ikke vild, hverken Tyve, ey heller Gierige, en heller Drankere, en heller Skiende-Giese, en heller Røvere skulle arve Guds Rige.

235. Hvad skal da en Tyv gjøre, som vil omvende sig, og søge Naade hos Gud?

Naar hand lader af at stiele, skal hand ogsaa lade af at eye og beholde det, hand har staalet, saa hand erstatter og igiengiver enhver sit, om hand endnu for- maaer det.

2 Mos. B. 22, 3. Tyven skal aldeles gjøre Vederlag.

Luc. 19, 8. Dersom jeg haver bedraget nogen noget fra, da giver jeg det firefold igien.

Job. 2, 18. Giv det Eghermændene igien, thi vi maae ikke æde det, som er staalet.

236. Men hvad, om den rette Eghermand, eller hans Urvinger ikke ere at finde?

I saadan Fald, men ey for, maae staalet Guds gives fattige.

Luc. 16, 9. Giorer eder Venner af den uretsfærdige Mammon, at naar eder fattes, de skulle annamne eder i de evige Boliger.

237. Kan Præsten ey afløse mig fra den Synd, end- skönt jeg beholder det Uretsærdige?

Nei ingenlunde, thi Afsløsningen for Gud strækker sig ikkun til de sandelig Bodsærdige, og saadan er in- gen Tyv, saa længe hand beholder det staalet.

238. Er det og Synd at stiele en ringe Ting?

Ja det er en stor Synd imod Gud, at ville over- træde hans Bud for en ringe Tings Skyld, dog er det større Synd imod Næsten, naar man stielet ham mere fra.

239. Er det Synd at stiele fra en Riig?

Ja dette Bud har slet ingen Undtagelse, og Næ-stens Riigdom gjør min Uret ey til Ret.

240. Er det Synd at hæle med en Tyv?

Ja, det er, at gjøre sig deelagtig i fremmede Synder.

Ordsp. 29, 24. Hvo som deler med en Tyv, hader sin Siel.

241. Kan

241. Kænd og nogen stuele fra sig selv?

Ja, thi det skeer

1) Ved Odselshed og Orkesløshed.

Ordspr. 23, 27. En Dranker og en Graadser skal blive arm, og Gavn skal gjøre, at en bær revne Klæder.

2) Ved Rarrighed imod sit eget Legeme.

Ebr. 14, 5, 6. Den som er sig selv ond, hvem skulde hand worde god? og hand skal jo ikke blive glad af sine Penninge. Der er ingen verre end den, som er nidst imod sig selv, og det er hans Ondskabs Bederlag.

242. Kænd da ikke enhver gjøre med sit Guds, hvad hand vil?

Nej, thi vi ere Huusholdere over Guds Gaver, og skal engang gjøre Regnskab derfor. See Luc. 16, 12.

243. Hvad got befales i det syvende Bud?

At vi skulle fordre vor Næstes Gavn.

244. Hvorledes fordre vi vor Næstes Gavn i Nærings-Gager?

Naar vi laane ham noget af vort Guds, eller og giver ham en Almisse, om hand har den behov.

1 Joh. 3, 17. Der som nogen haver denne Verdens Guds, og seer sin Broder have behov, og lukter sit Hierte for ham, hvorledes bliver Guds Kierlighed i ham?

Ebr. 13, 16. Glemmer ikke at gjøre vel, og meddele, thi saadanne Offer behage Gud vel.

245. Hvem kænd og skal hielp den træengende Næste?

Fornemmelig de Rige, og ellers enhver, som har noget over daglig Nødtørst.

1 Tim. 6, 17, 18, 19. Forkynd dem, som ere rige i den nærværende Verden, at de gjøre got, blive rige i gode Gierninger, gierne give, meddele, samle sig selv som et Liggendefæ, en god Grundvold til det tilkommende gode, at de kunde fatte det evige Liv.

246. Hvorledes skal man give Almisse?

Efter sin Evne af et Kierligt Hiertelag.

Eob. 4, 9. Som du haver efter Mangfoldighed til, saa gjør Almisse der af; haver du lidet, saa frygt dig dog ikke, at gjøre Almisse efter det lidet.

247. Straf-

247. St raffer Gud de U-barmhiertige ?

Ja.

Jak. 2, 13. Der skal gaae en u-barmhiertig Dom over den, som ikke gjør Barmhiertighed.

Psal. 41, 1. Salig er den, som handler forstandeligen med den Ninge, Herren skal redde ham paa en ond Dag.

Det ottende Bud.

Du skal ikke sige falsk Vidnesbyrd imod din Næste.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke falskeligen beføre andre, ikke forraade andre, ikke bagtale andre, ikke berygte andre; men dennem undskylde, mene og tale vel om dennem, tage alle Ting i den beste Mening.

248. Hvad ont forbydes i det ottende Bud ?

At sige falsk Vidnesbyrd imod sin Næste.

249. Hvad er et falsk Vidnesbyrd ?

Al u-sandfærdig og u-ærlig Tale om Næsten i eller uden Retten.

250. Hvorledes siges falsk Vidnesbyrd i Rettergangs Sager ?

1) Naar Anklageren gjør løgnagtig Beskyldning. Ordspr. 19, 5. Hvo fortrædeligen taler Løgn, skal ikke undkomme.

2) Naar Vidner skædfæste Løgn. Ordspr. 19, 5. Et falsk Vidne bliver ikke u-straffet.

3) Naar Procuratoren forsvarer Løgn imod sin Samvittighed.

2 Mos. B. 23, 1. Du skal ikke optage falsk Kæremaal, at du ikke gjør den, som har U-ret, Bistand, at være et falsk Vidne.

4) Naar Dommeren forsætlig-viis eller af U-afkionjsomhed dømmer Løgn at være Sandhed, og Ret at være U-ret.

Ordspr. 17, 15. Hvo som siger en U-gudelig at have ret, og fordømmer en Retfærdig, de ere begge Herren

en Vederstyggelighed. See mere 2 Kron. 19, 6. 7. Ef. 10, 1. 2.

251. Maa Christne nok føre Processer imod hverandre?

Udi vigtige Sager og nderste Nødsfald maae de tage deres Tilflugt til Dommer-Embedet, som er Guds Orden, og slage deres Nød uden Had til Modstanderen, men for en ringe Sags Skyld at yppe Trette, saa og over alt at bevise sig egenfindig og hevngrerig, er meget u-gudeligt.

1 Cor. 5, 7. Saa er jo nu aldeles en Fejl iblant eder, at I have Sager imod hverandre. Hvi lide I ikke heller U-ret? Hvi lade I eder ikke heller berøve? See mere Ordspr. 20, 22. Matth. 5, 39. Rom. 12, 19.

252. Hvorledes siges falsk Vidnesbyrd uden for Rets-tergang?

Naar man setter sin Næste en Løgn paa, og fører ham falskelig i et vort rygte.

Eyr. 5, 16. Lad dig ikke kaldes en Øretudere, og for-raad ingen med din Tunge.

253. Men maa man ey sige det onde om Næsten, som er sandt?

Nej ikke, uden det allerede er aabenbare for hver Mand, og endda bør man ey søge sin Fornøjelse der udi, som er u-kierligt.

254. Hvorledes fandt man forraade sin Næste?

1) Naar man aabenbarer det, haud hemmelig har betroet os.

Ordspr. 11, 13. En Bagvaskere aabenbarer hemmelig Raad, men den, som er trofast i sin Mund, skjuler Sagen.

2) Naar man udstrøer hans skjulte Fejl til hans Skade og andres Forargelse.

Eyr. 19, 7. 8. Igientag ikke Ord nogensinde. Du skal hverken fortælle Ven eller U-ven andres Levnet, og uden det er dig Synd, da aabenbar det ikke.

255. Maa man da ey angive Næstens Synd for Øvrigheden eller Præsten?

Jø, naar det skeer af Kierlighed og Omjorg for Næsten, og til Synd at afvende, saasom da Joseph forde sine Brødres Synd for deres Fader. See og Matth. 18, 17. hvor Christus befaler, at siige Menighedens sin Næstes Synd, naar hemmelig Advarsel ey vil frugte. Men naar det skeer af Hævn eller Gladderagtighed, er det Synd.

256. Kænd man og paa andre Maader forsynde sig i attale?

Ja, alle u-nyttige Ord ere syndige.

Matth. 12, 36. Jeg siger eder, at Menniskene skal paa Dommens-Dag giøre Regnskab for et hvert u-nyttigt Ord, som de have talt.

257. Hvad got befales i det ottende Bud?

Alt undskyld, mene og tale vel om vor Næste, og tage alting i den beste Mening.

258. Kænd man da have gode Tanker om alle Mennisker?

Naar de ey ved Kiendelige Risdets Gierninger forraade deres indvortes Ondskab, maae man efter Kierlighed haabe det beste, og ey fatte Mistanke eller ond Grund til nogen.

1 Cor. 13, 5. 7. Kierlighed tænker ikke ont, den fordrager alle Ting, troer alle Ting, haaber alle Ting.

Men naar Ondskaben er aabenbar, maae man ey kalde den god.

Es. 5, 20. Vee dem, som siige om det Onde got!

259. Bør man og undskyld sin Næste, naar andre fortale ham?

Ja, om man med Sandhed kænd, særdeles naar hand ey selv er tilstede, og kænd redde sig.

Syr. 6, 6. En sød Strube giør sig mange Væner.

1 Petr. 4, 8. Kierlighed skal skule Synders Mangfoldighed.

Det niende Bud.

Du skal ikke begiere din Næstes Huus.

Det

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke med Svig eller List ville komme til vor Næstes Arv eller Gods, og ey flye os det, enddog der kunde synes nogen ret at være paa vor Side; men heller hjælpe ham, at hand maae beholde sit u-beskaaret.

260. Hvad ont forbydes i det niende Bud?

De syndige Lyster og Begieringer, særdeles efter fremmed Gods.

261. Lyder ikke det tiende Bud hart ad ligesaa?

Ja.

Det tiende Bud.

Du skal ikke begiere din Næstes Hustru, ey Svend, ey Pige, ey Dre, ey Alsen, ey heller noget af alle de Ting, som hannem tilhøre.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke ville flye os vor Næstes Hustru, eller Tienere, eller Fæ med nogen Underfundighed, ikke at stille andre af med dem, enten med Vold eller nogen List, men heller paaminde, og tilraade, at de blive tilstede udi den Tjeneste, som de ere deres Herrer skyldige.

262. Hvad Forskiel er der vel imellem det niende og tiende Bud?

Forskiellen bestaaer ikke saa meget i de begierte Ting, som i Begieringens eller Lystens Maade.

263. Hvor mange Slags ond Lyst er der da?

Tvende Slags.

1) En arvelig eller oprindelig Lyst, som er den fordervede Natur selv, eller Tilbønelighed til det onde.

2) En giørlig eller virkelig Lyst, som oprinder af Arve-Lysten, ligesom en Krugt af sin Roed, og af

Menniskets Villie enten antages og vedligeholdes eller modstages og dæmpes.

Jak. 1. 14. 15. Hver fristes, naar hand drages og loffes af sin egen Begierlighed. Derefter naar Begierligheden haver undfanget, føder den Synd, men naar Synden er fuldkommen, føder den Død.

264. Hvor forbydes den virkelige Lyst?

Udi det niende Bud, hvilket 5 Mos. B. 5. 21. udtrykkes saaledes: lad dig ikke lyste, det er: lad din Villie ey hendrages af de onde Begierligheder, som boe i dig.

265. Hvor forbydes den arvelige Lyst?

Udi det tiende Bud, hvilket udtrykkes saaledes: du skal ikke begiere, det er: der skal ingen ond Begierlighed være i dit Hierte. Du skal ingen arvelig Synd have.

266. Findes vel noget Menneske paa Jorden, som ingen arvelig ond Begierlighed har?

Nej.

1 Joh. 1. 8. Dersom vi sige, vi have ikke Synd, da forføre vi os selv, og Sandheden er ikke i os.

267. Fordømmer da den arvelige Lyst Guds troende Børn, som føle den til deres Bedrøvelse?

Nej, hos dem har Synden tabt sin fordømmende Kraft, efterdi de ere i Christo, og staae ey længere blotte for Guds Retfærdighed

Rom. 8. 1. Saa er nu ingen Fordømmelse for dem som ere i Christo Jesu, som ikke vandre efter Kiødet, men efter Aanden.

268. Men hvad, om et Menneske følger sin arvelige Lyst med virkelig Lyst, Villie og Behag?

Hvor denne virkelige Lyst hersker, der hersker ey Christi Naade, og altsaa er man under Forbandelsen.

Rom. 8. 13. Leve I efter Kiødet, da skulle I døe, men dræbe I Legemets Gierninger formedelst Aanden da skulle I leve.

269. Er da en ond Lyst Synd, endskiønt den bliver i forsættet, og kommer ey videre?

Ja,

Ja, hos Gud er Villien antagen i Gjerningens Sted.

Matth. 5, 28. Hver den, som seer paa en Kvinde. ic.
270. Paa den Maade kand man da overtræde alle Guds Bud med blotte Tanker og Begieringer?

Ja visselig, thi Guds Lov er aandelig, og hvem som vil adlyde de andre Bud, maae idelig vaage over sit Hierte efter disse sidste Bud, hvilke ere som Nøglen til den hele Lov.

271. Er da al Lyst og Begiering ond?

Der er en uskylldig Begierlighed i Sielen efter Legemets Fornødenheder, saasom Lyst til at æde, drikke, sove, bevæge sig og deslige; den var hos Mennesket i Uskylldigheds Stand, og er saa viit en syndig.

272. Men komme der dog ikke mangfoldige Synder af saadanne naturlige Begierligheder?

Ja visselig, og det volder Naturens dyb: Fordervelse, som vil blande sig i alle Ting, og gjøre den ordentlige Lyst uordentlig, u-maabelig, u-reen, hvis vi ikke nøye vaage og stride derimod.

273. Hvilke ere de syndige Ting, som meest drage Begierligheden til sig?

De ere

1) De overflødige, overdaadige og vellystige Ting.

1 Pet. 2, 11. Holder eder fra fiendelige Begieringer, som stride imod Sielen.

2) De fremmede Ting, som Gud en har givet mig, men min Næste, og jeg derfor en maae misunde ham, saasom hans Hustru, Svend, Pige, eller noget af alt det, ham tilhører.

274. Men kand jeg ikke nok begiere noget af min Næstes Guds foruden Misundelse eller U-ret?

Ja, for Betaling maae jeg begiere en Riigmands Vabre, saasom Abraham begierte at købe en Alger. 1 Mos. 23, 4. Men med Rettens falske Skin, Svig

eller Magt maae jeg en beaiere at drage min Næstes Guds til mig, som Achab begierte Naboths Wiin-
Gaard. 1 Kong. B. 21, 2.

275. Hvad got befales nu i det niende Bud?

Alt vi skal vaage over, og stride imod Hiertets onde
Ynster.

276. Hvad got befales i det tiende Bud?

Alt vi en engang skal have den ringeste onde Be-
gierlighed i Hiertet.

277. Svortil tiener da det tiende Bud, som kræver
af Menneskene en gandske fuldkommen U-
styls-
dighed, der dog er usmuelig?

Det viser

1) Guds fuldkomne Retfærdighed, som ikke tager
sin Fordring og Tiltale, endskjønt samme er over
de faldne Menneskers Kræfter.

2) Viser det, at Gud en er Årsag til Menneskets
Fald, thi da kunde han en forbyde dets Frugter.

3) Viser det, at alle, endogsaa de helligste Menni-
sker, ere i Grunden Syndere, som en kan bestaae
for Gud med deres egen Retfærdighed, thi om de
end ved Guds Naade overvandt alle virkelige Syn-
der, og Lust r, saa bliver dog den arvelige Synd dem
til en Ydmygelses Årsag.

278. Hvad siger Gud om alle disse Bud?

Jeg er HERren din Gud, en stærk, nid-
færdig Gud, som hiem søger Fædrenes Ond-
skab paa Børnene i tredje og fjerde Led, i
blant dem, som hade mig: Og gjør Mi-
skundhed paa mange tusinde med dem,
som elske mig, og holde mine Bud. 2 Mos.
B. 20, 5. 6.

Det

Det er:

Gud truer her haardeligen alle dem, som disse Bud forkrænke og overtræde: Derfor skulle vi frygte for hans Brede, og holde disse Bud. Derimod lover hanb dennem ogsaa Naade og alt got, som holde disse Bud. Hvorfor det er billigt, at vi elske og forlade os paa hannem, og følge hans Befaling.

279. Hvad er den korteste Indhold af disse Ord?

Lyvende Aarsager, som skal bevæge os til at holde Guds Bud, eller sige det onde, og gjøre det gode.

280. Hvilken er den første Aarsag?

Guds retfærdige Brede og Rikshierhed, som truer, at straffe alle modvillige Overtrædere.

281. Hvilken er der anden Aarsag?

Guds faderlige Naade og Barmhertighed, som lover, at gjøre got mod dem, der holde hans Bud.

282. Hvad er Overtrædelse eller Synd?

Alt det, der strider imod de Guds Bud, som nylig ere forklarede.

283. Hvor mange Slags er Synden i Almindelighed?

Lyvende Slags, den arvelige og gjærlige.

284. Hvad er den arvelige Synd?

Naturens Banart, dybe Fordervelse og onde Tilbøjelighed, om hvilken er handlet ved det tiende Bud.

285. Hvorfor kaldes den arvelig?

Fordi den er os medfødt, som et ont Arve-Gods af Adam.

Rom. 5, 12. Synden kom ind i Verden formedelst eet Menneske.

Psal. 51, 7. See, jeg er fød af Misgierning, og min Moder haver undfanget mig i Synd.

286. Hvad er den gjærlige Synd?

Alle onde Tanker, Ord og Gjerninger, hvilke som en ond Frugt frembringe af Arve-Syndens onde Roed.

287. Er det ligesaa vel Synd at forsømme, og efterlade det gode, som at gjøre det onde?

Ja visseelig

Jak. 4, 17. Hvo som veed, at giøre got, og giør ikke, ham er det Synd.

288. Hvor mange Slags er den giørlige Synd i Særdeleshed?

2vende Slags, nemlig Skrøbeligheds Synd og Ondskab Synd.

289. Hvad er Skrøbeligheds Synd?

Naar en sand Christen, som af Hiertet er alle Synderes Fiende, forseer sig af Vanvittighed, U-betænk-somhed, Overseelse, eller deslige, men mærker strax sin Synd ved Mandens Tugtelse i Samvittigheden, fortryder den hiertelig, afbeder den hos Gud, og træg-ter desto mere efter Forbedring.

Gal. 6, 1. Der som et Menneske bliver forrættet i nogen Brost, hjælper saadan en til Rette med Spagfærdigheds Hand.

Jak. 3, 2. Vilfalde alle i mange Stykker. 1 Joh. 1, 8. 290. Hvad er Ondskabs Synd?

Naar et Menneske med Videnskab, Villie, og Velbehag giør det onde, eller efterlader det gode, og frem-surrer der uti.

1 Joh. 3, 8. 9. 10. Hvo som giør Synd, er af Dievelen, thi Dievelen synder af Begyndelsen: dertil er Guds Son aabenbaret, at han skulde løse Dievelens Sierning. Hver den, som er født af Gud, giør ikke Synd, thi hans Sød bliver i ham, og han kand ikke synde, thi han er fød af Gud. Derudi ere Guds Børn og Dievelens Børn aabenbare, hver den, som ikke giør Retfærdighed er ikke af Gud, og hvo som ikke elsker sin Broder. See Joh. 8, 34. 2 Pet. 3, 3. 4. 4 Mos. 15, 30.

291. Ligger der og nogen Magt paa at fiende denne Forfælt imellem Skrøbeligheds og Ondskabs Synder?

Ja stor Magt, thi just der af kommer allerstørste Sikkerhed, at man ey giør saadan Forfælt, saa kand og deraf reyse sig u fornøden Wengstelse.

292. Hverledes kand der af komme Sikkerhed?

Saa

11 Saaledes, at den der lever i Ondskabs Synd, træster sig ved, at alle Mennesker ere Syndere.

293. Er det ikke sandt, at de alle ere Syndere?

Jo visselig, men med stor Forskiel, som tilforn er viist.

294. Siig mig den Forskiel endnu med andre Ord, efterdi Sagen er saa vigtig?

Forskiellen er saa stor som paa Nat og Dag, thi Guds Børn have vel Svagheds Synd, føle Synd, lidde Synd, overiles af Synd mod deres Villie, og aflegge daglia jo mere og mere deres syndige Fejl og Brøst, hvilken er dem meget smertelig, saa de dog vandre efter Anden, og søge til Guldkommenheds Maal. Men Verdens og Dievelens Børn gjøre Synd, lægge vind paa Synd, glæde sig i Synd, ja synde paa Naade, og vandre saaledes efter Kiødet, hvorfør de skal døe.

295. Begaaer da et Guds Barn aldrig nogen Ondskabs Synd?

Nej, det kand u muelig bestaae med hans Naades Stand og nye Fødsel, saa længe som hand derudi bliver bestandig, men falder hand ved forsætlig Synd der af, saa er hand en længere et Guds Barn.

1 Joh. 3, 9. Hver den, som er fød af Gud, gjør ikke Synd, thi hans Sød bliver i ham, og hand kand en synde.

296. Men efterdi Guds Børn dog har syndig Fejl og Brøst tilovers, kand samme da ey fordømme dem?

Nej, aldeles ikke. Vel vare deres mindste Synd der Fordømmelsen værde, men deres Samfund med Christo befrier dem derfra.

Rom. 8, 1. Saa er der nu ingen Fordømmelse for dem, som ere i Christo Jesu, der ikke vandre efter Kiødet, men efter Anden.

297. Skader da Skøbeligheds Synd en Christen slet intet?

Jo, den formindsker Naaden, hindrer den sønlige

Maad's Driftsahed i Omgang med Gud, og baner alt
saa Vej til Uffald i Ondskabs Synder.

298. Hvad virker Ondskabs Synd?

Den fordømmer alle sine Elskere, gjør en bedrøvet
Skilsmisse imellem Gud og dem, ja gjør dem Dieve-
len lige baade her og hifset.

1 Joh. 3, 8. Hvo som gjør Synd, er af Dievelen.

1 Cor. 6, 9. Vide I ikke, at de u-retfærdige skulle ikke
arve Guds Rige? Farer ikke vild, hverken Skørlevnere, en
heller Afguds-Dyrkere, en heller Hoer-Karle, en heller blod-
agtige, en heller de som synde imod Naturen, en heller Ty-
ve, en heller gierige, en heller Drankere, en heller Skiende-
Gierste, en heller Rovere skal arve Guds Rige.

299. Er een eneste af disse eller andre Ondskabs Syn-
der nok til at fordømme Mennesket?

Ja, thi endskiønt et Menneske begaaer ikkun en el-
ler anden vis Synd, som hand fristes af, eller faaer
Lejlighed til, saa dog viser den ene hersekende Synd
hans u-omvendte Tilstand, og at hand i sit Hjertes
Grund er en Guds Foragtere.

Jak. 2, 10. Thi hvo som holder den gandske Lov, men stø-
der an i eet Bud, er bleven skyldig i alle.

300. Er der nogen forstiel paa Ondskabs Synder?

Ja, hos nogle herse de med Forhærdelse og stor
Sikkerhed, som hos Pharaon, hos andre herse de u-
den Forhærdelse, og bedrives med Samvittigheds-
Angest eller Modsigelse, som hos David i den Handel
med Uria.

301. Hvilken er den yderste Grad i Ondskab?

Naar den, der har været i sit Hjerte tilstrækkelig o-
verbæviist om Sandheden, uden Tvang eller Tillok-
kelse modvillig og forsættelig negter, bespøtter, og for-
følger saadan Sandhed og Lærdom om Guds frygt i
bestandig u-bøjselighed, hvilket kaldes Synd imod
den Hellig Aand, eller hans Embede, og forlades ikke.
Matth. 12, 31. Ebr. 6, 4, 5, 6.

302. Er

302. Er da Guds Barmhiertighed og Christi for-
 tjeneste ikke kraftig nok til at forlade ogsaa
 denne Synd?

Mangelen er ikke hos Gud og Christum, hvis Na-
 de og Fortjeneste i sig selv er tilstrækkelig nok, og gaaer
 over alle Synder, men Skylden er paa Menneskens
 Side, som indtil enden bliver ved i den erkjendte
 Sandheds fiendtlige Bespottelse og Forfølgelse.

303. Kan man og gjøre sig deelagtig i andres Syn-
 der, og altsaa tillige i deres Straf?

Ja, og det skeer, naar man har Behag i dem, giver
 Samtykke, Lystighed, Raad eller Befaling til dem,
 og en forhindrer eller straffer dem, om man kand.

3 Mos. V. 19, 17. Du skal straffe din Næste, at du skal
 ikke bære Synd over ham. See mere i Tim. 5, 22.
 Nab. 18, 4.

304. Hvilke ere de almindeligste store Synder imod
 Guds Lov?

Disse ere: Bantroe, Hylferie, Vergierighed,
 Penge-Gierighed, Velsyst, Brede og Utaalmodighed.

305. Hvilke ere de fornemmeste og største Dyder ef-
 ter Guds Lov?

Disse ere: Troe, Kierlighed, Rebelighed, Odmug-
 hed, Nøysomhed, Naadelighed, Sagtmodighed og
 Taalmodighed, og over alt et gudeligt og himmelsk
 Sind.

306. Hvad truer Gud dem med, som overtræde hans
 Bud?

Alt hvad vil hiemsøge deres Dødsfald med Straf.

307. Skeer det da altid i denne Verden?

Nej, undertiden tager vel den U-gudelige en En-
 de med Forfølgelse, men ofte lykkes ham Dødsfaldet
 saa vel, at hand vrides lykkelig, dog vaagner omsider
 hans Straf i Helvede og i Pinen. Luc. 16, 23.

308. Falder den timelige Straf allene paa den u-gu-
 delige selv?

Nej, Gud straffer ogsaa Forældrenes Ondskab paa Børnene indtil tredje og fjerde Led.

309. Er det retfærdigt, at straffe Sønnen for Faderens Synd?

Ja, naar han med lige Synd træder i sin Faders Godspor, thi ellers heder det: Ezech. 18, 19, 20. Sønnen skal ikke bære Faderens Misgierning, Ja Sønnen, som gjorde Ret og Retfærdighed, og haver holdt alle mine Skikke, og gjort derefter, skal visselig leve.

310. Hvor mange Slags er Guds Straf i almindelighed?

Tre Slags, nemlig: (1) Den legemlige, saasom Krig, Dyr-tiid, Pest eller anden U-lykke i Landet og Huset. (2) Den aandelige, saasom Guds Brede, hans Aands og Naades Unddragelse, og Dvergivelse i et forvædet Sind, ja i Forhærdelses Dom. (3) Den evige, som er Fordømmelsen til Helvede. Ligeledes er det godes Belønning tre Slags, legemlig, aandelig og evig.

311. Hvad got lover Gud der imod dem, som holde hans Bud?

Alt hvad vil gøre Missethed imod dem indtil tusinde Led.

312. Hvad forståes her ved Missethed?

Allehaande got for Legem og Siel i Tiid og Ewig.

1 Tim. 4, 8. Gudsfrygtighed er nyttig til alle Ting, som haver Forjættelse paa dette Liv, som nu er, og det tilkommende.

313. Hvem lover Gud sin Missethed?

Dem, som elsker ham, og holde hans Bud.

314. Elsker da ingen Gud, uden den der holder hans Bud?

Nej.

Joh. 14, 21. Hvo som haver mine Befalinger, og holder dem, han er den som mig elsker.

315. Hvad er det da, at man holder Guds Bud?

Det er, at en igienfødt og sand benaaded Christen har

har Guds Villie stedse for Dyne, og af et oprigtigt Herte i bestandig Tilvekt retter sine Tanker, Ord og Gierninger der efter.

Joh. 14, 23. Om nogen elsker mig, skal han holde mit Ord.

1 Joh. 2, 3. 4. Derpaa vide vi, at vi kiende ham, om vi holde hans Bud; Hvosom siger: jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans Bud, han er en Fognere, og i ham er ikke Santhhed, men hvosom holder hans Ord, i ham er sandeligen Guds Kierlighed fuldkommen.

Matth. 28, 20. Lærer dem, at holde alt det, jeg haver befaleet eder; og see! jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

316. Kan man da holde Guds Lov eller Bud?

Ja, dersom man ret elsker Gud, da baade maae og kan man ved Christi Kraft holde Guds Bud i en Evangelist Aands Oprigtighed, endstiont ikke efter Lovens yderste Strengthed, og derfor en til nogen Fortieneste, men til sin Troes og Kierligheds Beviiening. Joh. 14, 23. 1 Joh. 5, 3.

317. Kan vi da fortjene Salighed ved Lovens Holdelse?

Nei; thi

1) Er vor Lydighed en Gield eller skyldig Pligt.

Luc. 17, 10. Naar I have gjort alle Ting, som eder ere befalede, da siger: vi ere u-nyttige Tienere, thi vi gjorde det, vi vare pligtige at gjøre.

2) Holdes Loven en ved vor egen Naturs, men ved Guds Naades Kraft, og hvad Gud virker i os, er en vor Fortieneste.

Phil. 2, 13. Gud er den, som udretter i eder baade at ville og at udrette det efter sin Behagelighed.

3) Holdes Loven aldrig saa fuldkommen, at jo den villige Aands Lydighed er beblandet med Kiodets Skrøbelighed: dog anseer og belønner Gud i Naade, for Christi Skyld vor ufuldkomne Lydighed.

Psal. 130, 3. Herre, dersom du vil agte Onskaber Herre! hvo kan da blive bestandig?

318. Men fand man ikke med Apostelen vel komme saa viit, at man veed intet med sig selv af forsættlige Synder efter sin Omvendelse?

Jo, thi Apostelen var ogsaa et skrøbeligt Menneske; men naar man end kommer saa viit, er man dog dermed ikke retsfærdig for Gud.

319. Hvorfor ikke?

Fordi Loven er aandelig, og Gud, som os dommer, seer grandgivelig indtil Tanker og Begjæringer, det er, videre end alle Mennesker, ja videre, end vi selv see ind i vort vanartige Hjertes Grund, og derfor er udvortes Erbarhed og Retfærdighed, som vel kunde findes hos Hedninger, ikke Lovens Holdelse.

320. Er der da ingen fuldkommenhed at vente i dette Liv?

Saa fuldkommen er ingen, at Synden gandske udryddes, eller al Riødets og Mændens Striid ophæves, og ingen Gjenl meer findes. Dog kaldes, og er en Christen fuldkommen i Henseende

1) Til hans Retfærdiggjorelse ved Christum, hvilken har fuldkommelig borttaget al hans Synd, og fuldkommelig beklædt ham med al sin egen Retfærdighed.

2) I Henseende til hans Helliggjorelse. Men da betyder Ordet ikke en syndesløs Fuldkommenhed efter Loven, men det gandske Hjertes Oprigtighed og Redelighed.

3) I Henseende til andre sagnere og usfuldkommere efter deres Alders Raade i Christo. See Phil. 3, 12. 15. Col. 1, 28. Matth. 5, 48. 2 Cor. 7, 1.

321. Naar vi nu besitte os paa at holde Guds Bud, hvad gjøre vi da?

Da gjøre vi gode Gierninger.

322. Hvilke ere sande gode Gierninger?

Gyallene Andægtigheds, Retfærdigheds og Rierlig.

hgheds udvortes Gierninger, men ogsaa indvortes hellige og gode Bevægelser, som Guds Aand virker hos igiensfødde Guds Børn efter Lovens Regel, dog ey af Lovens Evang, men frivillige af Troen og Naadens Drift til Guds Ære og Næstens Beste.

Gal. 5, 22. Aandens Frugt er Kierlighed, Glæde, Fred, Raugmodighed, Fromhed, Godhed, Troe, Spagfærdighed, Naadelighed.

323. Er da Gjerningernes og de u-igienfødde Christnes Bønner, Almisser og saadanne Gøvelser, og gode Gierninger?

Men ikke sandelig gode for Gud, thi hvad som ikke gaar af Troen er endogsaa Synd.

324. Er det gandske fornødent, at gjøre sande gode Gierninger?

Ja, det er gandske fornødent for alle dem, der ville blive salige; thi det er et Dyemerke af Christi Igienløsning, det flyder af Troens Natur, og der udi vises den nye Lydighed.

Ebr. 12, 14. Uden Hellighed skal ingen see Herren.

See Luc. 1, 74. 75. Att. 2, 11-14.

325. Men ere gode Gierninger fornødne som en virende Aarsag til Retfærdighed og Salighed?

Men, dertil duer vor beste Gierning slet intet, som før er sagt.

Phil. 3, 6. Jeg var u-straffelig efter den Retfærdighed i Loven, men de Ting, som vare mig Baade, dem har jeg agtet, at være Skade for Christi Skyld.

326. Hvor ved bliver da et Menneske retfærdig og salig?

Allene ved Troen, som fatter Guds Naade i Christo.

Rom. 3, 28. Vi slutte, at Mennesket bliver retfærdig gjort ved Troen uden Lovens Gierninger.

327. Er da Troen saa vigtig i vor Christendom?

Ja, den er det allervigtigste, thi uden den er det umuligt, at behages Gud. Ebr. 11, 6.

328. Hvor finder jeg da i min Catechismus videre Underviisning om Troen?

Udi den anden Part, handlende om vor Christelige Troes Artikle.

Den anden Part.

Hvorledes en Huus-Fader og Huus-Moder eenfoldeligt skal undervise sit Huus-Folk

Om Troen.

329. Rand et Menniske blive salig ved, at vide Troens Artikle?

Nej, thi dem veed ogsaa Dievelen. Jak. 2, 19.

330. Hvad Forskiel er der da paa Troens Artikle og Troen selv?

Troens Artikle ere uden for Mennisket de Sandheder, som hand skal troe og antage, men Troen selv er inden i Mennisket den Tillid og Tillegnelse, med hvilken hand antager alle Sandheder, som indeholdes i Troens Artikle.

331. Hvorom handle Troens Artikle?

Om Guds Væsen, Villie og Styringer.

332. Er der da og en Gud til?

Ja visselig.

333. Hvad forsikrer dig der om, efterdi du ey seer Gud?

Jo, jeg kand see ham, endstiont ikke med legemlige Øyne, saa dog med Sindet, i min egen Samvittighed, i hele Verdens Skabning, og i den hellige Skriftes Lys.

334. Hvorledes lære dig disse, at der er en Gud til?

1) Samvittigheden, som er Guds Doms Stool i Hjertet, lærer mig det ved hemmelig Frygt, naar jeg gjør ont, og ved Trost, naar jeg gjør got.

Rom. 2, 15. Hedningerne vise Lovens Sierning skreven i deres Hjerte, i det deres Samvittighed vidner med dem, og Tanker, som anklage eller undskyldte dem iblant hverandre.

2) Hele Verdens Skabning og Opholdelse vidner daglig for mig om det samme.

Rom.

Rom. 1, 19. 20. Det, som man fandt vide om Gud, er aabenbaret dem, thi Gud haver aabenbaret dem det, thi hans u-synlige Ting fra Verdens Skabelse, naar de forstaaes af Gierningerne, da bestues de, som ere baade hans evige Magt og Guddom, saa at de have ingen Undskyldning.

3) Den hellige Skrift taler tydeligere her om, og den Hellig Aand besegler ved Ordet den Sandhed i de troendes Hjertes.

Joh. 1, 18. Ingen haver nogen Tiid seet Gud, den eenbaarne Søn, som er i Faderens Skød haver forklaret det.

335. Er den naturlige Kundskab, som en Hedning fandt have om Gud, af Fornuften, Samvittighed og Verdens Skabelse, ikke nok til Salighed?

Nej, thi den veed slet intet af Christo, og Guds Raade i ham, hvilket Kiød og Blod ikke aabenbarer; Matth. 16, 17. dog fandt den vejlede til at søge nærmere efter Gud, og gjør, at dens Foragtere ere uden Undskyldning paa Dommens Dag.

336. Hvad er Gud?

Et aandeligt, uendeligt og u-begribeligt Væsen, som er almægtig, alvidende, allestedsnærværende, god, barmhiertig, hellig, sandrue og retfærdig.

337. Esterdi Gud er et aandeligt Væsen, har han da intet Legeme eller nogen Skikkelse?

Nej; thi en Aand haver ikke Kiød eller Been, Luc. 24, 39.

338. Hvorfor taler da Skriften om Guds Øyne, hans Hænder, eller andre Lemmer?

Der i retter sig Guds Aand efter vort menneskelig Begreb, og forstaaer ved Lemmerne Guds Kræfter og Egenskaber, saasom ved Dynene hans Wijsdom, ved Haanden hans Kraft o. s. v.

339. Hvad Erindring gjør mig Guds aandelige Væsen?

Denne, at Gud som er en Aand, bør tilbedes i Aand og Sandhed. Joh. 4, 24.

340. Hvad

340. Hvad forstaaer du ved de opregnede Guds Egen-
genskaber?

Hans Almagt er, at hand kand gjøre alting; Alvi-
denhed, at hand seer og kiender alting; Allestedes
Nærværelse, at hand er ingensteds indelukt eller ude-
lukt, men over alt tilstede; Godhed, at der er intet ont
i ham, og hand vil os vel; Barmhiertighed, at hand
ynkes over vor Jammer; Hellighed, at al Synde er
langt fra ham; Sandhed, at hand ikke kand lyve eller
bedrage; og Retfærdighed, at hand vil straffe det on-
de, og belønne det gode.

341. Hvad formaning kand man tage af Guds E-
genskabers Betragtning?

Man bør undsee sig for hans Allestedes Nærværelse
og Alvidenhed, efterfølge hans Hellighed, lade sig be-
væge af hans Godhed og Barmhiertighed, forlade sig
paa hans Sandhed og Almagt, og lade hans Retfær-
dighed afholde sig fra al Uret.

342. Hvad Trøst kand man tage af Guds Egen-
skabers Betragtning?

Stor Trøst giver os dette, at Gud efter sin Aller-
stedes Nærværelse og Alvidenhed seer vor Nød, efter
sin Almagt kand, efter sin Godhed og Barmhiertighed
vil, og efter sin Sandhed og Retfærdighed visselig skal
hjælpe os, naar vi hiertelig søge ham i Troen.

343. Hvor mange Guder er der til?

Ikke en eneste Gud.

5 Mos. B. 6, 4. Hør, Israel! Herren vor Gud, Herren
er een.

344. Hvorledes har det guddommelige Væsen aa-
benbaret sig i Skriftens Ord?

Som et eneste Væsen, Fader, Søn og Hellig
And, hvilke dog alle ere eet, og kaldes den Hellige
Tre-Eenhed.

1 Joh. 5, 7. Der ere tre, som vidne i Himmelen, Fader,
Søn og

ren, Ordet og den Hellig Aand, og disse tre ere eet. See mere Matth. 3, 16. 17. cap. 28, 19. 2 Cor. 13, 13.

345. Kan vi vel med vor Fornuft begribe dette, at Gud er een, og dog tillige tre?

Nej, det er langt over, skönt en imod vor Fornuft, derfor er det en Troes og ingen Fornuft's Artikel, og Gud var ikke Gud, dersom han af vor Fornuft kunde begribes.

346. Er da de Ord: Gud Fader, Søn og Hellig Aand, ikkun trende adskillige Navne, eller Egen-skaber i Gud, og intet andet?

Jo, der er mere end blot Navnes eller Egen-skabers Adskillighed, thi enhver af dem tillegges noget særdeles, som en tilkommer de andre.

347. Hvorudi bestræger denne Adskillighed?

Ikke i Væsenet, som sagt er, men i visse personlige indvortes Gjerninger, som tilkomme enhver af dem for sig, nemlig: Faderen, som er af ingen, føder sin Søn af Evighed, Sønnen fødes af Faderen, og den Hellig Aand udgaaer fra dem Begge. Alt dette er Troens dybe Hemmeligheder, som vor Fornuft en- kland randsage. See Psal. 2, 7. Joh. 15, 26.

Rom. 8, 9.

348. Er Faderen ældre eller ypperligere end Sønnen, og Sønnen end den Hellig Aand?

Nej, de tre ere eet, og derfor i Væsen og Værdig-hed ikke over eller under hverandre, men fuldkommen lige.

349. Hvad for andre Gjerninger tillegges enhver i Særdeleshed?

Faderen tillegges Skabelsen, Sønnen Igienløs- ningen, og den Hellig Aand Helliggjørelsen, dog har de alle Deel deri, og ingen af dem er udeluft i de Gjer- ninger, som hensegter til Verden.

350. Hvor handles i Catechismo om Skabelsen?

I den første Artikel.

Den

Den første Artikel.
Om Skabelsen.

Jeg troer paa Gud Fader, almægtige
Himmelens og Jordens Skabere.

Det er:

Jeg troer, at Gud haver skabt mig endogsaa med
alle andre Creature; at hand haver givet mig Legem
og Siel, der til med Dren, Dren og alle andre Lem-
mer, ja Fornuft og disse Sandser; og ikke det allene-
ste, men jeg troer ogsaa, at hand opholder alle de Ting,
som ellers maatte forgaae; at hand forstrækker over
flodeligen til dette Liv dagligen at opholde, Klæder,
Stoe, Mad og Drikke, visse Værelser, Huns og
Hiem, Hustru, Børn, Mark, Fæ, og alt det, got er.
Jeg troer ogsaa, at hand forsvarer mig mod al Fare,
at hand afvender og forhindrer alt ont. Og det gjør
hand altsammen ikke af nogen min Fortieneste, men
af sin blotte faderlige Godhed og Barmhiertighed.
Hvorfor jeg er skyldig til, at jeg derimod takker ham,
lover ham, adlyder hans Villie allesteds, og tjener
ham. Det er altsammen baade vist og sandt i alle
Maader.

351. Hvad er det at skabe?

Det er, at gjøre noget af intet, eller af en u-bequem
Materie.

Ebr. 11, 3. Formedelsk Trøen forstaae vi, at Verden er
bleven berebet ved Guds Ord, at de Ting, som sees, ere blev-
ne af de, der ikke synes.

352. Hvad har Gud skabt?

Himmel og Jord, og alt det, der er udi, nemlig
Soel, Maane, Stierne, Planeter, Elementer,
Dyr, Fugle, Fiske, Orme, og en utallig mængde af
andre Ting, som tjene til Guds Ære og vort Gavn;
Siont vi ey kiende dem alle. 1 Mos. 1. 1.

353. I hvor mange Dage skabte Gud Verden?

I sex Dage, og paa den siette Dag skabte hand Mennesket.

354. Opholder Gud endnu de Ting, som hand i Begyndelsen skabte?

Ja visseelig.

Ebr. 1, 3. Hand bærer alle Ting med sit Kræftes Ord.
See Psal. 104, 27-30.

355. Hvortil skal denne Sandhed opmuntre dig?

Til at ære Gud i alle Ting, og opofre ham mig selv med alle Ting, som er af ham, og bestaaer ved ham. 1 Cor. 10, 31.

356. Er der da Gud allene, som opholder og forsørger alle Mennesker?

Ja, Menneskene i Gærdeles hed tage al Opholds Middel af Guds Haand, være sig Mad, Drikke, Klæder, Skoe, ic.

357. Men kand de Rige ikke opholde og forsørge sig selv?

Nej, ikke et Dyeblik, thi de have intet uden af Guds Haand, som giver og tager, naar hand vil. Paa hans Vilje og Belsigne'le ligger det altsammen. 1 Cor. 3, 7. Saa er nu hverken den noget, som planter, ley heller den, som vander, men Gud, som giver Vort.

358. Opholder Gud ogsaa de ugudelige Mennesker?

Ja, thi hand lader sin Soel opgaae over onde og gode, og lader regne over retfærdige og u-retfærdige.

359. For hvem sørger Gud allermeest?

For sine troende Børn.

1 Petr. 3, 12. Herrens Wyne see paa de retfærdige.

360. Styrer og opholder Guds Forsyn alle andre Ting i den gandske Verden?

Ja.

Ap. G. 17, 28. I Hannem ere, leve og røres vi.

361. Styrer da Guds Forsyn ogsaa Menneskene i deres Synder?

Guds Forsyn styrer ingen til at synde, thi det gjør

gior deres egen onde Villie tvært imod Guds Villie, men hand taaler at de synde, setter deres Synd Grundser, og styrer Sagens Udfald ved sin Visdom saaledes, at alting maae tiene dem til gode, som elste ham. Rom. 8, 28. Hvilket vi see i Josephs Exempel.

362. Hvor mange Slags ere Guds Creaturer eller skabte Ting?

I Almindelighed, tvende Slags, nemlig de u-synlige og synlige.

363. Hvilke ere de fornemteste u-synlige Creaturer?

Englene, hvilket Navn betyder et Sendebud, og derfor ogsaa tillegges Christo den uskabte Engel, som er sendt af sin Fader, og i det gamle Testamente aabenbaredes ofte saaledes. See i Mos. 22, 11.

2 Mos. 3, 2.

364. Hvor mange Slags ere Englene?

Tvende Slags. Gode Engle, som egentlig beholde dette Navn, og onde Engle, som ellers kaldes Djevle.

365. Hvad ere de gode Engle?

De ere hellige, vise, hastige og mægtige Aander, som stedse love Gud, udrette hans Befalinger, og særdeles tiene de troende. Ebr. 1, 14.

366. Hvad ere de onde Engle eller Djevlene?

I Begyndelsen vare de af samme Slags som de gode, men ere ved Hoffart og Ulydighed affaldne fra Gud, blivne baade Guds og Menniskens arrigste Fiender; hvis Bolig er Helvede.

2 Petr. 2, 4. Gud sparede ikke Englene, som syndede, men stødte dem til Helvede med Mørkheds Lenker, og lantvordede dem hen, at bevares til Dommen.

367. Hvilke ere de fornemteste iblant de synlige Creaturer?

Menniskene.

368. Hvad er et Menniske?

En meget ædel Guds Skabning, og Herre over alle andre Dyr.

369. Hvor

369. Hvor afbestaaer et Menneske?

Af tvende væsentlige Dele, nemlig Siel og Legeme.

370. Hvad er et Menneskes Siel?

Den er en u-synlig og u-dødelig Aand, begabet med Udskillige Kræfter, særdeles med Forstand til at begribe, og Villie, til at udvælge eller forskyde.

371. Hvad er et Menneskes Legeme?

Sielens Hus og Bolig, bestaaende af adskillige Lemmer, og forsynet med sine Sandser, som ere, Hørelse, Syn, Lugt, Smag og Følelse.

372. Hvilket er det ædelste paa Mennesket, enten Legeme, eller Siel?

Sielen er meget ædlere, end Legemet, thi den er en u-dødelig Aand, kan have Samfund med Gud, og regiere Legeme. Hvor og Sielen farer hen, der følger omfiden Legemet efter, enten til Himmerrig, eller Helvede.

373. Hvor mange Mennesker skabte Gud i Begyndelsen?

En Mand, kaldet Adam, og en Kvinde af den sovende Adams Ribbeen, kaldet Eva. 1 Mos. 2, 7. 22.

374. Vare de første Mennesker i samme Tilstand, da de bleve skabte, som vi deres Børn nu ere?

Nej, thi deres Tilstand var langt lykkeligere.

375. Hvor mange Slags er da Menneskets Tilstand?

Fire Slags, nemlig (1) U-skyldigheds-Stand. (2) Synde-Stand. (3) Naade-Stand. (4) Herlighed-Stand for de salige, men Fordommelsens-Stand for de usalige.

376. Hvad var U-skyldigheds-Stand?

Da Mennesket var høstsalig uden Synd og Sorg skabt lige efter Guds Billede.

1 Mos. 1, 27. Gud skabte Mennesket i sit Billede, han skabte ham i Guds Billede, Mand og Kvinde skabte han dem.

377. Hvad

377. Hvad var dette Guds Billede hos Mennesket?

I Almindelighed en Lighed og Overensstemmelse med Gud selv, men særdeles var det forstanden et guddommeligt Wiisdoms Lys, som ret kjendte Gud og al hans Skabning, i Villie var det en kraftig Kierlighed, som hængte fast ved Gud, Begierlighederne og Sindets Bevægelser stode i en hellig Orden, Legemet med sine Lemmer brugtes da og rettelig, og derfor var tillige i Samvittigheden et Himmerig fuldt af Fred og Glæde.

378. Var ikke Mennesket dette Guds Billede fornemmelig i Sielen?

Jo, dog havde Legemet ogsaa deraf stor Herlighed, som var fuldkommen Sundhed, Udødelighed, og Herredom over alle Creaturer. Dets Bolig var og et herligt Paradiis, den lystige og frugtbare Hauge.

379. Er nu intet Menneske mere i denne Ufskyldigheds Stand?

Nej, desværre! det lærer Forsarenhed, at Adam og med ham alle hans Børn ere faldne af Ufskyldigheds Stand ind i Synde Standen.

Wiisd. B. 2, 23. 24. Gud skabte Mennesket i Uforkrænkelighed, og gjorde ham til sin egen Lignelses Billede, men af Dievelens Avind er Døden indkommen i Verden.

380. Hvordan gik det til med vore første Forældres Synde-fald?

De lode sig ved Dievelens Tredfthed forføre til at æde af Kundskabs Træets Frugt, som var det eneste, Gud strengelig havde forbudet dem.

381. Var da den Synd saa farlig stor?

Sa visselig, thi den bestod en allene i det udvortes Qble-Bid, men fornemmelia i deres Hjertes modtvillige Ufølgelse fra Gud til sig selv, Verden og Guds Fiende Dievelen, og det i en Tilstand, da Guds

Guds Billede gav dem en fuldkommen Kraft til at imodstaae alt ont.

382. Hvad var da frugten af dette første Synde-fald?

Alt ont, Guds Billedes Tab, Satans affkyeligste Lighed og Herredomme, med Fordervelse baade paa Siel og Legeme, det er kort sagt: Døden baade aandelig, legemlig og evig.

1 Mos. 2, 17. Paa hvilken Dag du æder af det, skal du døe Døden.

383. Hvorledes har Synden tilredet Menneskets Siel i Særdeleshed?

1) Den har formørket Forstanden, som er bleven halv blind i menneskelige Ting, og heel blind i guddommelige, ja tilbøielig til alle Bildefarelser, og falske Domme om det, som hører Gud til.

2) Den har berøvet Villien sin Hellighed, og gjort den fiendsk mod Gud.

3) Den har forstyrret Begierlighederne, Sindets Bevægelser og tillige Samvittighedens Fred.

Rom. 8, 7. Kødets Sands er Fiendskab imod Gud. Eph. 4, 18. 1 Cor. 2, 14.

384. Hvorledes har Synden tilredet Menneskets Legeme i Særdeleshed?

Den har gjort det syndigt, nødlidende, forkrænkeligt, dødeligt, og utallige Smerter underkast.

385. Har det faldne Menneske da i sin naturlige Stand ingen frie Villie til det gode?

Ikke til det aandelige gode, som er ham gandske imod, men dog har han frie Villie til naturlige gode Ting og udvortes gode Øvelser, saasom at læse, spuge gaae til Kirke.

386. Er da Guds Billede saaledes ved Synden tabt og borte?

Jaa.

387. Saae vi det aldrig mere igen?

Jo, Guds Børn, som igiensøbes og fornyes til det.

dette Billede, faae det igien, endelig ufuldkommen her paa Jorden, men i Himlen skal de bære det gaadſke ſnidkommen.

388. Have alle Menniſker Deel i dette første Syndes fald?

Ja viſſelig.

Rom. 5, 12. Synden kom ind i Verden formedelſt een Menniſke, og Døden formedelſt Synden, og Døden ſaa igiennemtrængde til alle Menniſker, i det de syndede alle.

389. Fra hvem er nu Synden og alt ont kommen i Verden?

Fra Dievelen, og Menniſkets frie Villies Misbrug.

390. Er Gud da ikke Urfag i Synden?

Nej, det var en løgnagtig Guds Beſpottelſe at tænke eller ſige.

Syr. 15, 12. Siig ikke: hand haver forvildet mig, thi hand haver ingen ſyndig Mand behov.

391. Kunde Gud dog ikke have forhindret Syndes faldet?

Ikke uden at betage Menniſkene deres frie Villie, og ſaaledes omſkabe dem imod ſit wiſe Forſæt til andre Creaturer, af hvilke ingen Eydigheds Prover kunde beviſes.

392. Hvad har Menniſket fortient med ſin frivillige Synd?

Guds Brede og U-naade, timelig Død og ewig Fordømmelſe.

393. Skal da alle de, ſom blive i deres Synde: Stand og naturlige Fordervelſe, udſtaa ſaadan Straf i Ewighe?

Ja viſſelig.

Joh. 3, 3. Uden nogen bliver født paa nye, kand hand ikke ſee Guds Rige.

394. Vil da Gud ſaaledes lade Menniſkene ewig omkomme?

Nej, hand har af en forbarrende Rierlighed beſluttet, at tage dem igien til Naade, og overſætte dem af Synde: Standen til Naade: Standen.

Joh.

Joh. 3, 16. Gaa haver Gud elsket Verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, paa det at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortages, men have et evigt Liv.

1 Tim. 2, 4. Gud vil, at alle Mennisker skal blive salige, og komme til Sandheds Erkiendelse.

395. Hvad er Naade-Standen?

En salig Samfund og Forening med Gud, som for Christi Skyld ved sin Hand igiensoder den syndige Sjel, forlader den sine Synder, beklæder den med Christi Retfærdighed, udfrier den af Syndens og Satans Strikker, og daglig fornyer den til sit Villes Liighed igen.

Eph. 2, 4. 5. 6. Gud, som er riig paa Barmhiertighed, formedelt sin store Kierlighed, med hvilken hand elskte os, der vi og vare døde i Synder, gjorde hand os levende med Christo: I ere bleve salige af Naade: og hand opreyste os med, og satte os med i Himmelen i Christo Jesu.

396. Hvem har da forhvervet Menniskene Guds Naade, saa de fand opreyses af Faldet, og føres tilbage i en salig Stand?

Det har alene Jesus Christus, Guds egen Søn, hvilken stræp efter Synde-Faldet blev lovet, og i Tidens Fylde sendt al Verden til en Saliggjører og Oprensere af Faldet.

Rom. 5, 17. Derfom Døden regnede formedelt eens Fald ved den ene Adam, da skulle de meget mere, som anamme Naadens og Retfærdighedens Gaves Overflodighed, regnere i Livet, ved den ene Jesum Christum.

1 Mos. 3, 15. Qvindens Sæd skal sønderknuise Slangens Hoved.

397. Hvor lærer jeg da nærmere, at kiende og elske denne dyre frelsere Jesum Christum?

Udi den anden Artikel, som handler om Igienløsningen.

Den anden Artikel.
Om Igienløsningen.

D

T 9

Jeg troer paa Jesum Christum, hans eens-
baarne Søn vor HErr, som er undfangen af
den Hellig Aand : fød af Jomfru Maria ;
piint under Pontio Pilato ; korsfæst, død og
begravet ; nedfoer til Helvede ; tredie Dag op-
stod fra de Døde ; opfoer til Himmels ; sid-
dendes hos Gud Faders almægtiges høyre
Haand ; Derfra hand skal igienkomme , at
dømme Levende og Døde.

Det er :

Jeg troer , at Jesus Christus er en sand Gud,
fød af Faderen fra Eviighed. Jeg troer ogsaa , at
hand er et sandt Menniske, fød af Jomfru Maria, at
hand er min HErr , som haver igienløst mig , som
var fortabt og fordømt til den evige Død : som ha-
ver friet mig fra Synd , fra Død og fra Satans Ri-
ge : hverken med Guld eller Sølv, men med sit helli-
ge og dyrebare Blod og med sin ubillige og u-
skyldige Død. Og det haver hand gjort altsammen der-
for , at jeg skulde være hans egen , som en synderlig
Tina : og paa det jeg skulde tiene hannem retfærdig,
uskyldig og salig, stedse i hans Rige , leve og regnere
med hannem , ligerviis som hand ogsaa opstod fra de
døde, lever og regner i Eviighed. Det er altsammen
baade vist og sandt i alle Maader.

398. Hvad er Indholden af den anden Artikel ?

Rundskab om Christi ene Persons tvende Natu-
rer, tredobbelte Embede, dobbelte Stand, og særde-
les om vor dyre Igienløsning ved ham.

399. Ligger der høylig Magt paa, at Kiende Christum?

Ja, thi der er ikke Salighed i nogen anden. Ap.
Gjern. 4, 12.

Og dette er det evige Liv, at de Kiende dig den ene sande Gud, og den du udsendte, *Jesus Christum*. Joh. 17, 3.

1 Joh. 5, 11, 12. Gud har givet os det evige Liv, og dette Liv er i hans Søn. Hvo som har Sønnen, har Livet, hvo som ikke har Guds Søn, har ikke Livet.

400. Hvem er *Jesus Christus*?

Guds og *Mariæ* Søn, en sand Gud, og tillige et sandt Menneske.

401. Er da *Christus* tvende Personer?

Nej. 1 Tim. 2, 5. Der er een Gud, og een Midlere, imellem Gud og Menneskene, det Menneske *Christus Jesus*. Men ubi *Christi* ene guddommelige Person ere tvende Naturer nær forenede, nemlig den guddommelige og menneskelige Natur.

402. Have disse tvende Naturer altid været forenede i *Christo*?

Nej, den guddommelige Natur haver hand af Faderen fra Evighed.

Ps. 2, 7. Du est min Søn, jeg fødte dig i Dag.

Men den menneskelige Natur haver hand antaget af sin Moder *Maria*.

Gal. 4, 4. Der Tidens Fylde kom, sendte Gud sin Søn, fød af en Qvinde,

403. Hvoraf beviser du, at *Christus* er en sand væsentlig Gud?

Foruden hans evige Fødsel af Faderen samt guddommelige Egenskaber og Gierninger vidner Skriften derom med klare Ord, særdeles

1 Joh. 5, 20. *Jesus Christus* er den sande Gud og det evige Liv. See mere Tit. 2, 13.

404. Kænd du ydermere bevise, at *Christus* er Gud og Mand i een Person?

Ja.

Joh. 1, 14. Ordet blev Kød, og boede iblant os.

Rom. 9, 5. *Christus* er af Fædrene efter Kød, som er Gud over alting velsignet i Evighed.

405. Hvorfor maatte Guds Søn blive et sandt Menneske?

Alt hand for os Mennesker og i vor dødelige Natur kunde smage Dødsens Bitterhed.

406. Hvorfor maatte hand derhos være en sand Gud?

Paa det hans Død og Offers Blod kunde have en uendelig Forsonings Kraft.

407. Er Jesus af Nazareth den sande Messias og forjættede Verdens Frelser?

Ja, thi alle de Kiende-Tegn, som Skriften anfører om den sande Messia, findes hos Jesus af Nazareth. Hand er fød af Juda Stamme, 1 Mos. B. 49, 8. 10. af Davids Slægt, 2 Sam. 7, 12. i Bethlehem, Davids Stad, Mich. 5, 2. af en Jomfru. Esa. 7, 14. See mere Hag. 2, 7. 9. Dan. 9 24. Ja alt andet, som er spaaet om den sande Messia Fornedrelse og Ophøvelse, passer sig aldeles og allene paa vores Jesus af Nazareth. Ps. 22. Esa. 53.

408. Af hvem er Jesus fød?

Af Maria, en reen og hellig Jomfru, som vel var trolovet med Joseph, Jesu Pleje Fader, men vidste ikke af nogen Mand at sige.

409. Er hand da ey undfangen og fød af syndig Sæd?

Nej, thi endskiønt Maria havde Urve-Synden i sin Natur, saa blev den dog ikke arvet paa Christum, men i Undfangelsen udrenset ved den Hellig Aand.

Luc. 1, 35. Den Hellig Aand skal komme over dig, og den Højestes Kraft overskygge dig, derfor ogsaa det Helige, som skal fødes af dig, skal kaldes Guds Søn.

410. Hvorledes fand man føre sig de Tanker om Jesus hellige Manddoms Annæmmelse til Nytte?

Den denlige Sandhed fand trøste os med en Forliskring om Guds alvorlige Kierlighed til os arme Mennesker.

Mennisker, om vor Forsonings Sandhed og Fuldkommenhed, og om den høje Adel og Ypperlighed, til hvilken vor menniskelige Natur ved Forening med Gud i Christi Person er opløstet, saa vi og derfor maae rense os desto mere fra Riidets og Aandens Besmittelse.

411. Hvad Bemærkelse har din Frelser's tvende Navne?

1) Det Navn Jesu betynder en Frelser.

Matth. 1, 21. Hans Navn skal du kalde Jesu, thi han skal frelse sit Folk fra deres Synder.

2) Det Navn Christus er det samme som Messias, og betyder en Salvede.

412. Hvor med blev Christus salvet?

Med den Hellig Aand og Kraft. Ap. G. 10, 38. Ikke efter Maade Joh. 3, 34. Den guddommelige Natur meddeelte den menniskelige Natur sine guddommelige Egenskaber i det Øyeblik, da den personlige Forening imellem begge Naturerne skede.

413. Efter hvilken Natur blev Christus salvet?

Efter den menniskelige, thi den guddommelige havde af Evighed alting.

414. Brugte Christus altid sine guddommelige Egenskaber?

Nej, i sin Fornedrelses Stand udtømmende han sig fra deres Brug, undtagen naar han ved Mirakler vilde vise, hvem han var.

415. Hvorfor skulde vor Frelser være en Guds Salvede, og have guddommelige Egenskaber?

At han kunde forrette sit tredobbelte Embede, nemlig det Præstelige, Prophetiske og Kongelige, til hvilke Embeder man i det gamle Testamente ved Salvelse blev indviet. Dette hans tredobbelte Embede kaldes ellers med eet Navn hans Midler-Embede.

416. Hvor i bestaaer Christi Ypperste-Præstelige Embede?

Alt hand eengang har ofret Gud sig selv paa Korset for vore Synder, uden Afsladelse endnu beder for os, og velsigner os.

Ebr. 7, 24. 25. 26. Men denne haver et uforgængeligt Præstedømme, fordi hand bliver til evig Tid. Der af fand hand og altid gjøre dem salige, som komme til Gud for medelst ham, efter at hand lever altid til at bede for dem. Thi saadan en Ypperste Præst somnede os, som skulde være heilig, u-skyldig, u-besmittet, afskilt fra Synderne, og som er bleven høiere end Himlene. 1 Joh. 2, 1. Eph. 1, 3.

417. Hvor i bestaaer Christi Prophetiske Embede?

I at lære os Guds Villie til vor Salighed, hvilket hand tilforn har gjort i egen Person, men nu ved sin Aand og sine Tienere.

Joh. 6, 14. Denne er visselig den Prophete, som kommer til Verden. Marc. 1, 15. 5 Mos. B. 18, 18. 19.

418. Hvor i bestaaer Christi Kongelige Embede?

I at regiere, opholde og bestierne sine troende i os og deres Fiender.

419. Har denne Konge da ogsaa et Kongerige?

Ja, men et aandeligt, som er hans Kirke, eller Naades Rige her paa Jorden, hvorfra hand forflytter sine troende omfider til Herlighedens Rige i Himlen.

Joh. 18, 36. Mit Rige er ikke af denne Verden.

420. Svortil skal Christi Embeders Betragtning opmuntre dig?

Til at elske ham som min ypperste Præst og Tjenestefælle, at troe ham som min Prophete, at ære og adlyde ham som min Konge, da jeg og fand have største Trøst af hans Embeder.

421. Hvorledes kaldes de troende af Christo?

Christne, det er Salvede, fordi hand har salvet dem med sin Aand.

1 Joh.

i Joh. 2, 26. I have en Salvelse af den Hellige, og vide alle Ting. Ap. G. 11, 26.

422. Ere da alle Mennisker i disse Christne Lande saadanne Christne?

Naturlig have de vel alle, men Salvelsens Aand og Naade fattes de fleeste.

423. Ere da de sande Christne ogsaa salvede til aandelige Præster, Konger og Propheter?

Ja, og det bevise de, som Præster, i at opofre sig Gud, velsigne, og bede for sig selv og andre. Som Konger, i at regiere sig selv ved Guds Aand, samt stride imod deres aandelige Fiender. Som Propheter, i at lære, straffe, formane og trøste sig selv og andre.

424. Maa da enhver Christen som en aandelig Præst paatage sig det offentlige Lære-Embedet?

Men, der til hører Guds Kald ved Dørligheden. Men i daglig Omgang og ved Lejlighed at lære, trøste og opbygge hverandre, er alle Christnes Kald og Pligt.

1 Thess. 5, 11. Derfor formaner hverandre, og opbygger den ene den anden, ligesom I og gjøre. Og v. 14. Vi formane eder Brødre, paaminder de usiktelige, trøster de Kleinmodige, og hjælper de skrøbelige, værer langmodige mod alle.

Ebr. 3, 13. Formaner eder selv hver Dag, saa længe det kaldes i Dag, at der bliver ikke nogen forhærdet iblandt eder formedelsk Syndsens Bedragelse.

425. Hvilket af de tre Embeder hensigter egentligst til vor Igienløsning?

Hans Ypperste Præstelige Embede, efter hvilket Hand er vor Fersonere og Talsmand, dog kand ingen antage Christum som sin Ypperste Præst, og blive deelagtig i hans Igienløsning, uden hand tillige antager og følger ham som sin Prophete og Konge. 1 Cor. 1, 30.

426. Efterdi Christi Ypperste-Præste-Embedet er Grunden til vor Salighed, da siig mig nøye og tydelig alt hvad der henhører til vor Igienløsnings Kundskab!

Her maa jeg vel kende den, der har igienløst os, de som hand har igienløst, det Middel, hand har igienløst os med, det onde, hand har igienløst os fra, og det Maal, til hvilket hand med sin Igienløsning har hensigtet.

427. Staaer disse Tings Beskrivelse ikke udi Catechismo?

Jø, deres korteste Sum befattes i de Ord: Hand er min H. Erre, der haver igienløst mig, som var fortabt og fordømt til den evige Død: som haver friet mig fra Synd, fra Død og fra Satans Rige: hverken med Guld eller Sølv, men med sit hellige og dyrebare Blod og med sin u-billige og u-skyldige Død. Og det haver hand gjort altsammen derfor, at jeg skulde være hans egen, som en synderlig Ting, tiene hannem retfærdig, u-skyldig og salig, steds i hans Rige, leve og regnere med ham.

428. Hvem har nu igienløst os?

Vor H. Erre I. Jesus Christus, Guds og Mariæ Søn, sand Gud og sand Menneske, har igienløst os, og det efter begge Naturen.

Ap. G. 20, 28. Gud forhvervede sig en Menighed for medelt sit eget Blod.

429. Har Faderen og den Hellig Aand da ikke igienløst os?

De have vel elsket os, og b. fordret vor Igienløsning. Joh. 3, 16. I Cor. 6, 11. Men Igienløsningen selv med Lidelse og Død kunde de ikke udføre.

430. Hvorfor ikke?

Thi Faderen er allene Gud, som ey fandt dae, den Hellig Aand ogsaa, men Sønnen er sand Gud og sand

sand Menneske, som er død og har udøst sit Blod for
vore Synder.

431. Hvem har Christus igienløst?

Wig arme, fortabte og fordømte Menneske.

432. Hvad forsikring har du derom, at du est igienløst?

Denne Forsikring, at alle Mennesker ere igienløste,
og altsaa jeg i deres Tal.

1 Tim. 2, 6. Christus Iesus gav sig selv en Igienløs-
ning for alle.

433. Beviis endnu mere, at alle Mennesker ere igien-
løste ved Christum!

Alt Oprijsningen i Christo gik ligesaa viit som
Faldet i Adam, nemlig til alle, det lærer St. Pau-
lus viitløstlig Rom. 5, f. a 15. til 21. Vers.

Item 1 Joh. 2, 2. Den samme er en Forligelse for
vore Synder, dog ikke alleneste for vore (nemlig de tro-
endes) men ogsaa for den ganckte Verdens.

Item 1 Tim. 4, 10. Gud er alle Menneskers Frelser,
meest deres, som troe.

434. Har da Christus og igienløst dem, som ved U-
bodsferdighed og Vantrøe styrte sig selv
i Fordømmelse.

Ja.

2 Petr. 2, 1. De negte den Hætte, som dem Fiolte,
som skal føre over sig selv en hastig Fordømmelse.

435. Hvormed har Christus igienløst os?

Hverken med Guld eller Sølv, men med sit hellige
og dyrebare Blod og med sin u-billige og u-skyldige
Død, ja ikke med Eidelse allene, men ogsaa med Lydig-
hed og Lovens Opfyldelse.

1 Petr. 1, 18. 19. Vider, at I ikke med forfrænkkelige
Ring, Sølv eller Guld ere igienløste fra eders forfængelige
Dingængelse, men med Christi dyrebare Blod som et u-
staaeligt og u-besmittet Lams.

Rom. 5, 19. Thi ligesom ved eet Menneskes Udydighed
ere bleve mange Syndere, saa skal og mange worde retfær-
dige ved den enes Lydighed. Gal. 4, 4.

436. Var det da høyt fornødent at bruge saadant dy-
rebart Middel til vor Igienløsning?

Ja, Christi Offer-Blod var fornødent til vor Renselse og Forsoning.

Ebr. 9, 22. Uden Blods Udgydelse skeer ikke Forløsning.

437. Hvad er det onde, som Kristus har igienløst os fra?

Fra Synd, fra Død og fra Satans Rige.

438. Hvorledes har Kristus igienløst os fra Synd? Saaledes, at

1) Syndens Skyld og Straf borttages.

1 Joh. 1, 7. Jesu Christi Guds Sønns Blod renser os af al Synd.

Col. 1, 14. I hvilken vi have Forløsning formedelst hans Blod, som er Syndernes Forladelse.

2) Alt Syndens Magt og Herredømme brydes, ja omsider Syndens Noed i Døden udryddes.

Rom. 6, 14. Synden skal ikke regnere over eder, thi I ere ikke under Loven, men under Naaden.

1 Petr. 2, 24. Kristus opofrede vore Synder paa sit Leegeme paa Træet, at vi døde fra Synden skulle leve i Retfærdighed, formedelst hvis Saar I ere lægte.

439. Kan jeg ikke nok være forløst fra Syndens Straf, og dog blive bunden ved Syndens Herredømme?

Men, det vise de anførte Sprog, og alle ubodfærdige fare vild der i, at de forvende Evangelium til en tiodelig Frihed, en fra Synden seiv, hvilken de vil tiene i aandelig Død, men fra Syndens Straf, den de allene vil fries fra ved Christum.

440. Hvorledes har Kristus igienløst os fra Døden?

Saa, at den timelige Død er bleven en Indgang til Livet, den aandelige har tabt sin Magt, og den evige Død en mere er at frygte for de troende.

Joh. 11, 25. 26. Jeg er Opstandelsen og Livet, hvo som troer paa mig, om hand end dør, skal hand dog leve, og hvo som lever, og troer paa mig, hand skal ikke døe evindeligen.

441. Hvor

441. Hvorledes har Christus igienløst os fra Satan og hans Rige?

Saa, at hand har ingen Magt over os, men vi fand gjøre ham Modstand, og tør ey frygte ham, naar vi frygte Gud.

Ebr. 2, 14. At hand formedelt Døden skulde afstæffe den, som havde Dødsens Kraft, det er Dævelen, og befrie dem, saa mange som formedelt Dødsens Frygt vare skyldige til Trældom af deres Livs Lid.

442. Til hvad Ende har Christus igienløst dig?

Paa det jeg skulde være hans egen, som en syndelig Ting, stedse leve under ham i hans Rige og tiene ham.

443. Giver da Christi Igienløsning dig slet ingen forlov, at tiene Synden, Satan og Verden, eller være deres egen?

Nei, det er at stieles Christo, min rette Hærr, det fra, som hand saa dyre har tilkøbt sig.

Luc. 1, 74. 75. At naar vi vare forløste af vore Sienders Haand, da skulde vi tiene ham uden Rædsel i Hellighed og Retfærdighed for ham alle vore Livs-Dage.

Rom. 6, 18. Nu ere blevne friede fra Synden, da ere I blevne Retfærdigheds Tienere.

Tit. 2, 14. Hand gav sig selv for os, paa det at hand skulde forløse os fra al Uretfærdighed, og rense sig selv et Folk til Eendom, som skulde være saare flittigt til gode Gierninger. 1 Cor. 6, 20.

444. Er det da at tiende paa Verdens Børn, at Christus har igienløst dem?

Nei, thi de har paa nye solgt sig hen til Synden og Satan Guds Fiende.

445. Er Christus vor Igienløser altid bleven i een Stand?

Nei, hans Stand er tvende Slags, nemlig: Fornedrellens og Opbyhellsens Stand. Om begge taler Paulus.

Phil. 2, 6-11. Der hand var i Guds Skikkelse, holdt hand det ikke for et Rov, at være Gud lig, men forrindede

gedede sig selv, i det hand tog en Tieners Skikkelse paa, og blev Mennisker liig. Og blev funden i Skikkelse som et Menniske, hand fornedrede sig, saa hand blev lydig indtil Døden, ja Korsfets Død. Derfor haver og Gud høyt ophøyet ham, og skenket ham et Navn, som er over alle Navne: at i det Navn Jesu skal hvert Knæ, deres i himmelen og paa Jorden og under Jorden bøye sig. Og hver Tunge betiende, at Jesus er en Herre til Gud Faders Ære.

446. Hvad er Christi fornedrelses Stand?

Det er den Stand, i hvilken hand efter sin menneskelige Natur, udtommede sig fra en fuld og bestandig Brug af de guddommelige Egenskaber, hvilke Manddommen vare meddeelte, og paatog sig en Tieners Skikkelse, til at kunde med sin Lydighed forjone Gud for os.

447. Hvad er Christi Ophøjelses Stand?

Det er den Stand, i hvilken Kristus efter sin menneskelige Natur, da Lidelsen var forbi, er ophøjet til en fuld og bestandig Brug af de guddommelige Egenskaber og Herligheder, for at giøre os deelagtige i den af ham os forhvervede Salighed.

448. Hvor mange Trin ere der i Christi dybe fornedrelse?

Den Apostoliske Troe opregner fem, nemlig: (1) Den fattige Fødsel. (2) Lidelsen. (3) Korsfæstelsen. (4) Døden. og (5) Begravelsen.

449. Hvorfor begyndte Kristus sit Levnet med den fattige Fødsel i Stalden?

Alt hand betimelig vilde vise, hand søgte ikke Verdens Riger og Herligheder, men kun at giøre os rige med sin Fattigdom. 2 Cor. 8, 9.

450. Hvori bestod Christi Lidelse?

Hans hele Liv fra Ungdom af blev ført i Armod, Foragt, Forfølgelse, Arbeid og Uro, men til sidst blev hand smertelig puint under Pontius Pilato, den Romerske

Romeriske Lands Herre, som lod ham hudstryge, torne-krone, bespotte og ilde medhandle.

451. Leed Christus allene udvortes paa Legemet?

Nej, hans allerstørste Lidelse var en Helvedes Siel-Ångest over vore Synder, hvis tunge Byrde udtrykte en blodig Sved, og kom ham til at sige: Min Siel er gandske bedrøvet indtil Døden. Matth. 26, 37.

452. Hvorfor leed Jesus saa meget ont?

For vore Synder, og til vor Salighed.

Esa. 53, 4. 5. Visseligen bar han vore Sygdomme, og tog vore Piner paa sig, han er saargiort for vore Overtrædelser, er knuset for vore Misgjerninger, Straffen ligger paa ham, at vi skulle nyde Fred, og vi have faaet Ragedom ved hans Saar.

453. Hvorledes forholdt Jesus sig i sin Lidelse?

Meget taalmodig, som et Lam, der ledes til Slagter-Bænken. Es. 53, 7.

454. Hvad er Christi Korsfæstelse?

En meget paaagtig, forsmædelig og forbandet Døds Straf, som brugtes til de allerstørste Misbædere.

Gal. 3, 13. Christus haver forløst os af Eovens Forbandelse, der han blev en Forbandelse for os, thi der er skrevet: Forbandet er hver den, som hænger paa et Træ.

455. Er Christus og sandelig død paa Korset?

Ja.

Luc. 23, 46. Jesus raabte med stor Røst, og sagde: Fader, jeg vil befale min Aand i dine Hænder! og som han det sagde, udgav han sin Aand.

456. Havde saadan Christi Død stor Kraft til vort Liv og Salighed at bef. vrede?

Ja, allerstørste Kraft, thi dermed var Døden som Syndsens Sold betalt af vor Midlere, og vi ved ham løsne.

Rom. 5, 10. Vi bleve forligte med Gud formiddelt hans Sønns Død, der vi vare fiender.

457. Hvad var Christi Begravelse?

Ikke nogen Fornødenhed, efterdi han en længe vilde

vilde være død, men et Vidnesbyrd om, at hand sandelig var død, saa og en trøstelig Erindring, at vore Synder ere begravede, vore Grave helligede, og deres Fælhed dem betagen.

458. Hvorledes skal man ansee Christi hele Liv og Lidselse i denne Fornedrigs Stand?

Deels og fornemmelig som en Forsoning for os, deels som et Helligheds og Laalmodigheds Exempel i Levnet og Lidelse.

1 Petr. 2, 21. Christus haver og lidt for os som efterlod os et Exempel, at I skal efterfølge hans Fodspor.

1 Joh. 2, 6. Joh. 13, 15. Matth. 10, 38. cap. 11, 29^a Luc. 9, 23.

459. Hvad fulgte efter Begravelsen som det sidste Trin i Christi Fornedrigs Stand?

Hans Ophøvelses Stand, hvortil henhøre atter fem Trin, nemlig: (1) Hans Redfart til Helvede. (2) Opstandelse. (3) Himmel-Fart. (4) Sæde hos Faderens højre Haand; og (5) Igentkomst til Dommen over Levende og Døde.

460. Hvad er Christi Redfart til Helvede?

At hand kørte for sin Opstandelse har begivet sig til de fordømtes Sted, triumpheret over Satans Magt, og prædiket for Aanderne.

1 Petr. 3, 18. 19. 20. Christus blev død-gjort efter Riset, men levende-gjort efter Aanden, i hvilken hand og gik bort, og prædikede for Aanderne i forvaring, som fordem ikke troede.

461. Hvad er Christi Opstandelse?

At hand paa tredie Dag efter sin Død har taget sit Liv igien, forklaret sit Begeme, og derudi ladet sig aabenbare tilsyne.

Ap. G. 2, 24. Gud opvakte Jesum, efterat hand havde løst Dødsens Smærter, eftersom det var umueligt, at hand kunde holdes af den.

462. Hvad Nytte har vi af Christi Opstandelse?

Allestørste Nytte

1) Til

1) Til vor Troes Stadfæstelse om en fuldkommen Betaling for vore Synder, da vor Midlere er sluppen af Dødsens Fængsel.

Rom. 4, 25. Hvilken er hengiven for vore Synder, og opreyst for vor Retfærdiggjørelse.

2) Til vor aandelige Opstandelse og hellige Wandring i et nyt Levnet, og endelig til vore Legemers Opstandelse i Salighed.

Rom. 6, 4. 5. Ligesom Christus er opreyst fra Døde ved Faderens Herlighed, saa skal og vi vandre udi et nyt Levnet. Thi dersom vi ere blevene plankede med ham efter hans Døds Lignelse, da skal vi og være efter opstandelsens Lignelse.

463. Blev Christus steds paa Jorden efter sin Opstandelse?

Nej, da hand i fyrretive Dage havde omgaaet her med sine Disciple i adskillige Aabenbarelses, og talet med dem om det, som hørde Guds Rige til, forlod hand Verden med sin synlige Nærværelse, og soer op over alle skabte Himle til Guds Herligheds Himmel og hans Majestætes høyre Haand.

Ap. G. 1, 9. Og der hand dette havde sagt, blev hand optagen, som de saae derpaa, og en Sky tog ham bort fra deres Øyne.

Ebr. 9, 24.

[464. Hvad Nytte har vi af Jesu Himmel-Fart?

1) En Trøst, at Jesus er gaaen hen at berede os Sted i sin Faders himmelske Huus, og der vil hente os til sig.

Joh. 14, 2. I min Faders Huus ere mange Værelser: Jeg gaaer hen at berede eder Sted?

2) En Formaning til at være himmelsk-sindet, ja have Lust til at fare herfra, og være med Christo.

Col. 3, 1. Ere I nu opstandne med Christo, da søger de Ting, som ere oven til, der som Christus er, sittende hos Guds høyre Haand.

465. Hvad

465. Hvad betyder Christi Sæde hos Faderens høyre Haand?

At Christus efter sin menneskelige Natur med fuldkommen og uafsladelig Herredomme hersker og regierer over alle Ting.

Eph. 1, 20, 21. Gud har opreyst Christum fra døde, og satte ham hos sin høyre Haand i Himmelen langt over alle Fyrstendomme og Valde og Magt og Herredomme.

466. Hvad Nytte har vi af Christi Sæde hos Guds høyre Haand?

Vi veed der af til vor Trost, at hand paa sin Gudsdoms Throne styrer sin Kirke, tæmmer sine Fiender, beder for os, sender os sin Hellig Aand, og saaledes i sin Ophøvelses Stand søger at giøre os deelagtige i det, som hand i sin Fornedrelses Stand har forhvervet os. Hvor imod vores Pligt er, at ære, adlyde og tilbede et saa høyt opløftet Hoved.

Ps. 110, 1. Herren sagde til min Herre; sid hos min høyre Haand, indtil jeg legger dine Fiender til dine Fødders Skammel. Rom. 8, 34.

467. Er Christus da ikke mere tilstede her paa Jorden?

Jo, paa en kraftig, skönt u-synlig Maade.

Matth. 28 20. See, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

468. Naar vil hand anden gang komme synlig igien til Verden?

Paa den yderste Dag, hvilken allene er Gud bekendt.

Alb. G. I, II. Denne Jesus, som er optagen fra eder til Himmelen, skal komme igien, ligejaa som I have seet ham fare til Himmelen.

Euc. 21, 27. Da skal de see Menneskens Søn komme i Sky n med Kraft og megen Herlighed.

469. Hvorledes skal det gaae til paa Domme-Dag?

Alle Mennesker, som enten da leve, eller tilforn ere døde, og igien opvakte, skal stilles for Christi Domstol.

Stoel, og deres Tanker, Ord og Gierninger dommes efter Guds Ord. Djevlene skal da og dommes.

Ap. G. 17, 31. **Hand haver sat en Dag, paa hvilken hand vil domme Jorderige med Retfærdighed ved en Mand, hvilken hand haver beskikket til det.**

1 Cor. 4, 5. **Dommer ikke noget for Tiden, indtil HErren kommer, som og skal føre til Lyset det, som er skjult i mørket, og aabenbare Gierternes Raad, og da skal hver vederfares Lov af Gud.**

2 Cor. 5, 10. **Os bør alle at aabenbares for Christi Dom=Stoel, at enhver kand faae det, som skeet er ved Legemet, efter det, som hand haver gjort, enten ont eller got.**

2 Thess. 1, 6. 7. 8. **Det er retfærdigt hos Gud at betale dem Trængsel, som trænge eder, men at give eder, som trænges, Ro med os i den HErres Jesu Aabenbarelse af Himmelen med sin Magtes Engle, med Jlds=Lue, at give Hævn over dem, som ikke kiende Gud, og over dem, som ikke ere vor HErres Jesu Christi Evangelio lydige.**

1 Cor. 6, 2. 3. **Vide I ikke, at de hellige skal domme Verden? Vide I ikke, at vi skal domme Englene?**

Joh. 12, 48. **Det Ord, som jeg haver talet, det skal domme ham paa den yderste Dag.**

470. **Er det nu nok, at du veed alle disse Ting om Christo, og holder dem for sande?**

Nej, ikke uden den Hellig Aand ved en levende Troe forklarer Christum i mit Hierte, og saaledes helliggjør mig i Sandheden.

Den tredie Artikel.

Om Helliggiørelsen.

Jeg troer paa den Hellig Aand, een hellig, almindelig, christelig Kirke at være, som er hellige Menniskers Samfund, Syndernes Forladelse, Legemets Opstandelse, og efter Døden det evige Liv. Amen.

Det er:

Jeg troer, at jeg ikke af min Styrke eller Fornuft kand

land troe paa Christum, eller komme til Christum min Herre, men det er den Hellig Aands Gierning, som haver kaldet mig ved Evangelium, som haver oplyst mig med sine Gaver, som haver helliggjort mig i den sande Troe og opholdet: Ligerviis som hand ogsaa alle andre, som ere i Menigheden, kalder, forsamler, oplyser, helliggjor, og udi den sande og eneste Troe til Christum opholder. Fremdeles skienker hand mig, og alle dem, som troe i samme Menighed, dagligen en fuld Syndernes Forladelse, og paa den yderste Dag skal hand opvække mig med alle andre af Døde, og sette mig med alle andre, som troe, til det evige Liv. Det er altsammen baade vist og sandt i alle Maader.

471. Troer du paa den hellige, almindelige, christelige Kirke?

Men, men jeg troer, at der er en hellig, almindelig, christelig Kirke til.

472. Troer du da paa den Hellig Aand?

Ja, jeg troer paa ham, ligesom paa Faderen og Sønnen, med hvilke hand er eet guddommeligt Væsen.

473. Bevist mig, at den Hellig Aand er en guddommelig Person!

Det bevises en allene af de guddommelige Egenskaber og Gierninger, som ham ofte i Skriften tillegges, men ogsaa af det udtrykkelige Guddoms Navn.

Ap. G. 5, 3. 4. Anania, hvorfor haver Satan fyldt dit Hierte, at du skulde lyve imod den Hellig Aand? du haver ikke løyet for Menneskene, men for Gud.

1 Cor. 3, 16. Vide I ikke, at I ere Guds Tempel, og Guds Aand boer i eder? 1 Joh. 5, 7.

474. Hvorfor kaldes hand en Aand?

Fordi hand paa en guddommelig Maade som Guds Mundes Aande (Psal. 33, 6.) udgaaer af Evighed fra Faderen og Sønnen.

Joh.

Joh. 15, 26. Naar den Salsmand kommer, hvilken jeg skal sende eder fra Faderen, den Sandheds Aand, som udgaaer fra Faderen, han skal vidne om mig.

475. Hvorfor kaldes han en Hellig Aand?

En allene, fordi han selv er hellig i sit Væsen, men ogsaa, fordi han virker Helliggiørelsens Gierning i Menneskene.

476. Hvilke ere den Hellig Aands fornemteste Virkninger?

At kalde, oplyse, helliggiøre og opholde.

477. Ligger der og Magt paa, at Kiende disse den Hellig Aands Virkninger i Sielen?

Ja, thi derefter maae enhver prøve sig selv, om han er en ret Lem af Guds Kirke.

478. Hvad er da Guds Kald?

At han ved sit Ord rører Menneskenes Hjerter, ved Evangelium i Særdeleshed aabenbarer dem sin Naade, tilbyder den alvorlig, og giver med det samme Kraft til at antage den.

2 Tim. 1, 9. Gud gjorde os salige, og kaldte os med et helligt Kald, ikke efter vore Gierninger, men efter sit eget Forsæt og Naade.

479. Hvad for andre Hielpemidler bruger Gud for at opvække og kalde Menneskene til at søge Salighed?

Her til bruger han snart Lidelser, snart Belgieringer, snart andres Exempler, og saadant mere, som kan føre Mennesket til Estertanke.

480. Antage ogsaa alle Mennesker saadant Guds Kald?

Nej, mange imodstaae den Hellig Aands foreskommende og tilberedende Naade, hvorfor de ey heller nyde den iboende Naade.

481. Men kan et Menneske vel imodstaae Guds Kald?

Ja.

Ap. Giern. 7, 51. Imodstaae altid den Hellig Aand.
Esa.

Esa. 65, 2. Jeg udbredde mine Hænder den gandske Dag til et gjensidigt Folk.

482. Hvem antager da Guds Kald?

De, som annamme Ordet i et villigt Herte, og bære Frugt i Taalmodighed, det er, de som omvende sig, og troe Evangelium, hvilket er en Guds Kraft til Saliggjærelse, men ikkun hos dem, som troe. Rom. 1, 16.

483. Naar man nu ikke imødstaaer Evangelii Kald, men giver det Rum hos sig, hvad virker det da i Hjerter?

Oplysning, det er en levende Kundskab og kraftig Overbeviisning om de guddommelige Sandheder, i hvilke man da først faaer ret Indsigt og Smag. Joh. 7, 17.

484. Er da et ugudeligt Menneske ey oplyst, fordi han er flog og lærd i Skriften?

Nej, han er endnu et Mørkheds Barn, og tiener en Lysenes Fader.

1 Sam. 2, 12. Eli Sønner vare Belials Sønner, de kiendte ikke Hæren.

Jer. 2, 8. Præsterne sagde ikke: Hvor er Hæren? og de, som omgikkes med Loven, kiendte mig ikke, og Synderne gjorde Overtrædelser imod mig.

Joh. 8, 54. I sige, at han er eders Gud, og I have ikke kiendt ham.

1 Joh. 2, 3. 4. Og derpaa vide vi, at vi kiende ham, om vi holde hans Bud. Hvo som siger: jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans Bud, han er en Løgnere, og i ham er ikke Sandhed.

Eph. 5, 8. Thi I vare fordum Mørkhed, men nu et Lys i Hæren, omgaaes som Lysets Børn.

485. Stig mig den egentlige Forstiel paa menneskelig Lærdom og guddommelig Oplysning!

Hjælper ved menneskelig Forstaaelse og Glæde af Guds Ord, hvis Kraft da imødstaaes. Denne virkes ved samme Ord a, den Helligånd, som da faaer Sted og boer i Sielen. Hjælper er ikkun i Hjernen allene, og

en blot Historisk Kundskab, denne indtager Hiertet, og er samlet med en levende Forskarenhed. Hiin lader Mennesket blive i sin Dukkab, denne begynder, at borttage Billiens Gienstridighed.

486. Hvad forstaaes ved det Ord Helliggjørelse?

I en riitløsting Mening begriber det i sig disse tre uadskillelige Ting, Igienfødselen, Retfærdiggjørelsen og Gornyelsen. Ellers betegner det ofte allene den daglige Gornyelse.

487. Hvad er Igienfødselen eller den nye Fødsel?

Det samme som en levende Troes Meddelelse, eller Opvækkelse af den aandelige Død, Omvendelse og Oversættelse fra Mørket til Lyset, fra Satans Magt til Gud.

Eph. 2, 4. Gud levende-gjorde os med Christo, der vi vare døde i Synder.

488. Siig mig endnu tydeligere, hvad Igienfødselen er!

Den er ikke efter Nicodemi Tanke, at et Menneske skulde gaae i sin Moders Liv, naar haand er gammel, og fødes paa ny, men Igienfødselen er en aandelig og indvortes Guds Gierning i Menneskets Hierte, hvilket da fødes paa ny, naar deri, paa en os ubegribelig Maade, skabes en nye guddommelig Art og Bessaffenhed, i Forstanden et nyt Lys, i Villien en nye Længsel, Lyst og Kraft, og altsaa et ganske nyt Liv i den, som ellers var aandelig død, hvilket Skriften kalder et nyt Hierte, en nye Aand, et nyt Menneske, eller et nyt Creatur.

Ezech. 36, 26. Jeg vil give eder et nyt Hierte, og jeg vil give en nye Aand inden i eder, og jeg vil borttage det Steen-Hierte af eders Riød, og give eder et Riød-Hierte.

Joh. 3, 6. Hvad som fød er af Riødet, er Riød, og hvad som fød er af Aanden, er Aand.

489. Ved hvilke Midler virkes Igienfødselen?

Hos de smaa Børn ved Vand og Aand i Daabens Sacra-

Sacramente, men hos de gamle, som ved Sikkerhed eller Ondskabss Synd ere faldne fra Daabens Naade og Igiensføbelsens Stand, bekommes den paa nye ved Guds Ord den u-forkrænkelige Sæd. 1 Pet. 1, 23. 490. Er det gandske fornøden til Salighed, at være igiensfø?

Ja visselig.

Joh. 3, 3. Uden nogen bliver fød paa nye, kand hand ikke see Guds Rige.

Gal. 6, 15. I Christo Jesu formager hverken Omfærelse, eller Forbud noget, men et nyt Creatur,

2 Cor. 5, 17.

491. Hvor paa kand et Menniske fiende, om hand er igiensfø?

Det fiendes paa hans Hjertes alvorlige Forandring og de nye Naade-Gaver, som gjør ham til et fiendelig nyt og andet Menniske.

492. Hvad faaer da egentlig et Menniske ved Igiensføbelsen, som hand ikke før havde?

Hand faaer den sande levende Troe, som fatter Christum, og i ham en sønlig Lidkaarelsees Aand, med Ret til Guds Rige, samt Lyst og Kraft til at gjøre Guds Villie.

Joh. 1, 12. 13. Saa mange, som ham annammede, dem haver hand givet Magt, at worde Guds Børn, dem, som troe paa hans Navn, hvilke ikke ere fødte af Blod, en heler af Kjøds Villie, en heler af Mands Villie, men af Gud.

493. Hvad er den sande levende Troe, som stienkes ved Igiensføbelsen?

Troen er en bødserdig Siels Tilflugt til Guds Naade i Christi Fortieneste, hvilken begierlig antages, tilegnes og bygges paa med fortrolig Tillid.

494. Hvorledes beskriver Lutherus den sande Troe? Troen er en levende dristende Fortrosthing om Guds Naade; den er en Guds Gierning i os, som omstifter og nye føder os af Gud, bræber den gamle Adam, gjør

gør os til gandske andre Mennesker af Hjerter, Mod, Sind og alle Kræfter, og fører den Hellig Aand med sig. O! hvor er det en levende, kraftig, mægtig, og flittig Ting med Troen!

See Førtal. over Epistel. til de Rømere.

495. Hvor mange Stykker henhøre da egentlig til den sande Troe?

Trende, nemlig:

1) En levende Kundskab om Gud og hans Villie, som er aabenbaret i Ordet.

Joh. 17, 3. Dette er det evige Liv, at de kende dig den eneste sande Gud, og den du udsendte Jesum Christum.

Rom. 10, 14. Hvorledes skal de troe paa den, om hvilke de ikke have hørt.

2) En levende Bifald eller Samtykke og Overbeviisning om Sandheden, af det man veed af Guds Ord.

Joh. 3, 33. Den, som anstammer hans Vidnesbyrd, haver beseglet, at Gud er sandt.

Ebr. 11, 1. Troen er en Bestandighed paa de Ting, som haabes, en fast Overbeviisning om de Ting, som ikke sees.

3) En levende Tillegne af Guds Raade i Christo, samt Tillid og Fortrosthed paa den samme, enten den nu ytrer sig i sand brændende Længsel og hunger efter Christum, eller i større Forsikring om Raaden, og Hvil i Christo.

Matth. 5, 6. Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed, thi de skal mættes.

Rom. 8, 33. 34. Hvo vil klage paa Guds udvalte? Gud er den, som retfærdiggør. Hvo er den, som fordømmer? Christus er den, som er død, ja meget mere, og opreist, som og er udi Guds høyre Haand, som og træder frem for os.

496. Hvorfor kaldes denne Kundskab, Bifald og Tillegne en levende Troe?

Fordi disse Ting en allene ere virkede af Guds Ord

Ord, som er Liv og Aand, men ogsaa bevise sig levende og kraftige i Hiertet, hvilket den døde Troe ikke gjør.

497. Hvad er en død Troe?

Den døde Troe er en falsk Indbildning, som u-bodsfærdige Syndere gjøre sig selv om at faae Naade, endstjønt de ikke vil omvende sig, og søge Naaden i den rette Orden, men blive u-forandrede, da dog Troens Art er at forandre Mennesket.

Jak. 2, 26. Ligesom Egemet er dødt uden Aand, saa er og Troen død uden Gierninger.

498. Har da de u-bodsfærdige ingen sand Troe?

Nei slet ingen, om de end veed alt Guds Ord, holde det for sandt, og troste sig der ved, saa er dog deres Troe død, og deres Tilstand fordommelig, saa længe Troen bliver allene i Hovedet, og ey kommer i Hiertet, eller dræber den gamle Adam, og igjensøder dem til nye Mennesker.

499. Svorpaa kand jeg da fiende om min Troe er levende eller død?

Paa dens kraftige Virkning i Hiertet, som er Kierlighed til Gud og Næsten, Had imod Synden, og Seyer over Verden, Naade-Midlernes rette Brug, og saadant mere.

Jak. 2, 18. Viis mig din Troe af dine Gierninger.

Luc. 6, 43, Der er intet got Træ, som bær rodden frugt.

Ap. G. 15, 9. Gud rensede deres Hierter ved Troen.

1 Joh. 5, 4. Alt det, som er sød af Gud, overvinder Verden, og denne er den Seyer, som haver overvundet Verden, nemlig vor Troe. 1 Pet. 2, 2.

500. Er den sande Troe altid og hos alle lige stærk?

Nei, thi naar den anfægtes af Vantro, da er den undertiden meget soag som en skælvende og bævende Haand, der knap tør tage fat paa Guds Naade, eller tilegne sig den, men er dog udstrakt derefter i hiertelig Bængsel og Begierlighed.

Marc.

Marc. 9, 24. Jeg troer, Herre! hjælp min Vantro.
 501. Er Gud vel tilfreds med saadan svag Troe?
 Ja, naar den ikkun er sand, oprigtig i sin Svag-
 hed, som da best fand mærkes paa alvorligt Had
 mod Synden og Længsel efter mere Bestyrkelse, end
 skönt Troens Frimodighed da ikke soles.

Matth. 5, 3-6 Salige ere de fattige i Aanden, thi
 Himmeriges Rige er deres, ic.

I Joh. 3, 19.

502. Hvad Gavn har et mennisket af saadan Troe,
 som hand faaer ved Igienfødelsen?

Allerførste Gavn, thi Troen allene er det, som fat-
 ter Christum, og gjør Synderen retfærdig, det er,
 deelagtig i Christi Retfærdighed.

Som. 5, 1. Vi som ere retfærdiggjorte af Troen, ha-
 ve fred med Gud ved vor Herre Jesum Christum.

503. Hvad er da Retfærdiggjørelsen?

Den er Igienfødelsens allernærmeste Frugt, og
 bestaaer der udi, at den Tre-enige Gud af idel Naad-
 de, for sin Dom friklæder en sand bødferdig og tro-
 ende Synder, baade fra sin Synd og dens fortiente
 Straf, og derimod tilregner ham Christi Retfærdig-
 hed, ja anseer ham i Christo, ligesom hand aldrig hav-
 de syndet.

2 Cor. 5, 21. Den som ikke vidste af Synd, haver hand
 gjort til Synd for os, paa det vi skulle worde Guds Ret-
 færdighed i ham.

Rom. 3, 28. Saa slutte vi nu fornufteligen, at Menni-
 sket bliver retfærdiggjort ved Troen uden Lovens Giern-
 inger.

Gal. 2, 16. Efterdi vi vide, at et Menniske bliver ikke
 retfærdiggjort af Lovens Gierninger, men ved Jesu
 Christi Troe, saa troede og vi paa Jesum Christum, at vi
 skulde blive retfærdiggjorte af Christi Troe, og ikke af Lo-
 vens Gierninger, thi intet Menniske skal blive retfærdig-
 gjort af Lovens Gierninger.

Se mere Rom. 4, 2-8. Phil. 3, 8. 9. Eph. 2, 8-10.

E

504. Er

304. Er nu saadan en retfærdiggjort Siel i en ret salig og bedre tilstand end Tilforn?

Ja visselig, thi den er nu nær forenet med den Tre-enige Gud, der boer i Hjertet, som i sin Tempel, den er nu i Christo beriget med de aandelige Velsign: Her, de himmelske gode Ting, med Evangelii u-~~sk~~atterlige Herligheder, med Naadens og Salighedens rige Skat og Liggendefæ.

Ps 32. 1, 2. Saligt er det Menneske, som er befriet fra Overtrædelse, hvis Synd er skjult. Saligt er det Menneske, som Herren ikke tilregner Misgjerning, og i hvis Aand er ikke falskhed.

305. Hvilke ere da saadanne Evangelii Naade-
Gaver?

Det er Christi Retfærdighed, Syndernes Forlæbelse, den børnlige Udfræelse, Guds Faderlige Forsorg, Arve-Rettigheden, Fred med Gud, sønlig Tilid, Guds Kjærligheds søde Smag, Tilgang til Gud, og dristighed til at bede, Forsikring om Guds Naade, om Bøn hørelse og Hielp i al Nød, særdeles kraftig Beskiærmelse imod alle synlige og usynlige Fiender, Laalmodighed med vor Svaghed, og naadig Skaausel i vor gandske Levnet, det evige Livs Forsmag Glæde i den H. Aand, Styrelse, Råd, Drift og Kraft af samme Aand, Befrielse fra Syndens Straf og Herredomme, fra Guds Brede, Lovens Forbandelse, og Evang, fra Satans, Helvedes og Dødsens Magt, fra Verden og en ond Samvittighed, alle Tings endog de bitterste Lidelsers Udfald til de troendes beste; et levende Haab om Saligheden, hvor paa endelig følger den u-udsigelige evige Glæde, og Herlighed i Himmelen o. s. f.

Eph. 1, 3. Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som velsignede os med al aandelig Velsignelse i de himmelske gode Ting udi Christo.

Eph. 3, 8. Mig den allerringeste iblant alle hellige er denne Naade given for Hedningerne i Evangelio at prædike Christi u-randsagelige Rige-dom. Rom.

Rom. 10, 15. Hvor deylige ere deres Fodder, som forkynde Fred i Evangelio, de som forkynde de gode Ting i Evangelio!

506. Smager enhver retfærdiggjort altid og i lige Grad disse Saligheder?

Nej, helst i Bedrøvelser og Anfægtninger. En troende maae derfor søge ved Troens Tilværelse at tilægge sig dem med største Omhyggelighed, i Frygt og Glæde at bevare dem, og deraf faae Lyst og Kraft til at fare fort i den daglige Fornyelse eller Helliggjørelse, som følger paa Retfærdiggjørelsen.

Eph. 1, 16. 17. 18. 19. Jeg lader ikke af at takke for eder, i det jeg ihukommer eder i mine Bønner: At vor Herres Jesu Christi Gud, den Herligheds Fader, skal give eder Visdoms og Aabenbarelses Ånd udi hans Kiendelse; Som er eders Forstands oplyste Lyne, at I kunde kiende, hvilket det Naab er, som han kaldte eder til, og hvilken hans Årves herlige Righed er udi de hellige; Og hvilken er hans Magtes overvæltende Storhed imod os, vi som troe efter hans kraftige Styrelses Gierning. 2 Cor. 4, 3. 4.

507. Hvad er egentlig Fornyelsen?

Det gamle Menneskes idelige Afstørelse, eller Syndens Afleggelse, og det nye Menneskes Førelse, eller daglig Fremgang i det gode, saasom i Oplysning og Guds Kundskab, Troe, Haab, Kierlighed, Odmødighed, Sagtmodighed, Taalmodighed, Fornegtelse, Lyst til Bøn og Guds Ord, Kraft til at imodstaae Synden og jage efter Helliggjørelse o. s. f.

Eph. 4, 22. Aflegger det gamle Menneske efter den første Omgiængelse, som forderves efter Vildfarelsses Begjæringer. Men fornyes i eders Sindes Ånd, og opgør det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Retfærdighed og Sandheds Hellighed.

508. Hvorfor kaldes denne Fornyelse daglig?

Fordi den ikke som Retfærdiggjørelsen er strapfuldkommen, men maae ved daglig Øvelse fortsættes alle vore Livs Dage, da Guds Billede, Sind og Art

jo mere og mere kiendes hos hans igiensfødte Børn.
Phil. 3, 12. Ikke at jeg haver allerede grebet ham, eller er allerede fuldkommen, men jeg jager derefter, om jeg og kand gribe ham, eftersom jeg og er greben af Christo.

509. Hvilken er den Hellig Aands sidste Velgierning ved et menneske?

Det er opholdelsen, thi naar hand har helliget os ved Igienfødelsen, Retfærdiggjørelsen og fornyelsen, da opholder hand os ogsaa i alle Fristelser ved den sande Troe til enden, om vi ey modtvillig falde af.

Phil. 1, 6. Den, som haver begyndt en god Gierning i eder skal fuldkomme den indtil Jesu Christi Dag.

See mere i Pet. 1, 5. c. 10.

510. Hvorledes opholder den Hellig Aand de troende?

I det hand indvortes overbeviser eller straffer, lærer, leder og trøster deres Hjærter.

511. Hvad er den Hellig Aands Overbeviisnings- eller Straf-Embedet?

At hand gjør Samvittigheden om, og lader alle, end ogsaa de mindste Synder smertelig føles til Ydmygelse.

Joh. 16, 8. Naar Lælsmanden kommer, skal hand straffe Verden for Synd og for Retfærdighed og for Dom,

512. Hvad er den Hellig Aands Lære-Embedet?

At hand ved Guds Ord, jo mere og mere aabner og oplyser Menneskets Forstand, og bekræfter i Hjærket Sandheden imod al Vildfarelse.

1 Joh. 2, 20, 27. I have en Salvelse af den Hellige, og vide alle Ting ic.

513. Hvad er den Hellig Aands Ledsage-Embedet?

At hand ved sin hemmelige Tugt og Advarsel afholder Mennesket fra Synd, men opmuntrer, bevæger og skyder ham til det gode.

Rom. 8, 14. Hvilkesomhelst drives af Guds Aand, disse ere Guds Børn.

Gal. 5, 16. Omgaaes i Aanden, og I skal ikke fulkomme Kjødsens Begiering,

514. Hvad

§14. Hvad er den Hellig Aands Trøster-Embedede?

Alt hand, særdeles i Nødens og Fristelsens Tid, erindrer en sand Christen om Guds naadige Bistand, lader ham smage Evangelii trøstende Kraft, og opholder ham i Taalmodighed ved et levende Haab.

Rom. 15, 13. Haabets Gud fylde eder med al Glæde og Fred, i det I troe! at I kunde være oversflodige i Haabet udi den Hellig Aands Kraft.

Rom. 8, 16. Den samme Aand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn.

§15. Naar nu Guds Aand saaledes helliggør og opholder Menneskene, haad kaldes og ere de da?

Helgene eller hellige Mennesker.

Eph. 1, 1. De hellige, som ere i Epheso og troe i Christu Jesu.

Ps. 86, 2. Bevar min Siel, thi jeg er din Hellige.

§16. Hvor findes disse Helgene?

Udi den hellige, almindelige, christelige Kirke.

§17. Hvad forstaaes her ved Kirken?

Ikke et Huns bygt af Træ og Steen, men Kirken er hellige Menneskers Samsund, Sammenbindelse og Forening i Aanden.

§18. Hvor mange saadanne Kirker eller Samsund ere der til?

Ikke en, som er almindelig, det er en bunden til noget vist Sted, men adspred over den gandske Verden, hvor den er stridende, men skal i Himmelen blive triumpherende.

§19. Hvorfor kaldes Kirken christelig?

Fordi den bekliender sig til Christi Færdom, og haaber Christum selv allene til Hoved og Hjerre.

§20. Er det da altid en sand Christen Kirke, som bekliender Christi Navn, og beraaber sig paa ham?

Nej, ikke uden den derhos lærer Christi Ord udforsfattet, og bruger de hellige Sacramenter efter hans Indstiftelse, hvilket er Kirkens Kiende Tegn.

Joh. 8, 31, 32. Dersom I blive hos min Tale, ere I sandeligen mine Disciple, 2c.

521. Blive da alle de salige, som leve og døe i den sande Kirke?

Nej, ikke alle den synlige, men allene den u-synlige Kirkes Lemmer blive salige.

Matth. 22, 14. Mange ere kaldte men faa ere udvalte.

622. Jeg meente, Kirken var kun een eneste, hvorledes er der da forskiel paa den synlige og u-synlige?

Den er ifkun een, men i den ene udvortes og synlige Hob, ere tvende Slags adskillige Lemmer, nemlig Hyllere og sande Christne.

523. Hvilke ere Hyllere og allene udvortes Lemmer?

De som med blot Bekjendelse raabe: Herre! Herre! men gjøre ikke Faderens Villie, som er i Himmelen. Matth. 7, 21.

524. Hvilke ere sande Christne og Kirkens rette Lemmer?

De som i Troen gjøre Guds Villie, saa de blive ved Herren, og ere een Aand med ham. 1 Cor. 6, 17.

Rom. 8, 9. Dersom nogen ikke haver Christi Aand, den er ikke hans.

525. Kender man altid Kiende disse sidste fra de første?

Herren Kiender altid sine, men i Menneskenes Øjne er Forskielen en altid aabenbar, derfor kaldes Kirken usynlig, fordi dens Lemmer ere skjulte midt iblant den udvortes store hyllerske Hob.

526. Maa de sande Christne have Samfund med Hyllere?

Ikke udi deres Ondskab, thi Enset haver en Samfund med Mørket, eller Christus med Belial, men udi Røbsmandskab, Arbejde eller anden fornøden Omgang kand de en undslaae sig, thi ellers maatte de gaae ud af verden. 1 Cor. 5, 10.

527. Har de sande Christne da nogen nær Samfund imellem sig selv indbyrdes?

Jaa visselig, thi da de alle ere Lemmer paa eet Bege-

me,

me, Grene paa et Træ, og Børn fødte af een Faders
 Sæd, saa have de broderlig Fællesskab og Deelag-
 tighed i Sorg og Glæde, i aandelige Gaver og Bel-
 gierninger, i Bønner og Forbønner, ligesom i Troen
 og den evige Arvedeels Haab.

Eph. 4, 3-6. Bærer slittige til at holde Mandens Enig-
 hed i Fredens Baand. Et Legeme og een Mand, ligesom
 Jøgere kaldte i eet Haab i eders Kald. Een Herre, een
 Troe, een Daab, een Gud og alles Fader, som er over alle
 og ved alle og i eder alle.

See mere 1 Cor. 12, 26.

528. Kænd Guds Kirke gaae til Grunde?

Den ufrønlige og almindelige Kirke forgaaer en,
 men opholdes af sit Hoved Christo imod alle Helv-
 des Porte; Dog tilstedes Gud tit, at Tyranner og
 Riettere paa visse Steder ødelegge den.

529. Hvad er endnu tilovers i den tredje Artikkel?

Tre Ting, nemlig: Syndernes Forladelse, Rege-
 mets Opstandelse og det evige Liv.

530. Hvem forlader Synden?

Gud selv, som Synden begaaes imod.

Marc. 2, 7. Hvo fandt forlade Synder, uden een, som
 er Gud?

531. Hvad er det at forlade Synden?

Det er, at udrette og borttage al Syndens Skyld
 og Straf, saa Synderen regnes for retfærdig, lige-
 som han ikke havde syndet.

2. Cor. 12, 13. Herren har borttaget din Synd, du
 skal ikke døe.

532. Vil Gud vel saaledes forlade Synden?

Ja, saa ofte som nogen omvender sig, og træder E-
 vangelio, vil Gud forlade ham Synden af ibel Naad-
 de, for Christi Skyld, hvilken med sit Blod paa Kor-
 set har forsonet al Verdens Synder.

Eph. 1, 7. I hvilken vi have forløsning formiddelt
 hans Blod, som er Syndernes Forladelse.

533. Hvilke Mennsker vil Gud forlade Synden?

Alle i Sandhed bødserdige og troende Siele, men ikke de u-bødserdige og vantro.

Ap. G. 2, 38. Omvender eder, og hver af eder lade sig bøde i Jesu Christi Navn til Syndernes Forladelse.

Ezech. 18, 21. 22.

534. Hvilke eller hvor mange Synder vil Gud forlade?

Alle Synder, de fleste med de mindste, naar Synderen ifkun omvender sig af Hiertet.

1 Joh. 1, 7. Dersom vi omgaaes i Lysen, ligesom han er i Lysen, da have vi Samfund med hverandre, og Jesu Christi hans Sønns Blod renser os af al Synd.

Es. 1, 18. Rom. 5, 20.

535. Ved hvilket Middel meddeler Gud Menniskene deres Synders Forladelse?

Ved sit hellige Evangelium, hvilket han har givet sine Tienere Magt og Myndighed i sit Sted her paa Jorden at forkynde for alle bødserdige til Syndernes Forladelse.

Luc. 24, 47. At prædikes i hans Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk.

536. Hvilket er paa Menniskets Side det Middel, hvorved vi erlange Syndernes Forladelse?

Intet andet end Troen, som antager den Hære Jesum, og i ham Retfærdighed af idel naade.

Ap. G. 13, 38. 39. Ved denne kundgøres eder Syndernes Forladelse, og af alle de Synder, af hvilke I kand ikke være retfærdiggjorte ved Mose Lov, retfærdiggjøres for med os ham, hver som troer. See Gal. 2, 16.

537. Tæner saadan Lærdom om Syndernes Forladelse ikke til Giffelighed?

Mange misbruge den vel dertil, og falde i desto større Fordømmelse, men Guds Bøn opmuntres ved Naaden til kjerlig Taknemmelighed og mere Guds frygt.

Psal. 130, 4. Hørs dig er Forladelse, paa det du maae frygtes.

538. Hvad er Legemets eller Rispets Opstandelse, som den tredje Artikel fremdeles handler om?

At alle de afdødes Legemer, paa den yderste Dag, skal, ved Guds Kraft, forenes igien med Sielen, som forðum boede der udi, og opreyses, somme til evig Glæde, andre til evig Pine.

Joh. 5, 28. 29. Den Time kommer, paa hvilken alle de, som ere i Graverne, skal høre hans Røst. Og de skal gaae ud, som have gjort got, til Livsens Opstandelse, men de som have gjort ont, til Dommens Opstandelse.

See mere Joh. 6, 40. Dan. 12, 2.

539. Kand dette vel see?

Ja, thi hos Gud, som har skabt Jorden af intet, og det første Menneske af Jord, er ingen Ting umuelig. Luc. 1, 37.

540. Er det fornødent, at troe dødes Opstandelse?

Ja for Guds belønnende og straffende Retfærdigheds Skyld, thi der til hensigter de træendes Haab og de u-gudeliges Forstræffelse.

1 Cor. 15, 13. 14. Der som dødes Opstandelse ikke er, er ikke heller Christus opstanden. Men er Christus ikke opstanden er for Prædiken jo forgierves, saa er og eders Troe forgierves.

2 Thess. 1, 6. 8. 2 Cor. 5, 10.

541. Skal Legemerne i Opstandelsen have samme Egenstaber som nu?

Nej, de skal da have aandelige Egenstaber, og være u-dødelige, u-forkrænkkelige, og bequemme, enten til Himmelenes Glæde, eller Helvedes Pine evigt at imodtage.

1 Cor. 15, 42. 43. 44. Der saaes et naturligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme.

Item v. 53.

542. Hvor komme da de opstandne Legemer med Sielen hen?

Efter at Dommen er holden, gaae de fordømte i Helvedes evige Ild, Qual og Pine, men de udvalte

i det evige, himmelske og salige Liv. See Matth. 25, 34. 41. 46.

543. Hvad er det evige Liv?

En fuldkommen Samfund med Gud, da de salige, paa Siel og Legeme aldeles befriede fra Synden og alt ont, nyde en u-enderlig og u-beskrivelig Fryd, Fred, Glæde og Herlighed, og med alle udvalgte Engle u-afladeligen love Gud. Psal. 17, 15. 1 Cor. 13, 12. 1 Thess. 4, 17. Rom. 2, 6. 7.

544. Hvad er den evige Død?

En Rammelig og angestfuld Udelukkelse fra Guds Salighed, men i dens Sted en bidende og brændende Jlds og Orms Pine for Legeme og Siel.

Matth. 25, 41. Gaaer bort fra mig, I forbandede, i den evige Jld, som er beredt Dievelen og hans Engle.

See mere Riisd. 5, 2. Rom. 2, 8. 9. 2 Pet. 2, 4. Ab. 20, 10.

545. Hvem kommer i Selvedes evige Død og Pine? Alle de, som have levet i forsættlige Synder, og ere hendøde i U-bodsfærdighed, Vantro, Sikkerhed, og falsk Indbildning om Guds Naade, hvilke kaldes evig forskudte af Gud.

546. Hvad er denne forskydelse?

Alt den al-vidende Gud, ikke af et absolut Naad, men for Menneskes egen modtvillige Gienstridigheds Skyld, har besluttet at forskyde og fordømme alle dem som hand af Evighed har seet, at ville bestandig forskyde hans Naade, og blive i deres U-bodsfærdighed og Vantro.

Joh. 3, 18. Hvo som troer paa ham, dømmes ikke, men hvo som ikke troer, er allerede dømt, thi hand haver ikke troet paa Guds eenbarne Sønns Naad.

547. Hvem bliver deelagtig i det evige Livs Glæde og Salighed?

Alle de, som sandelig have troet paa Christum, levet christelig, og ere blevene bestandige der i til Enden, hvilke kaldes udvalgte.

548. Hvad

548. Hvad er Udvalgelsen?

Alt Gud har bestikket alle dem til det evige Liv, som han af Evighed har seet at ville antage den til barmhjertige Naade, troe paa Christum, og i denne Troe blive bestandige til Enden.

Rom. 8, 28-30. Men vi vide, at alle Ting tiene dem til gode, som elske Gud, de, som ere kaldte efter forsaet. Thi hvilke hand havde tiendt tilfoern, dem haver hand og bestikket tilfoern, at vare hans Sønns Billede ligedannede, paa det hand skal vare den første-fødde iblant mange Brødre. Men hvilke hand haver bestikket tilfoern, disse haver hand og kaldet, og hvilke hand haver kaldet, disse haver hand og retfærdiggjort, men de hand haver retfærdiggjort, disse haver hand og gjort herlige.

Den tredie Part,

Hvorledes en Huus-Fader og Huus-Moder eensfoldigen skal undervise sit Huus-Folk

Om Bønnen.

H. Errens Bøn.

Fader vor, du som er i Himlene, Helliget worde dit Navn, tilkomme dit Rige, skee din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden, giv os i Dag vort daglige Brød, og forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldener, leed os ikke i di Fristelse, men frels os fra det onde, thi Riget er dit, Magten og Eren i Evighed, Amen.

549. Hvad skal en troende Christens idelige Øvelse være?

Alt omgaaes med Gud ved Bøn og hellige Betragtninger, ligesom man omgaaes og taler fortrolig med sin Ven. Ps. 19, 15. Eph. 6, 18.

550. Hvad er det at bede?

Det er at tale eensfoldig med Gud i sit Hierte, udøse sin Begiering for ham, lade ham sin aandelige og legem-

legemlige Trang, og af Sielens inderste Grund med alvorlig Længsel søge noget. 1 Tim. 2, 13.

551. Hvem bør saaledes at bede?

Alle Mennesker, endogsaa de smaa Børn, Ps. 8, 3. Da det ikke allene er en Pligt befalet i det andet Bud, og ellers ofte, at vi bør bede, men det er og en Naade og Belgierning, at vi ringe og urene maae og tør bede. Luc. 11, 13. Cap. 18, 18. Psal. 50, 15.

552. Men fand alle Mennesker bede paa en Gud behagelig Naade?

Nej, ikke de u-bødsfærdige, hvis Bøn er Gud en Bederskyggelighed, men de, som enten ere omvendte, eller paa Omvendelsens Vey.

Joh. 9, 31. Vi vide, at Gud hører ikke Syndere, men dersom nogen er gudsfrygtig, og gjør hans Villie, den hører han.

See mere Psal. 50, 15. 16. 17. Psal. 66, 18. Psal. 145, 18. 19. Ordsp. 28, 9. Es. 1, 15. o. s. v.

553. Hvem skal man bede til?

Allene til den Tre-enige Gud, som ene fand høre og gjøre vor Begiering.

554. Hvor paa skal man grunde sin Bøn?

Paa Jesu Fortieneste, og Forbøn hos Faderen.

Joh. 16, 23. Sandelig, sandelig jeg siger eder, at hvad som helst I bede Faderen om i mit Navn, det skal han give eder.

555. Hvorledes skal man berede sig til Bønnen?

Man skal hiertelig Bødsfærdighed fatte Forsæt opstaaende at ville tiene Gud, og alvorlig stride imod al Synd, afdrage sit Hierte fra verdslige Ting, b. tænke sin store Trang, forestille sig Guds hellige og naadige Nærværelse og saavende, med Suf og Bønnens Aand, al sin Siels Attraa til Gud, som Gudheds rigge Kilde.

556. Hvorledes skal vor Bøn eller Samtale med Gud være bestaen?

Den skal ske med en sønlig Tillid, med Andagt, og Erba-

Erbedighed og et forsonligt Hierte. Der af maae og flyde Dymghed og Erbedighed i Legemets Skikkelse og Geberder for den Majestætiske Gud, efter Guds egen Søn, og de helliges Exempler.

Ps. 95, 5. Kommer, lader os tilbede, og lader os bøye Knæ for Herrens Ansigt, som os gjorde.

1 Tim. 2, 8. Saa vil jeg, at Mændene skal bede i hver Sted, oploftendes hellige Sænder uden Vrede og Trivl.

Joh. 4, 23. 24. Matth. 26, 39. Eph. 3, 14.

557. Naar og hvor skal man bede?

Altid og allevegne, dog helst udi Cenrum.

Luc. 18, 1. Hans sagde en lignelse til dem der tit, at man bør altid bede, og ikke blive trætte.

Matth. 6, 6. Naar du beder, gik ind i dit Kammer, og luk din Dør, og beed til din Fader, som er i Løndom, og din Fader, som seer i Løndom, skal betale dig aabenbare.

558. Skal man allene bede af Bønne-Bøger?

Ogsaa af Hiertet, og med egne Ord.

559. Kan Børn og eenfoldige Folk vel udtrykke deres Hiertes Tanker med egne Ord?

Ja, thi med Gud kan man tale ligesaa, ja mere eenfoldig end som med Menneskene, og der til giver han sine Børn Raadens og Bønnens Mand. Sach. 12, 10. Rom. 8, 15. 26.

560. Hvor mange Slags er da Bønnen?

Tvende Slags. Den indvortes, naar Hiertet taler allene i Suk, Længsel og stille Oploftelse til Gud, hvilket kaldes den stedsevarende Bøn, som kan og bør have Sted under Arbeide og Ferretninger. Den udvortes, naar Munden taler af Hiertets Overflodighed, og paa visse Tider fremfører sine Tanker og Begjæringer i Ord.

Ps. 19, 15. Lad min Munds Tale behage dig, og mit Hiertes Tanke for dig: Herre, min Klippe, og min Gienløser.

Ps. 55, 17. 18. Jeg vil raabe til Gud, og Herren skal frelse

Ikke mig. Jeg vil tale og hyle Aften og Morgen og Middag, saa skal han høre min Røst.

Dan. 6, 11. Daniel knælede tre gange hver Dag paa sine Knæ, og bad og bekiendte for Gud.

Ps 119, 164. Psal. 38, 10. Es. 29, 13. 14.

561. Skal vi allene bede for os selv?

Nej, for alle, om det end var vore Fiender, særdeles skal vi bede for Ørigheden, for Lærerne, saa og for vore aandelige Brødre og Søstre.

Jak. 5, 16. Bed for hverandre, at I kand læges.

Matth. 5, 44. Bed for dem, som overfalde eder og forfølge eder.

562. Hvorom skal vi bede?

Om alle om legemlige Gaver, saasom Næring, Fred, Sundhed, hvor ved skal sættes denne Villkor: Herre, om du vil! men fornemmelig om aandelige Gaver, saasom Syndernes Forladelse, Troens Bestyrkelse, et reent Herte, en god Beredelse til Døden og den evige Salighed. Dog de aandelige Gaver, som ere ikke aldeles fornødne til Salighed, saasom en højere Grad i aandelig Bedrovelse, Følelse af Troens Grimodighed, stor aandelig Glæde o. s. f. bør uden Villkor ikke bedes. Matth. 6, 9. Luc. 11, 1. 16.

563. Hvilken er den allerfuldkomneste og bedste Bøn?

Det hellige Fader Vor, som Jesus selv har lært sine Disciple og os alle at bede. Matth. 6, 9. 13. Luc. 11, 2. 4.

564. Hvorledes afdeles denne Herrens Bøn?

Udi indgangen, de syv Bønner og Beslutningen.

565. Hvad er Indgangen?

Den fortrolige Tiltale: Fader vor, du som er i Himlene.

566. Hvorfor tiltales Gud i Bønnen som en Fader?

Gud indbyder os kjerligen med denne liden Fortælle, at vi skulle sandeligen troe, at han er vor rette Fader, og vi hans rette Børn, paa det vi desto fligere med

med fuld Tillid bede skulle, ligesom vi see Børn at bede noget med vis Tillid af deres Forældre.

567. Kænd da u-bodsfærdige ogsaa have den Tillid, at kalde Gud deres Fader i Himmelen?

Hand er vel alles Fader efter Skabelsen, Opholdelsen, og sin tierlige Villie til at omvende og frelse dem, men dog kænd de u-bodsfærdige ikke kalde ham Fader, saa længe de ikke igiensfodes, og faae en sonlig Aand, thi ellers er deres rette Fader i Helvede.

Joh. 8, 44. I ere af en Fader Dievelen, og vil gjøre eders Faders Begieringer.

568. Hvem kænd da kalde Gud sin Fader?

De igiensfødte og sande, entfæstet svage Guds Børn.

Gal. 4, 6. Efterdi I ere Børn, haver Gud udsendt sin Sønns Aand i eders Hjerter som raaber: Abba Fader.

569. Hvorfor siges vor, og ikke min Fader?

Fordi enhver Christen skal bede i Aandens og Naadens Samfund med andre og for andre saa vel som for sig selv.

570. Hvorfor kalde vi Gud en Fader, som er i Himmelen?

For at opløste Hiertet, og desto mere opvække en ærbødigt Tillid til den Allerhøjeste, som seer og formaaler alle Ting.

Matth. 6, 32. Eders himmelske Fader veed, at I have alle disse Ting behov.

571. Hvor mange Bønner indeholdes i Fader Vor?

Syv, af hvilke de fire første sigte til det gode, vi begiere, men de tre sidste til det onde, vi ønske at undgaae.

Den første Bøn.

Helliget worde dit Navn.

Det er:

Guds Navn er vel ved sig selv aldeles helligt, men vi bede her, at det hos os maatte ogsaa helliges: Hvilket da

da skeer: Naar Guds Ord læres purret og reent, og vi, som det sommer sig Guds Børn, lade det udtrykkeligen tilsyne i vort Levnet; hvilket at maas skee, giv du os, o Fader i Himmelen! De som ikke lære andre Guds Ord, og ey leve efter det foreskrevne Guds Ord, de vanhellige Guds Navn iblant os: hvilket ikke at skulle skee, forhindre du, o himmelske Fader!

572. Hvad betyder Guds Navn?

Hans Egenskaber, Ord, Sacramenter, og alt det, ham i Særdeleshed tilhører. (See mere ved det andet Bud.)

573. Bliver dette Guds Navn helligere, fordi vi bede der om?

Guds Navn er vel ved sig selv aldeles helligt, men vi bede her, at det hos os maatte ogsaa helliges.

574. Hvorledes bliver Guds Navn helliget?

Naar Guds Ord læres purret.

Matth. 5, 16. Fader saa eders lys skinne for Menneffene, at de see eders gode Gjerninger, og prise eders Fader, som er i Himlene.

575. Hvorledes bliver Guds Navn vanhelliget?

Ved vrang Lærdom og u-gudeligt eller hykkelsk Levnet; thi de som ikke lære andre Guds Ord, og ey leve efter dem.

Rom. 2, 23. Du som troser dig af Loven, vanhæver du Gud formedelt Lovens Overtrædelse?

See Ezech. 36, 22, 23.

576. Kald en u-bodfærdig Synder vel bede denne første Bøn?

Nej, ikke af et sandt Herte, thi han er selv den, som bestæmmer og vanhæver dette hellige Navn.

Den anden Bøn.

Tilkomme dit Rige.

Det er:

Guds Rige kommer vel ved sig selv, end dog ingen af os bede derom: Men vi bede her, at det maas komme

Komme til os ; hvilket da steer : naar vor himmelske Fader giver os sin Hellig Aand , hvilken der gjør det ved sin Raade, at vi haade troe Guds Ord, og leve et helligt og gudeligt Levnet her og i det tilkommende Liv.

577. Hvor mange Slags er Guds Rige eller Regimente ?

Tre Slags, nemlig

1) Naturens Rige, hvor i hand ved sin Almagt styrer alle skabte Ting efter sin Villie.

2) Raadens Rige, det er Kirken, eller de helliges Samfund, hvor hand ved sin Hellig Aand i Ordet og Sacramenterne regierer sine troende Børn.

3) Vrens eller Herlighedens himmelske Rige , i hvilket de, der høre Christo til, evindeligt skule herske med ham i fuldkommen Glæde og Salighed.

578. Hvilket af disse Riger bede vi om i den anden Bøn ?

Om Raadens og Herlighedens Rige.

379. Hvorledes kommer Guds Rige til os ?

Naar vor himmelske Fader giver os sin Hellig Aand, hvilken re.

580. Rand en u-bødsfærdig Synder vel bede den anden Bøn ?

Nej, ikke af et sandt Hierte, thi hand er hange for den Hellig Aands Regimente, sløder Guds Rige fra sig, og lever med Forsæt i Satans Rige.

581. Har Satan da ogsaa et Rige ?

Ja , denne Verdens Gud og Tyrste er mægtig i Bantroens Børn , og under hans Regimente staae alle u-igtiensfædte, saa længe indtil de ombendes.

Col. 1, 13. Hand friede os fra Mørkets Magt, og overførte os i sin elskelige Søns Rige,

382. Svorpaa kiendes da de, der staae i Dievelens Rige ?

Derpaa at de tiene Synden, og gjøre Dievelens som deres Herres Villie.

I Joh.

I Joh. 3, 8. Hvo som gjør Synd, hand er af Die-
velen.

Den tredie Bøn.

Gfæe din Villie som i Himmelen, faa og
paa Jorden.

Det er:

Guds gode Villie ffeer i himmelen, enddog vi al-
drig bede; men vi bede her, at den maae ogfaa ffeer
hos os paa Jorden: hvilket da ffeer: naar Gud for-
hindrer alle vore onde Raad, alle vore u-gudelige Jo-
drætter, med hvilke vi forhindres, at vi ikke hellige
Guds Navn; Item, at hans Rige ikke kommer til
os; og det er Dievelens, Verdens og vort Riøds Vil-
lie. Der imod er det Guds gode og barmhiertige
Villie, at hand fand styrke og opholde os i Ordet og i
Troen, indtil vi døe.

583. Hvad er Guds Villie?

Guds Villie er vores Helliggiørelse ved Troe og
Kierlighed efter Loven og Evangelium.

I Joh. 3, 23. Det er hans Bud, at vi ffaat troe paa hans
Søns Jesu Chrifsti Navn, og elffe hverandre, som hand
gav os et Bud.

I Theff. 4, 3. Det er Guds Villie, eders Helliggiø-
relse.

584. Gfæer denne Guds Villie altid og hos alle?

Nej, thi hvor Guds Rige ikke kommer hen, der
ffeer en heller hans, men Dievelens, Verdens og
Riødets Villie.

585. Hvorledes ffeer da denne Guds Villie?

Naar Gud forhindrer alle vore onde Raad og alle icke.

586. Gjør da Menniffets Villie intet got, om den
maa raade fig selv?

Nej, thi vort Riøds Sands er Fiendfkap imod
Gud, hverken fiende vi vort fande Gavn, en heller har
vi Eyft, at foge det, uden Gud oplyfer vor Forftand,

og bøyer vor Villie til at underkaste sig hans Villie, som er allene viis, god og fuldkommen.

587. Kand Guds Villie stee paa Jorden af Menneskene, ligesom den stee i Himmelen af Englene?

Ja, skönt ikke i ligesaadan Fuldkommenhed, dog med saadan hiertelig Oprigtighed, med Glæde og Alvorlighed.

588. Er det nok, at vi i Lydighed gjøre Guds Villie?

Nej, vi bør ogsaa lide Guds Villie taalmødig, og overgive os i hans Haand, ligesom den syge i sin Læges. 1 Sam. 3, 18. Eli sagde: Hand er Herren, hand gjøre, hvad som got er for hans syne.

589. Kand Verdens Børn med et sandt Hjerte bede den tredje Bøn?

Nej, thi de stride forsættlig imod Guds Villie, og vil, at den skal rette sig efter deres daarlige Villie, og syndige Eget Sind.

Den fjerde Bøn.

Giv os i Dag vort daglige Brød.

Det er:

Gud giver vel endogsaa de onde Mennesker det daglige Brød, enddog de ikke bede. Men vi bede her, at hand vil give os den Forstand, at vi maae visseligen finde, at det Brød, som vi fødes med, gives os af Gud, og at vi maae være Gud taknemmelige for saa stor en Velgierning. Fremdeles ved det, at der næres dagligt Brød, forstaaes alle de Ting, som til dette Liv at opholde gjøres behov, saasom ere: Mad, Drikke, Klæder, Skoe, visse Børelser, Alre, Fæ, Venninger, Guds, en god Husfru, lybige Børn, Tjeneste-Folk, som gjøre deres Embede, runde og milde Herrer, god og forstandig Dyrighed, sund Lust, almindelig Fred Sundhed, gode Sæder, Hæder, gode Venner, gode Naboer, og saadanne Ting.

590. Hvad

590. Hvad forståes ved dagligt Brød ?

Alle Ting , som til dette Liv at opholde ic. og derom bedes ey allene, at vi det maae bekomme , men at det og maae være velsignet for os.

591. Hvorfor kaldes alle disse Ting Brød ?

Fordi Brødet er det almindeligste og fornødenste Middel til Legemet's Opholdelse.

592. Hvorfor beder du om dagligt Brød ?

Fordi jeg maae være til freds med nødtørftig Underholdning, uden at stræbe efter Overflodighed.

1 Tim. 6, 8. Naar vi have Føde og Klæder, skal vi dermed lade os nøye.

593. Hvorfor legges her til her Ord i Dag ?

Fordi jeg ey maae sørge for den anden Morgen, men lade hver Dag sin Plage. Matth. 6, 34.

594. Hvorfor siger du : giv os vort Brød ?

Fordi vi indslutte vor Næste med i Bønnen, saa og fordi vi maae begiere at æde vort eget Brød, og ikke staalet Brød i Uretfærdighed eller Dovenskab, som føder Betlerie.

2 Thess. 3, 12. Saadanne byde vi og formane formødest vor Herre Jesum Christum, at de arbeide med Stilhed, og æde deres eget Brød. 1 Thess. 4, 11. 12.

595. Skal da den, som beder om sit daglige Brød, tilige arbeide derfor ?

Jaa. 1 Mos. 3, 19. I dit Ansigt's Sweed skal du æde dit Brød.

596. Maa den rige da ey være gandske skæsløs ?

Nej, efterdi han vil æde, bør han arbeide, det er, gjøre noget godt, hvad det er, til Guds Ære og Næstens Nytte.

1 Pet. 4, 10. Efter som hver haver faaet en Naades Gave, tiener hverandre dermed, som gode Huusholdere over Guds adskillige Naade. 2 Thess. 3, 10. 11. 12.

Den femte Boka.

Forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldener.

Det

Det er:

Vi bede her, at vor himmelske Fader ikke vilde hense til vore Synder, og derfor ikke forskyde denne vor Bøn, thi naar vi bede om alle disse Ting, da bekiende vi os ikke at have fortient, at vi skulde bekomme end det ringeste, men at hand vil give os dem ved sin Barmhertighed, thi efterdi vi dagligen synde, da fortjene vi heller Straf end Syndernes Forladelse. Men at vi den maae bekomme, da skulle vi derimod af Hiertet overgive, hvadsomhelst andre have syndet imod os, og for ildegiort, give Belgierninger igien.

597. Hvad er det for en Skyld eller Siend, som vi bede Gud forlade os?

Vore Synder med deres fortiente Straf timelig og evig.

598. Vil Gud forlade den Siend uden Betaling?

Christus har betalt den sidste Skier for os, som en kunde betale, derfor bede vi i hans Navn om Naade og Forladelse.

599. Naar Gud eengang har taget en Synder til Naade, har hand da behov, at bede daglig om Synds Forladelse?

Ja, ligesom vi daglig trænge til Brød, saa trænge vi og daglig til Naade og Forladelse, efterdi vi, beder! synde dagligen af Skrøbelighed, endstønt Guds børn en mere synde forsætlig og af Ondskab.

Psalm. 19, 13. Hvo fand mærke Vildfarelser? rens mig af mine lønlige Brøste.

600. Hvad love vi Gud i denne Bøn, naar vi søge Forladelse hos ham?

At vi igien vil forlade og tilgive vore Skyldener, det er andre Mennsker, som fand have syndet imod os, stønt vi dermed ikke fortjene Synds Forladelse af Gud.

Eph. 3, 13. Tilgiver indbyrdes eder selv, dersom nogen

gen haver Klagemaal imod nogen, ligesom og Christus gav eder til, saa giører og I.

Luc. 6, 37. Forlader, saa skal eder forlades.

601. Kand da den hadste og hevngierige bede denne femte Bøn sig til noget Gavn?

Nej, thi som det ikke er sandt, at hand forlader dem, der har gjort ham imod, saa beder hand, at Gud ikke heller vil forlade ham sine Synder, hvilket ey heller skeer, men Guds Brede bliver over ham, ligesom hans Brede bliver over Næsten.

Syr. 28, 1. 2. Hvo sig hevner, skal finde Gern fra Hæren, og hand skal slittig give agt paa hans Synder. Forlad din Næste, det hand haver gjort med U-ret, og naar du da beder skal dine Synder løses.

Matth. 6, 15. Forlade I Menniskene ikke deres Gald, skal og eders Fader ikke forlade eders Gald.

Den siette Bøn.

Leed os ikke udi Fristelse.

Det er:

Gud frister vel ingen, men vi bede her, at hand vil os bevare og forsvare imod Dievelens, Verdens og vort Riids Bedrægerie, at vi ikke skulle besviges af dem, og hengkastes i Bantroe, Mishaab, eller andre Laster, at dersom vi fristes dermed, at vi da som de, der blive Overmand, maatte Geyer beholde.

602. Frister Gud aldrig noget Menniske?

Hand er ikke en Frister til det onde, thi det er hans Hellighed imod. Jak. 1, 3.

603. Ere der da mere end eet Slags fristelser til?

Ja, nogle ere af Gud til det gode, andre af Dievelen, Verden og vort eget Riid til det onde.

604. Hvad er egentlig de guddommelige fristelser?

De ere visse legemlige eller aandelige Omstændigheder, som Gud lader Menniskene komme i, for at prøve dem, og aabenbare, om der er sand Troe, Kierlighed eller Taalmodighed i deres Sierte.

605. Siig

605. Gaaig noget til Exempel om saadanne Fristelser!
 Saaledes prøves eller fristes den rige med sin
 Riigdom, om hand er barmhiertig, den fattige med
 sin fattigdom, om hand er fornøyet, den mægtige
 med sin Magt, om hand er ydmyg, den Elendige
 med sin Jammer, om hand er taalmodig, den som
 ikke seer og føler Trøst, om hand dog kand troe.

606. Kiender Gud da ikke desforuden Menniskets
 Hierte?

Jo, Gud kiender hans inderste Tanker langt fra,
 men hand vil, at Mennisket skal blive sig selv og an-
 dre ret bekiendt.

Joh. 6, 6. Hand sagde det, for at forsøge ham, thi
 hand vidste selv, hvad hand vilde giøre.

Exempler see Abraham. 1. Mos. 22, 1. 10. Israels i
 1. Krøn. 2 Mos. 16, 4. Ezechia 2 Krøn. 32, 31.

607. Bede vi da iden siette Bøn, at Gud aldeles ey
 skal friste os?

Nej, thi det er os ofte meget gavnligt.

Jak. 1, 2. 3. Mine Brødre, agter det for al Glæde,
 naar I falde udi adskillige Fristelser, vidende, at eders
 Troes Forsøgelse giør Taalmedighed.

608. Hvad er da Meningen af denne Bøn?

At Gud selv ey vilde friste os over vore svage Kræf-
 ter, men bevise sig trofast, giøre saadan Ende paa Fri-
 stelsen, at vi kand taale det, og naar hand tilstedes vs-
 re Fiender, at friste os, da sette dem rette Grændser.

609. Hvem ere de Fiender, som friste os til det onde?

Disse ere Dievelen, Verden og vort eget
 Kiød.

610. Hvorledes fristes vi af disse vor Saligheds
 Fiender?

1) Dievelen den rette Frister indskyder onde Tan-
 ker ligesom gloende Vile.

Joh. 13, 2. Dievelen havde skudt i Judæ Simonis Je-
 scharioths Hierte, at hand skulde forraade ham.

2) Verden, det er Verdens Børn, frister med Tru-
 sel,

sel, Lillokkelse, forargelige Exempler, og onde Ord, som forderve gode Sæder.

Ordspr. 2, 10. Min Søn, naar Syndere lokke dig, da kom ikke.

3) Vort Riid eller onde Natur; saasom den nærmeste og farligste Fiende, frister os med onde opstigende Ynster og Lilsyndelser.

Jak. 1, 14. Hver fristes, naar hand drages og iokkes af sin egen Begierlighed.

611. Hvad skal den gisre, som fristes til det onde?

Hand skal vaage, bede og stride med aandelige Vaaben imod disse farlige Fiender.

Eph. 6, 16. 17. 18. For alle Ting optager Troens Skjold, med hvilken I kand stikke alle den ondes gloende Pile. Og tager Salviagjorelsens Hielm, og aandens Sverd, som er Guds Ord. Saa I bede i al beleylig Tiid med al Bøn og ydmygelig Begiering i Aanden og vaager til det samme med al Varsagtighed, og ydmygelig Begiering for alle de hellige.

612. Er ikke Vantro og Guds-bespottelige Tanker eller Indfald farlige Fristelser af Dievelen og Menneskets Hjerter?

Jo, men en troende, som har stor Afsky derfor, og strider efter Muelighed der imod, kand troste sig ved, at Gud seer, at det er paa hans Side ingen frivillig Gierning, men en smerrelig Tidelse, som og tilsidst har sin salige Nytte.

613. Kand et Menneske ikke ogsaa selv indlede sig i Fristelse?

Jo, naar hand ey flyer og flyer al Beylighed til ont, men læser skadelige Bøger, omgaaes fortrolig med verdens Born, eller foretager uden Raad de Ting, som kand lede til Synd, og forarge ham.

614. Hvad er forargelse?

Et Anstød, som ligger i Bøyn for vor Siel, og kand føre den i Fald.

615. Hvad

615. Hvor mange Slags er forargelse?

Tvende Slags

1) Den givne, der gives andre med syndige Ord, Gebærder, gøren, laden, eller og med sin Friheds Misbrug, særdeles naar det skeer af dem, der i de tre Stænder ere foresatte andre til et got Exempel.

2) Den tagne, som u-billig tages af en u-skyldig og god Ting.

Matth. 18, 7. Vee Verden for forargelser!

I Cor. 8, 13. Rom. 14, 13. o. s. v.

Matth. 15, 12. 13. 14. Da gik hans Disciple frem, og sagde til ham: veed du, at Phariseerne have forarget sig, der de hørde den Tale? Men han svarede og sagde: al Plantelse som min himmelske Fader ikke haver plantet, skal med Roed oprykkes. Lader dem fare, blinde ere blindes Vejledere, men naar en blind leder en blind, da falde de baade i Graven. Joh. 6, 60. 61.

Den syvende Bøn.

Men frels os fra det onde.

Det er:

Her bede vi udi en Sum, at den himmelske Fader vil os beskierme og frie os fra al Fare paa Legem og Siel, Guds og Rygte, og at vi i den sidste Livs Time maae lyksaligen henvandre fra dette elendige Liv til det evige Liv.

616. Hvor mange Slags er det onde, som her bedes imod?

Fire Slags, nemlig paa Siel, Legeme, Guds og Rygte, og da Dievelen er ond, ja en Aarsag til alt ont, saa bede vi og i denne Bøn imod ham.

617. Hvad er Sielens onde?

Synden selv, al Ondskab's Roed, en nagende Samvittighed, Forhærdelse, Fortvivlelse og Helvedes evige Angest.

618. Hvad er Legemets onde?

Allehaand Sygdomme, og andre følelige Smer-

ter af Hunger, Frost, Fængsel, Landflygtighed, og
 deslige.

619. Hvad er det onde paa vort Guds og Vre?

Det timelige Guds Besøvelse ved Fiende, eller
 Tyve, Haand, Ild, Brand og Vands Waade, skien-
 delig Armød, Spot og Skam.

620. Hvilke af disse onde Ting skal vi meest bede imod?

Imod Sielens onde, thi beholde vi Fred med Gud
 i en god Samvittighed, saa kand vi trøste os i alt an-
 det ont, som da først er et saligt Kors.

621. Hvorfor er Korset saligt?

Fordi det dæmper Synden, Riødets Selvræd-
 hed og Verdens Rierlighed, opvækker Længsel efter
 den evige Roe, det øver, prøver og styrker Troen, og
 dens Frugter, Bøn, Guds Ords Betragtning, Ød-
 myghed, Taalmodighed, Forskænhed, Haab, giver
 Lejlighed, at Guds Naade og Almægt kand kiendes
 i vore Skøbeligheder, og os ligebannede efter Chri-
 sti Billede, og baner Vej til desto større Herlighed.

Ap. G. 14, 22. Os før at indgaae i Guds Rige ved
 megen Trængsel.

622. Ere de u-bødfærdige da ikke ogsaa tit Korsdra-
 gere?

Nej, ingen er en Korsdragere uden den korsfæste
 Jesu Efterfølgere, men den uandelige haver vel
 mange Plager, som hand oftest gjør sig selv. Ps. 32, 10.

623. Naar bliver et Guds Barn fuldkommen frelst
 fra alt ont?

Udi Døden, som er ham en Freløsning fra dette
 Døds Regeme.

624. Maa vi da nok ønske os Døden?

Ikke af Taalmodighed, men vel af Riedsomme-
 lighed til Synden, og Troens Længsel efter fuld-
 kommen Forening med vor Kiære Frelser, dog der
 hos med en taalmodig Hengivelse i hans Villie.

Phil. 1, 23. Jeg haver Lyst til at henfare, og være med
 Christo, thi det var jo meget bedre.

625. Har

625. Har de u-omvendte Verdens Børn vel Marsag,
at ønske sig Døden?

Nej, naar de gjøre det, da betænke de en, hvad dem
herefter skal vederfares, og hvor grueligt det Pine-
Sted er, til hvilket deres Sieler ved Døden hense.

626. Hvem faaer da en salig Død?

Den som døer i H. Erren, det er, i Troens rette
Samfund med den H. Erre Jesu.

Mat. 14, 13. Salige ere de døde, som døe i H. Erren her
efter, Ja Aanden siger, at de skal hvile af deres Arbej-
de, men deres Gjerninger følge med dem. Ebr. 11, 13.

627. Ere da ikke alle de salige, som efter Døden kaldes
saa?

Nej.

Blisd. 3, 1. De retfærdiges Sieler ere i Guds Haand,
og Pine skal ikke røre dem.

628. Hvorledes lyder Slutningen af Sader vor?

Thi Riget er dit, Magten og Eren i E-
vighed. Amen.

629. Hvorfor erindrer sig den bedende Siel til sidst
disse Ting?

Fordi Guds Riges, Magtes og Eres Jhu-
komme er et kraftigt Middel til Opmuntring i Troe
og Haab om Bønhoørelse.

630. Hvad betyder det sidst tillagte Ord Amen?

Dette fremmede Ord betyder: Ja, Visselig, San-
delig, det skal see.

631. Kænd man da være vis paa, at bønhoøres, og faae,
hvad man beder om?

Ja, thi Gud har befalet at bede, og lagt en Forjæt-
telse til Befalingen, saa det skal see, at han skal bøn-
høre os. Amen, amen, visselig skulle alle de Ting gi-
ves dig. Saa forvisses vi og derom ved Christi, den
Hell. Aands, og den gandske Christelige Kirkes Forbøn.

Luc. 11, 9. Bed, og eder skal gives, leder, og I skal
finde, banker, og eder skal oplades.

Psal. 50, 15. Ef. 65, 24. Joh. 16, 24.

632. Men skeer det da altid?

Ja, uden saa er man beder imod Guds Villie, eller om det, hand en agter os tienligt at være, da hand giver vel ikke det samme, men dog noget bedre i dets Sted.

1 Joh. 5, 14. Denne er den Driftighed, som vi have til ham, at dersom vi begiere noget efter hans Villie, hører hand os. 2 Cor. 12, 8. 9.

633. Lader Gud da Bønbedrelsen strax komme?

Undertiden, men en altid; thi naar hand vil ove os i bestandig Troe, Haab og Taalmodighed, da forholder hand Hielpen en Tiidlang, og lader den komme i rette Tiid. See Habak. 2, 3. 2 Petr. 3, 9.

634. Siig mig omsider; hvad skal drive et Menneske til at bede flitrig?

Guds Befaling og Forjættelse, Menneskens egen Nød og herlige Nytte, saa og, at Troen fandt øves, og Gud æres og prises for Bønbedrelse.

Den fjerde Part.

Hvorledes en Huus-Fader og Huus-Moder eenfoldeliggen skal undervise sit Huus-Folk

Om den hellige Daabs Sacramente.

635. Hvad er et Sacramente?

En af Gud forordnet særdeles hellig Forretning, i hvilken hand ved synlige Midler tilbyder, giver og besegler sin u-synlige Raade, og himmelske gode Ting.

636. Hvor mange vare Sacramenterne i det gamle Testamente?

To: Omstærelsen og Paaaske-Lammet.

637. Hvad mærker du ved Omstærelsen?

Gud befalede Abraham, at alt Mandfolk af hans Sæd endelig skulde omstæres efter Fodselen, og saaledes antages i Pagt med Gud, dog forlode Føderne sig fælskelig paa deres Omstærelse i Blod uden Hærtets Omstærelse i Vand. 1 Mos. 17, 19. v. s. v. Rom. 2, 28. 29. Jer. 9, 26.

638. Hvad

638. Hvad mærker du ved Paaſte-Lammet?

Paaſte-Lammet blev af Gud anordnet under Moſe til en Erindring om Israels Børns Udgang af Egypten, hvormed og deres Troe paa den tilkom-mende Meſſias blev beſeglet, hvilken og ſom et Lam ſkulde lade ſig ſlagte, 2 Moſ. B. 12, 1: 10. o. ſ. v. 1 Cor. 5, 7. Ebr. 11, 28.

639. Hvor mange Sacramenter ere der i det Nye Teſtamente?

I Steden for Omſkærelſen og Paaſte-Lammet har vor HErr Jeſus indſtiftet tvende andre i det nye Teſtamente, nemlig den hellige Daab og den hellige Nadveres Sacramente.

640. Ere da alle Chriſtne ſkyldige til at bruge de hellige Sacramenter?

Ja, de bør takke Gud for ſaadanne Naade Midler, og en forſomme eller foragte dem, men dog en heller ſette en Blind Tillid til diſſe Midlers Brug uden ſand Bødfærdighed og Troe.

641. Hvad forſkiel er der paa diſſe tvende Sacramenter?

Ved Daabens ſaaſom ved en Dør til Guds Kirke, indlades og indlemmes et Menneske i Guds Naades og de helliges Samfund, men ved Alterens Sacramentes værdige Brug bekræftes og styrkes hans Siel i det begyndte gode.

642. Hvor mange Ting have vi at agte ved Daabens Sacramente?

Tre Ting, nemlig hvad den er, hvad got Gud gjør os ved den, og hvor til den forpligter os.

643. Hvad er Daabens Sacramente?

Daaben er ikke ſlet Vand aleneſte.

644. Hvad er den da mere?

Den er Vand, ſom er indſtøttet med Guds Befaling, og ſammenføyet med Guds Ord.

645. Hvor mange væsentlige Stykker ere der da i den hellige Daab?

Tvende, nemlig Vand, og Guds Ord sammenføjet med Baudet.

646. Hvad er det for Vand?

Det naturligt og almindeligt Vand.

647. Hvad er det for Ord, som sammenføjes med Vandet?

Jesus Ord Matth. 28, 19. Marc. 16, 15. 16. Gaaer hen, og lærer alle Folk, og døber dem i Navnet Faderens og Sønnens og den Hellig Aands.

648. Hvad er Indholden af disse Ord?

Tvende Slags, nemlig Befalning om at døbe, og lade sig døbe, saa og en Forjættelse om Salighed for de døbte, som derhos sandelig troe.

649. Hvorledes forrettes den hellige Daab?

Mennisket neddyppes i Vandet, eller ogsaa overføres dermed, i Navn Gud Faders, Sønns og Hellig Aands.

650. Hvorfor nævnes den hellige Tre-enigheds Navn ved Daaben?

Det har Christus saa befalet, for at give tilkiende, at den døbte træder nu i nær Samfund og Forlening med Gud, hører ham til, og tegnes med hans Navn.

651. Hvem skal saaledes døbes?

Efter Christi Indsigtelses Ord alle Folk, endog de spæde Børn, det er uden Forstiel alle Mennisker, som vil træde ind i Guds Menighed, og blive salige.

652. Hvem skal forrette Daaben?

Udi Nøds-Fald fand enhver Christen gjøre det, men ordentlig vilis forrettes Daaben af Ordets Tjenere, som ere Guusholdere over Guds hemmelige Ting. 1 Cor. 4, 1.

653. Hvad

653. Hvad er Daabens Brug og Ende?

At den virker og udretter i os Syndernes Forladelse, frier os fra Døden og Dievelen, giver alle dem det evige Liv, som troe dette Guds Ord og Forjættelse.

Guds Ord og Forjættelse er denne:

Marc. 16, 16. Hvo som troer, og bliver døbt, hand skal blive salig. Men hvo som ikke troer, hand skal fordømmes.

654. Hvad er Meningen af disse Ord?

Denne, at Daaben gjør os dobbelt Gavn: Først frier den os fra meget ont, dernæst tilfører den os meget got.

655. Hvilket er særdeles det første onde, som Daaben befrier os fra?

Fra Synden, det er, den arvelige saa vel som gængsige Synds Skyld og Straf forlades, og Syndens Magt eller Herredom dæmpes i den døbte ved Christi Kraft, endskjønt Syndens Noed ey gandske borttages.

Rom. 6, 4. Saa ere vi da begravne med ham ved Daaben til Døden, paa det at, ligesom Christus er opreyst fra Døde ved Faderens Herlighed, saa skal og vi vandre i et nyt Levnet.

656. Hvilket er det andet onde, som Daaben befrier os fra?

Fra Døden, i det alle Lidelser, og den sidste Afsted her fra er de døbte og troende Christne ingen Straf eller Skade, men en Baade, et velsignet Kors, og en salig Overgang i det evige Liv, ligesom og den aandelige og evige Død har tabt al sin Magt over dem.

1 Cor. 15, 55. og 57. Død! hvor er din Brod? Helvede! hvor er din Seyer? Gud være Tak, som giver os Seyer for medelst vor Herre Jesum Christum!

657. Hvad er det tredie onde, som Daaben befri-
os fra?

Fra Dievelen, hvilken taber sin Magt hos dem,
som ved Daaben oversettes fra Mørket til Lyset, fra
Satans Magt til Gud. Ap. G. 26, 18. Col. 1, 13.

658. Har ikke Christus friet os fra Synd, Død og Die-
vel? hvorfor tilskrives da den Befrielse Daaben?

Fordi Daaben er det Middel, ved hvilket vi kom-
me i Samfund med Christo, og nyde hans Velgier-
ninger.

Gal. 3, 27. Saa mange som ere døbte paa Christum,
have iført Christum. Rom. 6, 3, 4.

659. Hvad er det gode, som Daaben tilfører os i det
ondes Sted?

Det evige Liv og Salighed, hvilken følger af For-
nødenhed med Syndernes Forladelse hos døbte og
troende Christne.

Marc. 16, 16. Hvo som troer, og bliver døbt, han skal
blive salig, men hvo som ikke troer, han skal fordømmes.

660. Hvorudi bestaaer Saligheden?

I at forenes med Gud, og at nyde Gud, thi han
er det høyeste Gode og den væsentlige Salighed.

Joh. 17, 21, 27.

661. Blive da alle de salige, som ere døbte?

Nei, ikke alle, men de døbte, som troe; thi Chri-
stus siger, at hvo som ikke troer, han skal blive for-
dømt, endskjønt han er døbt.

662. Kan da smaa Børn vel have Troen?

Ja, thi de fandt tage imod den Hellig Aands Virk-
ning, endogsaa uden at vide og skionne derpaa.

Luc. 1, 15. Han skal fyldes end af sin Moders Liv
med den Hellig Aand.

Psal. 22, 10, 11. Psal. 8, 3. Matth. 18, 6. Cap. 19, 14.

663. Fordømmes de smaa Børn, som tilig bortdøse, og
ev blive døbte?

Ingenlunde, thi de foragte en, men miste et Naas
der

de Middel, som Gud vel har bundet os, men ikke sig selv til, da hand ogsaa uden Daab kand gjøre salig.

Matth. 18, 14. Saa er ikke eders faders Villie, som ligger i Himlene, at een af disse smaa skal fortabes.

664. Efterdi det er saa stoer og vigtig en Ting, at frie Menniskene fra Synden, Døden og Djevlen, samt give dem det evige Liv, da siig mig: Hverledes kand Vandet udrette saa store Ting?

Vandet, uden Tvivl, kand aldrig gjøre det, men Guds Ord, som i og med Vandet er. Item troen, som troer skadeligen dette Ord, som er lagt til Vandet: Thi dersom det var uden Guds Ord, da blev Vand Vand, og var ikke Daab: Men efter at Guds Ord monne være tilhøbeføyet med Vandet, er det en Daab, det er, Naadens og Livsens Vand og igienfødelsens Bad i den Hellig Aand, som Paulus sieler om Daaben til Titum i det tredie. Pauli Ord ere disse: Men efter sin Barmhiertighed haver hand frelst os ved Igienfødelsens og Fornyelesens Bad, som skeer ved den Hellig Aand hvilken hand haver udøst paa os overflødeligen formedelst Jesum Christum vor Frelser, at vi, som ere retfærdiggjorte af hans Naade, skulle være Arvinger efter det evige Livs Haab. Det er en sand Tale.

665. Hvorfor kaldes Daaben i disse Ord Igienfødelsens Bad?

Fordi Daaben er hos de unge, lige som Ordet hos de gamle, Igienfødelsens Middel.

666. Men hvorfor kaldes Daaben et Bad, eller Vandbadet i Ordet?

Det er lignelse: viis talt, thi som nye fødte Børn bades og toes af legemlig Ureenhed, saa toes Sielen ved Daabens Bad fra Syndens Bedderstyggeslighed.

1 Pet. 3, 21. Daaben er ikke Ureenheds Afleggelse paa Kjødet, men en god Samvittigheds Pagt med Gud.

667. Hvorfor kaldes Daaben i disse Ord en Pagt?

Fordi derved stæer en Bespørgelse, og indgaaes en vis Pagt, da Gud lover Mennisket, og Mennisket i gien lover Gud noget.

668. Hvad got lover Gud Mennisket i denne Pagt?

Alle de store Ting, som vi tilforn har hørt, nemlig en Befrielse fra Synden, Døden og Dievelen, en Deelagtighed i det evige Liv, eller Børne-Ret og Arv i Guds Rige.

669. Hvad got lover da Mennisket Gud i Daabens Pagt?

Dette, at hand vil forsage, affige og imodstaae Dievelen, og alle hans Gierninger, som er Syndens Trældom, og alt hans Bøsen, nemlig denne Verdens Pragt, saa og at hand vil troe paa Gud Fader, Søn og Hellig Aand.

670. Er det mueligt, at holde denne gode Samvittigheds Pagt?

Ja, ved Guds Naade er det mueligt for de troende, som vaage, bede, og stride daglig imod Dievelen og hans Bøsen.

Phil. 4, 13. Jeg formaaer alle Ting i Christo, som gjør mig mægtig.

671. Men lynde troende Guds Børn ikke ofte af Strøbelighed?

Jo, desverre! dog falde de derfor ey af Naades Pagten med Gud. Rom. 8, 1.

672. Hvor ved stæer da dette, at et Menniske falder af sin Daabes Pagt?

Det kand stæe enten

1) Paa en subtil Naade, og u-formærkt, ved Sif-ferhed, naar Daabens Pagt ved Aarens Tiltagelse ikke stedse havees for Dyne, den Hellig Aands Naades Bietninger imodstaaes, Bønnens sønde Duelle og Guds Ords rette Betragtning forformmes, Aarvaaggenhed over Hjertet, og Kamp mod de aandelige Fiender

ender efterlades, og Sindet saaledes efterhaanden, ved lige Skikkeise med Verden, bliver verdsligt, forfængeligt, u aandeligt og fiodeligt, hvortil Forældrene gemeenlig, ja sit med stor Glind, ere den største Marsag. Ebr. 3, 12-14. Rom. 12, 2. 1 Joh. 2, 15-17. Jak. 1, 27. Cap. 4, 4.

(Eller 2) Paa en grovere Maade, og mere fiendeligt, naar man hensalder til aabenbare og udvortes herskende Ondskabs eller Skalkheds Synder. Eph. 4, 29. 30. Esa. 3, 16. o. s. v.

673. Naar nu nogen ved Sikkerhed eller Ondskabs Synd har overtraad sin Daabes Pagt, er der da ingen mere Naade for ham at vente?

Jo, i Omvendelsens og Troens Orden, da Gud i Naadens Tid kalder alle Syndere til Omvendelse. Jer. 3 1. 6. 7. Esa. 55, 6. 7. Ezch. 33, 11. 2 Pet. 3, 9.

674. Skal da den, der vil omvende sig, døbes paa nye?

Nei ingenlunde, thi den Pagt, som er brudt paa Menniskets Side, staaer endnu fast paa Guds Side, og hans Troeskab bliver ikke til intet ved Menniskenes Vantro. Rom. 3, 3.

675. Hvad er da den Omvendelse, ved hvilken en Synder paa nye træder ind i Guds Naade og en god Samvittigheds Pagt?

At omvende sig er, hiertelig, at fiende, føle, fortryde og hade sine begangne Synder, ja al sin syndige Naturs Vanart, inderlig længes efter Guds Naade i Christo, og alvorlig faae i Sinde, at forbedre sit Levnet.

676. Hvor mange Slags Omvendelse er der til?

Tvende Slags, de faldnes og Staaendes.

677. Hvad er de faldnes Omvendelse?

Naar det fra Guds Naade affaldne, og i Synden døde Menniske bliver igien ved Guds Kraft opvaakt til

det aandelige Liv formedelst Troen, forliget med Gud, og saaledes gandske omvendt og forandret.

2 Tim. 2, 25. 26. Som med Sagtmodighed lærer dem, som imodsette sig, om Gud vilde engang give dem Omvendelse til Sandheds Kundskab; Og de kunde vende ædrue igein af Djevlsens Snare, som vare fangne af ham efter hans Villie.

Jer. 3, 1. 6. 7. Eph. 2, 4. 5. Ap. G. 26, 18.

678. Hvad er de staaendes Omvendelse?

Naar de troende dagligen angre deres forrige Synder og endnu vedhængende Jeyl, afbede dem hos Gud i Jesu Navn, og stræbe at døde alle Lyster.

Gal. 5, 24. Men hvilke som høre Christum til, de have korsfæst Riødet med Lyster og Begieringerne.

2 Cor. 7, 1. 1 Joh. 3, 3.

679. Maa denne forskiel endelig vides?

Ja, til Sikkerheds Ufværgelse for Verdens Børn, som mene, de omvende sig daglig, særdeles naar de gaae til Skrifte, endstjønt de endnu ere aandelig døde uden Ginds eller Hjertets Forandring, og have sy lagt ret Grund ved Omvendelse fra døde Sierninger. Ebr. 6, 1.

680. Hvor mange Stykker høre da til en sand Omvendelse?

Tvende, nemlig først Anger og Kuelse over Synden, dernæst troe til den Herre Jesum, hvis Frugt er en nye Lydighed.

681. Kan man ey troe, og trøste sig ved Christum, uden man først føler fortrydelse over Synden?

Nej, den Troe, som skal fatte Christum, maae opvækkes i vor syndige Jammers Følelse, thi ellers ere vi af de indbildte farste og sunde, som ey have lægedomsbehov. Matth. 9, 12.

682. Hvad er sand Anger og fortrydelse over Synden?

En aandelig Smerte og Bedrøvelse, der sonderknuser Hjertet, og kommer det ligesom til at smelte, ja under

undertiden trykker Graad og Taare af Synderens Dyrne.

2 Cor. 7, 10. Den Bedrøvelse efter Gud gjør Omvendelse til Saliggjørelse, som man ikke fortryder, men Verdens Bedrøvelse gjør Døden. Matth. 26, 75. See 675. Spørsmaal.

683. Hvor stor maa saadan Angest og Bedrøvelse være?

Gud rammer selv den rette Naade efter enhver Synderes aandelige og naturlige Tilstand, men i det mindste maae Guds Naades Tab ved Synden smerte os alvorlig, og vi maae blive saa bange for Synden som for Dievelen selv, hvilket fand sees i Davids Exempel af alle hans Poenitents-Psalmer.

684 Hvor af skal saadan Sorg over Synden reyse sig?

Ey allene af Frygt for Syndens Straf, thi da er det som Ahab's Hyllerie, 1 Kong. 21, 27. o. s. v. Men ogsaa fornemmelig af Had til Synden selv, samt af Guds Kierligheds og Velgierningers Betragtning, da man seer sin skrekkelige U-taknemmelighed imod en saa from og velmenende Gud.

685. Hvad Naad er der for en bange og bedrøvet Synder, at hand maae opreyse, og ey komme i fortvivlelse?

Hand skal bekiende sin Synd, og ved Troen søge Guds Naade i Christo.

686. For hvem skal man bekiende sine Synder?

Først for Gud, som vel veed alting, men kræver dog saadan Ydmygelse: derefter for sin Næste, om man har syndet imod ham; dertil hører og, at de, som har bedrøvet Menigheden med offentlige Forargelser, skal igien forlige sig med den ved offentlig Bekiendelse. Og endelig for Siele-Sørgeren.

Jak. 5, 16. Bekiender Synderne for hverandre, og beder for hverandre, at I kand læges.

687. *Hvilke Synder skal man betiende?*

Ikke alle Skrøbeligheds Synder, som desverrelse ere flere, end vi selv veed, men de, som særdeles trykke, nage og forurolige Samvittigheden. Dog gøres her af ingen Papistisk Samvittigheds Evangelium, ligesom det kunde ikke forlades, hvad der ikke i Særdeleshed blev skriftet, men saadan særdeles Betienelse stæer allene for sin store Nytte's Skyld, da Sielens Sørgeren ved slig Hjertets Udøvelse faaer Lejlighed til med saa meget desbedre Underviisning, Raadforelse og Trøst at komme Samvittighederne til Hielp mod saadanne Synder, hvis lønlige Betienelse Læreren ogsaa maae holde hemmelig.

Psalm. 32, 3. 4. 5. Der jeg vilde det tie, da vandsnægtede mine Been ved min Hulen hver Dag. Thi din Haand blev Dag og Nat svar paa mig, at min Bæddelse blev forvandlet til Sommerens Tørre. Sela. Jeg vilde betienede min Synd for dig, og skjulte ikke min Misgierning, jeg sagde: jeg vil betiende mine Overtrædelser for Herren, og du, du forlodst mig min Synds Ondskab. Sela.

688. *Hvad hører nu mere til sand Bod eller Omvendelse?*

Omvendelsens anden og vigtigste Deel er Troen til Christum, hvorom tilforn er handlet i den tredje Artikel.

689. *Siig mig da ogsaa her, hvad Troens rette Gjerning og Øvelse er hos en angergiven Synder?*

Naar en falden Synder vil søge Guds Naade, og komme ind i sin Daabes Naat paa nye, da finder han en strax den fulde Tillids og Tilforladenheds Krost i sit Hjerte, men Troen begynder hos ham i Hunger og Tørst, det er Længsel efter Christi Retfærdighed.

690. *Hverledes faaer han da mere Tillid og Troens Dristighed?*

Naar han beder, samt begierlig læser og betragter

ter Evangelii Ord, da loffes og drages hand af Jesu venlige Indbydelse.

Matth. 11, 28. Kommer hid til mig, alle, som arbejder, og ere besværede; og jeg vil give eder Hvile.

Item Joh. 6, 37. Luc. 11, 13. Cap. 17, 5.

691. Kand Daabens Pagt ogjaa her komme en Syns dere til Trøst og Troens Bestyrkelse?

Jaa visselig, thi da Pagten paa Guds Side altid staaer fast, saa staaer Daabens Dør aaben for den Syndere, der vender om, og søger Naade, ja Gud staaer den gandske Dag med ubstrakte Kierligheds Arme til at antage og paa nye omfavne de forlorne Sønner, som komme hjem igien til Faderens Huus. Luc. 15, 20. Esa. 65, 1. 2. Rom. 2, 4. Cap. 5, 20. 1 Tim. 2, 4.

692. Bliver en Syndere da atter igiensød i sin Omvendelses Tiid, efter at hand har tabt Daabens første igiensødende Naade?

Jaa, enhver Omvendelse fra døde Sierninger, og opvækkelse til et nyt Liv, er en nye Fødsel.

693. Er Daaben da ikke det eneste Igienfødsels Middel?

Nej, Ordet har samme Kraft og Virkning.

1 Pet. 1, 23. I som ere igienfødsle ikke af forkrænkelig, men u-forkrænkelig Sæd, ved Guds Ord, som lever og bliver evindelig.

694. Stig mig fremdeles med Lutheri Ord, hvad Daaben monne betyde?

Den betyder dette, at den gamle Adam, som er endnu i os, skal dødes ved daglig Poenitense, det er, druknes aldeles i Vaandet, og dødes tillige med Synder og Begierligheder: Da at det nye Menneske skal jo mere og mere dagligen opføre og opstaae, som retfærdig og reen af al Synd sted se med Gud leve skal.

695. Hvad er den gamle Adam eller det gamle Menneske?

Saa kaldes den syndige Naturs Banart, den i os boende oprindelige Synd, med sine syndige Bevægelser og Lyster, hvilket vi alt har arvet af Adam.

Eph.

Eph. 4, 22. I skulle aflegge det gamle Menneske efter den første Omgængelse.

696. Hvad skal der gøres ved den gamle Adam?

Hand skal dødes og druknes, det er, undertrykkes ved daglig Pœnitentse, og derom erindres vi ved Daaben, hvor den døbte overøses med Vand, eller, efter den første Kirkes Skik, neddyppes i Vandet.

697. Hvad er det nye Menneske?

Det samme som den nye aandelige Art og Natur, Sind, Lys, Lust og Kraft, der gives ved Igienfødselen.

698. Hvorledes skal dette nye Menneske daglig jo mere og mere opkomme og opstaae i os?

Saaledes, at vi ved Fornøelsen daglig vore i det gode, og lade Guds Billede og Christi Sind jo mere og mere tiltage og kiendes i vor Omgængelse, hvor til vor Daab forpligter os, saa og erindres der om ved den døbtes Opdragelse eller Opreysning af Vandet paa de Steder, hvor denne de første Christnes Døbe, Maade er brugelig, derfor skal og en Christens Liv være hans Daabs daglige Ovelse.

Eph. 4, 23. 24. Fornyes i eders Sinds Aand, og ifører det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Retfærdighed og Sandheds Hellighed.

699. Hvor stadfæstes endnu mere denne Sandhed om Adams Dødselse og Christi nye Liv i de døbte Christne?

St. Paulus siger Rom. 6, 4. Saa ere vi da Begravne med ham ved Daaben til Døden, at ligesom Christus er opvaakt fra de døde formiddelt Faderens Herlighed, saa skulle vi og vandre i et nyt Levnet.

700. Hvad er deres Pligt, som staae Faddere ved Daaben?

1) At de ved Selv-Prøvelse og nyt Forsæt erindre deres egen Daabs Pagt. 2) At de hiertelig bede for den, til hvis Daab de ere vidner. 3) At de siden, efter Fornødenhed og Mulighed befordre Barnets Op-

Op.

Opdragelse i Guds Frygt, hvorfor ogsaa retskafne og i Sandhed gode Christne dertil billig bør udvælges.

Den femte Part.

Hvorledes en Huns-Fader og Huus-Moder eensfoldelig skal undervise sit Huus-Folk

Om Alterens Sacramente.

701. Hvor mange Ting ere der at vide og agte ved dette hellige Sacramente?

Særdeles fire Ting, nemlig, hvad det er, hvem der bør bruge det, hvad det gavner, og hvorledes man sig dertil værdelig bør berede.

702. Hvad er Alterens Sacramente, eller den hellige Nadvere?

Bør Herres Jesu Christi sande Legeme og sande Blod, under Brød og Viin indsat derfor af Christo selv, at Christne skulle æde og drikke det.

703. Hvoraf veed du dette?

Al Indstiftelsens Ord, som læses hos Matthæum, Marcum, Lucam, og St. Paulum, lydende saaledes:

Bør Herre Jesus Christus i den Nat, der hand blev forraad, tog hand Brødet, takkede, og brød det, gav sine Discipler og sagde: Tager dette hen, og æder det: Det er mit Legeme, som gives for eder: Dette gjører til min Ghuksommelse.

Ligesaa tog hand og Kalken efter Aftens-Maaltid, takkede, gav dennem, og sagde: Drikker alle deraf: Denne er det nye Testaments Kalk i mit Blod, som udgydes for eder til Syndernes Forladelse: Dette gjører, saa ofte som I det drikke, til min Ghuksommelse,

704. Hvem

704. Hvem har indstiftet den hellige Nadvere?

Vor Hærrer JEsus Christus, paa hvis Sandhed og Almagt vor Troe i denne Hemmelighed maa grundes sig.

705. Naar har hand indstiftet det?

I den Nat, da hand blev forraad til døde, hvorfor det og kaldes den hellige Nadvere.

706. Ligger der nogen Magt paa denne Tidens Omstændighed?

Ja, thi der af see vi vor JEsu kjerlige Omhu, at hand, som vidste sin strax forestaaende Døds Angest, tænkte mere paa os end paa sig selv.

707. Hvorledes indstiftede hand dette hellige Sacramente?

Med særdeles Ord og Gierninger saa vel ved Brødet som ved Vinens Uddelelse.

708. Hvad gjorde og sagde hand om det første?

Hand tog Brødet, talte, brød det, gav ic.

709. Hvad gjorde og sagde hand om det sidste?

Hand tog Kalken, eller Beggeret med Vin udi, og sagde: Tager dette her ic.

710. Hvortil forpligte os disse Ord og Gierninger?

Til at troe Ordene, og gjøre efter de samme.

711. Hvor mange Slags Ting troe vi da at være tilstede i Alterens Sacramente?

Evende Slags, nogle jordiske og synlige, nogle himmelske og usynlige.

712. Hvilke ere de jordiske Ting?

Sand naturlig Brød og Vin. Luc. 22, 18.

713. Hvilke ere de himmelske Ting?

JEsu Christi sande Legeme og Blod, forenet med Brød og Vin.

714. Kan du see og fornemme det?

Nei, jeg seer og fornemmer intet mere end Brød og Vin.

715. Troer

715. Troer du da, at intet mere annammes?

Jø, jeg troer, at jeg tillige med Brødet annammer Christi sande Legeme, og tillige med Vinen Christi sande Blod.

716. Hvad kommer dig til at troe det?

Disse Ord: Tager hen, det er mit Legeme. Drikker ic.

717. Skal dette saaledes forstaaes, at Brød og Viin ved Velsignelsen omstiftes til Christi Legeme og Blod?

Ingenlunde, Brød og Viin beholder sin Natur, og bliver, hvad det før var, thi efter Velsignelsen kalder Paulus det endnu Brød, og Erfarenhed viser, det kand forraadne, ligesom andet af samme Slags, eftersom Foreningen imellem det jordiske og himmelske ikke vedvarer længer, end i sin Brug, da Sacramentet gives og nydes, hvorfør med dets overblevne Levninger alveles ingen Overtroe maa øves.

718. Skal Ordene da saaledes forstaaes, at det brudte Brød og den udøste Viin er en blot Betydning og et Erindrings-Tegn af Christi knuste Legeme og hans udøste Blod?

Nej, den Mening opfylder en heller Frelserens Ord, som ikke siger: Det betyder, men Det er mit Legeme ic.

719. Hvorledes er det da Christi Legeme og Blod?

Den egentlige Maade maae og kand vor Fornuft en rand sage, men efter Anledning af Skriftens Ord, sige vi: Brød og Viin i Alterens Sacramente er Christi Legeme og Blod formedelt en skiult, dog sand og virkelig Forening, Forbindelse eller Samfund.

720. Hvormed stadsæste vi saadan vor Lærdom?

Med St Pauli Ord

I Cor. 10, 16. Velsignelsens Kalk, som vi velsigne, er den ikke Christi Blods Samfund? Det Brød, som vi bryde, er det ikke Christi Legemes Samfund?

I Cor. 11, 23. 24. 25. Matth. 26, 26.

721. Bli-

721. Bliver da Christi Legeme og Blod en Føde for Legemet?

Nej, Alterens Sacramente er ikke indsat til Legemets Underholdning, men som Brød og Viin paa det Kraftigste styrker og vederqvæger Legemet, saa er Christi Legeme og Blod Sielens og det aandelige Livs Føde.

722. For hvem er den hellige Nadvere indsat?

For sande Christne, som ere af den Alder og Skionsomhed, at de laad prøve sig selv, men ey for affindige Folk eller u-myndige Børn.

723. Ere da alle de, som har forstand og Skionsomhed, bequemme til at nyde den hellige Nadvere?

Nej, efter Christi Indstiftelse bør ingen anden end de af dette Brød, og drikke af denne Kalk, end hans egne Disciple, det er bødferdige og troende Efterfølgere, men ingenlunde de, der vandre som hans Korsets Fiender.

1 Cor. 10, 21. I kand ikke drikke Herrens Kalk og Djevlenes Kalk, I kand ikke være deelagtige i Herrens Bord og Djevlenes Bord.

724. Har da en ugudelig ingen ret til Alterens Sacramente, eller Gavn der af?

Nej, slet ingen, saa længe hand bliver ved i sin Ubodferdighed uden Sinde Forandring, thi som en naturlig død ikke kand være naturlig Mad, saa kand og en aandelig død, det er, u-bodferdig, der kaldes levende død, ey være tiemt med aandelig Mad, hvor til hører et aandeligt Liv, som ved Maden skal bestyrkes.

725. Men kand de ugudelige ikke opvækkes, og blive bedre, ved det de faae Sacramentet, og altsaa i den Henseende antages der til?

Nej, thi Alterens Sacramente er et Bekræftelses Sacramente, derfor maae de ved Guds Naade først omvende sig af Hiertet, ellers blive de verre, og

en bedre beras, thi Raadens Midler gavne en, fordi man bruger dem, men naar man bruger dem værdestlig, og i deres rette Orden.

I Cor. II, 17. I komne ikke sammen til det bedre, men til det verre.

Og v. 30. Derfor ere mange strøbelige og svage i blant eder, og en heel Hob sove.

726. Hvorfor gaae da mange til Guds Bord, som ikke frygte Gud?

Fordi de enten ey kiende Guds Villie, og vrangelig søge der i en Trøst, menende, det er, at forliges med Gud, endskiønt man i Hiertet bliver hans Fiende, og gjør iffun udvortes Stilsland paa nogle Dage. Eller og fordi de skamme sig ved, at forsømme Altergang mere end andre deres Naboer.

727. Hvorfor tilsteder man dem, som ey frygte Gud, at gaae til Guds Bord?

Fordi man ey kand see dem i Hiertet, og efter Kierlighed haaber den Forbedring, som de da tilsiige med Munden.

728. Men om man ey kand udelukke Hyflere, saa kunde og burde jo dog de, som enten leve i grov Vanfundighed, eller drive Risdets aabenbare Gierninger, udelukkes fra de helliges Samfund?

Ja, naar deres Blindhed og Vanfundighed, Falskhed og U-bodsfærdighed ved visse Prøver ere aabenbare, da bør de ogsaa udelukkes og afstæres som raadne Lemmer, at Helligdommen ey kastes for Hunde.

Matth. 18, 15-18. Men om din Broder synder mod dig, gaa hen, og straf ham imellem dig og ham allene, hør hand dig, da haver du vundet din Broder. Men hør hand ikke, da tag endnu een eller to med dig, paa det al Sagen skal blive fast i to eller tre Vidners Mund. Men hør hand dem ikke, da siig det for Menigheden. Men hør hand ikke Menigheden, da hold hannem for en Sedning og Toldere. Gandelig siger jeg eder: Hvad-

somhelst I binde paa Jorden, skal være bundet i Himmelen, og hvadsomhelst I løse paa Jorden, skal være løst i Himmelen.

729. Hvorfor kaldes dette Sacramente en Communion eller Samfund, og Giesterne Communicanter?

Det betyder baade den Forening, de troende har med Christo deres Hoved, saa og den broderlige Kierlighedssamfund, de som Lemmer har indbyrdes imellem hverandre, hvilket de og dermed bekiende og stadfæste, at de samtlige med hinanden bruge Sacramentet, og ikke uden Fornødenhed, allermindst af Hofmod eller egen Andagts Paaskud, afvige fra den offentlige og fælles, til den private eller særdeles Communion.

Joh. 6, 56. Hvo som æder mit Kød, og drikker mit Blod, bliver i mig, og jeg i ham.

I Cor. 10, 17. Eet Brød, eet Legeme ere vi mange, thi vi ere alle deelagtige i eet Brød. Cap. 12, v. 13.

730. Hvad gavner det, saaledes at have ædet og drukket?

Det give disse Ord tilkiende: (som gives for eder) item: (som udøses til Syndernes Forladelse;) Thi i dette Sacramente gives os ved de Ord (Syndernes Forladelse) Livet og den evige Salighed: Thi Liv og Salighed følger af Fornødenhed med Syndernes Forladelse.

731. Har da en troende ikke Syndernes Forladelse, Liv og Salighed, førend hand kommer til Guds Bord?

Jo, men i det hellige Sacramente skienkes ham det med et kraftig Pant derpaa, nemlig det Legeme og Blod, ved hvilket Synden er forsonet, samt Liv og Salighed forhvervet, thi Christus siger: Det er mit Legeme, som gives for eder, item det er mit Blod, som udøses for eder til Syndernes Forladelse.

732. Hvad for Liv og Salighed faae de troende i Sacramentet?

| Gy allene det tilkommende evige Livs Forsikring, men

men ogsaa det ved Igiensføddelsen begyndte aandelige Livs kraftige Bestyrkelse til større Troe, Haab, Kiærlighed, Taalmodighed, Ydmyghed, Bøn og alle Aandens Frugter af Jesu Fylde.

Joh. 6, 54. 55. 56. Hvo som æder mit Kiød og drikker mit Blod, haver et evigt Liv, og jeg skal opvække ham paa den yderste Dag. Thi mit Kiød er sandelig Mad, og mit Blod er sandelig Drikke. Hvo som æder mit Kiød, og drikker mit Blod, bliver i mig, og jeg i ham.

733. Hvorledes fand den legemlige Vden og Drikken udrette saadanne store Ting?

At æde og drikke fand det uden Tvivl albrig udrette, men disse Ord: (Det gives for eder) item: (Det udøses til Syndernes Forladelse;) Thi disse Ord ere den synderligste Part i dette Sacramente, og som Hovedet, hvilkke hvo som troer, hand bekommer alle de Ting, som de tilsiige, som ere Syndernes Forladelse.

734. Spillet er da det allervigtigste ved den hellige Nadveres Brug?

Det er, som Lutherus rettelig siger, Troen paa de Ord: For eder, eller at en bodsfærdig Siel med begierlig Tillid antager og særdeles tilegner sig Christi Fyldestgiørelse.

735. Hvad skal en Christens særdeles Henseende være ved den hellige Nadveres Brug?

Christus siger:

Luc. 22, 19. Gjører dette til min Ihukommelse. og St. Paulus. I Cor. 11, 26. Saa ofte som I æde dette Brød, og drikke denne Kalk, forkynnder Herrens Død indtil hand kommer.

736. Hvad er det, at ihukomme Christum, og forkyn-
de hans Død?

Det er, andægtig at betragte Christi gandske Lidelse, Korsetæstelse, Død, og hvad did henhører, at ansee det som det eneste fuldkomne Forsonings Offer for sine Synder, der ved kraftig styrke sig i Troen,
opvæk

opvække sin siel til brændende Gienkierlighed ved Betragtning af Jesu u-begribelige Kierlighed i at lide saa smertelig for os, inderlig glæde og fryde sig i sin Frelser, hiertelig takke, love, prise og berømme ham, samt virkelig ved hans levende-gjørende Begems og Blods Kraft og efter den Korsfæstes Exempel bevise sin Taknemmelighed med nye og alvorligere Flid i Helliggjørelsen og desto v. Alligere Taalmodighed i Lidelser.

737. Hvorfor skulle vi tænke paa hans Død, og forsynde den samme?

At vi lære at troe, at intet Creatur kunde have gjort fyldest for vore Synder, uden allene Christus, sand Gud og Menneske, og at vi lære at forpræktis for vore Synder, og agte, hvor store de ere; Og at vi skulle glæde og trøste os ved hannem allene, og saaledes blive salige ved samme Troe.

738. Hvor tit skal man gaae til Herrens Nadvere?

Christus har ingen vis Tiid sat, saa det staaer i de troendes Frihed, at ramme den rette Tiid, men at det ofte bør skee, sluttet tydelig nok af de Ord:

I Cor. II, 26. Gaa ofte I æde dette Brød ic.

739. Hvad skal formane og tilskynde en Christen, at hand tit annammer Nadverens Sacramente?

Paa Guds vegne skal baade den Herres Christli Befaling og Forjættelse, dernæst og hans egen Nød, som ligger hannem paa Halsen, drive ham dertil, for hvis Skyld saadan Beden, Løften og Tilsagn skeer.

740. Hvad skal et Menneske da gjøre, naar hand kand ikke finde saadan Nød, eller nogen Hunger og Tørst til Sacramentet?

Hannem kand ikke raades bedre, end at hand griber ind i sin egen Varm, om hand haver endnu Kød og Blod, og troer dog Skriften, hvad den siger derom Gal. 5, 17. Rom. 8, 8.

741. Hvad

741. Hvad om en Christen var i saadanne Omstændigheder, at han ikke kunde annamme det hellige Sacramente, saasom paa lange Rejser, eller i de Vantroendes Lande?

Udi dette Nødsfald havde han samme Kraft af den aandelige Vden og Driften, som seer med Troens Mund; Troe, siger Augustinus, saa haver du ædet.

742. Er det ellers Synd, at afholde sig lang Tid fra den hellige Nadveres Sacramente, naar det kand have?

Ja, helst naar det seer af Naadens Foragt, Sikkerhed, Stiodesløshed, aandelig Hofmod, eller deslige, da er det en af de allerførste Synder og Utafnemmeligheder mod den store Stiftere og kjerlige Frelser, som saa tydelig og venlig siger: Dette gjør til min Ihukommelse.

743. Men er det da lige meget, hvorledes det seer, naar det ikkun seer ofte og efter Sædvane?

Rej langt fra, thi som det er ilde gjort, at blive bestandig borte, saa er det langt verre, at gaar uberedet og uværdig derhen til desto større Fordømmelse. I Cor. II, 27. 29.

744. Hvad skal man da gjøre, for at undflye saadan Fare?

For Nadverens Brug skal man, efter foregaaende hjertelig Bøn om den Hellig Aands Bistand, til saa høj og hellig en Gierning, anfille en nøyagtig og alvorlig Selv-Prøvelse, efter Pauli Ord:

I Cor. II, 28. Hvert Menneske prøve sig selv, og æde saa af Brødet, og drikke af Kalken.

745. Hvem skal man efter disse Ord prøve?

Ikke andre Mennesker, men sig selv. Gal. 6, 4.

746. Hvad er det at prøve sig selv?

Det er, at samle sine Tanker fra al Udspredelse, derpaa i Stilhed, under Bøn og Betragtning, ret

at gaae ind i sit eget Hjerter, høre, og som for Guds Ansigt, undersøge sin Siels Tilstand, sit gandske Levnet og hele Christendom, indvortes og udvortes, allene efter Guds Ord, Loven og Evangelium. I saadan Selv-Prøvelse har man vel at vogte sig for den bedrægelige Egen-Kierlighed, der saa lettelig uden Grund falder til at domme vel om sin egen Siels Tilstand; da derimod ansægtede og tungsindige Sieler har ligesaa vel at tage sig vare for al ugrundet og ufornoden Vengstelse, hvorudi Risdet ved Bantroe ligesaa vel kan indsnige sig, som i Sikkerhed. I Cor. 3, 18. Psal. 139, 23. 24.

747. Hvilke Stykker har et Menneske særdeles at prøve? Disse tre Stykker: Anger og Kuelse over Synden, Troe til Christum, og det nye Forsæt.

748. Hvorledes prøver man sin Anger og Kuelse?

1) Man skal prøve sig efter de ti Bud i deres aandelige Forstand, om man ret kiender Urv-Synden saavel som sine gjørlige Synder, i deres Affsnelighed?

2) Man skal randsage sin gandske Christendom i Troe, Giøren og Løden, i Tanker, Begieringer, Ord og Gierninger, sine Pligter imod Gud, sig selv og sin Næste, sin Bøn og Guds Ords Betragtning, sin Arvaagenhed, og daglige Kamp mod de aandelige Fiender, helst mod de Synder, som Naturen, Vanen, Leve-Maaeden eller Fyrligheden meest pleyer at lokke os til; sin Tilværelse, om man i det gode gaaer frem eller tilbage?

3) Man skal eftertænke, om man inderlig høyes og blues ved sine Fjendlighed imod saa god en Gud, som visselig kiender endnu flere, end de vi selv blive vaer?

4) Man skal prøve, om man af Hiertet hader alle Synder? om man kierligen er forliget med sin Næste? og om man ikke holder noget tilbage, som man er ham skyldig?

749. Hvorledes skal man prøve sin Troe?

Man skal see til, om man har den fornødne Kundskab om Gud, hans Væsen, Villie og Velgierninger, i sær om Christo, om Igienløsningen ved ham, og om den hellige Nadvere? Om man har givet den Hellig Aand Sted, saa denne Kundskab er ikke blot i Hiernen, men tillige levende og fræftig i Hiertet? Om man af guddommelig Overbevistning samtykker Guds Ord? Om man har en sand Hunger og Længsel efter Guds Naade i Christo, en hiertelig Tillid til Christi Fyldestgjørelse for os? Om man da søger allene i Christi Blod al sin Salighed? Om Troen saaledes en er en død, falsk indbildt og selvgiort Troe, men sand og levende, som tillige forandrer Hiertet?

2 Cor. 13, 5. Forsøger eder selv, om I ere i Troen, prøver eder selv, eller kienbe I eder ikke selv, at Jesu Christus er i eder? uden at I ere forskudte.

750. Men om man for aandelig Sorg eller haardere Anfægtelse ikke kand føle og finde sin Troe, hvad da?

Da skal man randsage efter Troens ubedragelige Kiende, Tegn, Frugt og Virkning, som ogsaa vidner om dens Sandhed.

751. Hvilken er denne Frugt og Virkning?

Den allervisseste og bestandigste er hiertelig Had og Afstøje til alle Synder, særdeles sine egne onde Tilbøieligheder, saa og oprigtig Kierlighed til Gud og sin Næste, allermest til Guds Børn.

752. Hvorledes skal man prøve sit nye Forsæt?

Man skal spørge,

1) Om man har et virkeligt, ikke et løs, Forsæt, at ville bevare Troen og en god Samvittighed, at ville ikke allene forlade alle modtvillige Synder, uden at have sig en eneste forbeholden, men og mere og mere at rense sig fra Banvittigheds, Overilfelses og Skra-

beligheds Fejl? Især med større Nidkierhed vaage og stride imod sin Hoved-Fiende, de kiereste Skide-Synder, ja og gaae al Leylighed til Synd, ont Selvskab, ont Slin?

2) Om man vil være troere og alvorligere i Kierlighed imod Gud og Næsten, i Ugtfomhed over sig selv, i sit særdeles Kalb, og i alle Christendommens Stykker?

3) Om man i Christi Kraft har fattet den faste Slutning, her udi at blive bestandig indtil Enden, i hvad man og derover skulde lide, var det end Døden?

753. Hvorfor skal man saa nøye prøve og vogte sig ved Sacramentets Brug?

Fordi dets Misbrug ved Uværdighed virker den evige Død, i Steden for Liv og Salighed.

1 Cor. 11, 29. Thi hvo som æder og drikker uværdelig, æder og drikker sig selv til Fordømmelse, i det hand ikke gjør Forskiel paa Herrens Legeme.

754. Er der vel noget Menneske værdig til at annamme dette himmelske Maaltid?

Derfom Værdigheden bestod i en gandske syndeløs Tilstand, eller skulde være af os selv, da fandtes ingen saadan i dette Liv, men nu ere, efter Guds Ord, de værdige og bequemme, som af et ret ydmygt, begierligt, bødferdigt og redeligt Hjerte søge Naade uden Fortieneste allene ved Troen til Christum. Derfor raades bekymrede og ansægtede Sieler, til Troens Bestyrkelse, allersnarest da at bruge dette Sacramente, naar de i Wandens Armød selv finde sig allerværdigst dertil. Matth. 9, 12. 13.

755. Hvorlunde annammes da dette Sacramente værdeligen?

Jeg lover vel den udvortes Tugt, at de, som ville annamme dette Sacramente, berede sig tilforn med Fasten; men den haver omsider allerrettest bered sig til at

at annamme dette Sacramente, som troer disse Ord:
(Det gives for eder) item (Det udoses til Syndernes For-
ladelse.) Hvo som ikke troer disse Ord, de annamme
dette Sacramente uværdelig og aldeles uberedte.
Thi dette Ord (for eder) udkræver et Hjerter, som
troer Gud.

756. Er det endelig fornøden, at berede sig med Fasten?

Det er en befale af Gud, og forpligter ingen, som
det en Land taale, men er en smul udvortes Tugt, og
tjener hos nogle til desto mere Andagts Befordring.

757. Hvad skal en Christens Forhold være i og ved
det hellige Sacramente?

Man maae ærbødig forestille sig den store Guds
Hellighed og u-begribelige Menneske-Kierlighed, er-
kende sin egen U-værdighed, afvende al Sind og
Sands fra jordiske Ting, opløste sin Siel til Gud, be-
trakte Christi Lidelse, Død og Forsoning, længes ef-
ter nyere Forening med ham, og saaledes annamme
Sacramentet i Bøn og Troe med Ydmyghed, Blæ-
de og Taksigelse.

758. Hvad skal en Christens Forhold være efter den
hellige Nadveres Brug?

Hand skal ikke een eller saa Dage, men stedse holde
sig inderlig nær til sin Siels Brudgom, takke og prise
ham af al Magt for den beviiste store Naade, vaage
over den same, opmuntre sig i Troen, Haabet og Kier-
lighed, foragte Verden, længes jo mere og mere efter
sin Jesum, forkynde hans Død med Ord og Gierning,
i hans Døds Kraft døde og dræbe Synden, søge at op-
rette det hidindtil forsamte gode, efterfølge Jesum
villig paa den trange Vej, og saaledes i daglig For-
nyelse indtil Enden vise sig, at være et levende Lem paa
Jesu Legeme. 2 Cor. 5, 15. 1 Pet. 2, 24. Gal. 2, 20.

759. Kænd det Menneske være vis paa, at døe salig,
som saaledes troer, og lever i Jesu Samfund?

Ja, haand er visselig et Guds Børn og Himmelens
Arving

En sand troende Christens Morgen-Bøn.

D evige og almægtige Gud, barmhertige Kiære
himmelske Fader! jeg priser dig i denne Mor-
gen-Stund af inderste Siel og Aand, at du i den for-
gangne Nattes Værke har været Soel og Skiold o-
ver mig, og afvendt al Fare og Skade fra Legeme og
Siel. Lad mig fremdeles i denne Dag og altid be-
finde din faderlige Velsignelse, Hielp og Bistand paa
alle mine Veye og i alle mine Sierninger! Frels min
arme Siel fra Fristelse, mit Legeme fra Sygdom,
mit Dye fra Graad og min Fod fra Fald. Men ef-
terdi Synderen det største vude, saa hielp mig, o
Gud! for alle Ting at staae den imod ved Troens
Kraft. Lad din Haand være over mig, din Aand i mig,
din Fred omkring mig. Lad mig ikke leve mig selv, men
i Guds Søns Troe, saa jeg i alle mine Tanker, Ord
og Sierninger kand tænkes dig, og i al paakommen-
de Nød finde Tilflugt hos dig med mine Bønner.

O hierte, fromme Fader! forlad af Naade for
Jesu Skyld alt hvad jeg hidindtil har gjort dig im-
od, og giv fremdeles Naade til at bedre mit syndige
Levnet ved sand Fornyelse efter dit Billede, saa min
Jesu sagnetmodige, ydmyge, kjerlige og rene Sind
maae kiendes jo mere og mere i al min Omgængelse.
Ophold, o himmelske Fader! din troende Menighed
paa Jorden, og lad den daglig være ved Synderes
Omvendelse. Velsigne Kongen og hans Huns.

Bø

Befordre det almindelige Beste, gjør Jorden frugtbar, bevar os fra Lande-Plager, gjør vel imod mine Eløgt og Benner, forsørg de fattige, husvæle alle angestfulde og bedrøvede, særdeles de døende, og endelig bered mig selv hver Dag til en salig Død og ærefuld Opstandelse. Amen.

Aften-Bøn.

I denne Aften-Stund bøyer jeg atter mine Knæ for dit allerhelligste Ansigt, o himmelske Fader! og eftertænker med Taknemmelighed den store Naade og de mange Belæiæringer, som mig i denne Dag ere vederfarede uden al min Fortieneste. O Herre! hvad er et Menneske, at du tænker paa ham? og hvem er særdeles jeg arme u-værdige Syndere, at du saaledes overøser mig med Belæiæringer een Dag efter den anden? Mit Hjerte er overbevist om, at dersom du vilde handle med mig efter mine Synder, og betale mig efter mine Misgjæringer, da kunde jeg en andet vente, end at henkastes fra dit Ansigt i det udvortes Mørke og de fordomtes evige Nat. Ja dersom du allene vilde tilregne mig denne Dags Synder, i Tanker, Ord og Giærninger mod dig, mig selv og min Næste, da kunde jeg ikke svare dig eet til tusinde. Er jeg i Dag bevaret for modvillig Ondskabs Synd og Sirkferhed, da tilskriver jeg det ingenlunde min fordervede Natur, men allene din tugtende og bevarende Naade. Af samme din uforstøldte Godheds Kilde har jeg og i Dag taget mange legemlige Belæiæringer, særdeles Sundhed, Fred, fornøden Ophold, og Befrielse fra mange ulukkelige Tilfælde, som i den vide Verden kand være vederfarede mange andre i Dag, og kunde ligejaa vel have ramt

paa mig, dersom din faderlige Tilsyn ikke havde været over mig, og afværget alt ont fra mig. Nu, min Gud, jeg har befunden din Trofasthed i tusinde Tilfælde, og du skal fremdeles allene være mit Hjertes Tilflugt, min Klippe og fæste Slot. Bevar mig da, o Gud! i denne Nat fra al Fare og Skade til Liv og Siel. Lad mig hvile under dine Fingers Skygge til Legemets Bedrøvelsel, og opvælg mig i Morgen karst og sund til min Sterning. O Gud! enten jeg sover eller vaager, ja enten jeg lever eller dør, da lad mig være din, og hænge uafslædig ved dig med min Siels Begierlighed. Du est mig bedre end alting, og naar jeg ikkun haver dig, skiotter jeg ikke om Himmel eller Jord, om end mit Liv og min Siel vansinægter, est du dog altid mit Hjertes Trost og min Deel evindelig. Ach Herre! lad din Naades Soel aldrig gaae ned over mig. Lad den altid oplyse mit mørke Herte, opvarme mit kolde Herte, bevæge mit haarde Herte, og opmuntre mit tunge Herte. Ach sødeste Jesu! lad mig uafslædig staae i Samfund med dig ved en levende Troe, og af dit Kors hente al Kraft til at frænge igiennem den trange Ben og snevre Port. Nu, min Gud, jeg haaber paa dig, forlad mig ikke, en Heller nogen af mine i denne Nat. Lad dit Ord's Lyse-Stage aldrig flyttes fra os. Ophold Dyrigheden, din egen Orden, at vi under den maae leve rolig i din Krigt. Afvend i Naade Krig, Pest, Hunger, dyr Tiid og alle velsortiente Plager fra disse Lande. Tilvend os din Belsignelse i vort gandske Liv. Endelig bestier os en salig Død, og efter Døden den evige Ro og Hvile i Abrahams Skød.

Amen.

Kort Begreb.

af

Den Saliggjørende Sandhed, fore-
stillet i sin naturlige Sammenhæng, til desto
større Tydelighed for de Unge
og Enfoldige.

1. Der er een eneste sand Gud i tre Perso-
ner, Fader, Søn og Hellig Aand.
2. Denne tre-enige Gud har skabt den gands-
ke Verden, ligesom han endnu opholder
og regierer den.
3. Englene vare alle af Gud skabte gode og
hellige, men nogle faldt ved U-lydighed af
fra Gud, hvilke kaldes Dæmle.
4. Mennesket blev og skabt af Gud uden
Synd efter Guds Billede til at tjene ham.
5. Dette Guds Billede bestod i en Lighed og
Overeensstemmelse med Gud, eller i sand
Visdom, Retfærdighed og Hellighed.
6. I denne U-skyldigheds Stand var Men-
nisket salig, saasom det levede i Forening
med Gud, hvilken er det højeste Gode.
7. Men vore første Forældre, Adam og Eva,
lode sig af Dævelen forføre til at vende sig
indvortes i hjertet fra Gud, og udvortes at
æde af det forbudne Træes Frugt.
8. Derved tabte de Guds Billede, i hvis

Sted kom Dievelens Billede, eller en Lige-
hed med denne Guds Fiende: Forstanden
blev formørket, Villien forvendt og død til
det gode, men tilbøylig og duelig til
alt ont.

9. Der ved tabte de og deres salige Samfund
med Gud, faldt under Guds Brede, og
bleve skyldige til Døden, den timelige,
aandelige og evige.

10. Da nu Adam og Eva ere den Stamme,
af hvilken alle Mennisker har deres Op-
rindelse, saa har disse første Forældre fødet
Børn efter deres Billede, og tillige med
den menniskelige Natur forplantet Syn-
den og Døden paa alle deres Efterkommere.

11. Derfor fattes alle Mennisker af Naturen
Guds Billede, den medskabte Wiisdom
og Hellighed, og i dens Sted fødes de
med Arve-Synd, blinde, vanhellige og
gjenstridige.

12. Af denne medfødde oprindelige Synd
udspringe alle gjørlige Synder, i Tanker,
Begjæringer, Ord og Gierninger.

13. I denne u-salige Synde Stand ere da
alle Mennisker af Naturen under Guds
Brede, skyldige til al Straf, timelig, aan-
delig og evig.

14. Af saadan evig Elendighed kunde intet
Creatur redde os.

15. Men

15. Men Gud, som af Eghed saae denne
det menniskelige Riisns alledybeste Jam-
mer og Nød, har af u-forskyldt Rierlighed
ladet sig bevæge til inderlig forbarmelse, og
besluttet, at sende alle Mennisker sin egen
eenbaarne Søn til en Frelser.
16. Denne Frelser, som hedder Jesus Chri-
stus, blev Verden lovet strax efter Synde-
Faldet, og hans bitter og blodige Død blev
i det gamle Testamente ved mange tusin-
de Dyrts Dfringer forestillet og betegnet.
17. Endelig i Tidens Fylde blev denne Guds
evige Søn ved den Hellig Aands Over-
skyggelse uden Synd undfangen, og fød
til Verden, af sin Moder, den hellige Jom-
frue Maria.
18. Denne vor velsignede Jgienlosere, har da
i een Person tvende Naturer, den gud-
dommelige og menniskelige, saa hand tilki-
ge er Gud og Mand.
19. Efter sit Embede er hand den eneste Mid-
lere imellem Gud og Menniskene, vor ypp-
perste Præst, Prophete og Konge, i en
dobbelt Stand, Fornedrellens og Ophøys-
elsen.
20. Med sit hellige Levnet og fuldkomne Ry-
dighed har hand opfyldt Loven i vor Sted,
med sin bitter Lidelse har hand udstaet
Straf

Straffen for os, og paa Siel og Legeme
følet Lovens Forbandelse, den timelige og
evige Død for vore Synder, som i Guds
Dom vare ham tilregnede.

21. Ved denne sin Lydighed og Lidelse har
hand stillet Guds Retfærdighed tilfreds,
forsonet os med Gud, forhvervet os Be-
frielse fra Synden og alt ont, samt Ret-
tighed til Forening med Gud og al deraf
flydende Salighed, og saaledes gands-
ke fuldkommet det store Igienløsnings
Værk.

22. I Graven blev Jesus efter sin Død en
længere end til paa tredie Dag, da Fader-
ren opvakte ham, og hand selv med stor
Seyers Kraft over sine og vore Fiender
opstod fra de Døde, visende, at hand hav-
de betalt Syndsens Sold for os indtil
sidste Skieb.

23. Efter Opstandelsen er Christus faren til
Himmels, og har sat sig hos Guds højre
Haand, hvor hand beder for os, og sender
os sin Hellig Aand, at hans forhvervede
Salighed maage komme os til gode.

24. Den Hellig Aand kalder alle Mennisker
atvorig til denne Salighed, og virker
kraftig ved Naade-Midlerne, Ordet og de
tvende Sacramenter; Men viser tillige en
vis

vis Orden, i hvilken allene Mennisket er-
langer den forhvervede Salighed.

25. Denne Orden kaldes Saliggjorelsens
Orden, og bestaaer i sand Ombendelse til
Gud.

26. Ombendelsens Dele ere tvende : Anger
og Troe.

27. Anger og Ruelse er, af Loven ret at kien-
de sin Naturlige Fordervelse og gjørlige
Synder, smertelig at føle og alvorlig at
hade dem.

28. Udi saadan sin egen Jammers Følelse
fremkommer ved Evangelium Troens
Længsel efter Guds Naade i Christo.

29. Denne Troe udstrækker sig efter sin Frel-
sere, og omfavner med stor Begierlighed
hans dyre Bærdskyld og Fortieneste som
sin eneste Saligheds Grund.

30. Samme Troes rette Natur er, at den
strax beviser sig virkende i Kierlighed til
Gud og Næsten, samt i Hjertets daglige
Nenselse.

31. Hvo som da ikke imodstaaer den Hellig-
Aands Naade, men lader sig indlede i den-
ne Saliggjorelsens Orden, hand opvæk-
tes af sin aandelige Død, igiensøbes til et
nyt Liv, erlanger igien det tabte Guds Bil-
lede, nyt Lys i Forstanden, nye Lyst og
Kraft

Kraft i Villien, et forandret Sind og Herte. Hand retfærdiggjøres, det er, beflædes med Christi Retfærdighed, befries fra Syndens Skyld og Straf, da Syndens Herredømme tillige og er borttaget.

32. Nu træder hand ved Troen paa ny i Forening med Gud, og faaer Deel i alle de ved Christum forhvervede u-skatteerlige Naade-Gaver.
33. Nu er hand et sandt og saligt Guds Barn, og har et levende Haab om Himmelenes evige Arve-Deel.
34. Nu faaer hand guddommelig Lys og Kraft baade til at overvinde det onde, saa hand ikke mere forsætlig synder imod Samvittigheden, og til at efterfølge det gode af gandske Herte, saa hand nu idelig adspørger Guds Rige og hans Retfærdighed, vandrende paa Jorden med et himmelsk Sind, og som for Guds Ansigt.
35. Nu har hand en sand Trøst i al Lidelse, efterdi Guds Rige, som er Retfærdighed, Fred og Glæde i den Hellig Aand, boer i hans Herte, endskiont tit forborgen under Svaghed og Anfægtning.
36. Men vil hand ikke tabe saadan sin salige Naade-Stand, da maae hand ved Troen
bli

blive i Christo, og lade sig regiere af hans
 Mand.

37. Hand maa med hiertelig Bøn og Andagt flittig bruge de Midler, ved hvilke hans Troe kand opholdes og styrkes, nemlig Guds hellige Ord og Sacramenter.
38. Hand maa nu ret vaage, bede, og stå imod Diebelen, Verden og Synden, hvis Levninger henge endnu ved ham, men skal udrenses jo mere og mere ved daglig Forsnyelse, og derimod Guds Billede jo mere og mere oprettes i ham, saa hand udtrykkelig lader det tilsyne i sit Levnet, at hand, som et igienfødt Guds Barn, rører denne himmelske Fader nær paa, elsker alt det, hand elsker, men hader alt det, hand hader, og det, som Verden er fuld af, nemlig Øyens Lyst, Kiøds-Lyst og et overdaadigt Levnet.
39. Hand maa nu daglig fornegte sig selv, og taalmodig bære Korset efter sin Frelser paa den trange Vey.
40. Hvem som bliver bestandig paa denne Vey i sit gandske Liv, ham er Døden omfider en Baade og fuldkommen Befrielse.
41. Thi hand skal paa den yderste Dag ikke opstaae til Dommen, men til et evigt, herligt Liv og en uopløselig Forening med Gud.

42. Men

42. Men hvo som ikke i denne Saliggjorelsens Orden vil antage og bruge Guds Raade, den bliver i sin syndige Natur Stand, adskilt fra Gud, og maae vente Deel med Dievelen og hans Engle i den evige Fordømmelse.

P. S.

De Sandheds Elffere, som ønske at kiende nogle faa udvalte gode Bøger til ydermere Kundskab og Opbyggelses Befordring, denneim recommenderes, næst den hellige Bibel selv, og særdeles det Nye Testamente, disse efterfølgende:

1. Arndts Sande Christendom.
2. Jerfins Sande Livsens Vey, og Troens Kamp og Sejer.
3. Speners Catechismus.
4. Starcks Christendommens Dyelse.
5. Frankes et Christeligt Levnets Begyndelse.
6. Freylinghausen over Passions-Historien.
7. Grabows Værdige Giest ved Herrens Bord.
8. En Christelig Paamindere eller Opmuntring til et helligt Liv.
9. Thomas a Kempis om Jesu Christi Efterfølgelse.
10. De vigtigste, kraftigste og tydeligste Bibelske Sententser.
11. E. Conthoms guldene Aenodie.
12. Evangelijf Hjertens-Bækkere.
13. Arndts Paradises Urtegaard, som er en meget aanderiig Bønnebog.

Bandhed

Til

Budfrygtighed,

Udi

**En eenfoldig og efter Muelighed kort, dog
tilstrekkelig**

Forflaring

Over

**Salig Doct. Morten Luthers
Liden Catechismo,**

**Indeholdende alt det, som den, der vil blive
salig, har behov, at vide og giøre.**

Paa

**Kongelig allernaadigste Befalning.
Til almindelig Brug.**

imprimatur.

C. L. LETH.

Selges her uindbunden for 7. s. Danke.

KJØBENHAVN

**Udi det Kongl. Wapenhuus Bogtrykkerie,
og paa dets Forlag,**

**Trykt af Gottmann Friderich Kiesel,
Aar 1739.**

EXTRACT

af

Hans Kongel. Majestæts allernaadigste Privilegio, dateret Fredensborg den 19. Julii 1737.

Sans Kongelige Majestæt haver allernaadigst bevilget, at Waisenhuset i Kiøbenhavn allene maae trykke den Catechismi Forklaring, som i begge Kongeriger til Ungdommens Underviisning skal introduceres, og at ingen anden maae understaae sig samme at eftertrykke, ey heller udenlands eftertrykt her at indføre, under fem hundrede Rigsdalers Straf til bemeldte Waisenhuus, eller anden gudelig Brug, samt alle eftertrykte Exemplars Hvers Confiscation.

Immanuel!

Den Gud, som vil, at alle Mennisker skulle blive salige, vil ogsaa, at de alle skulle komme til Sandheds Kundskab, ja vore og gaae frem i den samme efter de Lejligheder og Hielpemidler, som dem tilbydes i een Verdens Alder, mere end i den anden.

Nu leve vi en Tiid, da verdslig Wiisdom, og alle de Konster, som der paa grundes, ere opstegne til en høyere Grad, end vore Forfædre mueligt havde forestillet sig. Ingen vil længere synes halv-forfaren i sin Videnskab. Det man giver sig ud for, vil enhver forstaae tilgavns. Ach! hvor meget mere burde man være saa findet i Henseende til Guds og vor Saliggjorelses Kundskab, som i det mindste efter udbortes Anseelse er alles vores Profession, eller det vi give os ud for at vide og omgaaes med!

En ordentlig, grundig og tilstræffelig Indsigt i Religionens Sandheder burde jo være det ypperste Maal for deres Bemøyselse, som

en vil regnes timelig og evig til de Daarers
Taal, der betymre sig for mange Ting, men
en agte det ene fornødne.

Vel sandt, at Guds Kundskab en altid og
hos alle drager hans sande Frygt, Kierlighed
og Lydighed efter sig. Der findes en Wittig-
hed uden Samvittighed, en Kundskab uden
Kraft; denne opblæser, i Steden for den skul-
de opbygge. Herpaa har vore Tiders For-
farenhed de allerførste Exempler at fremvise.

Seer jeg paa vore Forsærdre, da synes
mig, de gjorde mere, end de vidste, men vi vi-
de mere, end vi gjøre. De lignede en frugt-
bar Lea med svage Dyne, vi en ufrugtbær
Rachel med skion Anseelse. Ikke desto min-
dre beholder Sandheds Kundskab sin u-
stæterlige Priis, thi end skönt vor H. Erre Je-
sus Joh. 13, 17. ikke priser nogen salig, fordi de
vide, med mindre at de og gjøre, hvad de vide,
saa setter hand dog Videnskab foran, saasom
det, der først udtræves til Troen, uden hvilken
det er umueligt at takkes Gud i al sin Giero-
ning. Den Troskab, mange meget eensol-
dige vise i at vandre efter det lidet Lys, de har,
lader os vist slutte, at deres Vandring var
endnu langt bedre, hvis deres Indsigt i
Sandheden var fuldkommene. Den der gjør
i Tusmørke en Vierning, som udgræber Da-
gens

gens Lys, faaer den maaskee ogsaa giort, men med større Møye, Fare og Forbaling. Mørket er aldeles ey det, der hjælper ham, men det lidet Lys, som derhos findes, og jo mere samme voxer i Morgen-Stunden, jo vissere fandt hand, om hand vil, fortsætte sin Gierning.

Saa sandt som dette er, saa øyensynlig er og vore Tiders Fordeel frem for vore Forsædres. Hvorfor man og ved denne Forklaring over Sal. D. Luthers liden Catechismo har stræbt at udbrede samme Fordeel af de saliggjørende Sandheders klarere Kundskab blandt den unge og eenfoldige Almue her til Lands. Aarsagen, som til dette Arbeide har givet Anledning, er særdeles denne, at næsten et hvert Stift hidindtil har haft sin egen særdeles Catechismus, og da nogle Præster har funden den paa deres Sted brugelige, i een eller anden Henseende, ikke saa tilstræffelig, som de ønskede, saa har de af redelig Omhu selv forfattet og i deres Menighed indført visse skrevne Spørgsmaal. Endskjønt nu Lærdommens Grund kunde være den samme, har dog den adskillige Lærdoms Form ikke syntes saa beqvem, som en almindelig og efter Nødtørftighed tilstræffelig, samt med Skriftens Sprog over alt bekræftet Catechismi

Forklaring, opsat efter Kongelig Allernaadigst til mig skriftlig udstedet Befaling, og af Bedkommende prøvet efter de sunde Ords Form.

Om nu denne Catechismi Forklaring er saa tilstræffelig, tydelig, ordentlig og accurat, som de, der omgaaes med Ungdommens Underviisning, kunde ønske, vil efter nogen Tids Forløb vise sig. Imidlertid maatte de, som ey med alting ere tilfreds, betænke, hvad Banstfelighed der er ved at forene i en Catechetisk Forklaring Fuldstændighed, Korthed, Klarhed, Ordentlighed og Reenhed af alle den Christenlærdoms fornødne Sandheder. Udi disse Egenskabers fuldkomne Forening fandt man altid forestille sig en høyere Grad, hvis Muelighed jeg ey heller vil negte, men den, der selv legger Haand paa Arbeidet, skal finde, hvad Banstfelighed der er ved, at ramme alting efter hver mands Ønske i det Slags Skrifter, hvor intet maae forsees imod Ungdommens Ihukommelse, ved Viitløstighed, intet imod dens Begreb, ved Mørkhed, intet imod Sandheden, ved fremmede Blandinger, intet imod Sandhedernes Sammenhæng, ved Uorden, og intet imod Ordenes rette Natur, ved affecterede og tvungne Sammenbindelser.

ser. Har jeg ey overalt fuldkomelig naaet det
te Maal, saa har jeg dog alvorlig sigtet der til.

Jeg overgiver da disse Guds Ord efter
Høy Kongelige allernaadigste Befaling til
almindelig Brug i vore Kirker og Skoler.

Herren trykke selv sit Indsegl herpaa ved
sin Naades Udøvelse i alle Læseres, særdeles de
unges Hjerter! Hvad jeg uvægerlig skulde,
men aldrig selv udvalde, at gjøre, har jeg
giort, saa got som jeg kunde. De ufuld-
komne Dele der af blive derfor egentligst mi-
ne. Udi øvrige er det et Ord, som paa hin
Dag skal dømme sine u-bodfærdige og van-
troe Foragtere eller Modsigere, men gjøre de
Siele salige, som sagtmodelig i Troen
antage dets Indplantelse.

Kjøbenhavn,
d. 9. October 1737.

E. N.

P. S.

Erindring til Skole-Mesterne.

1) De Spørgsmaal, som med Stræger i Bredden findes indcirklede, og saaledes tydelig adskilte, fandt allene læses og eftertænkes i Bogen, men en lærer uden ad NB. af de tungnemmede og med alt forliden Skolegangs Tid forsynede Børn, men de, der en har Mangel paa Tid eller Memme, bør en gaae noget Stykke forbi; Naar dette agtes, da fandt ingen med Gode besvære sig over, at Bogen skulde være for stor eller vanskelig, at lære uden ad, anseet en tredje eller fjerde Deel deraf er indcirklet.

2) De Ord udi Sprogene, i hvilke Beskrivningens Kraft egentlig ligger, findes ved Trykken adskilte fra de øvrige med anden Stil.

Indgang.

1. **K**iere Barn, vil du ikke gierne være lyffelig
paa Jorden, og salig i Himmelen?
Jo, kunde jeg ikkun blive det.
2. Vil du da vel gaae den Vey, som fører dig til det
te Maal?
Ja, dersom jeg fandt finde den.
3. Troer du ikke, der er en Gud til?
Jo, thi Verden fandt umuelig have skabt sig selv,
men maae have en Aarsag ældre og høyere end alle
Ting, hvilket evige Væsen kaldes Gud.
4. Troer du ikke, Gud raader for Saligheden?
Jo visselig, thi hand er over alle Ting.
5. Troer du ikke, at denne Gud under dig Saligheden?
Jo, thi hand er en god Gud.
6. Mon Gud da ikke vil vise dig Saligheds Vey?
Jo, det kand ikke feyle.
7. Hvorved viser Gud dig og mig denne Vey?
Ved sit Ord.
8. Har vi da dette Guds Ord iblant os?
Ja, i den hellige Skrift, som kaldes Bibelen.
9. Har Verden altid havt Guds Ord?
Ja, ved umiddelbare Aabenbaringer og de al-
drende Fædres mundtlige undervisning fra Slægt
til Slægt har Menneskene for Mosés Tid havt
Guds Ord, men skriftlig var det ey optegnet, før-
end Mosés dermed gjorde en Begyndelse.
10. Hvem har skreven Bibelen?
De hellige Propheter, Evangelister og Apostler.
11. Men vare disse ikke Mennesker?
Ja.

12 Hvorledes ere da deres Ord Guds Ord?

For di Guds Aand har givet dem i Sinde, alt hvad, og med hvilke Ord de skulde skrive.

2 Tim. 3, 15. 16. 17. Efterdi du vrede den hellige Skrift af Barndom, som fandt gøre dig vins til Saliggjørelse ved Troen som er i Christo Jesu. Den gamle Skrift er indbyrd af Gud, og nyttig til Lærdom, til Straf, til Rettelse, til Oplygtelse, som er i Retsfærdighed; at det Guds Menneske skal være fuldkommet, beredt til al god Gjerning.

2 Pet 1 21. Der er ikke nogen sinde en Prophetie fremkommen af menneskelig Villie; men de hellige Guds Mennesker talede, i det de bleve drevne af den Hellig Aand. See mere Matth. 10, 19. 1 Cor. 2 13.

13. Hvor af kiender man, at just denne Skrift, som vi have, er det sande Guds Ord?

Al afskillige Ting, saasom Jodernes, Tyrkernes og andre ældgamle Slægters Tilstaaelse, da de betraade sig paa samme Ord; af Skribenternes Overensstemmelse, af Spaadommenes Opfyldelse, af de mangfoldige Miraklers Stadfæstelse, og endelig af den store Fremgang, dette Ord har havt, uden Evang, og menneskelig Magt, ja midt i de blodigste Forsøkelser, da saa mange tusinde Martyrer har beseglet Sandheden med deres Blod.

14. Men hvad skal den gjøre, som ikke endda troer at Skriften er Guds Ord?

Hand skal kun forsøge, at adlyde Ordet, og give dets Virkning Rum i sit Hierte, da bliver hand snart i vaer, at det har en overnaturlig og ret guddommelig Kynd, Kraft Liv og Aand hos sig, til at oplyse, overbevise, opmuntre, trøste og straffe Samvittigheden.

Joh. 7, 17. Dersom nogen vil gjøre hans Villie, hand skal kiende, om Lærdommen er af Gud, eller jeg taler af mig selv. See 1 Thess. 2, 13.

15. Skal vi endelig antage den H. Skrift for vor Troes og Levnets eneste, visse og fuldkomne Rettesnor?

Jaa visselig.

Luc. 16, 29. De have Mosen og Propheterne, lad dem høre dem. Joh. 20, 31.

16. Maa man da ikke grunde sin Troe og Lernet paa u-middelbare Aabenbaringer, Drømme, egen Fornuftes Indbildning, andre Menniskers Myndighed og Exempler, gammel Mening, Ordsprog, Vedtægt og Sædvane, eller noget saadant?

Men, der paa grundes ingen sand Troe og Lydighed, men Overtroe, u-gudelighed og selv-udvaalt Byrkelese, som er Gud imod.

Gal. 1, 8. Men dersom og vi, eller en Engel af Himme-
len prædike Evangelium for eder, foruden det, vi prædi-
ke eder, hand være en forbandet Ting!

Matth. 15, 9. Men de dyrke mig forgieves, i det de lære
saadanne Lærdomme, som ere Menniskers Bud.

17. Har Guds Ord endnu flere særdeles Egenfæber
frem for Menniskens Ord?

Ja, næst dets guddommelige Visshed, Kraft og Fuld-
kommenhed, som allerede er viist, har det en særdeles
Klarhed til at oplyse os af Naturen blinde Mennisker.

Psal. 119, 105. Dit Ord er en Lygte for min Fod, og et
Lys paa min Stie.

18. Er Bibelen dog ikke mørk og u-tydelig for de eens-
foldige og u-lærde?

Udi alle Ting, som udkræves at vide til Salighed,
er den klar nok, for den, som ret omgaaes dermed, en-
ten hand er læg eller lærd. 2 Tim. 3, 15. 16. 17.

19. Hvorledes omgaaes man da ret med Guds Ord?

Naar man først sukker til Gud om hans Aands Op-
lysning dernæst læser med gudVindagt og alvorlig Ef-
tertanke, med villigt Forsæt at ville leve efter Ordet,
samt virkelige Lydighed og Ovelse. Naar man søger at
stilke sin Sieles Hunger, og en sin fiodelige Nysgærrig-
hed deri, og endelig, naar man ikke bendrager Orde-
nes Forstand efter sine egne Begierligheder, men søger
u-partisk der i den Sandhed, som er til Gud frygtighed,

og prøver sit eget Hierte derefter. Joh. 5, 39. 40. cap. 7, 17.

20. Kænd man ey af egen blot naturlig Fornuft for-
staae og udlegge Skriften til Saligheds
Kundskab?

Nej, thi vor Fornuft er ved Synden fordervet.

1 Cor. 2, 14. Det naturlige Menneske fatter ikke de
Sag, som høre Guds Råd til, thi de ere ham en Daarligh-
hed, og kand ikke kiende dem, thi de dømmes aande-
ligen. Eph. 1, 17.

21. Af hvem skal Skriften læses?

Af alle, og altsaa ikke allene af Lærerne, men og af
Tilhørerne, alle har ikke alleneste Frihed og Rettig-
hed til at læse Skriften, men det er dem endog befa-
let som en Plikt, ja det er i sig selv en guddommelig
Belgierning, som enhver Christen med Talsigelse og
Glæde slittig bør betiene sig af til sin Velsærd i Tiid
og Ewigbed.

Ap. Giern. 17, 11. og 2 Tim. 3, 15. Joh. 5, 39. 40.

22. Hvorledes deles den hellige Skrift?

Udi det gamle Testamente, som af Propheterne er
skreven paa Ebraisk for Christi Tider, og det nye
Testamente, som af Evangelisterne og Apostlerne er
skreven paa Græsk efter Christi Tider, og begge De-
le siden oversatte i vore Landes Sprog, til hver Mands
Brug og Bæste.

23. Lad mig høre, om du veed i Stykke-Viis, hvad
for Bøger der henhøre til det gamle
Testamente?

Deres Navne og Tal, som i Prædiken og Læsning
forekomme, ere efter Ordenen, som følger: Fem Mo-
se Bøger, een Josvæ, een Dommernes, og een Ruths
Bog, tvende Samuels, tvende Kongernes, og tvende
Kronikernes Bøger. Een Esra, een Nehemia,
een Esders, og een Jobs Bog. Halvandet hundrede
Psal.

Psalmer, meestenbeel digtede af Kong David. Treende Salomons Bøger kaldede Ordsprogene, Prædikeren og Høysangen. Fire store Profheter navnlig: Esaias, Jeremias, Ezechiel og Daniel. Tolo sinaa Profheter navnlig: Hoseas, Joel, Amos, Obadia, Jonas, Micheas, Nahum, Habakuk, Zephaniah, Haggæus, Sacharias, Malachias.

24. Mig synes, her fattes nogle, som jeg dog finder i min Bibel, saasom, Tobia og Judiths Bog, Viisdommens Bog, Syrachs Bog, Baruchs Bog. De korte Historier om Susanna, og Dragen i Babylon, Maccabæernes Bøger og Manasse Bøn?

Disse sidste Bøger ere en, som de andre Canoniske eller Regelrette, og af Guds Aand indblæste, men kaldes til Forskiel Apocryphiske, eller Skulke, fordi de en ere af den Værdie og Myndighed, end skönt de indeholde nogle gode Lærdomme.

25. Hvilke ere det nye Testamentes Bøger?

De fire Evangelister, Matthæus, Marcus, Lucas, og Johannes, Apostlernes Sierninger, Apostlernes Sende-Breve, nemlig: St. Pauli eet til de Romere, tvende til de Corinthier, eet til de Galater, eet til de Ephejer, eet til de Philippenser, eet til de Coloffer, tvende til de Thessaloniker, tvende til Timotheum, eet til Titum, eet til Philemonem, eet til de Ebræer. Saa og syv almindelige Breve af de andre Apostler. nemlig: St. Jakobis eet, St. Petri to, og St. Johannis tre, St. Judæ eet, og endelig bliver Bibelen sidste Bog St. Johannis Aabenbaring, og alle disse ere umiddelbar indblæste af den Hellig Aand.

26. Hvad er dog Kiernen og den korteste Indhold af alle de Bibelske Bøger?

Det er den store Sandhed, at Jesus er Kristus, Væsen, Livet og Sandheden til Salighed for alle træende Sieler.

Joh. 20/31. Men disse Ting ere skrevne, at I skulle troe, at I Jesus er den Christus, den Guds Son, og at I som troe, skulle have Livet i hans Navn.

27. Hvad For Skiel er der paa Lærdommen i det gamle og nye Testamente?

Profeterne i det gamle Testamente vidnede ved Spaadomme og Forbilleder om Christo, som skulde komme, men Evangelisterne og Apostlerne vidne i det nye Testamente ved klare og tydelige Ord om ham, som allerede kommen i Verden.

28. Men efterdi Bibelen er en stor Bog, hvorledes fand da de unge og eenfoldige finde denne Skriftens Bjerne?

De fand for først behjelp sig med Sal. Doct. Luthers Catechismo.

29. Hvad er Catechismus?

Den er en liden Bibel eller kort Begreb af Guds Ord om vor Troe og Beonet, forfattet i Spørgsmaal og Biesvar.

30. Hvad har Lutherus i sin liden Catechismo sat over enhver Part til opbyggelig Erindring?

De Ord: Hvorledes en Huus-Fader eenfoldelig skal undervise sit Huus-Folk.

31. Er dette da alle Huus-Fædres Pligt?

Ja visselig.

5 Mos. B. 6, 6. 7. Disse Ord, som jeg byder dig i Dag, skal være paa dit Hierte, og du skal igientage dem for dine Børn, og tale om dem, naar du sidder i dit Huus, og naar du gaaer paa Vegen, og naar du opstaaer.

32. Hvor mange ere Catechismi Hoved-Parter?

Fem, af hvilke den første handler om de ti Guds Bud, den anden om Troens Artikler, den tredje om Herrens Bon, den fjerde om Daabens Sacramente, den femte om Alterens Sacramente; hvorefter følger Huus-Tavlen, som indeholder hvert Menneskes Pligt efter sin Stand, og denne findes her indført udi det fjerde og fette Bud.

33. Kænd dette ey fattes Fortere?

Jo, thi al Catechismi Indhold henhører enten til Loven eller til Evangelium.

34. Hvad er Loven?

En Lærdom, i hvilken Gud viser os sin Retfærdighed, lærer os, hvordan vi bør være, hvad vi skal gjøre, og truer os, om vi efterlade det, eller gjøre tvært imod.

35. Hvad er Evangelium?

En Lærdom, i hvilken Gud viser os sin Barmhertighed i Christo, tilbyder os den samme, lærer, hvad vi skal troe, og lover dem Naade, som adlyde ham i Troen.

36. Hvad bemærker egentlig det fremmede Ord Evangelium?

Et glad Budskab.

37. Hvor handles i Catechismo om Evangelio?

Udi de fire sidste Hoved-Parter.

38. Hvor handles i Catechismo om Loven?

Udi den første Part.

Den første Part,

Hvorledes en Huus-Fader og Huus-Moder eenfoldelig skal undervise sit Huus-Folk

Om Loven.

39. Hvor mange Slags Love havde Gud givet i det gamle Testamente?

Trende Slags, nemlig: (1) Den Ceremonialske, Kirke-Lov. (2) Den Verdslige Politie-og Regterings-Lov. (3) Den Moralske eller almindelige Kierligheds og Levnets Lov.

40. Staaer den Ceremonialske Kirke-Lov endnu ved Magt?

Nej, dens Ceremonier og Ofringer vare ikkun Evangeliske Forbilleder paa Christum som har affskaffet den ved sin Tilkommelse. Col. 2, 16. 17. Ebr. 10, 1.

41. Staaer den Jødiske Politie- eller Regterings-Lov endnu ved Magt?

Nej, den var ligesom den Ceremonialske givet Jo-

Derne allene til en Tid ; men nu er enhver Christen
i henviist til den Lands Lov, som hans egen Overighed
foreskriver. Rom. 13, 1.

42. Staaer da den Moralske eller almindelige Kierlig-
heds Lov ey heller længere ved Maat?

Jo visselig, thi denne Lov grunder sig paa Guds hel-
lige og retfærdige Natur, og altsaa indeholder Guds
uforanderlige og bestandige Villie til alle Mennesker
i alle Tider, som er Kierlighed imod Gud, sig selv og
Næsten.

43. Hvorledes har Gud aabenbaret denne sin Lov og
bestandige Villie?

Hand har ved Skabelsen indfrevet den i alle
Menneskers Hjærter, og altsaa kaldes den Naturens
Lov. Rom. 2, 15.

44. Har Gud paa ingen anden Maade aabenbaret sin
Lov?

Jo, hand har ogsaa givet den synlig og udvortes
beskrevet paa tvende Steen-Tabler.

45. Hvor gav hand Loven?

Paa Sinai-Bjerg, med Torden og Lyn-Flid til Tegn
af hans brændende Riddelighed imod Overtrædere.

46. Kan vi ved denne Lov blive salige.

Nej, fordi ingen efter Synde. Kaldet Land fuld-
kommen holde den.

Rom. 8, 3. Det som var Loven umueligt, i det den var
Grøbelig formodest Riødet, det gjorde Gud, som sendte
sin egen Son.

47. Garner os Loven da slet intet?

Jo, gandske meget.

1 Tim. 1, 8. Vi vide, at Loven er god, dersom nogen
bruger den som en Lov, (det er, som den bør bruges.)

48. Hvad er da Lovens rette Brug og Nytte?

1) Den overbeviser de U-bodfærdige om deres
Synder, samt Guds Bredde over Synden.

Rom. 3, 20. Ved Loven kommer Syndens Erkiendelse

2) Den

2) Den ængster og driver de Bodsfærdige til at søge Christum.

Gal. 3, 24. Loven er vor Tugte-Mester til Christum.

3) Den underviser de Troende om, hvad de skal gjøre og lade.

Ordspr. 6, 23. Thi Buddet er en Lygte, og Loven et Lys, og Tugtens Straf er Livets Vey.

49. Er da de Troende underkaste Loven?

Nej, ikke Lovens Tvang og Forbandelse, thi den fra har Christus igienløst dem.

Rom. 6, 14. I ere ikke under Loven, men under Naaden.

1 Tim. 1, 9. Jeg veed, at der ligger ingen Lov paa de Retfærdige.

50. Er da en troende Christen ey skyldig, at leve efter Loven?

Jo visselig.

Rom. 3, 31. Afskaffe vi da Loven formedelt Troen? det være langt fra, men vi stadfæste Loven.

51. Hvorledes skal jeg forstaae dette, som synes mig underligt?

Merk da disse to Ting. En troende Christen er fri fra Lovens Forbandelse og Lovens Tvang, men ey fra Lovens Kyndighed, det er, hand gjør, just hvad Loven kræver, dog en af Lovens Tvang og Forbandelses Frygt, men fordi Christi Kierlighed tvinger ham der til, og naar hand, imod sin Villie af Skæbelighed forseer sig, da rammer Lovens Forbandelse ham aldeles ey, fordi hand er i Christo. Rom. 8, 1.

52. Er Loven tilfreds med udvortes Gjerninger?

Nej, Loven er aandelig, og kræver det gandske Herte med Legem, Siel, Sind, Begierlighed og al Kraft.

Rom. 7, 14. Thi vi vide, at Loven er aandelig, men jeg er fiodelig, soldt under Synden.

53. Hvorledes deles Guds Lov?

Udi toent e Tavler, af hvilke den første har tre, den anden syv Bud eller Befalinger.

54. Hvad er Lovens korteste Sum?

Intet andet end Kierlighed til Gud, os selv, og vor Næste, thi den, jeg elsker, gjør jeg ey gierne imod.

Rom. 13, 10. Saa er da Kierligheden Lovens Fylde.

1 Tim. 1, 5. Enden paa Budet er Kierlighed af et reent Hierte, og af en god Samvittighed, og af en Troe, som er uden Skramt. 1 Cor. 13, 1. 2. 3.

Om Lovens første Table.

55. Hvad er Summen af den første Table?

Kierlighed til Gud, som lærer mig al min Pligt mod ham.

Luc. 10, 27. Du skal elske Herren din Gud af dit gandske Hierte, af din gandske Siel, af al din Styrke og af dit gandske Sind.

Det første Bud.

Du skal ikke have fremmede Guder for mig.

56. Hvad er det?

Vi skulle over alle Ting frygte og elske Gud, og os paa hannem allene forlade.

57. Hvad har jeg i dette og andre Guds Bud, at give Agt paa?

To Ting, nemlig: det onde, som forbydes, og det gode, som tvert imod befales.

58. Hvad ont forbydes i det første Bud?

Alt bedrive Afguderie.

59. Hvad er en Afgud?

Alt det, som et Menneske dyrker, frygter, elsker, og forlader sig paa i Steden for den eneste sande Gud.

60. Hvorledes bedrives saadant Afguderie?

Enten paa en grov, eller subtil og fin Maade.

61. Hvad er det grove Afguderie?

Naar man tilbeder Soel, Maane, Stierne, Billeder, Engle eller afdøde Helgen tvert imod Guds Ord.

Es. 42, 8. Jeg er Herren, det er mit Navn, og jeg vil ingen

gen anden give min Ære, eller de udskaarne Billeder min Lof.

62. Men maa man ikke nok ved et Billede tilbede den sande Gud, og sigte til ham selv?

Nej, Gud er en Aand, og de ham tilbede, bør det, at tilbede i Aand og Sandhed. Joh. 4, 24.

63. Men maa man ey udbede sig Englenes eller dødes Helgenes Forbøn hos Gud?

Ingenlunde, thi Gud vil allene paa kalde: Du skal tilbede Herren din Gud, og dyrke hannem allene. Matth. 4, 10. Derforuden er det og forgieves, thi Abraham veed intet af os, og Israel kiender os ikke. Es. 63, 16.

64. Hvorledes begaaes det subtile Afguderie?

Naar Hiertets Kierlighed, Frygt eller Tillid vender sig af fra den levende Gud, for at hænge ved nogen Ting mere, end ved Gud, eller ligesaa meget som ved ham.

65. Hvor mange Slags hemmelige Afguder ere der da, som kand stiele vore Hiarter fra Gud?

Til saadanne Afguder kand vi gjøre enten os selv, eller andre Mennisker, eller andre Creaturer, eller den udvortes Guds Tieneste, eller ogsaa Dievelen.

66. Hvorledes gjør man sig selv til Afgud?

Naar man forelsker sig i sig selv, søger ikkun sig selv, og sætter egen Ære, egen Villie, egen Nytte og egen Kornøvelse til sit Hoved-Maal, for hvilket Gud og Næsten maae staae tilbage. Altsaa skeer det særdeles:

1) Ved egen Ære. Hvad har du, som du ikke har annammet? men dersom du og haver annammet det, hvi roser du dig, som du havde ikke annammet? 1 Cor. 4, 7.

2) Ved Egenindighed. Gienstridighed er en Troløds Gyn, og at blive derudi er Afguds Dyrtelse. 1 Sam. 15, 23.

3) Ved egen Lyst. Mange omgaaes som Christi Korsets Kiender, hvis Ende er Fordervelse, hvis Gud er Bugen. Phil. 3, 18, 19.

67. Er da al Egen-Kierlighed Afguderie?

Men, ikkun den u-ordentlige og u-maadelige, som
 opløfter sig over Gud, vil en høne sig hiertelig under
 Gud, og erkiende sig selv at være intet, men Gud at
 være det højest Gode.

68. Hvorledes kand man gjøre andre Menninger til
 sine Afguder?

Naar man af u-tidig Frygt for dem, eller Kierlig-
 hed og Tillid til dem, enten efterlader det gode, eller
 gjør det onde.

Jer. 17, 5. Forbandet er den Mand, som forlader sig paa
 Menninger, og holder Risd for sin Arm, og hvis Hierte
 viger fra Herren.

69. Hvorledes kand man gjøre andre Creaturer til
 sine Afguder?

Naar man forelsker sig saaledes i dem, at de drage
 Hiertets højest Glæde, Trost og Tillid fra Gud til sig,
 hvilket særdeles fiendes hos gierige, som vil tillige tie
 ne Gud og Mammon, kaldes derfor Afguds-Dyrkere.

Col. 3, 5. og Eph. 5, 5. Thi dette maae I vide, at ingen
 Skiorlevere eller Ureen, eller gierig, hvilken er en Af-
 guds-Dyrker, haver Arv i Christi og Guds Rige.

1 Tim. 6, 17. Byd de Rige i denne Verden, at de ikke hof-
 mode sig, en heller sette Haab til den uvisse Rigdom,
 men til den levende Gud.

70. Hvorledes kand man bedrive Afguderie med den
 udvortes Guds-Tieneste?

Naar man midt i sin U-bodfærdighed setter en
 Blind Tillid til Kirke-Gang, Skrifte-Gang, Alter-
 Gang, Almisse, Bøn, Sang, Læsning og detslige
 Sierninger, som ikkun ere gode hos de Bodfærdige,
 men gielde intet hos Hyllere.

Jer. 7, 45. Forlader eder ikke paa løgnagtige Ord, at
 de si: Herrens Tempel, Herrens Tempel, Herrens
 Tempel ere de, men dersom I alvorlig bedre eders Veye
 og eders Idretter.

Os. 1, 15. Naar I end udbrede eders Hænder, da vil
 jeg skule mine Øyne for eder, thi eders Hænder ere fulde
 af Blod.

71. Er der da i vor offentlige Guds-Tjeneste noget afgudisk?

Intet, som i sig selv fortjener dette Navn, men ved Misbrug kand alle Creaturer gøres dertil, som vi nylig har hørt.

72. Hvad bevæger da Menniskene til saadan ugudeligg Misbrug?

Det gjør egentlig Sikkerhed, som gierne vil have nogle Støtter, at helde sig til. Naar den u-gudelige fordommes af sin egen Samvittighed, og dog ey vil omvende sig til Gud selv, saa vender hand sig med sin Tillid desto snarere til Skrifte-Stolen, Alteret og udvortes Øvelser, søgende deri en trøstlig Tilflugt for sin vanhellige Siel, saa at det, som i sig selv er u-Nydbigt og got, bliver ham en Afgud, det er, et Afhold og Hindrer fra den rette Guds-Dyrkelse i Aand og Sandhed, da det dog skulde være ham en Befordring dertil.

Evr. 13, 26. 27. Da skal I begynde at sige: Vi aade og drucke for dig, og du lærde paa vore Gader, og hand skal sige: Jeg kiender eder ikke, hveden I ere; viger alle fra mig, som beslitte eder paa U-rersfærdighed. See fremdeles Iles Matth. 7, 21. 22. 23.

73. Kand man og gjøre Dievelen selv til sin Afgud?

Ja, alle modvillige Syndens Tjenere ere tillige Dievelens Tjenere, og hand deres Gud og Herre.

1 Cor. 4. 4. Denne Verdens Gud har forblindet de vantroes Sind. Rom 6, 16.

74. Vi har hørt det onde, som forbydes, siig mig end det gode, som defales i det første Bud!

At vi over alle Ting skal frygte og elske Gud, og os paa ham allene forlade.

75. Saa seer da Gud egentlig paa vort Hierte-lag i mod ham?

Ja, thi hand siger Ordsp. 23, 26. Min Søn, giv mig dit Hierte.

76. Kand nogen ret elske, frygte, og forlade sig paa Gud, saa længe hand ey rettelig kiender ham?

Nej, det er u-mueligt; men kiende vi hans Retfærdighed, da frygte vi ham, hans Godhed, da elste vi ham, og hans Almagt, da forlade vi os paa ham.

77. Saadant vide jo de fleeste Mennsker om Gud, monne de da ogsaa frygte, elste, og forlade sig paa ham?

Nej, thi de flestes Kundskab er død og kraftesløs.

1 Joh. 2, 4. Hvo som siger: jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans Bud, han er en Løgnere, og i ham er ikke Sandhed.

78. Hvilken er da den rette levende Guds Kundskab?

Den der bevæger vore Hjerter til at elste Gud, og at undsee os for alt ont i hans hellige Nærværelse.

1 Joh. 2, 3. Derpaa vide vi, at vi have kiendt ham, om vi følge hans Bud.

79. Men er det ey best, at blive i Eenfoldighed?

Jo, men ey i Bankundighed og Blindhed.

Rom. 16, 19. Jeg vil at I skulle være vise til det gode, men eenfoldige til det onde.

80. Hvad er den sande Eenfoldighed?

Alt man lige frem i Troen antager alt, hvad man er vis paa, at Gud har aabenbaret, foruden at gruble derpaa med kiødelig Fornuft.

81. Hvad virker nu den sande Guds Kundskab?

Dette, at man visselig frygter, elsker og forlader sig paa den Gud, som man ret kiender.

82. Hvad er det, at frygte Gud?

Det er, hiertelig at undsee sig for Guds allerhelligste Majestæt, saa man er bekymret og bange for at opvække hans retfærdige Vrede ved nogen Synd.

Matth. 10, 28. Frygter ikke for dem som ihjelslaae Legemet, men fand ikke ihjelslaae Sielen, men frygter heller for den, som fand forderve Siel og Legeme tillige i Helvede.

Phil. 2, 12. Forarbejder eders egen Saliggjørelse med frygt og Bævelse.

[83. Hvor mange Slags Guds frygt er der til?

1 To Slags, en Trældoms Frygt og en sønlig Frygt.

84. Hvad

84. Hvad er en Trældoms Frygt?

Naar man frygter Gud allene for Straffens Skyld uden Kierlighed og Tillid.

1 Joh. 4, 18. Frygt er ikke i Kierlighed, men den fuldkomne Kierlighed driver Frygten ud, thi Frygt har ver Pine, men hvo som frygter, er ikke fuldkommen i Kierlighed. See videre Jobs 15, 29. og Blisid. 17, 11. 12. 13.

85. Hvad er den sønlige frygt?

Naar man af Kierlighed til Gud er bange for, at gjøre ham imod, endskiønt man ikke havde nogen Straf at vente.

1 Mos. 39, 9. Hvorledes skal jeg gjøre denne store Ondskab, og synde imod Gud?

86. Hvilken af disse to Slags frygt findes hos sande Christne?

Den sønlige Frygt tilhører dem egentlig som Guds Børn, dog blandes den samme tit med noget af Trældoms Frygt, særdeles i Anfægtnings Tid.

Rom. 8, 15. Thi I annammede ikke atter en Trældoms Aand til Frygt, men I annammede en sønlig Udkaarelse Aand, ved hvilken vi raabe: Abba Fader.

Matth. 8, 26. Hvi ere I frygtagtige, I lidet troende?

87. Hverpaa fiender man da et gudfrygtigt Menneske?

Derpaa, at hand habder og skyer Synden, som sin største Fiende, og kand u-muelig føre det over sit Hierte, at gjøre forsætlig ont.

Ordsp. 8, 13. Herrens Frygt er, at hade ont.

88. Ere ikke ogsaa alle de gudfrygtige Folk, som læse, hede og synge meget?

Ikke altid, thi der ere og de, som have Gudfrygtigheds Skin, og negte dens Kraft. 2 Tim. 3, 5.

89. Hvoraf har den sande Gudsfrygt sin Oprindelse?

Af Troe og Kierlighed, som virker saadan Belymring, for at takkes den fromme Fader.

90. Hvad er det da at elske Gud?

Det er, at vi agte ham høyt, inderlig længes efter ham,

ham, søge vor rette Glæde og Fornøjelse i ham, og overgive os aldeles i hans behagelige Villie.

Psal. 18, 2. 3. Herre, jeg haver dig hiertelig Kier, min Styrke.

Ps. 73, 24. 26. Hvem haver jeg i Himmelen? lige ved dig haver jeg ikke Lyst til noget paa Jorden. Forsmægter end mit Kiød og mit Hierte, saa er Gud mit Hiertes Klippe og min Deel evindelig.

Ps. 42, 2. 3. Ligesom en Hiort skriger efter Vand-Strome, saa skriger min Siel til dig, o Gud! min Siel tørster efter Gud, efter den levende Gud, naar skal jeg komme der hen, og sees for Guds Ansigt?

91. Hvor høyt skal vi elske Gud?

Over alle Ting, ligesom hand er det højest Gode.

Matth. 10, 37. Hvo som elsker Fader eller Moder mere end mig, hand er mig ikke værd. See videre Luc. 10, 27.

92. Kander man da ikke tillige elske Gud, og Verdens syndige Væsen?

Nej.

1 Joh. 2, 15. Elsker ikke Verden, ikke heller de Ting, som ere i Verden, dersom nogen elsker Verden, er Faderens Kierlighed ikke i ham.

93. Hvorfor skal vi elske Gud?

Først fordi hand er fuldkommen god i sig selv, dernæst fordi hand er god og kierlig imod os, som hver dag nyde hans Velgierninger.

Matth. 19, 17. Ingen er god uden een, som er Gud.

1 Joh. 4, 19. Vi elske ham, thi hand elsker os først.

94. Hvor paa kiendes man at elske Gud?

1) Paa et gudeligt Levnet.

Joh. 14, 21. Hvem som haver mine Befalinger, og holder dem, hand er den, som ihig elsker.

2) Paa Kierlighed til Næsten.

1 Joh. 4, 20. Dersom nogen siger: jeg elsker Gud, og hader sin Broder, hand er en Løgnere, thi hvo som ikke elsker sin Broder, som hand haver seet, hvorledes kand hand elske Gud, som hand ikke haver seet?

3) Paa Lyst til Guds Ord, og Dngang med ham i Bonnen.

Psal.

Psal. 73, 28. Det er mig got, at jeg holder mig nær til Gud.

95. Kænd du elste Gud af dine egne Kræfter?

Nej, Guds Ånd virker selv Kierligheden i mig.

Rom. 5, 5. Guds Kierlighed er udøst i vore Hjerter ved den Hellig Ånd.

96. Er der nogen Nytte ved at elste Gud?

Ja, allerstørste Nytte, thi vi vide, at alle Ting tiene dem til gode, som elste Gud. Rom. 8, 28.

97. Kænd da de, som elste Gud, sikkerlig forlade sig paa ham?

Ja.

Psal. 84, 12, 13. Den Hærrer Gud er Soel og Skjold. Hærreren skal give Naade og Ære, han skal intet got negte dem, som vandre frommeligen, Hærrer Zebaoth! sa- ligt er det Menneske, som haaber paa dig.

98. Hvad er det at forlade sig paa Gud allene.

Det er, med fuld Tillid at overgive sig i Guds Forsyn, vente alt got fra ham, og sette al sin Sag i hans Haand.

Ordspr. 3, 5. Haab paa Hærreren i dit gandske Sierte, og forlad dig ikke paa din Forstand.

99. Maa man da ey forlade sig paa Mennesker?

Nej, thi tit kunde eller vilde de ikke hjælpe.

Psal. 146, 3, 4. Forlader eder ikke paa Fyrster, paa et Menneskes Barn, hos hvilket er ingen Frelse.

100. Hvorfor skal man da forlade sig paa Gud?

Fordi han er vor almægtige og trofaste Ven.

Psal. 146, 5, 6. Salig er den, hvis Hielp Jakobs Gud er, hvis Haab er til Hærreren hans Gud, som gjorde Him- melen og Jorden, Havet, og alt det, som der er i dem, han som holder Love evindeligen.

101. Skal man alleneste i gode Dage forlade sig paa Gud?

Nej, i Rødens Tid fornemmeligen.

Ps. 57, 2. Min Siel forlader sig paa dig, og jeg forlader mig paa dine Vingers Skygge, indtil Ulykken er gaaen over.

102. Maa

102. Maa man nok forlade sig paa Gud, naar man selv styrter sig modtvillig i Fare?

Nej, thi det er Formastelse.

Matth. 4, 7. Du skal ey friste HErren din Gud.

103. Hvad for Dyder henhøre fremdeles til det første Bud?

Naar man frygter og elsker Gud over alle Ting, forladende sig paa ham allene, da følger der af særdeles Ydmyghed, Taalmodighed og Selvfornegtelse.

104. Hvad er Ydmyghed?

Hiertets grundige Overbeviisning om, og Kælelse af sin Uværdighed for Gud, til mindste Naade, Ære, Roes og Højhed.

1 Petr. 5, 5. 6. Værer beprydede med Ydmyghed; thi Gud staaer de Hoffærdige imod, men de Ydmyge giver ham Naade.

105. Hvad er Taalmodighed?

Alt man for Guds Skyld gierne tager imod de tilsendte Lidelser, endskiont de ere Rød og Blod tunge, saa man uden Knur, ja med Taksigelse holder ud, indtil Gud vil giøre en Forandring.

Jak. 1, 2. 3. 4. Mine Brødre, agter det for al Glæde, naar I falde i adskillige Fristelser, vidende, at eders Troes Forsøgelse gjør Taalmodighed, men Taalmodighed haver en fuldkommen Gierning, paa det I skulde være fuldkomne.

106. Hvad er Selvfornegtelse?

Alt et Menneske sætter sig selv til side, eller affiger sin egen Villie, og alt det, ham kiert er i Verden, paa det Guds Villie i ham allene maae have Fremgang.

Luc. 14, 26. 27. Dersom nogen kommer til mig, og hader ikke (det er, fornægter eller mindre elsker) sin Fader og Moder og Hustru og Børn og Brødre og Søstre og til med sit eget Liv, kand ikke være min Discipel, og hvo som ikke bærer sit Kors og kommer bag mig, kand ey være min Discipel.

Det andet Bud.

**Du skal ikke tage HErrens din Guds
Navn**

Navn forfængeligen, thi **H**Erren vil ikke holde den u-skyldig, som tager hans Navn forfængeligen.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud, ingen bande ved hans hellige Navn, ikke sværge, ikke giøre Trolddom, ikke lyve, ikke stusse; men udi al vor modgang paakalde Guds hellige Navn, bede, love og takke.

107. Hvorfor begynder dette og alle øvrige Bud med de Ord: Vi skulle frygte og elske Gud?

Det skeer for at vise, hvorledes alle sande Christendoms-Dyder maa ikke være en blot udvortes Erbarhed og borgerlig Retfærdighed, men de maae komme inden fra af et kierligt og gudfrygtigt Hiertelag. De maae være rette Troens saa og Kierligheds og Gudfrygtigheds Fruiter, hvis de skal takkes Gud, og være bedre end Phariseernes Retfærdighed.

108. Hvad ont forbydes i det andet Bud?

Alt tage Guds Navn forfængeligen.

109. Hvad er Guds Navn?

1) De egentlige og særdeles navne, med hvilke han i Skriften kaldes, saasom Jehova, Gud, HErren, Fader, Son, og Hellig Aand, Iesus Christus, og deslige.

2) Alt det, som henhører til Gud, hvor af han kiendes ligesom en Mand af sit Navn. Hertil henhører da hans Væsen selv, hans Egenskaber, hans Majestæt, hans Gierninger, hans Ord, hans Sacramenter, og alt det, der angaaer hans Dyrkelse.

[Psal. 48, II.

110. Hvorledes tages nu Guds Navn forfængeligen?

1) Naar man i daglig Tale anfører Guds Navn, et Sprog af Bibelen, et Vers af en gudelig Psalme, eller noget aandeligt paa en forfængelig og leedsindig Maa.

Maade til Skiemt eller til Mundheld uden Erbødighed og Andagt. Item naar man laster Guds Gierninger.

2) Naar man blander dette velsignede Navn med forbandede Ord og Gierninger, brugende det til at bande, sværge, giøre Trolddom, lyve eller skuffe.

III. Hvad er det at bande ved Guds Navn?

Naar man i dette gode Navn onsker ont over sig selv eller sin Næste, ja naar mangen Guds Fiende tør bespotte den Allerhøieste selv.

Jak. 3, 9. Med Tungen love vi Gud og Faderen, og med den forbande vi Menneskene, som ere giorte efter Guds Pignelse, af den samme Mund udgaaer Velsignelse og Forbandelse. Mine Brodre, disse Ting bør ikke saa at være.

III.2. Hvad er det at sværge?

Naar man bekræfter en Ting ved Guds Navn, og saaledes kalder Gud til Vidne og Dommere i sin Sag.

III.3. Er det da aldrig tilladt at sværge?

Jo ubi yderste Nødsfald, nemlig, naar Øvrigheden paa Guds vegne fræver det, og Sandhed ey anderledes kand komme for Lyset, da det er en Rierligheds Gierning.

Ebr 6, 16. Mennesker sværge vel ved en større, og Eder er dem en Ende paa al Nødsigelse til en Stadfæstelse.

III.4. Er da al anden Sværgeren i daglig Tale Synd?

Ja stor Synd, endskiønt den ringe agtes.

Matth. 5, 34. 37. Jeg siger eder, I skal aldeles intet sværge, men eders Tale skal være ja, ja, ney, ney, men hvad der er over, er af det onde.

III.5. Men hvad, om man ey vil troe mig paa ja og ney?

Da skal jeg trøste mig ved, at mit Vidne er i Himelen.

III.6. Er da Synden saa stor, naar jeg ey sværger med Forsæt, men har det Mundheld af en Vane, helst naar jeg sværger paa Sandhed?

Ja.

Javisselig, thi en syndig Vane giver tilkiende, at Synden hersker over mig.

Eyr. 23. 11. Væn ikke din Mund til at sværge, og tilvæn dig ikke at nævne den Hellige, thi som en Svend, der bliver stedse hudstrogen, fattes ikke Ribler, saa er og den, der sværger og nævner ham altid, jo ikke reen for Synd. En Mand, som sværger meget, skal fyldes med U-ret, og Plager skal ikke vige fra hans Huus. Forseer hand sig deri, ba er hans Synd over ham, men skiotter hand det ikke, da syndede hand dobbelt.

117. Hvad er det at gjøre Trolddom ved Guds Navn?

Naar man med Guds Navn, et Sprog af Bibelen, eller noget, som horer Guds Tienesten til, vil helbrede Sygdomme paa Mennesker eller Dvæg, signe eller maale, vise igien, eller ove nogen Slags Overtroe.

5 Mos. 18. 10. 11. 12. Der skal ikke findes hos dig en Spaamand, en Dag-Vælger, eller som agter paa Fugle, Striig, eller Troldskarl, eller Manere, eller Tegns-Udleggere, eller Sandfigere, eller som gjør Spørsmaal til de døde; thi hvo som saadant gjør er en Vederstyggelighed for Herren.

118. Maa man vel søge Raad hos Høye-Mestere, eller Vise-Mænd, som de kaldes?

Nej ingenlunde.

5 Mos. 18. 21. I skal ikke vende eder til Spaa-Mænd, og ikke søge hen til Spaa-Mænd, at besmitte eder paa dem. jeg er Herren eders Gud. Ezech. 14. 10.

119. Tør man ey frygte for Høye?

Nej, thi de kand uden Guds Tilladelse slet intet gjøre de Troende.

120. Hvorledes misbruges Guds Navn til at lyve og skuffe eller bedrage?

1) Ved falsk Lærdom, naar man bruger Guds Ord til at besmykke en vildfarende Lærdom.

2 Tim. 3. 13. De onde Mennesker og Svigesulde fare frem til det verre, som bedrage og bedrages. 2 Pet. 3. 16.

2) Ved Hyllerie, naar man midt i sin Ondskab vil synes gudfrygtig, fordi man meget læser, synger, eller taler om Guds Ord.

Psal.

Psal. 50, 16. 17. Hvad kommer det dig ved, at fortælle mine Stikke, og vil du tage min Pagt i din Mund, efterdi du hader Nævfelse, og kaster mine Ord bag dig?

121. Hvad maa den vente, som paa nogen af disse Maader tager Guds Navn forfængeligen?

Stoer Straf, baade timelig og eeig, efterdi Herren ikke vil holde den u. skyldig, som tager hans Navn forfængeligen.

122. Hvad er det gode, som befales os i det andet Bud?

At vi ubi al vor Nød og Modgang skal paakalde Guds hellige Navn, bede, love og takke.

123. Hvad er det, at bede og paakalde?

Bønne er en Christens idelige Begiering til Gud.

1 Thess. 5, 17. Beder uden Afslættelse.

Men Paakaldelse er en forigere Bøn, som trykkes af Hjertet ved Nød og Angest.

Psal. 50, 15. Kald paa mig i din Nøds Dag, jeg vil udfrie dig og du skal prise mig.

124. Hvad er det at love og takke Gud?

Det første er, at skionne paa Guds Guldkommenhed og Godhed i sig selv, og ophøye ham i sit Hierte. Det andet er, at skionne paa Guds Godhed imod os, og prise ham derfor.

Psal. 103, 1. Min Siel, lov Herren, og alt det i mig er, hans hellige Navn, min Siel, lov Herren, og glem ikke noget af alt det Gode, som hand har gjort imod dig.

125. Er der endnu mere got, som det andet Bud forbinder os til?

Ja, nemlig ærbødig at omgaaes med Guds Ord, gierne tale der om med andre, flittig læse den hellige Skrift, at bekiende Guds Sandhed uforsfædet endog i den største Fare.

Det tredie Bud.

Kom ihu, at du helliger Hvile-Dagen.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud, ikke foragte eller forsømme

samme hans guddommelige Ord, men det heller holde høyt og i Ære, det gierne baade høre af andre og lære andre.

126. Hvad befales os i det tredie Bud?

At vi skal hellige Hvile-Dagen.

127. Hvor af har Hvile-Dagen sit Navn?

Af Guds egen Hvile, det er Urbønds Efterladelse paa den syvende Dag, efter at han i de forrige sex Dage havde skabt Himmel og Jord. 1 Mos. B. 2, 3.

128. Hvilken er Hvile-Dagen?

Hos Jøderne var det den syvende Dag i Ugen, paa hvilken Gud hvilede; men hos os er det den første, paa hvilken Christus opstod af de Døde.

129. Hvorledes skal vi hellige Hvile-Dagen?

Saa, at vi anvende den ganske Dag allene til hellige Tanker, Ord og Gierninger, og vor egen Helliggjørelses Befordring.

130. Hvad befordreer da vor Helliggjørelse?

Guds Ords flittige Hørelse, Læsning og Betragtning baade i Kirken og i vort eget Huus.

Joh. 17, 17. Hellige Gader, hellige dem i din Sandhed, dit Ord er Sandhed.

131. Hvorledes skal vi høre Guds Ords Prædiken?

Med hiertelig Andagt, og et sandt Forsæt, at leve efter det samme.

Jak. 1, 22. Vorder Ordets Gjørere, og ikke dets Hørere allene, hvormed I bedrage eder selv.

132. Gaae vi allene i Kirken for at høre Prædiken?

Nej, ogsaa for at prise Gud, og opvække hverandre til kierlig Omgang med ham.

Coloss. 3, 16. Lader Christi Ord høre sig iblant eder i al Wiisdom, lærer og paaminder eder selv med Psalmer og Sange og aandelige Viser, i det I synge nydeligen i eders Hierte for Herren.

133. Er alting afgjort, naar saadan offentlig Guds-Tjeneste er til Ende?

Nej,

Men, vi maae siden ved Bon Betragtning og Prøvelse indtrykke Sandheden kraftigere i vore Hjerter, og i denne indvortes Tempel, som er en stille Aand, tiene Gud, takke ham, tilbede ham, og tage hans Ord ret nær til Hjerter.

Luc. II, 28. Salige ere de, som høre Guds Ord, og bevare det.

134. Hvad ont forbydes i det tredje Bud?

At vi ey skulle foragte eller forsømme Guds Ord, ey heller lade os hindre i vor Andagt ved verdslige Ting.

135. Hvem forsømmer Guds Ord?

Den, som uden sand Fornedenhed bliver hjemme af Kirken paa bestemte Tider.

Ebr. 10, 25. Lader os ikke forlade vor egen Forsamling, som nogle have for Skik.

136. Hvem foragter Guds Ord?

Den, som ved dets Hørelse og Læsning fladrer, sover, eller opfylder sit Sind med fremmede Tanker.

Præd. 4, 17. Forvar din Gud, naar du vil gaae til Guds Huus, og hold dig nærmere til at høre, end en Daare til at giøre Offer.

137. Hvormed vanhelliger man Hvile-Dagen?

Med legemligt u-fornodent Arbejde, samt syndige Lyster, saasom Dands, Spil, Comœdier, Kroer-Gang og saadant, som altid er Synd i sig selv, men om hellige Dage dobbelt Synd.

138. Er da ingen udvortes Gierning om Søndagen tilladt?

Jo, sande Fornedenheds Gierninger, som ey kand opsettes, og Rierligheds Gierninger, som altid have Sted.

See Luc. 14, 5. Matth. 12, 7.

139. Er det da ey nok til Sabbatens Helligholdelse, at man gaaer ledig?

Nei, man maae i dets Sted omgaaes desto flittigere med Gud i Hiertet, og Legemets Hvile maae befordre Sielens Arbejde.

140. Træne

140. Trænge vi da til saadan ugentlig Sabbat?
 Vor egen Siels Trang tilfiger os den aandelige
 Hviles og felles Opbyggelses høye Fornødenhed.

Den anden Table.

141. Hvad er kortelig Indholden af den anden Table?
 Kierlighed til os selv og vor Næste.

Matth. 22, 39. Du skal elske din Næste som dig selv.

142. Er det da ret at elske sig selv?

Ja, men ikke paa en u-ordentlig og syndig Maade,
 thi da er Egen-Kierlighed Aarsag til alt ont.

143. Hvori bestaaer den syndige og u-ordentlige E-
 gen-Kierlighed?

Naar man søger sin egen indbildte Nytte, Vre el-
 ler Fornøjelse paa en Maade, som strider imod Guds
 Villie, og støder Næstens Kierlighed til side.

144. Hvori bestaaer den ordentlige og u-skyldige E-
 gen-Kierlighed?

I en af Gud indplantet Uttraa efter at befordre
 sin sande Velfærd og Salighed.

145. Hvad skal du da meest see paa og sørge for at be-
 fordre til Velfærd?

Sielen, som den ædelste og u-dødelige Deel.

Matth. 16, 26. Hvad gavner det Mennisket, om hand
 vinder den gandske Verden, og tog Skade paa sin Siel?

146. Maa jeg da ogsørges for Legemet?

Ja, i sin rette Orden og til Nødtørft.

Eph. 5, 29. Aldrig haver nogen hadet sit eget Kjød,
 men føder og vederqvæger det.

147. Skal da Kjødet ey forsøstes?

Jo visselig, thi ellers strider det imod Sielen, ef-
 terdi Synden boer ogsaa i Kjødet, og kaldes Kjød.

1 Cor. 9, 27. Jeg undertvinger mit Legeme, og fører
 det i Trældom.

Col. 3, 5. Saa døder nu eders Lemmer, som ere paa
 Jorden.

Rom. 13, 14. Haver ikke Omsorg for Risper til at opvække Begierligheder.

148. Hvad lærer mig den anden Tavle i Henseende til min Næste?

Jeg skal være findet imod ham paa samme Maade, og ved al Lejlighed bevise ham det samme, som jeg selv vilde hændes og have.

Matth. 7, 12. Aldeles som J vil, at Menneskene skal gjøre eder, saaledes gjører J og dem, thi saadan er Lov og Propheterne.

149. Hvorledes fandt jeg da efter denne Regel finde, hvad Ret eller Uret er i Omgang med min Næste?

Naar jeg sætter mig i Næstens Sted, og betænker, om jeg af ham vilde slaas, bandes, bedrages, besticles, bagtales, og i det min Egenkierlighed siger nej, er den mig en Regel for Kierlighed imod min Næste, viser og, hvad got jeg bør gjøre ham i det ondes Sted.

150. Hvem er da min Næste?

Alle Mennesker være sig ædle eller uædle, Christne eller Hedninger, onde eller gode, Venner eller Fiender særdeles de vi veed at lide Nød, og kand hjælpe.

Ap. G. 17, 26. Al Menneskens Slægt boer paa den gaudske Jordens Areds af eet Blod. Luc. 10, 29.

151. Er der da ingen forskiel eller Grad i den Kierlighed man skal have til sin Næste?

Jo, thi jo nærmere og mere min Næste er forbunden med mig, enten i det legemlige formedelst Slægt, Stab, Svogerstab, Venstab, Nabostab og beviste Belgierninger, eller i det aandelige formedelst felles Troe, Haab, Kierlighed og Alvorlighed i at søge Guds Rige, jo nærmere er jeg saadanne frem for andre forbunden til Kierligheds Øvelse.

Gal. 6, 10. Den Stund vi have Tiid, lader os gjøre got imod alle, men meest mod Troens egne.

152. Er jeg da og skyldig, at elske min Fiende, som mig selv?

Ja.

Matth.

Matth. 5, 44. Elsker eders Fiender, velsigner dem, som eder bande, gjører dem got som eder hade, og beder for dem, som overfalde eder, og forfølge eder, paa det I skulle worde eders Faders Børn, som er i Himmelen.

153. Maa jeg da ikke hade en u-gudelig?

Nei, jeg bør sørge for hans beste saa vel som for nogen andens, men dog vogte mig, at jeg en bifalder hans Synd, og meest elske hans Siel, samt sørge for den.

154. Er det nok, at vi med Ord og Miner bevise os kjerlige imod vor Næste?

Nei, Gierning og Sandhed maae endelig komme dertil.

I Joh. 3, 18. Lader os ikke elske med Ord en heller med Tunge alene, men med Gierning og Sandhed.

155. Hvorfor skal vi elske vor Næste?

For Guds Skyld, som med sit Ord og Exempel lærer os det.

I Joh. 4, 11. I elskelige, haver Gud saa elsket os, da lere vi skyldige at elske hverandre.

156. Hvor forklæres mig Næstens Kjerlighed fremdeles?

Udi de syv sidste Bud, som høre til den anden Tavle.

157. Hvilket er det første Bud i den anden Tavle?

Det første.

158. Hvorledes lyder det første Bud?

Hædre din Fader og din Moder, at det Land gaae dig vel, og du maae længe leve paa Jorden.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: Ikke foragte vore Forældre; item dem, som have at byde og raade over os; og en fortørne dem: men gjøre dennem Ære, tjene, adlyde, agte og ære dennem.

159. Hvad befales os i det første Bud?

Alt gjøre vore Forældre Vre, tiene, adlyde og agte dem.

160. Hvad forbydes os i det fjerde Bud?

At foragte og fortørne vore Forældre.

161. Hvem forstaaes under Faders og Moders Navn?

Først vore naturlige Forældre, dernæst alle de, som paa nogen Maade have at byde og raade over os, saa som Øvrigheds Personer, Formyndere, Huusbønder, Præster, Skole Mestere og deslige, som alle ere Forældre, hver efter sin Stand.

162. Hvor mange Hoved-Stænder ere der til?

Trende, nemlig:

1) Regjerings-Standen, i hvilken Konger, Fyrster og andre Øvrigheds Personer ere Forældre, men Undersaatterne deres Børn.

2) Lære-Standen, i hvilken Præster og Skole-Mestere ere Forældre, men deres Disciple og Tilhørere Børn.

3) Huus-Standen, i hvilken Fader og Moder, Huusbønder, Hustruer, Formyndere, Vældere og ærlige gamle Folk bør agtes som Forældre af Børn, Børne-Børn, Stif-Børn, Tieneste-Folk, Wyndlinge og andre Unge.

163. Hvorfor skal et Barn, en Tjener eller Discipel are disse Forældre?

Fordi det er Guds Orden, og tjener til deres egen Belfærd.

164. Hvem har sat Øvrigheden over os?

Gud selv.

Rom. 13, 1. Der er ingen Øvrighed uden af Gud.

165. Ere vi da for Guds Skyld pligtige, at adlyde end ogsaa en u-gudelig Øvrighed?

Ja, det var en hedenst Øvrighed, St. Peder vilde, at de første Christne skulde være underdanige, da han sag-

saade: Værer underdanige al mennisselig Orden for
Hærens Skyld. 1 Petr. 2, 13.

166. Hvorledes bør Undersaatter forholde sig imod
deres Øvrighed?

1) Skal de villig adlyde dem.

Rom. 13, 5. Saa er det fornødent, at være underdanig,
ikke allene for Bredens Skyld, men ogsaa for Samvittig-
hedens Skyld.

2) Skal de ære dem.

Rom. 13, 7. Giver den, som Jere Ere skyldige, Ere.

3) Skal de bede for dem.

1 Tim. 2, 1. Jeg formaner først for alle Ting, at der giv-
res ydmygkelige Begieringer, Bønner, Forbønner, Tak-
siger for alle Mennisser, for Konger, og alle dem, som ere
yppeilige, at vi maae leve et roligt og stille Levet i al Gud-
frygtighed og Ærbarhed.

4) Skal de redelig betale dem Skat, Told og
Tænde.

Matth. 22, 21. Saa giver Keyseren, det som Keyse-
rens er, og Gud, det Guds er.

167. Er da Told-Sviig og deslige Understøb stor
Synd?

Sa visselig.

Rom. 13, 6. 7. Thi derfor give I dem og Skat, fordi
de ere Guds Tienere, som blive varagtige i det samme, gi-
ver derfor alle, hvad I ere dem skyldige, den som Jere
Skat skyldige, Skat, den som Told, Told, den som Frygt,
Frygt, den som Ere, Ere.

168. Maa man aldrig være Øvrigheden ulydig, el-
ler forsømme deres Befalning?

Aldrig uden der befales det, som er aabenbare
Synd imod Guds Bud, thi da bør man at adlyde
Gud mere end Mennissene. Ap. G. 5, 29.

169. Hvad er Øvrighedens Skyldighed imod Un-
dersaatterne?

At elske dem, søge deres timelig og evig Belfærd,
holde Fred og god Orden med at straffe det onde, og
belønne det gode.

Rom. 13, 4. Hand er Guds Tienere, digt til gode, men gjør du det, som ont er, da frygte dig, thi hand bær ikke Sverdet forgieves.

170. Af hvem ere Lærere og Prædikantere forordnede?

Af Gud.

2 Cor. 5, 20. Vi ere Gende-Bud i Christi Sted, ligesom Gud selv formaner eder formedelst os.

171. Bør Tilhørere adlyde deres Siele: Sørgeres formaning?

Ja visselig.

Ebr. 13, 17. Lyder eders Ledsagere, og værer dem underdanige, thi de vaaage over eders Siele, som de der skal gjøre Regnskab, at de gjøre det med Glæde, og ikke med Suk, thi dette er eder ikke gavnligt.

172. Skal man ogsaa adlyde og følge en u-gudelig Lærere?

Ikke hans Sierninger, men vel hans Ord, saa fremt hand bliver ved Skriftens Sandhed, hvilket maae prøves, efter de Beroensers Exempel, Ap. G.

17, 11. 1 Joh. 4, 1. Siden det bedes

Matth. 23, 2. 3. Paa Mosis Stool sidde Skriftkloge og Pharisaer. Alst det derfor, som de siige eder, at I skal holde, det holder og gjører, men gjører ikke efter deres Sierninger, thi de siige det vel, og gjøre det ikke.

173. Hvad ere Tilhørere deres Lærere Skyldige?

Af elste, ære, adlyde, belønne dem, og bede got for dem.

Gal. 6, 6. Den, som undervises i Ordet, skal dele allehaande got med den, ham underviser.

174. Hvad er en Læreres Pligt imod sine Tilhørere?

Af et kjerligt, sagtnodigt og omhyggeligt Hierte at lære, formane og straffe. Samt idelig at bede for dem, dem foregaae med et got Exempel, og trøste.

1 Pet. 5, 2. 3. 1 Cor. 4, 16. 1 Cor. 11, 1.

2 Tim. 4, 2. Prædik Ordet, hold ved i Tide og i Utide, overbeviis, straf og forman med al Sangmodighed og Værdom.

175. Er en Præst ikke sat til at trøste alle Mennisker?
 Nej, ikkun de Bødsfærdige. For de Sikke er Trø-
 sten en Sielens Forgift.

Ezech. 3, 18. Naar jeg siger til den ugudelige; du skal
 visseligen døe, og du ikke paaminder ham, da skal den u-
 gudelige døe i sin Misgierning, men jeg vil fræve hans
 Blod af din Haand.

176. Hvilke ere de falske Propheter iblant Lærerne,
 som man skal vogte sig for?

Næst mange andre, som en Land optegnes, ere for-
 nemmelig, efter Frelserens Ord, de, som gjør: Him-
 lens Bøn breed, og bedrage Sielene med Saligheds
 Haab, ind til de naagne i Helvede.

Matth. 7, 14. 15. Den Vort er snever, og den Bøn er
 trang, som fører til Livet, og de ere saa, som finde den.
 Men vogter eder for falske Propheter, som komme til
 eder i Gaare-Klæder, men ere indvortes rivende Ulve; af
 deres Frugter skal I kende dem.

Es. 3, 12. Mit Folk, de som prise dig salig, de forføre dig.
 177. Hvad er de naturlige Forældres saa og Formyn-
 deres Pligt imod de Uнге?

At bede for dem, og bære Omsorg for deres timel-
 ge, aandelige og evige Belsærd.

Eph. 6, 4. Opfoder eders Børn i Tugt og Herrens
 Formanelse.

178. Hvad skal de Forældre gjøre imod u-lydige
 Børn?

De skal straffe dem paa en fornuftig og tierlig
 Maade, ikke til Forbittrelse, men til Forbedring.

Drøspr. 13, 24. Hov som sparer sit Riis, hader sin
 Søn, men den, som elsker ham, tugter ham tilig.

179. Straffer Gud da de Forældre, som lade Børne
 ne raade sig selv?

Jaa, det see vi ubi Eli Exempel. 1 Sam. 2, 31.

180. Kan man og straffe Børnene for meget?

Jaa.

Eph. 6, 4. I fædre, opirrer ikke eders Børn.

181. Hvad er Børnenes Pligt imod Forældrene?

Med Hierte, Ord, Gebærder og Gierning at ære, elske, tiene og adlyde dem, endogsaa da, naar Børnene ere myndige, vise, rige og anseelige; samt og at bede for dem.

Eyr. 3, 7. Er din Fader med Gierning og Ord, at Besiguelse kand komme over dig fra ham.

v. 11. Kiære Barn, hielp din Fader i Alderdom, og du skal ikke bedrøve ham, mens hand lever.

v. 15. Hvo som forlader sin Fader, hand er som en Guds Bespottet, og hvo som gjør sin Moder vred, er forbandet af Herren.

§ 82. Maa et Barn vel gifte sig uden sine Forældres Villie og Samtykke?

Nei, thi det er, at gjøre dem stor Bedrøvelse.

183. Skal man da og adlyde Forældrene i det, som ont og syndigt er?

Nei.

Matth. 10, 37. Hvo som elsker Fader eller Moder mere end mig, er mig ikke værd.

184. Hvad er Huusbonders og Madmødres Pligt imod deres Tieneste-Folk?

1) At give dem deres tilbørlig Kost og Løn i rette Tid.

3 Mos. B. 19, 13. Lad ikke Dagelønneres Arbeids-Løn blive hos dig Natten over indtil om Morgen.

2) At styre og regiere dem med kjerlig Taalmodighed.

Eph. 6, 9. Og I Herrer, gjør de samme Ting imod dem, og lader Trusel fave, vidende at og eders egen Herre er i Himlene, og Persons Unseelse er ikke hos ham.

3) At antage sig deres legemlige Nød, særdeles i Sygdoms Tid, saa vel som og deres aandelige ved Underviisning, Formaning og Forbøn, saasom Høvedsmanden af Capernaum gjorde, Matth. 8, 6.

1 Mos. B. 18, 19.

185. Hvad er Tieneste-Folks Pligt imod deres Huusbonder og Madmødre?

De bør elske, ære og adlyde dem, see i alle Ting paa de

deres beste, være flittige og troe saa vel i deres Graværelse som Nærværelse, samt flittig bede for dem.

Eph. 6, 5. 6. 7. 8. I Tienere, lyder eders Herrer efter Aio det med Frygt og Rædsel i eders Hjertes Genfoldighed ligesom Christo, ikke efter Øyen-Tjeneste, som I ville tækses Menniskene, men som Christi Tienere, saa I gjøre Guds Villie af Hjertet, tjenende med en god Villie som Herrer og ikke som Menniskene, vidende, at hvad got enhver gjør, det skal haard faae med sig af Herrer, hvad heller haard er en Tiener eller Fri.

186. Men hvad, om Huusbonden er underlig, at Pomme til rette med?

Saa skal en christelig Tiener øve Taalmodighed.

1 Petr. 2, 18. 19. I Tienere, værere Herrerne underdanige i al Frygt, ikke allene de gode og milde, men ogsaa de fortrædelige, thi det er en Taade, dersom nogen fordrager Sorg for Samvittigheds Skyld til Gud, naar hand lider Uret.

187. Maa Tjeneste-folk af Lydighed lade sig bruge til syndige Gjerninger?

Nej ingenlunde, thi høyt er Herre-Bud, men høiere er Guds Bud.

Ap. G. 5, 29. Man bør at lyde Gud mere end Menniskene.

188. Hvad lover Gud lydige Børn og Tienere, som holde det fjerde Bud?

Det skal gaae dem vel, og de skal leve længe paa Jorden.

189. Giver Gud da alle fromme Mennisker et langt og lytsaligt Levet?

Ja, dersom hand finder det tjenligt til deres Salighed, ellers ikke.

190. Hvorfor lader hand de u-gudelige da ogsaa tit blive gamle?

Fordi hand vil give dem desto mere Tiid og Lydighed til Omvendelse.

191. Straffer Gud da Børnenes U-lydighed, ligesom hand belønner deres Lydighed imod Forældrene?

Ja, der paa har vi et stort Exempel udi Absalon, Davids gienstridige Søn, som ved sit Haar blev hængende i en Eg, og igiennemstungen med trende Spyd. 2 Sam. 18, 9-15.

Det femte Bud.

Du skal ikke slaae ihjel.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud, ikke skade vor Næstes Legeme, og ey gjøre hannem Uret der paa; men hielpe og staae hannem bi udi al Livs Fare.

192. Hvad ont forbydes i femte Bud?

Allehaande Mord og Manddrab, som ikke skeer efter Øvrigheds Dom og Befaling, men af egen Hengierighed.

193. Hvor mange Slags Mord er der til?

To Slags, nemlig det grove, ved virkelig Gierning, og det subtilere eller finere, ved Hjertets Had, Mundens Ord og Ansigtets Gebærder.

194. Hvorledes slaaer man sin Næste ihjel ved Gierning?

1) Enten paa een gang med Slag, Sting, Skud, Forgift og deslige.

1 Mos. 9, 6. Hvo som udøjer Menniskets Blod, ved Mennisket skal hans Blod udøses.

Eller og bet Kand see

2) Langsom og bemmelig ved at paaføre Næsten stor Hierte-Sorg, eller unddrage ham hans Næring.

Syr. 14, 23. Hvo som borttager Næring, hand dræber sin Næste og hvo som berøver en Daglønnere sin Løn, udgyder Blod.

195. Men naar man ikke stiller sin Næste ved Livet, fand man dog dræbe ham med et hadst Hierte og haard Mund?

Ja, det lærer Jesus Matth. 5, 21. 22. Hvo hand forflarer dette Buds aandelige Forstand: I have hørt, at

at der er sagt af de gamle : du skal ikke ihjelslaae , men hvo som ihjelslaaer , skal være skyldig for Dommen ; men jeg siger eder , at hver den , som er vred paa sin Broder uden Skyld , skal være skyldig for Dommen , men hver , som siger til sin Broder : Raka , skal være skyldig for Raadet , men hvo som siger : Du Daare skal være skyldig til Selvedes Ild.

196. Er da et hadst og hevngierigt Menneske en Morder ?

Ja visselig , thi Gud anseer Hiertet mere end Haanden.

I Joh. 3, 15. Hver , som hader sin Broder , er en Manddrabere . og I vide , at ingen Manddrabere , haver det evige Liv blivende i sig.

197. Er en Skiende Giest , som udøser grumme , bittre og bespottelige Ord , ogsaa en Morder ?

Ja , Jesus kalder det en Synd , som fortjener Selvedes Ild , og David siger Ps. 64, 4. De stærpe deres Tunge som et Sverd , og spænde Bue , og skyde deres Pii , som er et bittert Ord.

198. Er da Bitterhed , Arrighed og Ondskab saadan farlig Synd ?

Alch ja ! hvor den hersker , der er ikke Naadens Mand og Jesu venlige Sind.

Eph. 4, 31. 32. Al Bitterhed og Hastighed og Vrede og Strig og Bespottelse blive langt fra eder med al Ondskab ; men værere fromme mod hverandre , godhiertige , saa I tilgive hverandre , ligesom og Gud haver tilgivet eder i Christo.

199. Hvad skal da en Vredagtig gjøre for at styre og dæmpe sit heftige Sind ?

Hand skal væbne sig med Christi kierlige Sind , vaa ge over hver Tanke , bede , at hand ey maae falde i Fristelse , og selv vogte sig for Lenlighed til Fristelse.

200. Er da slet ingen Slags Vrede tilladt ?

Jugen Vrede mod Personer , men vel mod Synd og Ondskab , hvilken rette Vrede kaldes Ridkierhed , og gaaer af Kierlighed til Gud og Næsten. See Jak. 1, 19. 20. Psal. 119, 139. Eph. 4, 26.

201. Kan man og dræbe sin Næste paa Sielens vegne?

Sa ved Forførelse og Forargelse.

Matth. 18, 6. Hvo som forarger een af disse mindste, som troe paa mig, hannem var det bedre, at der var hængt en Mølle-Steen om hans Hals, og hand var nedsenkt i Havets Dybhed.

202. Maa man da tage Livet af sig selv?

Men, det er, at dræbe Legeme og Siel tillige, og lukke Naadens Dør til, saasom Judas det Fordervelsens Barn.

203. Hvad got befales os i det femte Bud?

1) At hielpes og staae vor Næste bi udi al Livs Fare.

1 Joh. 3, 17. Den som haver Verdens Guds, og seer sin Broder have behov, og lukter sit Gierte for ham, hvorledes bliver Guds Kiærlighed i ham?

2) At omgaaes venlig og sagtmødig med vor Næste.

Matth. 5, 5. Salige ere de Sagtmødige; thi de skal arve Jorden.

3) At sørge for vor Næstes Siel, naar vi see den i evig Døds Fare, saa viit vi som aandelige Præster kand befordre den til Salighed ved kiærlig Advarsel og Formaning.

Jak. 5, 19. 20. Brødre dersom nogen iblant eder farer vild fra Sandheden, og nogen omvender ham, den vide, at hvo som haver omvendt en Synder fra sin Vens Vildfarelse, hand skal hielpes en Siel fra Døden, og skiele Synders Mangfoldighed.

[204. Hvem var den første Morder?

Cain, som slog sin Broder Abel ihjel af Misundelse.

205. Er og U-barmhiertighed imod de uzmælende Creaturer Synd?

Sa.

Ordsp. 12, 10. Den Retfærdige Kiender med Omsorg sit Væstes Liv, men de U-gudeliges Barmhiertigheder ere som den grummes.

Det

Det siette Bud.

Du skal ikke bedrive Hoer.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: leve et kyndigt og tugtigt Levnet, intet u-tugtigt enten sige, eller gjøre; hver elske og agte sin Hustru.

206. Hvad er Ægteskab?

Den ældste Stand og Orden, indstiftet i Paradis af Gud selv, som vilde, at Mand og Kvinde skulde være eet Kød.

207. Er da denne Stand ikke syndig og vanhellig?

Nej, naar den ikkun holdes efter Guds Orden og Villie.

Ebr. 13, 4. Ægteskabet er hæderligt hos alle, og den u-besmittet Seng.

[208. Til hvad Ende har Gud indstiftet Ægte-Stand?

1) Til det menneskelige Kjøns Fortplantelse.

1 Mos. B. 1, 28. Vorden frugtbare og mangfoldige, og fylder Jorden.

2) Til de onde Lysters Afværgelse.

1 Cor. 7, 2. For adskillig Skjæleboners Skyld, have hver Mand sin egen Hustru, og hver Hustru sin egen Mand.

3) Til indbyrdes Hielp, Trøst og Raadføring.

1 Mos. B. 2, 18. Gud H Herren sagde: det er ikke got, at Mennesket er for sig allene, jeg vil gjøre ham en Hielp, ligesom for ham.

209. Hvorledes skal en Ægte-Mand forholde sig imod sin Hustru?

Hand skal trolig elske, ære, styre, regiere og forsørge hende, saa og med Taalmodighed bære hendes Skrobelighed, bede for hende, og søge hendes Siels Salighed.

Col. 3, 19. I Mand, elsker eders Hustruer, og værer ikke bittere imod dem. 1 Cor. 7, 16.

210. Hvorledes skal en Egte-Sustrue forholde sig imod sin Mand?

Hun skal være ham underdanig i Kierlighed, Treue, og Omhyggelighed for Huus-Væsenet, bede for ham, og søge hans Siels Salighed.

1 Mos. 3, 16. Din Utræaa skal være til din Mand, men han skal herske over dig.

1 Cor. 7, 34. Den som er gift, haver Omhyggelighed for det, som hører Verden til, hvorledes hun fand behage Manden. 1 Cor. 7, 16. 1 Petr. 3, 1.

211. Hvad er fromme Enfers og Faderløses Trøst?

Den himmelske Faders særdeles naadige Omhu og Forsvar.

Psalm. 68, 6. Herren er de Faderløses Fader, og Enfers Dommere. See mere 2 Mos. 3, 22, 22-24. 5 Mos. 3, 27, 19. Cyr. 35, 14. 15. 16.

212. Hvad er fromme Enfers Pligt?

At leve ærbar og andægtig.

1 Tim. 5, 5. 6. Den som er en ret Enke, og er sat i Uretlighed, haver sat sit Haab til Gud, og bliver i ydmygelige Begieringer Nat og Dag, men den, som er vellystig, er levende død.

213. Hvad ont forbydes os i det siette Bud?

Horerie, Ukyndighed, Blodskam, bæstiske Udtugt, Legemets Besmittelse, Egte Stands Foragt, Lyft til fremmed Deylighed, og allehaande Ureenlighed i Tanker, Ord, Gebærder og Gierninger baade i og uden Egtteskab.

214. Hvad er Horerie i Tanker?

Urene og letfærdige Begieringer, som ey ere skulde for Gud, der kiender Hjertet.

Matth. 5, 28. Jeg siger eder, at hver den, som seer paa en Kvinde, at begiere hende, haver allerede bedrevet Hjer med hende i sit Hjer.

215. Hvad er Horerie i Ord?

Al liderlig og ublufærdig Tale, liderlige Bøger, Romæ

Romæner, Biser og Sange, Giefferie og Narrerie, som gaaer ud paa U-tugt, eller i det mindste strider imod ret kristen Alvorlighed.

Eph. 4, 29. Ingen slem Snak udgaae af eders Mund.

Eph. 5, 3. 4. 5. Horerie og al U-reenlighed eller Gierighed nævnes end ikke iblant eder, som det bør de Hellige, og Glemthed og giefkelig Snak, og letsærdig Skiemt, hvilke ikke somme, men heller Taksigelse; thi det maae I vide, at ingen Skiorlernere, eller U-reen, eller Gierig, hvilken er en Afguds-Dyrkere, haver Arv i Christi og Guds Rige.

216. Hvad er hoeragtige Geberder?

Allehaande udbortes Tegn, som forraade et u-blue Hierte, være sig Dynenes og Ansigtets Miner, Lege-mets u-ansændige Blottelse, u-ansændig Klæde-Dragt, letsærdig Kyssen, Dandsen, Springen og deslige.

Eyr. 26, 10. 11. 12. Hold stærk Vagt over en ublusærdig Daatter, at hun skal ikke bruge sin Billie, naar hun finder Efterladelse der til. Giv vel Agt efter et u-førstammet Dyr, og forundre dig ikke, om hun forseer sig imod dig. See Eyr. 9, 7. 11.

217. Ere da u-tugtige Ord og Geberder saa stor Synd?

Ja, ey allene i sig selv ere de Christne meget u-ansændige, men ogsaa drage de farlige Virkninger efter sig, og tiene til ydermere at opvække den onde Lyst, indtil samme frembryder i Gierningen.

Jak. 1, 14. 15. Hver fristes, naar hand drages og lokkes af sin egen Begierlighed. Der efter, naar Begierligheden haver undfanget, føder den Synd, men naar Synden er fuldkommen, føder den Død.

218. Hvad gjør denne Synd afstyelig og strafværdig frem for andre?

At den besmitter og forderver tillige baade Sjel og Legeme, som skulde være Guds Tempel, men bliver den u-rene Aands Bolig.

1 Cor. 6, 15-18. Vide I ikke, at eders Legemer ere Christi

fti Lemmer? Skal jeg da tage Christi Lemmer, og gjøre Skisge-Lemmer af? det være langt fra. Eller vide I ikke, at hvo som bliver ved Skisgen, er eet Legeme med hende? thi de to skal være, siger hand, til eet Riød: men hvo som bliver ved Herren, er een Mand med ham. Siger Skiorlevnet. Al Synd, som Mennisket gjør, er uden Lege- met, men hvo som bedriver Skiorlevnet, synder imod sit eget Legeme.

219. Hvad befales i det sierte Bud?

At bevare baade Legeme og Siel i sand Rydsffhed, enten man er gift eller u-gift, saa man altid maae være beqvem til Omgang med Gud.

Matth. 5, 8. Salige ere de Rene af Siertet, thi de skulle see Gud.

220. Hvad Middel skal man bruge til at bevare sig for U-rydsffhed?

Naar Manden er villig, men Riødet dog skrøbeligt, skal man vaage og bede, og dernæst vogte sig for alt det, der optænder de onde Lyster.

221. Hvad er det da, som optænder de onde Riøds- Lyster?

Særdeles Graadserie og Drukkenskab.

222. Er da Graadserie og Drukkenskab saa farlig og stor Synd?

Ja visselig, thi de udelukke os fra Guds Rige, lige- saa vel som Hoer, Mord eller Tyverie.

Gal. 5, 19. 20. 21. Riødsens Gierninger ere aabenbare, som ere Hoer, Skiorlevnet, U-reenhed, U-teerlighed, Afguds-Dyrkelse, Troldom, Fiendskab, Riv, Mød, Brede, Trette, Tvedragt, Partie, Had, Mord, Drukkenskab, Graadserie, og saadanne, som disse: om hvilke jeg siger eder tilforn, som jeg og før sagde, at de, som gjøre saadanne Ting, skal ikke arve Guds Rige.

Enc. 21, 34. Vogter eder selv, at eders Hierte ikke nogen Tiid besværes med Graadserie og Drukkenskab.

223. Men skulde det være saa farligt, af og til at drikke sig en Ruus, naar man dog ey gjør daglig

Saandverf der af?

Ja, naar det skeer med Forsæt, er det altid en for-
døm-

dommelig Synd, som aldrig kand bestaae med Guds Naade og Saligheds Haab.

224. Men om man er saa stærk i Hovedet, at man kand taale meget, maa man da ikke drikke meget?

Nej, intet enten øde eller drikke over Nødtørst. See 1 Petr. 4, 3. Hvor der gøres Forskiel paa Gylberie og Drukkenskab, og dog agtes saavel det første som sidste for en hedenss Synd.

225. Hvad er der mere, som kand friste til U-Rydskhed?

Dræsløshed, liderligt Selskab, Romæner og løsgættige Elskovs-Bøaer eller Billeder, letfærdige Lege, Dands, Skue Spil, og alt det, som føder Dyenskæb, Lust, Riids-Lust og et overdaadigt Levnet.

226. Hvad for gode Tanker kand være bequemme til at dæmpe de fisdelige fristelser?

Alt man ihukommer den allerhelligste Guds Naad og Nærværelse, den forøfaste Jesum i sin legemlige Pine, de fordomtes gruelige Smerte i Helvede, og den urene Synds korte Glæde efter det bekiendte Vers: Du skal og en bedrive Høer, det monne saa mangen daare, U-Rydskheds Synd den snart forgaaer, men Vinen længe varer.

227. Hvem har saaledes bevaret sin Rydskhed imod Ansægtelse?

Joseph, da hand sagde til Potiphars Hustrue: Hvorledes skulde jeg gjøre denne store Ondskab, og synde imod Gud? 1 Mos. 39, 9.

Det syvende Bud.

Du skal ikke stiele.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke tage andres Guds og Menninge fra dem med Vold, og en heller sige os dem med falske Bahre eller nogen Svig; men fordre andres Gavn, dem dertil beskieme og forsvare.

228. Hvad ont forbydes i det syvende Bud?

Alt stiele, eller begaae Tyverie.

229. Hvad er det at stiele?

Det er, at stiele Næsten ved noget end ogsaa det aller mindste af hans Guds, imod hans Villie.

230. Stier dette paa mere end een Maade?

Ja, enten med Vold eller List.

231. Hvem stier med Vold?

De grove Tyve, som foruden mindste Rettens Skin, borttage fremmed Guds, ligesom det var deres eget.

Eph. 4, 28. Hvo som haver staalet, stiele ikke mere, men arbeide heller.

232. Hvem stier med List?

Det gjøre alle de, som enten tage eller og tilbageholde Næstens Guds paa en fin og hemmelig Maade, hvilken fand være mange Slags, thi enhver Tyv har sine underfundige Trekker og Renker.

233. Siig mig nogle af de almindeligste Tyve-Renker!

En hemmelig Tyv for Verden, skiont aabenbar i Guds Dyne, er

1) Den Rigbmand, som i Riob og Sal foruretter sin Næste saal. des, at hand ey faaer fuld Værd for sit, enten at Vægtene, Vægten, Maalet eller Pengene ere ringere, end Næsten veed af at sige, hvilket ey er at elske sin Næste som sig selv.

1 Thess. 4, 6. Ingen skal undertrykke, eller forfordele sin Broder i Sandelen, thi Herren er Høynere over alt dette.

3 Mos. 19, 35. I skal ikke gjøre Uret i Dommen, i Maalet, i Vægten og i Maaden. Ret Vægt, rette Pund-Stene skal være hos eder.

2) Den Tiener, Haand Werks-Mand, eller Daglønner er en Tyv, som for fuld Betalning ey gjør fyldest i Arbeidet, eller slaar noget under.

2 Thess. 3, 10. Dersom nogen ikke vil arbeide, hand æde ey heller.

Saa og den Huusbonde, som for troe Tieneste eh giver tilbørlig Kost og Løn.

Jak. 5, 4. See Arbeidernes Løn, som høstede eders Sand, som blev forholden af eder, Kriger, og Høst-Folkenes megen Raab er kommen ind for den Herre Zebaoths Øren.

3) Den Nager-Karl er en Tyv, som med u-billig Rente udsuer sin trængende Næste.

3 Mos. 25, 36. Du skal ikke tage Nager, eller Øvergipt af din Broder, men du skal frygte for din Gud, at din Broder kand leve med dig.

4) Den Gieldnere er en Tyv, som kand betale sin Gield, men vil ikke, og ved forsærlig Bankerot eller anden Underløb holder fremmed Gods hos sig.

Psal. 37, 21. En Ugudelig tager til Laans, og vil ikke give igien.

5) Den Domniere eller anden Øvrighed er en Tyv, som misbruger sin Magt til at udsue Næsten, eller og lader sig bestikke for at bøye Retten.

Ordspr. 17, 23. En Ugudelig tager Gave af Skiodet, til at bøye Rettens Stier.

6) Den Underdanere er en Tyv, som besviger Kongens Told, Tiende, Consumption eller deslige.

Rom. 13, 7. Saa giver nu hver Mand, hvad Jere skyldige, den Skat, som Jere skyldige, den Told, som Told.

7) Endelig ere og alle de Tyve, som søge at nære sig af andres Skade, af uovelige Lykke-Spil, enten de vinde eller Tape, item af unyttige Konster og modtvilligt Tiggerie.

2 Thess. 3, 11. 12. Vi høre, at nogle omgaaes iblant eder u-skilleligen, som arbeide ikke, men bedrive u-fornøden Sandcl. Men saadanne byde vi og formane formedelst vor Herre Jesum Christum, at de arbeide med Stilhed, og æde deres eget Brød.

234 Ere alle disse Tyve i en forðømmelig Tilstand?

Ja visselig, endskjønt de ikke alle blive hængte, saa komme de dog alle i Helvede, uden de alvorlig omvende sig.

1 Cor. 6, 10. Farer ikke vild, hverken Tyve, ey heller Gierige, ey heller Drankere, ey heller Skiende-Glesse, ey heller Røvere skulle arve Guds Rige.

235. Hvad skal da en Tyv gjøre, som vil omvende sig, og søge Naade hos Gud?

Naar hand lader af at stiele, skal hand ogsaa lade af at eye og beholde det, hand har staalet, saa hand erstatter og igiengiver enhver sit, om hand endnu formaaer det.

2 Mos. 22, 3. Tyven skal aldeles gjøre Vederlag.

Luc. 19, 8. Dersom jeg haver bedraget nogen noget fra, da giver jeg det firefold igien.

Job. 2, 18. Giv det Eyermandens igien, thi vi maa ikke lade det, som er staalet.

236. Men hvad, om den rette Eyermand, eller hans Arvinger ikke ere at finde?

I saadan Fald, men ey før, maae staalet Guds gives Fattige.

Luc. 16, 9. Gjør eder Venner af den uretfærdige Mammon, at naar eder fattes, de skulle annamme eder i de evige Boliger.

237. Kan Præsten ey afløse mig fra den Synd, endstignt jeg beholder det Uretfærdige?

Nei inaaenlunde, thi Afsløsningen for Gud strækker sig ikkun til de sandelig Bødsfærdige, og saadan er ingen Tyv, saa længe hand beholder det staalet.

238. Er det og Synd at stiele en ringe Ting?

Ja det er en stor Synd imod Gud, at ville overtræde hans Bud for en ringe Tings Skyld, dog er det større Synd imod Næsten, naar man stielet ham mere fra.

239. Er det Synd at stiele fra en Riig?

Ja dette Bud har slet ingen Undtagelse, og Næstens Riigdom gjør min Uret ey til Ret.

240. Er det Synd at hæle med en Tyv?

Ja, det er, at gjøre sig deelagtig i fremmede Synder.

Drdspr. 29, 24. Hvo som deler med en Tyv, hader sin Sjel.

241. Kan

241. Rand og nogen stiele fra sig selv?

Ja, thi det seer

1) Ved Dbselhed og Drkesløshed.

Ordspr. 23, 21. En Dranker og en Graadser skal blive arm, og Sønn skal gjøre, at en bær revne Klæder.

2) Ved Rarrighed imod sit eget Legeme.

Syr. 14, 5. 6. Den som er sig selv ond, hvem skalde hand worde god? og hand skal jo ikke blive glad af sine Penninge. Der er ingen verre end den, som er nidst imod sig selv, og det er hans Ondskabs Bederlag.

242. Rand da ikke enhver gjøre med sit Guds, hvad hand vil?

Nej, thi vi ere Huusholdere over Guds Gaver, og skal engang gjøre Regnskab derfor. See Luc. 16, 12.

243. Hvad got befales i det syvende Bud?

At vi skulle fordre vor Næstes Gavn.

244. Hvorledes fordre vi vor Næstes Gavn i Nærings-Sager?

Naar vi laane ham noget af vort Gods, eller og giver ham en Almisse, om hand har den behov.

1 Joh. 3, 17. Dersom nogen harver denne Verdens Gods, og seer sin Broder have behov, og lukker sit Hierte for ham, hvorledes bliver Guds Kierlighed i ham?

Ebr. 13, 16. Glemmer ikke at gjøre vel, og meddele, thi saadanne Offer behage Gud vel.

245. Hvem Rand og skal hielp den trængende Næste? Fornemmelig de Rige, og ellers enhver, som har noget over daglig Nødtørst.

1 Tim. 6, 17. 18. 19. Forkynd dem, som ere rige i den nærværende Verden, at de gjøre got, blive rige i gode Gierninger, gierne give, meddele, samle sig selv som et Liggendefæ, en god Grundvold til det tilkommende gode, at de kunde fatte det evige Liv.

246. Hvorledes skal man give Almisse?

Efter sin Gyne af et Kierligt Hiertelag.

Eob. 4, 9. Som du haver efter Mangfoldighed til, saa gjør Almisse der af; haver du lidet, saa frygt dig dog ikke, at gjøre Almisse efter det lidet.

247. Straf

247. Straffer Gud de U-barmhiertige?

Ja.

Jaf. 2, 13. Der skal gaae en a-barmhiertig Dom over den, som ikke gjør Barmhiertighed.

Psal. 41, 1. Salig er den, som handler forstandeligen med den Ninge, Herren skal redde ham paa en ond Dag.

Det ottende Bud.

Du skal ikke siqe falsk Vidnesbyrd imod din Næste.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke falskeligen besørre andre, ikke forraade andre, ikke bagtale andre, ikke berrygte andre; men dennem undskylde, mene og tale vel om dennem, tage alle Ting i den bedste Mening.

248. Hvad ont forbydes i det ottende Bud?

At siqe falsk Vidnesbyrd imod sin Næste.

249. Hvad er et falsk Vidnesbyrd?

Al u-sandfærdig og u-herlig Tale om Næsten i eller uden Retten.

250. Hvorledes siges falsk Vidnesbyrd i Rettergangs-Sager?

1) Naar Anklageren gjør loagnagtig Bestyldning. Ordspr. 19, 5. Hvo fortrædeligen taler Løgn, skal ikke undkomme.

2) Naar Vidner stadfæste Løgn.

Ordspr. 19, 5. Et falsk Vidne bliver ikke u-straffet.

3) Naar Procuratoren forsvarer Løgn imod sin Samvittighed.

2 Mos. B. 23, 1. Du skal ikke optage falsk Kæremaal, at du ikke gjør den, som har U-ret, Bistand, at være et falsk Vidne.

4) Naar Dommeren forsætlig vilis eller af U-Åionsomhed dømmer Løgn at være Sandhed, og Det at være U-ret.

Ordspr. 17, 15. Hvo som siger en U-gudeligt at have ret, og fordømmer en Retfærdig, de ere begge Herren

en

en Nederstyggelighed. See mere 2 Kron. 19, 6. 7. Ef. 10, 1. 2.

251. Maa Christne nok føre Processer imod hverandre?

Udi vigtige Sager og yderste Nødsfald maae de tage deres Tilflugt til Dommer, Embedet, som er Guds Orden, og klage deres Nød uden Had til Modstanderen, men for en ringe Sags Skyld at hyppvrette, saa og over alt at bevise sig egensindig og heengierig, er meget u-gudeligt.

1 Cor. 5, 7. Saa er jo nu aldeles en Fejl iblant eder, at I have Sager imod hverandre. Hvilke I ikke heller U-ret? Hvilke I eder ikke heller berøve? See mere Ordsp. 20, 22. Matth. 5, 39. Rom. 12, 19.

252. Hvorledes siges falsk Vidnesbyrd uden for Retsgang?

Naar man setter sin Næste en Løgn paa, og fører ham falskelig i et ont Rygte.

Eyr. 5, 16. Lad dig ikke kaldes en Øretudere, og forraad ingen med din Tunge.

253. Men maa man ey sige det onde om Næsten, som er sandt?

Nej ikke, uden det allerede er aabenbaret for hver Mand, og endda bør man ey søge sin Fornøjelse derudi, som er u-fierligt.

254. Hvorledes kand man forraade sin Næste?

1) Naar man aabenbarer det, hand hemmelig har betroet os.

Ordsp. 11, 13. En Bagvaskere aabenbarer hemmelig Raad, men den, som er trofast i sin Mund, skjuler Sagen.

2) Naar man udstrøer hans skjulte Fejl til hans Skade og andres Forargelse.

Eyr. 19, 7. 8. Igientag ikke Ord nogenfinde. Du skal hverken fortælle Ven eller U-ven andres Levnet, og uden det er dig Synd, da aabenbar det ikke.

255. Maa man da ey angive Næstens Synd for Provigheden eller Præsten?

Jo, naar det skeer af Kierlighed og Omsorg for Næsten, og til Synd at afvende, saasom da Joseph forde sine Brodres Synd for deres Fader. See og Matth. 18, 17. hvor Christus befaler, at siige Menigheden sin Næstes Synd, naar hemmeltig Advarsel en vil frugte. Men naar det skeer af Hevn eller Gladderagtighed, er det Synd.

256. Kænd man og paa andre Maader forsynde sig i at tale?

Ja, alle u-nyttige Ord ere syndige.

Matth. 12, 36. Jeg siger eder, at Menniskene skal paa Dommens-Dag giøre Regnskab for et hvert u-nyttigt Ord, som de have talt.

257. Hvad got befales i det ottende Bud?

At undskyldes, mene og tale vel om vor Næste, og tage alting i den bedste Mening.

258. Kænd man da have gode Tanker om alle Mennisker?

Naar de en ved fiendelige Røvdets Gierninger forraade deres indvortes Ondskab, maae man efter Kierlighed haabe det bedste, og en fatte Mistanke eller ond Grund til nogen.

1 Cor. 13, 5. 7. Kierlighed tænker ikke ont, den fordrager alle Ting, troer alle Ting, haaber alle Ting.

Men naar Ondskaben er aabenbar, maae man en kalde den god.

Es. 5, 20. Vee dem, som siige om det Onde got!

259. Bør man og undskyldes sin Næste, naar andre fortale ham?

Ja, om man med Sandhed kænd, særdeles naar hand en selv er tilstede, og kænd redde sig.

Enr. 6, 6. En sød Strube giør sig mange Venner.

1 Petr. 4, 8. Kierlighed skal skjule Synders Mangfoldighed.

Det niende Bud.

Du skal ikke begiere din Næstes Huus.

Det

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke med Svig eller List ville komme til vor Næstes Arv eller Gods, og ey flye os det enddog der kunde synes nogen ret at være paa vor Side; men heller hielp ham, at hand maae beholde sit u-beskaaret.

260. Hvad ont forbydes i det niende Bud?

De syndige Lyster og Begieringer, særdeles efter fremmed Gods.

261. Lyder ikke det tiende Bud hart ad ligesaa?

Jo.

Det tiende Bud.

Du skal ikke begiere din Næstes Hustru, ey Svend, ey Pige, ey Dre, ey Assen, ey heller noget af alle de Ting, som hannens tilhøre.

Det er:

Vi skulle frygte og elske Gud: ikke ville flye os vor Næstes Hustru, eller Tienere, eller Gæ med nogen Underfundighed, ikke at stikke andre af med dem, enten med Vold eller nogen List, men heller paaminde, og tilraade, at de blive tilstede udi den Tjeneste, som de ere deres Herrer skyldige.

262. Hvad forskiel er der vel imellem det niende og tiende Bud?

Forstiellen bestaaer ikke saa meget i de begierte Ting, som i Begieringens eller Lystens Maade.

263. Hvor mange Slags ond Lyst er der da?

Tvende Slags.

1) En arvelig eller oprindelig Lyst, som er den forberovede Natur selv, eller Tilbøyelighed til det onde.

2) En giortlig eller virkelig Lyst, som oprinder af Arve-Lysten, ligesom en Frugt af sin Rod, og af

C

Men.

Menneskets Villie enten antages og vedligeholdes, eller modstaas og dæmpes.

Jak. 1, 14, 15. Hver fristes, naar hand drages og løffes af sin egen Begierlighed. Derefter naar Begierligheden haver undfanget, føder den Synd, men naar Synden er fuldkommen føder den Død.

264. Hvor forbydes den virkelige Lyst?

Udi det niende Bud, hvilket 5 Mos. B. 5, 21. udtrykkes saaledes: lad dig ikke lyfte, det er: lad din Villie ey hendrages af de onde Begierligheder, som boe i dig.

265. Hvor forbydes den arvelige Lyst?

Udi det tiende Bud, hvilket udtrykkes saaledes: du skal ikke begiere, det er: der skal ingen ond Begierlighed være i dit Hierte. Du skal ingen arvelig Synd have.

266. Findes vel noget Menneske paa Jorden, som ingen arvelig ond Begierlighed har?

Nej.

1 Joh. 1, 8. Der som vi sige, vi have ikke Synd, da forføre vi os selv, og Sandheden er ikke i os.

267. Fordømmer da den arvelige Lyst Guds troende Børn, som føle den til deres Bedrøvelse?

Nej, hos dem har Synden tabt sin fordømmende Kraft, efterdi de ere i Christo, og staae ey længere blotte for Guds Retfærdighed.

Rom. 8, 1. Saa er nu ingen Fordømmelse for dem, som ere i Christo Jesu, som ikke vandre efter Kødets, men efter Aanden.

268. Men hvad, om et Menneske følger sin arvelige Lyst med virkelig Lyst, Villie og Behag?

Hvor denne virkelige Lyst hersker, der hersker ey Christi Naade, og altsaa er man under Forbandelsen.

Rom. 8, 13. Leve I efter Kødets, da skulle I døe, men dræbe I Legemets Gjerninger formedelst Aanden da skulle I leve.

269. Er da en ond Lyst Synd, endskiønt den bliver i forfættet, og kommer ey videre?

Jaa

Ja, hos Gud er Villien antagen i Sierningens Sted.

Matth. 5, 28. Hver den, som seer paa en Kvinde ic.

270. Paa den Maade fand man da overtræde alle Guds Bud med blotte Tanker og Begieringer?

Ja visselig, thi Guds Lov er aandelig, og hvem som vil adlyde de andre Bud, maae idellig vaage over sit Hierte efter disse sidste Bud, hvilke ere som Nøglen til den hele Lov.

271. Er da al Lyst og Begiering ond?

Der er en uskylldig Begierlighed i Sielen efter Legemets Fornødenheder, saasom Lyst til at æde, drikke, sove, bevæge sig, og deslige; den var hos Mennesket i Uskylldigheds- Stand, og er saa viit en syndig.

272. Men komme der dog ikke mangfoldige Synder af saadanne naturlige Begierligheder?

Jo visselig, og det voldes Naturens dybe Fordervelse, som vil blande sig i alle Ting, og giøre den ordentlige Lyst uordentlig, u-maadelig, u-reen, hvis vi ikke nøye vaage og stride der imod.

273. Hvilke ere de syndige Ting, som meest drage Begierligheden til sig?

De ere

1) De overflødige, overdaadige og velslystige Ting.

1 Pet. 2, 11. Holder eder fra fiendelige Begieringer, som stride imod Sielen.

2) De fremmede Ting, som Gud en har givet mig, men min Næste, og jeg derfor en maae misunde ham, saasom hans Hustru, Svend, Pige, eller noget af alt det, ham tilhører.

274. Men fand jeg ikke nok begiere noget af min Næstes Guds foruden Misundelse eller U-ret?

Jo, for Betaling maae jeg begiere en Riibmands Bahre, saasom Abraham begierte at kobe en Alger.

1 Mos. 23, 4. Men med Rettens falske Skin, Svig

eller Magt maae jeg en begiere at drage min Næstes Guds til mig, som Achab begierde Naboths Vin Gaard. 1 Kong. B. 21, 2.

275. Hvad got befales nu i det niende Bud?

Alt vi skal vaage over, og stride imod Hjertes onde Lyster.

276. Hvad got befales i det tiende Bud?

Alt vi en engang skulde have den ringeste onde Begierlighed i Hjertet.

277. Hvortil tiener da det tiende Bud, som kræver af Menneskene en gandske fuldkommen Ustyldighed, der dog er uarmelig?

Det viser

1) Guds fuldkomne Retfærdighed, som ikke taber sin Fordring og Tiltale, endskjønt samme er over de faldne Menneskers Kræfter.

2) Viser det, at Gud en er Aarsag til Menneskets Fald, thi da kunde han en forbyde dets Frugter.

3) Viser det, at alle, endog saa de helligste Mennesker, ere i Grunden Syndere, som en fand bestaae for Gud med deres egen Retfærdighed, thi om de end ved Guds Naade overvandt alle virkelige Synder, og Lyster, saa bliver dog den arvelige Synd dem til en Bømgjelses Aarsag.

278. Hvad siger Gud om alle disse Bud?

Jeg er Herren din Gud, en stærk, midfier Gud, som hjem søger Fædrenes Ondskab paa Børnene i tredje og fjerde Led, i blant dem, som hade mig: Og gjør Misfærdighed paa mange tusinde med dem, som elske mig, og holde mine Bud. 2 Mos. B. 20, 5, 6.

Det

Det er :

Gud truer her haardeligen alle dem, som disse Bud fortrænke og overtræde : Derfor skulde vi frygte for hans Brede , og holde disse Bud. Derimod lover han dennem ogsaa Naade og alt got, som holde disse Bud. Hvorfor det er billigt , at vi elske og forlade os paa hannem, og følge hans Befaling.

279. Hvad er den korteste Indhold af disse Ord ?

Lyvende Aarsager , som skal bevæge os til at holde Guds Bud, eller sige det onde, og gjøre det gode.

280. Hvilken er den første Aarsag ?

Guds retfærdige Brede og Mildthæd, som truer, at straffe alle modtvillige Overtrædere.

281. Hvilken er den anden Aarsag ?

Guds faderlige Naade og Barmhertighed , som lover, at gjøre got mod dem, der holde hans Bud.

282. Hvad er Overtrædelse eller Synd ?

Alt det, der strider imod de Guds Bud, som nylig ere forklarede.

283. Hvor mange Slags er Synden i Almindelighed ?

Lyvende Slags , den arvelige og gjørlige.

284. Hvad er den arvelige Synd ?

Naturens Vanart , dybe Forderbelse og onde Tilbøielighed, om hvilken er handlet ved det tiende Bud.

285. Hvorfor kaldes den arvelig ?

Fordi den er os medfødt, som et ont Arve-Gods af Adam.

Rom. 5, 12. Synden kom ind i Verden formidelsk eet Menneske.

Psal. 51, 7. See, jeg er fød af Misgierning , og min Moder haver undfanget mig i Synd.

286. Hvad er den gjørlige Synd ?

Alle onde Tanker, Ord og Gierninger, hvilke som en vnd Frugt frembryde af Arve-Syndens onde Roed.

287. Er det ligesaa vel Synd at forsømme , og efterlade det gode , som at gjøre det onde ?

Ja visselig.

Jak. 4, 17. Hvo som veed, at giøre got, og gjør ikke, ham er det Synd.

288. Hvor mange Slags er den giørlige Synd i Særdeleshed?

Tvende Slags, nemlig Skrøbeligheds Synd og Ondskabs Synd.

289. Hvad er Skrøbeligheds Synd?

Naar en sand Christen, som af Hiertet er alle Synderes Fiende, forseer sig af Vanvittighed, Ubetænksomhed, Overilelse, eller deslige, men mærker strax sin Synd ved Aandens Tugtelse i Samvittigheden, fortrynder den hiertelig, afbeder den hos Gud, og trækker desto mere efter Forbedring.

Gal. 6, 1. Dersom et Menneske bliver forræffet i nogen Brøst, hjælper saadan en til Rette med Spagfærdigheds Aand.

Jak. 3, 2. Vi falde alle i mange Stykker. 1 Joh. 1, 8. 290. Hvad er Ondskabs Synd?

Naar et Menneske med Videnskab, Villie, og Velbehag gjør det onde, eller efterlader det gode, og fremturer der ubi.

1 Joh. 3, 8. 9. 10. Hvo som gjør Synd, er af Dievelen, thi Dievelen synder af Begyndelsen: dertil er Guds Gode aabenbaret, at hand skulde løse Dievelens Gierning. Hver den, som er født af Gud, gjør ikke Synd, thi hans Sæd bliver i ham, og hand kand ikke synde, thi hand er fød af Gud. Derudi ere Guds Børn og Dievelens Børn aabenbare, hver den, som ikke gjør Retfærdighed er ikke af Gud, og hvo som ikke elsker sin Broder. See Joh. 8, 34. 2 Pet. 3, 3. 4. 4 Mos. 15, 30.

291. Ligger der og nogen Magt paa at kiende denne Forskiel imellem Skrøbeligheds og Ondskabs Synder?

Ja stor Magt, thi just der af kommer allerstørste Sikkerhed, at man ey gjør saadan Forskiel, saa kand og deraf reyse sig ufornuoden Angstelse.

292. Hvorledes kand der af komme Sikkerhed?

Se

Saaledes, at den, der lever i Ondskabss Synd, træffer sig ved, at alle Mennisker ere Syndere.

293. Er det ikke sandt, at de alle ere Syndere?

Jo visselig, men med stor Forskiel, som tilforn er viist.

294. Siig mig den Forskiel endnu med andre Ord, efterterdi Sagen er saa vigtig?

Forskiellen er saa stor som paa Nat og Dag, thi Guds Børn have vel Svagheds Synd, føle Synd, lide Synd, overiles af Synd mod deres Villie, og aflegge daglig jo mere og mere deres syndige Fejl og Brøst, hvilken er dem meget smertelig, saa de dog vandre efter Aanden, og sigte til Fuldkommenheds Maal. Men Verdens og Djevelens Børn gøre Synd, legge vind paa Synd, glæde sig i Synd, ja synde paa Naade, og vandre saaledes efter Riødet, hvorfor de skal døe.

295. Begaaer da et Guds Børn aldrig nogen Ondskabss Synd?

Nej, det kand uimuelig bestaae med hans Naades Stand og nye Fødsel, saa længe som hand derudi bliver bestandig, men falder hand ved forsætlig Synd der af, saa er hand ey længere et Guds Børn.

1 Joh. 3, 9. Hver den, som er fød af Gud, gjør ikke Synd, thi hans Sæd bliver i ham, og hand kand ey synde.

296. Men efterdi Guds Børn dog har syndig Fejl og Brøst tilovers, kand samme da ey fordømme dem?

Nej, aldeles ikke. Vel vare deres mindste Synder Fordømmelsen værde, men deres Samfund med Christo befrier dem derfra.

Rom. 8, 1. Saa er der nu ingen Fordømmelse for dem, som ere i Christo Jesu, der ikke vandre efter Riødet, men efter Aanden.

297. Stader da Skæbeligheds Synd en Christen slet intet?

Jo, den formindsker Naaden, hindrer den sønlige

Mands Driftighed i Duingang med Gud, og baner alt-
saa Vejen til Affald i Ondskabs Synder.

298. Hvad virker Ondskabs Synd?

Den fordommer alle sine Elskere, gjør en bebrøvet
Skilsmisse imellem Gud og dem, ja gjør dem Djevel-
len lige baade her og hifset.

I Joh. 3, 8. Hvo som gjør Synd, er af Djevelen.

I Cor. 6, 9. Vide I ikke, at de uretsfærdige skulle ikke
arve Guds Rige? Gæder ikke vild, hverken Skørlevnere, en
heller Afguds-Dyrkere, en heller Hoer-Karle, en heller blod-
agtige, en heller de som synde imod Naturen, en heller Ty-
ve, en heller gierige, en heller Drankere, en heller Skiendes-
Gieste, en heller Røvere skal arve Guds Rige.

299. Er een eneste af disse eller andre Ondskabs Syn-
der nok til at fordømme Mennesket?

Ja, thi endskjønt et Menneske begaaer ikkun en el-
ler anden vis Synd, som hand fristes af, eller faaer
Eenlighed til, saa dog viser den ene herskende Synd
hans u-omvendte Tilstand, og at hand i sit Hjertes
Grund er en Guds Foragtere.

Jak. 2, 10. Thi hvo som holder den gandske Lov, men stø-
der an i eet Bud, er bleven skyldig i alle.

300. Er der nogen forskjel paa Ondskabs Synder?

Ja, hos nogle herske de med Forhærdelse og stor
Sikkerhed, som hos Pharao, hos andre herske de u-
den Forhærdelse, og bedrives med Samvittigheds
Angest eller Modsigelse, som hos David i den Handel
med Uria.

301. Hvilken er den yderste Grad i Ondskab?

Naar den, der har været i sit Hjerte tilstræffelig og
overbevist om Sandheden, uden Tvang eller Tillok-
kelse modtvillig og forfættelig negter, bespøtter, og for-
følger saadan Sandhed og Bærdom om Guds frygt i
bestandig U-bodfærdighed, hvilket kaldes Synd imod
den Hellig Aand, eller hans Embede, og forlades ikke
Matth. 12, 31. Ebr. 6, 4. 5. 6.

302. Er

302. Er da Guds Barmhiertighed og Christi Forsieneste ikke kraftig nok til at forlade ogsaa denne Synd?

Mangelen er ikke hos Gud og Christum, hvis Naade og Forsieneste i sig selv er tilstrækkelig nok, og gaaer over alle Synder, men Skylden er paa Menneskens Side, som indtil enden bliver ved i den erkendte Sandheds fiendtlige Bespottelse og Forfølgelse.

303. Kan man og gjøre sig deelagtig i andres Synder, og altsaa tillige i deres Straf?

Ja, og det skeer, naar man har Behag i dem, giver Samtykke, Teylighed, Raad eller Befaling til dem, og ey forhindrer eller straffer dem, om man kan.

3 Mos. 19, 17. Du skal straffe din Næste, at du skal ikke bære Synd over ham. See mere i Tim. 5, 22. Ab. 18, 4.

304. Hvilke ere de almindeligste store Synder imod Guds Lov?

Disse ere: Vantro, Hyklarie, Vergierighed, Venge, Gierighed, Bellyst, Brede og Utaalmodighed.

305. Hvilke ere de fornemmeste og største Dyder efter Guds Lov?

Disse ere: Troe, Kierlighed, Redelighed, Ydmyghed, Naysomhed, Naadelighed, Sagtmodighed og Talmødighed, og over alt et gudeligt og himmelsk Sind.

306. Hvad truer Gud dem med, som overtræde hans Bud?

At hand vil hiemsøge deres Ondskab med Straf.

307. Skeer det da altid i denne Verden?

Nej, undertiden tager vel den U-gudelige en Ende med Forfølgelse, men ofte lykkes ham Ondskaben saa vel, at hand prises lykkelig, dog vaagner omsider hans Straf i Helvede og i Pinen. Luc. 16, 23.

308. Falder den timelige Straf allene paa den u-gudelige selv?

Men, Gud straffer ogsaa Forældrenes Ondskab paa Børnene indtil tredje og fjerde Led.

309. Er det retfærdigt, at straffe Sønnen for Faders Synd?

Jaa, naar han med lige Synd træder i sin Faders Godspor, thi ellers heber det: Ezech. 18, 19, 20. Sønnen skal ikke bære Faderens Misgjerning, Ja Sønnen, som gjorde Ret og Retfærdighed, og haver holdt alle mine Skikke, og gjort derefter, skal visselig leve.

310. Hvor mange Slags er Guds Straf i almindelighed?

Tre Slags, nemlig: (1) Den legemlige, saasom Krig, Dyr-tiid, Pest eller anden U-lykke i Landet og Huset. (2) Den aandelige, saasom Guds Brede, hans Vands og Raads Unddragelse, og Overgivelse i et forvendt Sind, ja i Forhærdelses Dom. (3) Den evige, som er Fordømmelsen til Helvede. Ligeledes er det godes Belønning tre Slags, legemlig, aandelig og evig.

311. Hvad got lover Gud der imod dem, som holde hans Bud?

Alt han vil gjøre Miskundhed imod dem indtil tusinde Led.

312. Hvad forstaaes her ved Miskundhed?

Alleshaande got for Legem og Siel i Tiid og Evighed.

1 Tim. 4, 8. Gudsfrygtighed er nyttig til alle Ting, som haver Forjættelse paa dette Liv, som nu er, og det tilkommende.

313. Hvem lover Gud sin Miskundhed?

Dem, som elsker ham, og holde hans Bud.

314. Elsker da ingen Gud, uden den, der holder hans Bud?

Nej.

Joh. 14, 21. Hvo som haver mine Befalinger, og holder dem, han er den som mig elsker.

315. Hvad er det da, at man holder Guds Bud?

Det er, at en igienfødt og sand benaaded Christen har

har Guds Villie stedsfor Dyne, og af et oprigtigt Herte i bestandig Tilvept retter sine Tanker, Ord og Gierninger der efter.

Joh. 14, 23. Om nogen elsker mig, skal han holde mit Ord.

1 Joh. 2, 3. 4. Derpaa vide vi, at vi kende ham, om vi holde hans Bud; Hvo som siger: jeg haver kendt ham, og holder ikke hans Bud, han er en Løgnere, og i ham er ikke Sandhed, men hvo som holder hans Ord, i ham er sandeligen Guds Kierlighed fuldkommen.

Matth. 28, 20. Lærer dem, at holde alt det, jeg haver befaleet eder; og see! jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

316. Kan man da holde Guds Lov eller Bud?

Ja, dersom man ret elsker Gud, da baade maae og kan man ved Christi Kraft holde Guds Bud i en Evangelist Aands Oprigtighed, endssigst ikke efter Lovens yderste Strenghed, og derfor en til nogen Fortieneste, men til sin Troes og Kierligheds Beviisning.

Joh. 14, 23. 1 Joh. 5, 3.

317. Kan vi da fortiene Salighed ved Lovens Holdelse?

Nei; thi

1) Er vor Lydighed en Gield eller skyldig Pligt.

Luc. 17, 10. Naar I have gjort alle Ting, som eder ere befalede, da sig: vi ere u-nyttige Tienere, thi vi gjorde det, vi vare pligtige at gjøre.

2) Holdes Loven en ved vor egen Naturs, men ved Guds Raades Kraft, og hvad Gud virker i os, er en vor Fortieneste.

Phil. 2, 13. Gud er den, som udretter i eder baade at ville og at udrette det efter sin behagelighed.

3) Holdes Loven afdrig saa fuldkommen, at jo den villige Aands Lydighed er beblandet med Riidets Skrobelighed: dog anseer og belønner Gud i Raade for Christi Skyld vor u-fuldkomne Lydighed.

Psal. 130, 3. Herre! dersom du vil agte Ondskaber, Herre! hvo kan da blive bestandig?

318. Men fand man ikke med Apostelen vel komme saa vitt, at man veed intet med sig selv af forfærlige Synder efter sin Omvendelse?

Jo, thi Apostelen var ogsaa et skrøbeligt Menneske; men naar man end kommer saa vitt, er man dog dermed ikke retfærdig for Gud.

319. Hvorfor ikke?

Fordi Loven er aandelig, og Gud, som os dommer, seer grandgivelig indtil Tanker og Begieringer, det er, videre end alle Mennesker, ja videre, end vi selv see ind i vort vanartige Hjertes Grund, og derfor er udvortes Erbarhed og Retfærdighed, som vel kunde findes hos Hedninger, ikke Lovens Holdelse.

320. Er der da ingen fuldkommenhed at vente i dette Liv?

Saa fuldkommen er ingen, at Synden gandske udryddes, eller al Riødets og Aandens Strid ophæves, og ingen Fejl meer findes. Dog kaldes, og er en Christen fuldkommen i Henseende

1) Til hans Retfærdiggjørelse ved Christum, hvilken har fuldkommelig borttaget al hans Synd, og fuldkommelig beklædt ham med al sin egen Retfærdighed.

2) I Henseende til hans Helliggjørelse. Men da betyder Ordet ikke en syndesløs fuldkommenhed efter Loven, men det gandske Hjertes Oprigtighed og Medelighed.

3) I Henseende til andre svagere og usfuldkommere efter deres Alders Maade i Christo. See Phil. 3, 12. 15. Col. 1, 28. Matth. 5, 48. 2 Cor. 7, 1.

321. Naar vi nu besitte os paa at holde Guds Bud, hvad gjøre vi da?

Da gjøre vi gode Gierninger.

322. Hvilke ere sande gode Gierninger?

En allene Andægtigheds, Retfærdigheds og Kierlig-

lighedens udbortes Gierninger, men ogsaa indvortes hellige og gode Betægelser, som Guds Aand virker hos igjensettede Guds Børn efter Lovens Regel, dog en af Lovens Trængsel, men frivillige af Troen og Naadens Drift til Guds Ære og Næstens Bæste.

Gal. 5, 22. Aandens Frugt er Kierlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Fromhed, Godhed, Røve, Spagfærdighed, Maadelighed.

323. Er da Hedningernes og de uigjensettede Christnes Bønner, Almisser og saadanne Gøvelser, og gode Gierninger?

Nej ikke sandelig gode for Gud, thi hvad som ikke gaaer af Troen er endogsaa Synd.

324. Er det gandske fornødent, at gjøre sande gode Gierninger?

Ja, det er gandske fornødent for alle dem, der ville blive salige; thi det er et Dyemerke af Christl Igienløsning, det skyder af Troens Natur, og der udi vides den nye Lydighed.

Ebr. 12, 14. Uden Sællighed skal ingen see Herren.

Sec Luc. 1, 74. 75. Tit. 2, 11-14.

325. Men ere gode Gierninger fornødne som en virkende Aarsag til Retsfærdighed og Sællighed?

Nej, dertil dner vor bedste Gierning slet intet, som før er sagt.

Phil. 3, 6. Jeg var ustraffelig efter den Retsfærdighed i Loven, men de Ting, som vare mig Naade, dem har jeg agtet, at være Skade for Christi Skyld.

326. Hvor ved bliver da et Menneske retsfærdig og salig?

Allene ved Troen, som fatter Guds Naade i Christo.

Rom. 3, 28. Vi slutte, at Mennesket bliver retsfærdiggiort ved Troen uden Lovens Gierninger.

327. Er da Troen saa vigtig i vor Christendom?

Ja, den er det allervigtigste, thi uden den er det umuligt, at behages Gud. Ebr. 11, 6.

328. Hvor finder jeg da i min Catechismus videre Underretning om Troen?

Udi den anden Part, handlende om vor Christelige Troes Artikle.

Den anden Part.

Hvorledes en Huis-Gader og Huis-Moder eenfoldeligen skal undervise sit Huis-Folk

Om Troen.

329. Kand et Menniske blive salig ved, at vide Troens Artikle?

Men, thi dem veed ogsaa Diebelen. Jak. 2, 19.

330. Hvad forskiel er der da paa Troens Artikle og Troen selv?

Troens Artikle ere uden for Mennisket de Sandheder, som hand skal troe og antage, men Troen selv er inden i Mennisket den Tillid og Tilguelse, med hvilken hand antager alle Sandheder, som indeholdes i Troens Artikle.

331. Hvorom handle Troens Artikle?

Om Guds Væsen, Villie og Gierninger.

332. Er der da og en Gud til?

Ja visselig.

333. Hvad forskriver dig der om, efterdi du ey seer Gud?

Jo, jeg kand see ham, end skönt ikke med legemlige Øyne, saa dog med Sindet, i min egen Samvittighed, i hele Verdens Skabning, og i den hellige Skriftes Lys.

334. Hvorledes lære dig disse, at der er en Gud til?

1) Samvittigheden, som er Guds Dom Stool i Hjertet, lærer mig det ved hemmelig Frygt, naar jeg gjør ont, og ved Trost, naar jeg gjør godt.

Rom. 2, 15. Hedningerne vise Lovens Gierning skreven i deres Hjerte, i det deres Samvittighed vidner med dem, og Tankter, som anklage eller undskyldte dem iblant hverandre.

2) Hele verdens Skabning og Opholdelse vidner daglig for mig om det samme.

Rom

Rom. 1, 19. 20. Det som man fandt vide om Gud, er aabenbaret dem, thi Gud haver aabenbaret dem det, thi hans u-synlige Ting fra verdens Skabelse, naar de forstaaes af Gierningerne, da bestræbes de, som ere baade hans evige Magt og Guddom, saa at de have ingen Undskyldning.

3) Den hellige Skrift taler tydeligere her om, og den Hellig Aand besegler ved Ordet den Sandhed i de troendes Hjerter.

Joh. 1, 18. Ingen haver nogen Tid seet Gud, den eenbaarne Søn, som er i Faderens Skød haver forklaret det.

335. Er den naturlige Kundskab, som en Hedning fandt have om Gud, af fornuften, Samvittigheden og Verdens Skabelse, ikke nok til Salighed?

Nej; thi den veed slet intet af Christo, og Guds Raade i ham, hvilket Rød og Blod ikke aabenbarer; Matth. 16, 17. dog fandt den venlede til at søge nærmere efter Gud, og gjør, at dens Foragtere ere uden Undskyldning paa Dommens Dag.

336. Hvad er Gud?

Et aandeligt uendeligt og u-begribeligt Væsen, som er almægtig, alvidende, allestedsnærværende, god, barmhiertig, hellig, sandt og retfærdig.

337. Efterdi Gud er et aandeligt Væsen, har han da intet Legeme eller nogen Stikkelse?

Nej; thi en Aand haver ikke Rød eller Been, Luc. 24, 39.

338. Hvorfor taler da Skriften om Guds Høne, hans Hænder, eller andre Lemmer?

Der i retter sig Guds Aand efter vort menneskelig Begreb, og forstaaer ved Lemmerne Guds Kræfter og Egenskaber, saasom ved Hønene hans Visdom, ved Haanden hans Kraft o. s. v.

339. Hvad Erindring gjør mig Guds aandelige Væsen?

Denne, at Gud som er en Aand, hør tilbedes i Aand og Sandhed. Joh. 4, 24.

340. Hvad

340. Hvad forstaaer du ved de opregnede Guds Egenskaber?

Hans Almagt er, at hand kand giøre alting; Alvidenhed, at hand seer og kiender alting; Allesteds-Nærværelse, at hand er ingensteds indelukt eller udelukt, men over alt tilstede; Godhed, at der er intet ont i ham, og hand vil os vel; Barmhiertighed, at hand rykes over vor Jammer; Hellighed, at al Synd er langt fra ham; Sandhed, at hand ikke kand lyve eller bedrage; og Retfærdighed, at hand vil straffe det onde, og belønne det gode.

341. Hvad formaning kand man tage af Guds Egenskabers Betragtning?

Man bør undsee sig for hans Allesteds-Nærværelse og Alvidenhed, efterfølge hans Hellighed, lade sig bevæge af hans Godhed og Barmhiertighed, forlade sig paa hans Sandhed og Almagt, og lade hans Retfærdighed afholde sig fra al Uret.

342. Hvad Trøst kand man tage af Guds Egenskabers Betragtning?

Stor Trøst giver os dette, at Gud efter sin Allesteds-Nærværelse og Alvidenhed seer vor Nød, efter sin Almagt kand, efter sin Godhed og Barmhiertighed vil, og efter sin Sandhed og Retfærdighed visselig skal hjælpe os, naar vi hiertelig søge ham i Troen.

343. Hvor mange Guder er der til?

Ikke en eneste Gud.

5 Mos. B. 6, 4. Hør, Israel! Herren vor Gud, Herren er een.

344. Hvorledes har det guddommelige Væsen aabenbaret sig i Skriftens Ord?

Som et eneste Væsen, Fader, Søn og Hellig And, hvilke dog alle ere eet, og kaldes den Hellige Tre-Eenhed.

1 Joh. 5, 7. Der ere tre, som vidne i Himmelen, Faderen,

ren, Ordet, og den Hellig Aand, og disse tre ere eet. See mere Matth. 3, 16. 17. cap. 28, 19. 2 Cor. 13, 13.

345. Kan vi vel med vor Fornuft begribe dette, at Gud er een, og dog tillige tre?

Nej, det er langt over, skiont ey imod vor Fornuft, dersom er det en Troes og ingen Fornufts Artikel, og Gud var ikke Gud, dersom hand af vor Fornuft kunde begribes.

346. Er da de Ord: Gud Fader, Søn og Hellig Aand, ikkun treende adskillige Navne, eller Egenstaber i Gud, og intet andet?

Jo, der er mere end blot Navnes eller Egenstabers Adskillighed, thi enhver af dem tillegges noget særdeles, som ey tilkommer de andre.

347. Hvorudi bestaer denne Adskillighed?

Ikke i Væsenet, som sagt er, men i visse personlige indvortes Gierninger, som tilkomme enhver af dem for sig, nemlig: Faderen, som er af ingen, føder sin Søn af Evighed, Sønnen fødes af Faderen, og den Hellig Aand udgaaer fra dem Begge. Alt dette er Troens dybe Hemmeligheder, som vor Fornuft ey kan randfage. See Psal. 2, 7. Joh. 15, 26. Rom. 8, 9.

348. Er Faderen ældre eller ypperligere end Sønnen, og Sønnen end den Hellig Aand?

Nej, de tre ere eet, og derfor i Væsen og Værdighed ikke over eller under hverandre, men fuldkomment lige.

349. Hvad for andre Gierninger tillegges enhver i Særdeleshed?

Faderen tillegges Skabelsen, Sønnen Igienløsningen, og den Hellig Aand Helliggiørelsen, dog har de alle Deel deri, og ingen af dem er udelukt i de Gierninger, som hensigte til Verden.

350. Hvor handles i Catechismo om Skabelsen?

I den første Artikel.

Den

Den første Artikel.
Om Skabelsen.

Jeg troer paa Gud Fader, almægtige
Himmelens og Jordens Skabere.

Det er:

Jeg troer, at Gud haver skabt mig, endogsaa med
alle andre Creature, at hand haver givet mig Legem
og Siel, der til med Ønen, Øren og alle andre Lem-
mer, ja Fornuft og disse Sandser; og ikke det allene-
ste, men jeg troer ogsaa, at hand opholder alle de Ting,
som ellers maatte forgaae; at hand forstrækker over-
flodeligen til dette Liv dagligen at opholde, Klæder,
Skoe, Mad og Drikke, visse Værelser, Huus og
Hiem, Husfrue, Børn, Mark, Fæ, og alt det, got er.
Jeg troer ogsaa, at hand forsvarer mig mod al Fare,
at hand afvender og forhindrer alt ont. Og det gjør
hand altsammen ikke af nogen min Fortieneste, men
af sin blotte faderlige Godhed og Barmhiertighed.
Hvorfor jeg er skyldig til, at jeg derimod takker ham,
lover ham, adlyder hans Blikke allesteds, og tjener
ham. Det er altsammen baade vist og sandt i alle
Maader.

351. Hvad er det at skabe?

Det er, at gjøre noget af intet, eller af en u-bequem
Materie.

Ebr. 11, 3. Formedest Troen forstaae vi, at Verden er
bleven bereed ved Guds Ord, at de Ting, som sees, ere blev-
ne af de, der ikke synes.

352. Hvad har Gud skabt?

Himmel og Jord, og alt det, der er udi, nemlig
Soel, Maane, Stierner, Planeter, Elementer,
Dyr, Fugle, Fiske, Orme, og en utallig mængde af
andre Ting, som tjene til Guds Være og vort Gavn;
Kjont vi ey kjende dem alle. 1 Mos. 1.

353. I hvor mange Dage skabte Gud Verden?

I sex Dage, og paa den siette Dag skabte han Mennesket.

354. Opholder Gud endnu de Ting, som han i Begyndelsen skabte?

Ja vistelig.

Ebr. 1, 3. Han bærer alle Ting med sit Kraftes Ord.
See Psal. 104, 27-30.

355. Hvortil skal denne Sandhed opmuntre dig?

Til at ære Gud i alle Ting, og opofre ham mig selv med alle Ting, som er af ham, og bestaaer ved ham. 1 Cor. 10, 31.

356. Er det da Gud allene, som opholder og forsørger alle Mennesker?

Ja, Menneskene i Særdeleshed tage al Opholds Middel af Guds Haand, være sig Mad, Drikke, Klæder, Skoe, &c.

357. Men fand de Rige ikke opholde og forsørge sig selv?

Nej, ikke et Øjeblik, thi de have intet uden af Guds Haand, som giver og tager, naar han vil. Paa hans Vilje og Betsignelse ligger det altsammen.

1 Cor. 3, 7. Saa er nu hverken den noget, som planter, eller heller den, som vander, men Gud, som giver Vort.

358. Opholder Gud ogsaa de ugudelige Mennesker?

Ja, thi han lader sin Sol opgaae over onde og gode, og lader regne over retfærdige og u-retfærdige.

359. For hvem sørger Gud allermæst?

For sine troende Børn.

1 Petr. 3, 12. Herrens Dyne see paa de retfærdige.

360. Styrer og opholder Guds Forsyn alle andre Ting i den gandske Verden?

Ja.

Ap. G. 17, 28. I Hannem ere, leve og røres vi.

361. Styrer da Guds Forsyn ogsaa Menneskene i deres Synder?

Guds Forsyn styrer ingen til at synde, thi det gjør

gior deres egen onde Vilke tvært imod Guds Villie, men hand taaler, at de synde, setter deres Synd Brændser, og styrer Sagens Udsald ved sin Vilddom saaledes, at alting maae tiene dem til gode som elste ham. Rom. 8, 28. Hvilket vi see i Josephs Exempel.

362. Hvor mange Slags ere Guds Creaturer eller Fabte Ting?

I Almindelighed, tvende Slags, nemlig de u-synlige og synlige.

363. Hvilke ere de fornemteste u-synlige Creaturer?

Englene, hvilket Navn betynder et Gode Bud, og derfor ogsaa tillægges Christo den u-fabte Engel, som er sendt af sin Fader, og i det gamle Testamente aabenbaredes ofte saaledes. See 1 Mos. 22, 18.

2 Mos. 3, 2.

364. Hvor mange Slags ere Englene?

Tvende Slags. Gode Engle, som egentlig bærer dette Navn, og onde Engle, som ellers kaldes Diable.

365. Hvad ere de gode Engle?

De ere hellige, vise, hastige og mægtige Aander, som stedse love Gud, udrette hans Befalinger, og særdeles tiene de troende. Ebr. 1, 14.

366. Hvad ere de onde Engle eller Diablene?

I Begyndelsen vare de af samme Slags som de gode, men ere ved Hoffart og Uhygighed affaldne fra Gud, blevne baade Guds og Menniskens arrigste Fiender; hvis Bolig er Helvede.

2 Petr. 2, 4. Gud svarede ikke Englene, som syndede, men stødte dem til Helvede med Mørkheds Lenker, og lantvordede dem hen, at bevares til Dommen.

367. Hvilke ere de fornemteste iblant de synlige Creaturer?

Menniskene.

368. Hvad er et Menniske?

En meget ædel Guds Skabning, og Herre over alle andre Dyr.

369. Hvor

369. Hvor af bestaaer et Menniske?

Uf tvende væsentlige Dele, nemlig Siel og Legeme,
370. Hvad er et Menniskes Siel?

Den er en u-synlig og u-dødelig Aand, begavet med adskillige Kræfter, særdeles med Forstand til at begribe, og Villie, til at udvælge eller forstyre.

371. Hvad er et Menniskes Legeme?

Sielens Hus og Bolig, bestaaende af adskillige Lemmer, og forsynet med fine Sandser, som ere, Hørelse, Syn, Lugt, Smag og Følelse.

372. Hvilket er det ædelste paa Mennisket, enten Legeme, eller Siel?

Sielen er meget ædlere, end Legemet, thi den er en u-dødelig Aand, kan have Samfund med Gud, og regiere Legemet. Hvor og Sielen farer hen, der følger omfider Legemet efter, enten til Himmelskrig, eller Helvede.

373. Hvor mange Mennisker skabte Gud i Begyndelsen?

En Mand, kaldet Adam, af en Jord Kлимп, og en Kvinde af den sovende Adams Ribben, kaldet Eva. 1 Mos. 2, 7. 22.

374. Vare de første Mennisker i samme Tilstand, da de bleve skabte, som vi deres Børn nu ere?

Nej, thi deres Tilstand var langt lysfaligere.

375. Hvor mange Slags er da Menniskets Tilstand?

Fire Slags, nemlig (1) U-skyldigheds Stand. (2) Syndes Stand. (3) Naade-Stand. (4) Herligheds-Stand for de salige, men Fordømmelsens-Stand for de usalige.

376. Hvad var U-skyldigheds-Stand?

Da Mennisket var høyst salig uden Synd og Sorg skabt lige efter Guds Villebe.

1 Mos. 1, 27. Gud skabte Mennisket i sit Billede, han skabte ham i Guds Billede, Mand og Kvinde skabte han dem.

377. Hvad

377. Hvad var dette Guds Billede hos Mennesket?
 I Allmindelighed en Længsel og Overeensstemmel-
 se med Gud selv, men særdeles var det i Forstanden
 et guddommeligt Wijsdoms Lys, som ret kendte
 Gud og al hans Skabning, i Villien var det en kraf-
 tig Kierlighed, som hængde fast ved Gud, Begierlig-
 hederne og Sindets Bevægelser stode i en hellig Or-
 den, Legemet med sine Lemmer bragtes da og reitelig,
 og derfor var tillige i Samvittigheden et Himmerig
 fuldt af Fred og Glæde.

378. Var ikke Mennesket dette Guds Billede fornem-
 melig i Sielen?

Jo, dog havde Legemet ogsaa deraf stor Herlig-
 hed, som var fuldkommen Sundhed, Udødelighed,
 og Herredom over alle Creaturer. Dets Bolig
 var og et herligt Paradiis, den lystige og frugtbare
 Hauge.

379. Er nu intet Menneske mere i denne Ukyldig-
 heds-Stand?

Nej, desværre! det lærer Forfarenhed, at Adam
 og med ham alle hans Børn ere faldne af Ukyldig-
 heds Stand ind i Synde-Standen.

Wiisd. B. 2, 23. 24. Gud skabte Mennesket i Uforfrænke-
 lighed, og gjorde ham til sin egen Lignesses Billede, men af
 Dievelens Avind er Døden indkommen i Verden.

380. Hvordan gik det til med vore første forældres
 Synde-Fald?

De lode sig ved Dievelens Tredshed forføre til
 at æde af Kundskabets Træets Frugt, som var det es-
 neste, Gud strengelig havde forbudet dem.

381. Var da den Synd saa farlig stor?

Ja visse, thi den bestod ey allene i det udvortes
 Uble-Bid, men fornemmelig i deres Hjertes modt-
 villige Afvigelse fra Gud til sig selv, Verden og
 Guds Fiende Dievelen, og det i en Tilstand, da
 Guds

Guds Billede gav dem en fuldstændigen Kraft til at imodstaae alt ont.

382. Hvad var da Frugten af dette første Synbe-fald?

Alt ont, Guds Billedes Tab, Satans affskyeligste Liighed og Herredømme, med Fordervelse baade paa Siel og Legeme, det er kort sagt: Døden baade aandelig, legemlig og evig.

1 Mos. 2, 17. Paa hvilken Dag du æder af det, skal du døe Døden.

383. Hvorledes har Synden tilredet Menniskets Siel i Særdeleshed?

1) Den har fornærket Forstanden, som er bleven halv blind i menneskelige Ting, og heel blind i gudedommelige, ja tilbøielig til alle Bidsfarelser, og falske Domme om det, som hører Gud til.

2) Den har berøvet Vilken sin Hellighed, og gjort den fiendsk mod Gud.

3) Den har forstyrret Begierlighederne, Sindets Bevægelser og tillige Samvittighedens Fred.

Rom. 8, 7. Kødets Sands er Fiendskab imod Gud. Eph. 4, 18. 1 Cor. 2, 14.

384. Hvorledes har Synden tilredet Menniskets Legeme i Særdeleshed?

Den har gjort det syndigt, nødlidende, forkrænkeligt, dødeligt, og u-tallige Smærter underkast.

385. Har det faldne Menniske da i sin naturlige Stand ingen frie Villie til det gode?

Ikke til det aandelige gode, som er ham gandske imod, men dog har han frie Villie til naturlige gode Ting og udvortes gode Døvelser, saasom at læse, synge gaae til Kirke.

386. Er da Guds Billede saaledes ved Synden tabt og borte?

Ja,

387. Saa vi det aldrig mere igien?

Jo, Guds Børn, som igienfødes og fornyes til det

dette Billede, faae det igien, endskont ufuld-
men her paa Jorden, men i Himlen skal de bære det
gandske fuldkommen.

388. Have alle Mennisker Deel i dette første Synde-
fald?

Ja visselig.

Rom. 5, 12. Synden kom ind i Verden formedelt eet
Menniske og Døden formedelt Synden, og Døden saa i-
giennemtrængde til alle Mennisker, i det de syndede alle.

389. Fra hvem er nu Synden og alt ont kommen i
Verden?

Fra Dievelen, og Menniskets frie Villies Misbrug.

390. Er Gud da ikke Aarsag i Synden?

Nej, det var en løgnagtig Guds Bespottelse at
tænke eller sige.

Eyr. 15, 12. Siig ikke: hand haver forvildet mig, thi
hand haver ingen syndig Mand behov.

391. Kunde Gud dog ikke have forhindret Syndes-
faldet?

Ikke uden at betage Menniskene deres frie Villie,
og saaledes omstabe dem imod sit vise Forsæt til an-
dre Creaturer, af hvilke ingen Lydigheds Prover
kunde bevises.

392. Hvad har Mennisket fortient med sin frivillige
Synd?

Guds Brede og U-naade, timelig Død og evig
Fordømmelse.

393. Skal da alle de, som blive i deres Synde-Stand
og naturlige fordervelse, udstaae saadan
Straf i Evighed?

Ja visselig.

Joh. 3, 3. Uden nogen bliver født paa nye, kand
hand ikke see Guds Rige.

394. Vil da Gud saaledes lade Menniskene evig om-
komme?

Nej, hand har af en ferbarrende Kierlighed be-
sluttet, at tage dem igien til Naade, og oversætte
dem af Synde-Standen til Naade-Standen.

Joh.

Joh. 3, 16. Gaa haver Gud elsket Verden, at hand haver givet sin Søe den eenbarne, paa det at hoer den, som troer paa ham, ikke skal fortades, men have et evigt Liv.

1 Tim. 2, 4. Gud vil, at alle Menniskter skal blive salige, og komme til Sandheds Erkiendelse.

395. Hvad er Naade-Standen?

En salig Samfund og Forening med Gud, som for Christi Skyld ved sin Aand igiensøder den syndige Siel, forlader den sine Synder, beklæder den med Christi Retfærdighed, udfrier den af Syndens og Satans Strikker, og daglig fornær den til sit Villes Liighed igien.

Eph. 2, 4. 5. 6. Gud, som er riig paa Barmhiertighed, formedelst sin store Kienslighed, med hvilken hand elskte os, der vi og vare døde i Synder, gjorde hand os levende med Christo: I ere blevene salige af Naade: og hand opreyste os med, og satte os med i Himmelen i Christo Jesu.

396. Hvem har da forhvervet Menniskene Guds Naade, saa de kand opreyses af Faldet, og føres tilbage i en salig Stand?

Det har allene Jesus Christus, Guds egen Søn, hvilken strax efter Syndes Faldet blev lovet, og i Tidens Fylde sendt al Verden til en Saliggjører og Oprensere af Faldet.

Rom. 5, 17. Dersom Døden regnerede formedelst eens Fald ved den ene Adam, da skulle de meget mere, som anamme Naadens og Retfærdighedens Gaves Doerslødighed, regnere i Livet, ved den ene Jesum Christum.

1 Mos. 3, 15. Qvindens Sæd skal sonderknuise Slangens Hoved.

397. Hvor lærer jeg da nærmere, at kiende og elske denne dyre Grelser Jesum Christum.

Udi den anden Artikel, som handler om Igienløsningen.

Den anden Artikel.
Om Igienløsningen.

D

Jeg

Jeg troer paa Jesum Christum, hans een-
baarne Søn vor HErr, som er undfangen af
den Hellig Åland: fød af Jomfru Maria;
piint under Pontio Pilato; korsfæst, død og
begravet; nedfoer til Helvede; tredie Dag op-
stod fra de Døde; opfoer til Himmels; sid-
dendes hos Gud Faders almægtiges højre
Haand; Derfra hand skal igienkomme, at
domme Levende og Døde.

Det er:

Jeg troer, at Jesus Christus er en sand Gud,
fød af Faderen fra Eviighed. Jeg troer ogsaa, at
hand er et sandt Menneske, fød af Jomfru Maria,
at hand er min HErr, som haver igienløst mig, som
var fortabt og fordømt til den evige Død: som ha-
ver friet mig fra Synd, fra Død og fra Satans Ri-
ge: hverken med Guld eller Sølv, men med sit helli-
ge og Dyrebare Blod og med sin ubillige og uskyldi-
ge Død. Og det haver hand gjort altsammen der-
for, at jeg skulde være hans egen, som en syndelig
Sind: og paa det Jeg skulde tiene hannem retfærdig,
uskyldig og salig, stedse i hans Rige, leve og regnere
med hannem, ligerviis som hand ogsaa opstod fra de
døde, lever og regner i Eviighed. Det er altsammen
baade vist og sandt i alle Maader.

398. Hvad er Indholden af den anden Artikel?

Rundskab om Christi ene Persons tvende Natu-
rer, tredobbelte Embede, dobbelte Stand, og særde-
les om vor dyre Igienløsning ved ham.

399. Ligger der høylig Magt paa, at Kiende Christum

Ja, thi der er ikke Salighed i nogen anden. Ap.
Gjern. 4, 12.

Og

Og dett^e er det evige Liv, at de fiende dig den ene sande Gud' og den du udsendte, Iesum Christum. Joh. 17, 3.

I Joh. 5, 11. 12. Gud har givet os det evige Liv, og dette Liv er i hans Søn. Hvo som har Sønnen, har Livet, hvo som ikke har Guds Søn, har ikke Livet.

400. Hvem er Iesus Christus?

Guds og Mariæ Søn, en sand Gud, og tillige et sandt Menneske.

401. Er da Christus tvende Personer?

Nej. 1 Tim. 2, 25. Der er een Gud, og een Midlere, imellem Gud og Menneskene, det Menneske Christus Iesus. Men udi Christi ene guddommelige Person ere tvende Naturer nær forenede, nemlig den guddommelige og menneskelige Natur.

402. Have disse tvende Naturer altid været forenede i Christo?

Nej, den guddommelige Natur haver hand af Faderen fra Ewigheid.

Ps. 2, 7. Du est min Søn, jeg fødte dig i Dag.

Men den menneskelige Natur haver hand antaget af sin Moder Maria.

Gal. 4, 4. Der Tidens Fylde kom, sendte Gud sin Søn, fød af en Kvinde.

403. Hvoraf beviser du, at Christus er en sand væsentlig Gud?

Foruden hans evige Fødsel af Faderen samt guddommelige Egenskaber og Gierninger vidner Skriften derom med klare Ord, særdeles

I Joh. 5, 20. Iesus Christus er den sande Gud og det evige Liv. See mere Tit. 2, 13.

404. Land du ydermere bevise, at Christus er Gud og Mand i een Person?

Ja.

Joh. 1, 14. Ordet blev Fisk, og boede iblant os.

Rom. 9, 5. Kristus er af Fædrene efter Røddet, som er Gud over alting velsignet i Ewigheid.

405. Hvorfor maatte Guds Søn blive et sandt Menneske?

At hand for os Mennesker og i vor dødelige Natur kunde smage Dødsens Bitterhed.

406. Hvorfor maatte hand derhos være en sand Gud?

Paa det hans Død og Offers Blod kunde have en uendelig Forsonings Kraft.

407. Er Jesus af Nazareth den sande Messias og forjættede Verdens Frelser?

Ja, thi alle de Kiende Tegn, som Skriften anfører om den sande Messias, findes hos Jesus af Nazareth. Hand er fød af Juda Stamme, 1 Mos. 3. 49, 8. 10. af Davids Slægt, 1 Sam. 7, 12. i Bethleheim, Davids Stad, Mich. 5, 2. af en Jomfru, Esa. 7, 14. See mere Hag. 2, 7. 9. Dan. 9, 24. Ja alt andet, som er spaaet om den sande Messias Fornedrelse og Ophøvelse, passer sig aldeles og allene paa vores Jesus af Nazareth. Ps. 22. Esa. 53.

408. Af hvem er Jesus fød?

Af Maria, en reen og hellig Jomfru, som vel var trolovet med Joseph, Jesu Pleje-Fader, men vidste ikke af nogen Mand at sige.

409. Er hand da ey undfangen og fød af syndig Sæd?

Nej, thi endskjønt Maria havde Arve-Synden i sin Natur, saa blev den dog ikke arvet paa Christum, men i Undfangelsen udrenset ved den Hellig Aand.

Luc. 1, 35. Den Hellig Aand skal komme over dig, og den Høiestes Kraft overskygge dig, derfor ogsaa det Helige, som skal fødes af dig, skal kaldes Guds Søn.

410. Hvorledes kand man føre sig de Tanker om Jesus hellige Manddoms Annammelse til Nytte?

Den deilige Sandhed kand trøste os med en Forsikring om Guds alvorlige Kierlighed til os arme Mennesker.

Mennesker, om vor Førelses Sandhed og Fuldkommenhed, og om den høje Adel og Ypperlighed, til hvilken vor menneskelige Natur ved Førelse med Gud i Christi Person er opløstet, saa vi og derfor maae rense os desto mere fra Riidets og Aandens Besmittelse.

411. Hvad Bemærkelse har din Frelses træde Navne?

1) Det Navn Jesus betyder en Frelser.

Matth. 1, 21. Hans Navn skal du kalde. Jesus, thi han skal frelse sit Folk fra deres Synder.

2) Det Navn Kristus er det samme som Messias, og betyder en Salvede.

412. Hvor med blev Kristus salvet?

Med den Hellig Aand og Kraft. Ap. G. 10, 38. Ifølge efter Maade Joh. 3, 34. Den guddommelige Natur meddeelte den menneskelige Natur sine guddommelige Egenskaber i det Øyeblik, da den personlige Førelse imellem begge Naturerne fædte.

413. Efter hvilken Natur blev Kristus salvet?

Efter den menneskelige, thi den guddommelige havde af Evighed alting.

414. Brugte Kristus altid sine guddommelige Egenskaber?

Nej, i sin Førelses Stand udtømmede han sig fra deres Brug, undtagen naar han ved Mirakler vilde vise, hvem han var.

415. Hvorfor skulde vor Frelser være en Guds Salvede, og have guddommelige Egenskaber?

At han kunde forrette sit tredobbelte Embede, nemlig det Præstelige, Prophetiske og Kongelige, til hvilke Embeder man i det gamle Testamente ved Salvelse blev indviet. Dette hans tredobbelte Embede kaldes ellers med eet Navn hans Tridobbelte Embede.

416. Hvor i bestaaer Christi Ypperste Præstelige Embede?

At hand eengang har osret Gud sig selv paa Kors for vore Synder, uden Afsladelse endnu beder for os, og velsigner os.

Cor. 7, 24. 25. 26. Men denne haver et u-forgængeligt Præstedømme, fordi hand bliver til evig Tid. Der af kand hand og altid gjøre dem salige, som komme til Gud formedels ham, efter at hand lever altid til at bede for dem. Thi saadan en Ypperste Præst sammene os, som skulde være heilig, u-skyldig, u-besmittet, afskilt fra Synderne, og som er bleven høyere end Himlene. 1 Joh. 2, 1. Eph. 1, 3.

417. Hvor i bestaaer Christi Prophetiske Embede?

I at lære os Guds Villie til vor Salighed, hvilket hand tilforn har gjort i egen Person, men nu ved sin Mand og sine Tienere.

Joh. 6, 14. Denne er visselig den Prophete, som kommer til Verden. Marc. 1, 15. 5 Mos. B. 18, 18. 19.

418. Hvor i bestaaer Christi Kongelige Embede?

I at regiere, opholde og beffierne sine troende i mod deres Fiender.

419. Har denne Konge da ogsaa et Kongerige?

Ja, men et aandeligt, som er hans Kirke, eller Naades Rige her paa Jorden, hvor fra hand forflytter sine troende omfider til Herlighedens Rige i Himlen.

Joh. 18, 36. Mit Rige er ikke af denne Verden.

420. Hvortil skal Christi Embeders Betragtning opmuntre dig?

Til at elske ham som min ypperste Præst og Tjener, at troe ham som min Prophete, at ære og adlyde ham som min Konge, da jeg og kand have største Trost af hans Embeder.

421. Hvorledes kaldes de troende af Christo?

Christne, det er, Salvede, fordi hand har salvet dem med sin Mand.

1 Joh.

1 Joh. 2, 20. I have en Salvelse af den Hellige, og vide alle Ting. Ap. G. 11, 26.

422. Ere da alle Menniskter i disse Christne Lande saadanne Christne?

Nabnet have de vel alle, men Salvellsens Aand og Naade fattes de fleeste.

423. Ere da de sande Christne ogsaa salvede til aandelige Præster, Konger og Propheter?

Ja, og det bevise de, som Præster, i at opofre sig Gud, velsigne, og bede for sig selv og andre. Som Konger, i at regiere sig selv ved Guds Aand, samt stride imod deres aandelige Fiender. Som Propheete, i at lære, straffe, formane og trøste sig selv og andre.

424. Maa da enhver Christen som en aandelig Præst paatage sig det offentlige Lære-Embedet?

Nej, der til hører Guds Kald ved Dyrig eders. Men i daglig Omgang og ved Lejlighed at lære, trøste og opbygge hverandre, er alle Christnes Kald og Pligt.

1 Thess. 5, 11. Derfor formaner hverandre, og opbygger den ene den anden, ligesom I og giøre. Og v. 14. Vi formane eder, Brødre, paaminder de ussikkelige, trøster de Kleinmodige, og hjælper de skrøbelige, værer langmodige mod alle.

Ebr. 3, 13. Formaner eder selv hver Dag, saa længe det kaldes i Dag, at der bliver ikke nogen forhærdet ibland eder formodentlig Syndsens Bedragelse.

425. Hvilket af de tre Embeder hensigter egentligst til vor Igienløsning?

Hans Ypperste Præstelige Embede, efter hvilket han er vor Forsønere og Talsmand, dog fand ingen antage Christum som sin Ypperste Præst, og blive deelagtig i hans Igienløsning, uden han tillige antager og følger ham som sin Propheete og Konge. 1 Cor. 1, 30.

426. Efterdi Christi Ypperste: Præste: Embede er Grundentil vor Salighed, da siig mig nye og tydelig alt hvad der henhører til vor Igienløsnings Rundskab!

Her maae jeg vel kiende den, der har igienløst os, de som hand har igienløst, det Middel, hand har igienløst os med, det onde, hand har igienløst os fra, og det Maal, til hvilket hand med sin Igienløsning har hensigtet.

427. Staaer disse Tings Beskrivelse ikke vdi Catechismo?

Jo, deres korteste Sum besattes i de Ord: Hand er min H. Erre, der haver igienløst mig, som var fortabt og fordømt til den evige Død: som haver friet mig fra Synd, fra Død og fra Satans Rige: hverken med Guld eller Sølv, men med sit hellige og dyrebare Blod og med sin u. billige og u. skyldige Død. Og det haver hand gjort altsammen derfor, at jeg skulde være hans egen, som en sonderlig Ting, tiene ham med retfærdig, u. skyldig og salig, stedse i hans Rige, leve og regnere med ham.

428. Frem har nu igienløst os?

Vor H. Erre J. Esus Kristus, Guds og Mariæ Søn, sand Gud og sand Menneske, har igienløst os, og det efter begge Natureer.

Ap. G. 20, 28. Gud forhvervede sig en Menighed for medelt sit eget Blod.

429. Har Faderen og den Hellig Aand da ikke igienløst os?

De have vel elsket os, og befordret vor Igienløsning. Joh. 3, 16. I Cor. 6, 11. Men Igienløsningen selv med Eldelse og Død kunde de ikke udføre.

430. Hvorfor ikke?

Thi Faderen er allene Gud, som en Land bse, den Hellig Aand ogsaa, men Sønnen er sand Gud og sand

sand Menneske, som er Død og har udøst sit Blod for vore Synder.

431. Hvem haver Christus igienløst?

Mig arme, fortabte og fordømte Menneske.

432. Hvad forsikring har du derom, at du est igienløs?

Denne Forsikring at alle Mennesker ere igienløste, og altsaa jeg i deres Tal.

1 Tim 2, 6. Christus Jesus gav sig selv en Igienløsning for alle.

433. Beviis endnu mere, at alle Mennesker ere igienløste ved Christum!

At Oprensningen i Christo gif ligesaa viit som Faldet i Adam, nemlig til alle, det lærer St. Paulus viitløstigt Rom. 5, fra 15. til 21. Vers.

Item 1 Joh. 2, 2. Den samme er en Forligelse for vore Synder, dog ikke alleneste for vore (nemlig de troendes) men ogsaa for den gandske Verdens.

Item 1 Tim. 4, 10. Gud er alle Menneskers Frelser, meest deres, som troe.

434. Har da Christus og igienløst dem, som ved Ubodfærdighed og Vantroe styrte sig selv i Fordømmelse.

Ja.

2 Petr. 2, 1. De negte den Herre, som dem Rigtig, som skal føre over sig selv en hastig Fordømmelse.

435. Hvormed har Christus igienløst os?

Hverken med Guld eller Sølv, men med sit hellige og dyrebare Blod og med sin u-billige og u-skyldige Død, ja ikke med Lidelse allene, men ogsaa med Lydighed og Lorens Opfyldelse.

1 Petr. 1, 18. 19. Vider, at I ikke med forfrænkkelige Ting, Sølv eller Guld ere igienløste fra eders forfængelige Dingængelse, men med Christi dyrebare Blod som et u-straffeligt og u-besmittet Lams.

Rom. 5, 19. Thi ligesom ved eet Menneskes Ulydighed ere bleve mange Syndere, saa skal og mange vende retfærdige ved den ens Lydighed. Gal. 4, 4.

436. Var det da høyt fornødent at bruge saadant dyrebart Middel til vor Igienløsning?

Ja, Christi Offer-Blod var fornødent til vor Renselse og Forsoning.

Ebr. 9, 22. Uden Blods Udgydelse skeer ikke Forladelse.

437. Hvad er det onde, som Christus har igienløst os fra?

Fra Synd, fra Død og fra Satans Rige.

438. Hvorledes har Christus igienløst os fra Synd? Saaledes, at

1) Syndens Skyld og Straf borttages.

1 Joh. 1, 7. Jesu Christi Guds Søns Blod renser os af al Synd.

Col. 1, 14. I hvilken vi have Forløsning formedelst hans Blod, som er Syndernes Forladelse.

2) At Syndens Magt og Herredømme brydes, ja omsider Syndens Roed i Døden udryddes.

Rom. 6, 14. Synden skal ikke regnere over eder, thi I ere ikke under Loven, men under Naaden.

1 Petr. 2, 24. Christus opofrede vore Synder paa sit Leve-geme paa Træet, at vi døde fra Synden skulle leve i Retfærdighed, formedelst hvis Saar I ere lagte.

439. Kan jeg ikke nok være forløst fra Syndens Straf, og dog blive bunden ved Syndens Herredømme?

Nej, det vise de anførte Sprog, og alle u-bødsfærdige fare vild der i, at de forvende Evangelium til en flodelig Frihed, en fra Synden selv, hvilken de vil lide i aandelig Død, men fra Syndens Straf, den de allene vil fries fra ved Christum.

440. Hvorledes har Christus igienløst os fra Døden?

Saa, at den timelige Død er bleven en Indgang til Livet, den aandelige har tabt sin Magt, og den levige Død en mere er at frygte for de ti øende.

Joh. 11, 25. 26. Jeg er Opstandelsen og Livet, hvø som troer paa mig, om han end dør, skal han dog leve, og hvø som lever, og troer paa mig, han skal ikke dø evindeligen.

441. Hvø

441. Hvorledes har Christus igienløst os fra Satan og hans Rige?

Saa, at hand har ingen Magt over os, men vi fandt giøre ham Modstand, og tør en frygte ham, naar vi frygte Gud.

Ebr. 2, 14. At hand formedelst Døden skulde afstæffe den, som havde Dødsens Kraft, det er Dævelen, og befrie dem, saa mange som formedelst Dødsens Frygt vare skyldige til Erldom af deres Livs Tid.

442. Til hvad Ende har Christus igienløst dig?

Paa det jeg skulde være hans egen, som en synderlig Ting, skedse leve under ham i hans Rige og tiene ham.

443. Girer da Christi Igienløsning dig slet ingen forlov, at tiene Synden, Satan og Verden, eller være deres egen?

Nej, det er at stiele Christo, min rette Hærrer det fra, som hand saa dyre har tilkiøbt sig.

Luc. 1, 74. 75. At naar vi vare forløste af vore Fienders Haand da skulde vi tiene ham uden Rædsel i Hellighed og Retfærdighed for ham alle vore Livs Dage.

Rom. 6, 18. Nu I ere blevene friede fra Synden, da ere I blevene Retfærdigheds Tienere.

2. T. 2, 14. Hand gav sig selv for os, paa det at hand skulde forløse os fra al Uretfærdighed, og rense sig selv et Folk til Eendom, som skulde være saare flittigt til gode Gierninger. 1 Cor. 6, 20.

444. Er det da at tiende paa Verdens Børn, at Christus har igienløst dem?

Nej, thi de har paa nye soldt sig hen til Synden og Satan Guds Fiende.

445. Er Christus vor Igienløfere altid bleven i een Stand?

Nej, hans Stand er tvende Slags, nemlig: Fornedrellens og Ophøjelsens Stand. Om begge taler Paulus.

Phil. 2, 6-11. Der hand var i Guds Skikkelse, holdt hand det ikke for et Rov, at være Gud lig, men forringede

gede sig selv, i det hand tog en Tieners Skikkelse paa, og blev Mennesker liig. Og blev funden i Skikkelse som et Menneske, hand fornedrede sig, saa hand blev indtil Døden, ja Korsfets Død. Derfor haver og Gud hørt ophøyet ham, og skienket ham et Navn, som er over alle Navne: at i det Navn Jesu skal hvert Knæ, deres i himmelen og paa Jorden og under Jorden bøye sig. Og hver Tunge bekiende, at Jesus er en Sigerre til Gud Faders Ere.

446. Hvad er Christi Fornedrelses Stand?

Det er den Stand, i hvilken hand efter sin menneskelige Natur, udtomtede sig fra en fuld og bestandig Brug af de guddommelige Egenskaber, hvilke Manddommen vare meddeelte, og paatog sig en Tieners Skikkelse, til at kunde med sin Lydighed forsonse Gud for os.

447. Hvad er Christi Ophøvelses Stand?

Det er den Stand, i hvilken Christus efter sin menneskelige Natur, da Lidelsen var forbi, er ophøyet til en fuld og bestandig Brug af de guddommelige Egenskaber og Herligheder, for at gjøre os deelagtige i den af ham os forhvervede Salighed.

448. Hvor mange Trim ere der i Christi dybe Fornedrelse?

Den Apostoliske Treo opregner fem, nemlig: (1) Den fattige Fødsel. (2) Lidelsen. (3) Korsfæstelsen. (4) Døden. og (5) Begravelsen.

449. Hvorfor begyndte Christus sit Levnet med den fattige Fødsel i Stalden?

At hand betiænelig vilde vise, hand søgte ikke Verdens Riger og Herligheder, men kun at gjøre os rige med sin Fattigdom. 2 Cor. 8, 9.

450. Hvor i bestod Christi Lidelse?

Hans hele Liv fra Ungdom af blev ført i Armod, Foragt, Forfølgelse, Arbeid og Uro, men til sidst blev hand smertelig puint under Pontio Pilato, den Rømer.

Romerſke Lands- Herre, ſom lod ham hudſtryge, torne frone, beſpotte og ilde medhandle.

451. Leed Chriſtus allene udvortes paa Legemet?

Nej, hans allerſtorſte Lidelse var en Helvedes Siel- Angelt over vore Synder, hvis tunge Byrde udtrykte en blodig Svædd, og kom ham til at ſige: Min Siel er gandske bedrøvet indtil Døden. Matth. 26, 37.

452. Hvorfor leed Jæſus ſaa meget ont?

For vore Synder, og til vor Salighed.

Eſa. 53, 4. 5. Viſſeligen bar hand vore Sygdomme, og tog vore Piner paa ſig, hand er ſaargjort for vore Overtrædelſer, er knuſet for vore Misgerninger, Straffen ligger paa ham, at vi ſkulle nyde Fred, og vi have ſaaet Røgedom ved hans Saar.

453. Hvorledes forholdt Jæſus ſig i ſin Lidelse?

Meget taalmodig, ſom et Lam, der ledes til Slægterbanken. Eſ. 53, 7.

454. Hvad er Chriſti Korfæſtelse?

En meget piinagtig, forsmædelig og forbandet Døds Straf, ſom brugtes til de allerſtorſte Misdædere.

Gal. 3, 13. Chriſtus haver forløst os af Lovens Forbandelse, der hand blev en Forbandelse for os, thi der er ſkrevet: Forbandet er hver den, ſom hænger paa et Træ.

455. Er Chriſtus og ſandelig død paa Korſet?

Jaa.

Luc. 23, 46. Jæſus raabte med ſtor Roſt, og ſagde: Fader, jeg vil beſale min Aand i dine Hænder! og ſom hand det ſagde, udgav hand ſin Aand.

456. Havde ſaadan Chriſti Død ſtor Kraft til vort Liv og Salighed at befordre?

Jaa, allerſtorſte Kraft, thi dermed var Døden ſom Syndens Sold betalt af vor Miblere, og vi ved ham løsgivne.

Rom. 5, 10. Vi bleve forligte med Gud ſormedelt hans Sønns Død, der vi vare Fiender.

457. Hvad var Chriſti Begravelse?

Ikke nogen Fornødenhed, eſterdi hand ey længe vilde

vilde være død, men et Vidnesbyrd om, at hand sandelig var død, saa og en trøstlig Grindring, at vore Synder ere begravede, vore Grave helligede, og deres Fælhed dem betagen.

458. Hvorledes skal man ansee Christi hele Liv og Lidelser i denne Fornedrigs Stand?

Deels og fornemmelig som en Forsoning for os, deels som et Helligheds og Taalmodigheds Exempel i Levnet og Lidelser.

1 Petr. 2, 21. Christus haver og lidt for os, som efterlod os et Exempel, at I skal efterfølge hans Fodspor.

1 Joh. 2, 6. Joh. 13, 15. Matth. 10, 38. cap. II, 29. Luc. 9, 23.

459. Hvad fulgte efter Begravelsen som det sidste Trin i Christi Fornedrigs Stand?

Hans Ophøvelses Stand, hvortil henføre atter fem Trin, nemlig: (1) Hans Nedfart til Helvede. (2) Opstandelse. (3) Himmel-Fart. (4) Stæde hos Faderens højre Haand; og (5) Igienkomst til Demmen over Levende og Døde.

460. Hvad er Christi Nedfart til Helvede?

At hand kørte for sin Opstandelse har begivet sig til de fordomtes Sted, triumpheret over Satans Magt, og prædilet for Aanderne.

1 Petr. 3, 18. 19. 20. Christus blev død-gjort efter Misdet, men levende-gjort efter Aanden, i hvilken hand og gik bort, og prædikede for Aanderne i Forvaring, som fordmik ikke troede.

461. Hvad er Christi Opstandelse?

At hand paa tredie Dag efter sin Død har taget sit Liv igjen, forklaret sit Regeme, og der udi ladet sig aabenbare til syne.

Ap. G. 2, 24. Gud opvakte Jesum, efter at hand havde løst Dødsens Smærter, eftersom det var umueligt, at hand kunde holdes af den.

462. Hvad Nytte har vi af Christi Opstandelse?

Allerførste Nytte

1) Til

1) Til vor Fæstelses Stadfæstelse om en fuldkommen Betaling for vore Synder, da vor Midlere er sluppen af Dødsens Fængsel.

Rom. 4, 25. Hvilken er hengiven for vore Synder, og opreyst for vor Retsfærdiggjørelse.

2) Til vor aandelige Opstandelse og hellige Vandring i et nyt Levnet, og endelig til vore Legemers Opstandelse i Salighed.

Rom. 6, 4, 5. Ligesom Christus er opreyst fra Døde ved Faderens Herlighed, saa skal og vi vandre udi et nyt Levnet. Thi dersom vi ere blevne plantede med ham efter hans Døds Lignelse, da skal vi og være efter opstandelsens Lignelse.

463. Blev Christus steds paa Jorden efter sin Opstandelse?

Nej, da han i fyrretyve Dage havde omgaaet her med sine Disciple i adskillige Albenbarelser, og talet med dem om det, som hørde Guds Rige til, forlod han Verden med sin synlige Nærværelse, og før op over alle staaende Himle til Guds Herlighedens Himmel og hans Majestætes høye Haand.

Ap. G. 1, 9. Og der han dette havde sagt, blev han optagen, som de saae derpaa, og en Sky tog ham bort fra deres Synne.

Ebr. 9, 24.

464. Hvad Nytte har vi af Jesu Himmel-Fart?

1) En Trøst, at Jesus er gaaen hen at berede os Sted i sin Faders himmelske Hus, og der vil hente os til sig.

Joh. 14, 2. I min Faders Hus er mange Værelser: Jeg gaaer hen at berede eder Sted?

2) En Formaning til at være himmelsk-sindet, ja have Lust til at fare herfra, og være med Christo.

Col. 3, 1. Ere i nu opstandne med Christo, da søger de Ting, som ere oven til, der som Christus er, sittende hos Guds høye Haand.

465. Hvad

465. Hvad betyder Christi Sæde hos Faderens højre Haand?

At Christus efter sin menneskelige Natur med fuldkommen og uafsladelig Herredomme hersker og regierer over alle Ting.

Eph. 1, 20, 21. Gud har opreist Christum fra døde, og satte ham hos sin højre Haand i Himmelen langt over alle Tyrkender og Velde og Magt og Herredomme.

466. Hvad Nytte har vi af Christi Sæde hos Guds højre Haand?

Vi veed der af til vor Trost, at han paa sin Gudsdoms Throne styrer sin Kirke, tæmmer sine Fiender, beder for os, sender os sin Hellig Aand, og saaledes i sin Ophøielses Stand søger at gjøre os deelagtige i det, som han i sin Fjendebælses Stand har forhvervet os. Hvor imod vores Pligt er, at ære, adlyde og tilbede et saa høyt opløftet Hoved.

Ps. 110, 1. Herren sagde til min Hætte; sid hos min højre Haand, indtil jeg legger dine Fiender til dine Fødders Stammel.

Rom 8, 34.

467. Er Christus da ikke mere tilstede her paa Jorden?

Jo, paa en kraftig, siønt usynlig Maade.

Matth. 28, 20. See, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

468. Naar vil han anden gang komme synlig igien til Verden?

Paa den yderste Dag, hvilken allene er Gud bekendt.

Ap. 3, 11. Denne Jesus, som er optagen fra eder til Himmelen, skal komme igien, ligesaa som I have seet ham fare til Himmelen.

Euc. 21, 27. Da skal de see Menneskens Son komme i Skyen med Kraft og megen Herlighed.

469. Hvorledes skal det gaae til paa Dommedag?

Alle Mennesker, som enten da leve, eller tilforn ere døde, og igien opvakte, skal stilles for Christi Domstol,

Stoel, og deres Tæsker. Ord og Gierninger dømmes efter Guds Ord. Dievlene skal da og dømmes.

Ap. G. 17, 31. Gud haver sat en Dag, paa hvilken han vil dømme Jorderige med Retfærdighed ved en Mand, hvilken han haver bestemt til det.

1 Cor. 4, 5. Dømmer ikke noget før Tiden, indtil Herren kommer, som og skal føre til Lyset det, som er skjult i mørket, og aabenbare Herternes Raad, og da skal hver vedersfares Lof af Gud.

2 Cor. 5, 10. Os bør alle at aabenbares for Christi Dom-Stoel, at enhver fand faae det, som sket er ved Legemet, efter det, som han haver gjort, enten ont eller got.

2 Thess. 1, 6. 7. 8. Det er retfærdigt hos Gud at betale dem Trængsel, som trænge eder, men at give eder, som trænges, Ro med os i den Herres Jesu Aabenbarelse af Himmelen med sin Magtes Engle, med Ilds-Lue, at give Heren over dem, som ikke kiende Gud, og over dem, som ikke ere vor Herres Jesu Christi Evangelio lydige.

1 Cor. 6, 2. 3. Vide I ikke, at de hellige skal dømme verden? Vide I ikke, at vi skal dømme Englene?

Joh. 12, 48. Det Ord, som jeg haver talt, det skal dømmes ham paa den yderste Dag.

470. Er det nu nok, at du veed alle disse Ting om Christo, og holder dem for sande?

Nej, ikke uden den Hellig-Aand ved en levende Troe forklarer Christum i mit Hierte, og saaledes helliggjør mig i Sandheden.

Den tredje Artikel.

Om Helliggjørelsen.

Jeg troer paa den Hellig Aand, een hellig, almindelig, christelig Kirke at være, som er hellige Meniskers Samfund, Syndernes Forladelse, Legemets Opstandelse, og efter Døden det evige Liv. Amen.

Det er:

Jeg troer, at jeg ikke af min Styrke eller Fornuft
 fand

Land troe paa Christum, eller komme til Christum min Herre, men det er den Hellig Aands Sierning, som haver kaldet mig ved Evangelium, som haver oplyst mig med sine Gaver, som haver helliggjort mig i den sande Troe og opholdet: Ligeris som hand ogsaa alle andre, som ere i Menigheden, kalder, forsamler, oplyser, helliggjor, og udi den sande og eneste Troe til Christum opholder. Fremdeles skienker hand mig, og alle dem som troe i samme Menighed, dagligen en fuld Syndernes Forladelse, og paa den yderste Dag skal hand opvække mig med alle andre af Døde, og sætte mig med alle andre, som troe, til det evige Liv. Det er altsammen baade vist og sandt i alle Maader.

471. Troer du paa den hellige, almindelige, christelige Kirke?

Nej, men jeg troer, at der er en hellig, almindelig, christelig Kirke til.

472. Troer du da paa den Hellig Aand?

Ja, jeg troer paa ham, ligesom paa Faderen og Sønnen, med hvilke hand er eet guddommeligt Væsen.

473. Bevist mig, at den Hellig Aand er en guddommelig Person?

Det bevises en allere af de guddommelige Egenskaber og Sierninger, som ham ofte i Skriften tillegges, men ogsaa af det udtrykkelige Guddoms Navn.

Ap. G. 5, 3. 4. Anania, hvorfor haver Satan fyldt dit Herte, at du skulde lyve imod den Hellig Aand? du haver ikke lovet for Menneskene, men for Gud.

I Cor. 3, 16. Vide I ikke, at I ere Guds Tempel, og Guds Aand boer i eder?

I Joh. 5, 7.

474. Hvorfor kaldes hand en Aand?

Fordi hand paa en guddommelig Maade som Guds Mundes Aande (Psal. 33, 6.) udgaar af Evighed fra Faderen og Sønnen.

Joh.

Joh. 15, 26. Naar den Talsmand kommer, hvilken jeg skal sende eder fra Faderen, den Sandheds Aand, som udgaaer fra Faderen, haand skal vidne om mig.

475. Hvorfor kaldes haand en Hellig Aand?

Ey allene, fordi haand selv er hellig i sit Væsen, men ogsaa, fordi haand virker Helliggiørelsens Gierning i Menneskene.

476. Hvilke ere den Hellig Aands fornemteste Virkninger?

At kalde, oplyse, helliggiøre og opholde.

477. Ligger der og Magt paa, at kiende disse den Hellig Aands Virkninger i Sielen?

Ja, thi derefter maae enhver prøve sig selv, om haand er en ret lem af Guds Kirke.

478. Hvad er da Guds Kald?

At haand ved sit Ord rører Menneskenes Hjerter, ved Evangelium i Særdeleshed aabenbarer dem sin Naade, tilbyder den alvorlig, og giver med det samme Kraft til at antage den.

2 Tim. 1, 9. Gud gjorde os salige, og kaldte os med et helligt Kald, ikke efter vore Gierninger, men efter sit eget Forsæt og Naade.

479. Hvad for andre Hielpemidler bruger Gud for at opvække og kalde Menneskene til at søge Salighed?

Her til bruger haand snart Lidelser, snart Belgieringer, snart andres Exempler, og saadant mere, som kand føre Mennesket til Estertanke.

480. Antage ogsaa alle Mennesker saadant Guds Kald?

Nej, mange imodstaae den Hellig Aands forklommende og tilberedende Naade, hvorfor de ey heller nyde den iboende Naade.

481. Men kand et Menneske vel imodstaae Guds Kald?

Ja.

Ap. Giern. 7, 51. I imodstaae altid den Hellig Aand
Esa.

Esa. 63, 2. Jeg udbrødde mine Hænder den gandske Dag til et gienstridigt Folk.

482. Hvem antager da Guds Kald?

De, som antagime Ordet i et villigt Hierte, og bære Frugt i Taalmodighed, det er, de som omvende sig, og troe Evangelium, hvilket er en Guds Kraft til Saliggjorelse, men ifkun hos dem, som troe. Rom. 1, 16.

483. Naar man nu ikke imodstaaer Evangelii Kald, men giver det Rum hos sig, hvad virker det da i Hiertet?

Oplysning, det er en levende Kundskab og kraftig Overbevisning om de guddommelige Sandheder, i hvilke man da først faaer ret Indsigt og Smag. Joh. 7, 17.

484. Er da et ugudeligt Menneske ey oplyst, fordi hand er flog og lærd i Skriften?

Nei, hand er endnu et Mørkheds Barn, og kien- der en Lofenes Fader.

1 Sam. 2, 12. Eli Sønner vare Belials Sønner, de kiendte ikke Herren.

Jer. 2, 8. Præsterne sagde ikke: Hvor er Herren? og de, som omgikkes med Løden, kiendte mig ikke, og Hyrderne gjorde Overtrædelser imod mig.

Joh. 8, 54. I sige, at hand er eders Gud, og I have ikke kiendt ham.

1 Joh. 2, 3, 4. Og derpaa vide vi, at vi kiende ham, om vi holde hans Bud. Hvo som siger: jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans Bud, hand er en Løgnere, og i ham er ikke Sandhed.

Eph. 5, 8. Thi I vare fordum Mørkhed, men nu er lys i Herren, omgaaes som Lysets Børn.

485. Gik mig den egentlige Forstiel paa menneskelig Lærdom og guddommelig Oplysning!

Hin læres ved menneskelig Fornuft og Eliid af Guds Ord, hvis Kraft da imodstaaes. Denne virkes ved samme Ord af den Hellig Aand, som da faaer Sted og boer i Sielen. Hin er ifkun i Hiernen allene, og en

en blot historisk Kundskab, denne indtager Hjertet, og er samlet med en levende Forsarenhed. Hiin lader Mennesket blive i sin Ondskab, denne begynder, at borttage Villiens Gienstridighed.

486. Hvad forståes ved det Ord Helliggjørelse?

Jen vittøstlig Menning begriber det i sig disse tre uadskillige Ting, Igienfødselen, Retfærdiggjørelsen og Fornøelsen. Ellers betegner det ofte allene den daglige Fornøelse.

487. Hvad er Igienfødselen, eller den nye fødsel?

Det samme som en levende Troes Meddelelse, eller Opvækkelse af den aandelige Død, Omvendelse og Overføttelse fra Mørket til Lyset, fra Satans Magt til Gud.

Eph. 2, 4. Gud levende-gjorde os med Christo, der vi vare døde i Synder.

488. Siig mig endnu tydeligere, hvad Igienfødselen er!

Den er ikke, efter Nicodemi Tanke, at et Menneske skulde gaae i sin Moders Liv, naar han er gammel, og fødes paa nye, men Igienfødselen er en aandelig og indvortes Guds Gjerning i Menneskets Hjerte, hvilket da fødes paa nye, naar der i, paa en os ubegribelig Maade, skabes en nye guddommelig Art og Bessaffenhed, i Forstanden et nyt Lys, i Villien en nye Længsel, Lyft og Kraft, og altsaa et ganske nyt liv i den, som ellers var aandelig død, hvilket Skriften kalder et nyt Hjerte, en nye Aand, et nyt Menneske, eller et nyt Creatur.

Ezech. 36, 26. Jeg vil give eder et nyt Hjerte, og jeg vil give en nye Aand inden i eder, og jeg vil borttage det Steen-Hjerte af eders Riød, og give eder et Riød Hjerte.

Joh. 3, 6. Hvad som fød er af Riød, er Riød, og hvad som fød er af Aanden, er Aand.

489. Ved hvilke Midler virkes Igienfødselen?

Hos de smaa Børn ved Vand og Aand i Daabens Sacra-

Sacramente, men hos de gamle, som ved Sikkerhed eller Dødsfalds Synd ere faldne fra Daabens Naade og Igienfødelsens Stand, bekommes den paa nye ved Guds Ord den uforkrænkelige Sød. 1 Pet. 1, 23.
490. Er det gandske fornøden til Salighed, at være igienfødt?

Ja visselig.

Joh. 3, 3. Uden nogen bliver fød paa nye, kand hand ikke see Guds Rige.

Gal. 6, 15. I Christo Jesu formaaer hverken Omfærelse, eller Forbud noget, men et nyt Creatur.

2 Cor. 5, 17.

491. Hvor paa kand et Menneske kiende, om hand er igienfødt?

Det kiendes paa hans Hiertes alvorlige Forandring og de nye Naade Gaver, som gjør ham til et kiendelig nyt og andet Menneske.

492. Hvad faaer da egentlig et Menneske ved Igienfødselen, som hand ikke før havde?

Hand faaer den sande levende Troe, som fatter Christum, og i ham en sønlig Udkaarelse's Nand, med Ret til Guds Rige, samt Lyst og Kraft til at gjøre Guds Villie.

Joh. 1, 12, 13. Saa mange, som ham annammede dem haver hand givet Magt, at værde Guds Børn, dem, som tree paa hans Navn, hvilke ikke ere fødte af Blod, ey heller af Kjøds Villie, ey heller af Mands Villie, men af Gud.

493. Hvad er den sande levende Troe, som skienkes ved Igienfødselen?

Troen er en bodsærdig Siels Tilflugt til Guds Naade i Christi Fortieneste, hvilken begierlia antages, tilegnes og bygges paa med sørtrolia Tillid.

494. Hvorledes beskriver Lutherus den sande Troe? Troen er en levende dristende Fortrøstning om Guds Naade; den er en Guds Gierning i os, som omkif-ter og nye foder os af Gud, dræber den gamle Adam, gjør

gør os til gandske andre Mennesker af Hjerter, Mød,
Sind og alle Kræfter, og fører den Hellig Aand med
sig. O! hvor er det en levende, Kraftig, mægtig, og
flittig Ting med Troen!

See Fortæl. over Epistel. til de Romere.

495. Hvor mange Stykker henhøre da egentlig til den
sande Troe?

Trende, nemlig:

1) En levende Kundskab om Gud og hans Villie,
som er aabenbaret i Ordet.

Joh. 17, 3. Dette er det evige Liv, at de kende dig den
eneste sande Gud, og den du udsendte, Jesum Christum.

Rom. 10, 14. Hvorledes skal de troe paa den, om hvil-
ken de ikke have hørt?

2) En levende Bifald eller Samtykke og Over-
bevisning om Sandheden, af det man veed af Guds
Ord.

Joh. 3, 33. Den, som annammer hans Vidnesbyrd,
haver beseglet, at Gud er sandtue.

Ebr. 11, 1. Troen er en Bestandighed paa de Ting,
som haabes, en fast Overbevisning om de Ting, som
ikke sees.

3) En levende Tillegnelse af Guds Naade i Christo,
samt Tillid og Fortrosthed paa den samme, enten
den nu ytrer sig i sand brændende Længsel og hunger
efter Christum, eller i større Forsikring om Naaden,
og Hvile i Christo.

Matth. 5, 6. Salige ere de, som hungre og tørste ef-
ter Retfærdighed, thi de skal mættes.

Rom. 8, 33. 34. Hvo vil klage paa Guds udvalte? Gud
er den, som retfærdiggjør. Hvo er den, som fordøm-
mer? Kristus er den, som er død, ja meget mere, og op-
reyst, som og er udi Guds højre Haand, som og træder
frem for os.

496. Hvorfor kaldes denne Kundskab, Bifald og
Tillegnelse en levende Troe?

Fordi disse Ting en allene ere virkede af Guds
Ord.

Ord, som er Liv og Aand, men ogsaa bevise sig levende og kraftige i Hiertet, hvilket den døde Troe ikke gjør.

497. Hvad er en død Troe?

Den døde Troe er en falsk Indbildning, som u-bodsfærdige Syndere gjøre sig selv om at faae Naade, endskjønt de ikke vil omvende sig, og søge Naaden i den rette Orden, men blive u-forandrede, da dog Troens Art er at forandre Mennesket.

Jak. 2, 26. Ligesom Legemet er dødt uden Aand, saa er og Troen død uden Gierninger.

498. Har da de u-bodsfærdige ingen sand Troe?

Nei slet ingen, om de end vedt alt Guds Ord, holdet det for sandt, og trøstet sig der ved, saa er dog deres Troe død, og deres Tilstand fordømmelig, saa længe Troen bliver allene i Hovedet, og ey kommer i Hiertet, eller dræber den gamle Adam, og igienfoder dem til nye Mennesker.

499. Hvor paa fand jeg da Kiende om min Troe er levende eller død?

Naadens kraftige Virkning i Hiertet, som er Kierlighed til Gud og Næsten, Had imod Synden og Seyer over Verden, Naade-Midlernes rette Brug, og saadant mere.

Jak. 2, 18. Blis mig din Troe af dine Gierninger.

Luc. 6, 43. Der er intet godt Træ, som bær roddens frugt.

Ap. G. 15, 9. Gud rensede deres Hjerter ved Troen.

I Joh. 5, 4. Alt det, som er fød af Gud, overvinder Verden, og denne er den Seyer, som haver overvundet Verden, nemlig vor Troe. I Pet. 2, 2.

500. Er den sande Troe altid og hos alle lige stærk?

Nei, thi naar den ansættes af Bantroe, da er den undertiden meget svag som en sselvends og bævende Haand, der knap tør tage fat paa Guds Naade, eller tilegne sig den, men er dog udstrakt der efter i hiertelig Længsel og Begierlighed.

Marc.

Marc. 9, 24. Jeg troer, Herre! hielp min Vantrø-
501. Er Gud vel tilfreds med saadan troe?

Ja, naar den istun er sand, oprigtig i sin Svag-
hed, som da best fandt mærkes paa alvorligt Had
mod Synden og Længsel efter mere Bestyrkelse, end
502. Troens Frimodighed da ikke søles.

Matth. 5, 3-6. Salige ere de fattige i Aanden, thi
Himmeriges Rige er deres, ic.

1 Joh. 3, 19.

502. Hvad Gavn har et Menneske af saadan Troe,
som hand faaer med Igienfødselen?

Allerførste Gavn, thi Troen allene er det, som fat-
ter Christum. og gjør Synderen retfærdig, det er,
deelagtig i Christi Retfærdighed.

Rom. 5, 1. Vi som ere retfærdiggjorte af Troen, ha-
503. ve Fred med Gud ved vor Herre Jesum Christum.

503. Hvad er da Retfærdiggjørelsen?

Den er Igienfødselsens allernærmeste Frugt, og
bestaaer der udi, at den Tre-enige Gud, af idel Naad-
de, for sin Dom frikiender en sand bødferdig og tro-
ende Synder, baade fra sin Synd og dens forfiente
Straf, og der imod tilregner ham Christi Retfærdig-
hed, ja anseer ham i Christo, ligesom hand aldrig ha-
504. de syndet.

2 Cor. 5, 21. Den, som ikke vidste af Synd, haver hand
gjort til Synd for os, paa det vi skulde worde Guds Ret-
færdighed i ham.

Rom. 3, 28. Saa slutte vi nu fornusteligen, at Menni-
505. sket bliver retfærdiggjort ved Troen uden Lovens Gierninger.

Gal. 2, 16. Efterdi vi vide, at et Menneske bliver ikke
retfærdiggjort af Lovens Gierninger, men ved Jesu
Christi Troe, saa troede og vi paa Jesum Christum, at vi
skulde blive retfærdiggjorte af Christi Troe, og ikke af Lo-
vens Gierninger, thi intet Menneske skal blive retfærdig-
gjort af Lovens Gierninger.

Se mere Rom. 4, 2-8. Phil. 3, 8. 9. Eph. 2, 8-10.

504. Er nu saadan en retsfærdiggjort Siel i en ret salig og bedre tilstand end Tilforn?

Ja visselig, thi den er nu nær forenet med den Tre-enige Gud, der bær i Hjertet, som i sin Tempel, den er nu i Christo beriget med de aandelige Velsignelser, de himmelske gode Ting, med Evangelii u-skattefulde Herligheder, med Naadens og Salighedens rige Skat og Liggendefæ.

Ps. 32, 1. 2. Saligt er det Menneske, som er befriet fra Overtrædelse, hvis Synd er skult. Saligt er det Menneske, som Herren ikke tilregner Misgierning, og i hvis Aand er ikke Falskhed.

505. Hvilke ere da saadanne Evangelii Naadegaver?

Det er Christi Retfsærdighed, Syndernes Forladelse, den bønrlig Udkaarelse, Guds Faderlige Forsorg, Arve Rettigheden, Fred med Gud, sønlig Tillid, Guds Kjærligheds søde Smag, Tilgang til Gud, og Dristighed til at bede, Forsikring om Guds Naade, om Bønshørelse og Hielp i al Nød, særdeles kraftig Beskiærmelse imod alle synlige og usynlige Fiender, Taalmodighed med vor Svaghed, og naadig Skaausel i vort gaadiske Levnet, det evige Livs Forsmag, Glæde i den h. Aand, Styrrelse, Lyd, Drift og Kraft af samme Aand, Befrielse fra Syndens Straf og Herredomme, fra Guds Brede, Lovens Forbandelse og Loang, fra Satans, Helvedes og Dødsens Magt, fra Verden og en ond Samvittighed, alle Tings endog de bitterste Lidelser og Udfald til de troendes beste; et levende Haab om Saligheden, hvorpaa endelig følger den u-udsigelige evige Glæde og Herlighed i Himmelen o. s. f.

Eph. 1, 3. Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som velsignede os med al aandelig Velsignelse i de himmelske gode Ting udi Christo!

Eph. 3, 8. Mig den allerringeste iblant alle hellige er denne Naade givet for Hedningerne i Evangelio at prædike Christi u-randsagelige Rigdom.

Rom.

Rom. 10, 15. Hvor deylige ere deres Fodder, som for-
kunde Fred i Evangelio, de som forkynde de gode Ting
i Evangelio!

506. Sinager enhver retfærdiggjort altid og i lige
Grad disse Saligheder?

Nej, helst i Bedrøvelser og Anfægtninger. En
troende maa derfor søge ved Troens Tilværelse at til-
egne sig dem med største Omhyggelighed, i Frygt og
Glæde at bevare dem, og deraf faae Lust og Kraft til
at fare fort i den daglige Fornyelse eller Helliggjø-
relse, som følger paa Retfærdiggjørelsen.

Eph. 1, 16. 17. 18. 19. Jeg lader ikke af at takke for e-
der, i det jeg ihukommer eder i mine Bønner: At vor
Herres Jesu Christi Gud, den Herligheds Fader, skal gi-
ve eder Visdoms og Aabenbarelses Ånd udi hans
Kiendelse; Som er eders Forstands oplyste Øyne, at I
kunde kiende, hvilket det Haab er, som han kaldte e-
der til, og hvilken hans Årves herlige Rigdom er udi
de hellige; Og hvilken er hans Magtes overvættede
Storhed imod os, vi som troe efter hans kraftige Styr-
kes Gjerning. 2 Cor. 4, 3. 4.

507. Hvad er egentlig Fornyelsen?

Det gamle Menneskes idelige Ufførelse, eller Syn-
dens Afleggelse, og det nye Menneskes Førelse, eller
daglig Fremgang i det gode, saasom i Oplysning og
Guds Kundskab, Troe, Haab, Kiærlighed, Nidmg-
hed, Sagtmodighed, Taalmodighed, Fornegtelse,
Lust til Bøn og Guds Ord, Kraft til at imodstaae
Synden og jage efter Helliggjørelse o. s. f.

Eph. 4, 22. Aflegger det gamle Menneske efter den
første Omgiængelse, som forderves efter Bildfarelses Begie-
ringer. Men fornyes i eders Sinds Ånd, og isører
det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Retfærdighed
og Sandheds Hellighed.

508. Hvorfor kaldes denne Fornyelse daglig?

Fordi den ikke som Retfærdiggjørelsen er strax
fuldkommen, men maa ved daglig Øvelse fortsettes
alle vore Livs Dage, da Guds Billede, Sind og Art

Jaa mere og mere findes hos hans igienfødte Børn.
 Phil. 3, 12. Ikke at jeg haver allerede grebet ham
 eller er allerede fuldkommen, men jeg jager derefter
 om jeg og fand gribe ham, eftersom jeg og er greben af
 Christo.

509. Hvilken er den Hellig Aands sidste Velgierning
 ved et Menneske?

Det er Opholdelsen, thi naar hand har helliget os ved
 Igienfødselen, Retfærdiggjørelsen og Kornpelsens
 da opholder hand os ogsaa i alle Fristelser ved den
 sande Troe til Enden, om vi en modtvillig falde af.

Phil. 1, 6. Den, som haver begyndt en god Gierning i
 eder, skal fuldkomme den indtil Jesu Christi Dag.

See mere i Vet. 1, 5. cap. 5, 10.

510. Hvorledes opholder den Hellig Aand de troende?

I det hand indvortes overbeviser eller straffer, læ-
 rer, leder og trøster deres Hierte.

511. Hvad er den Hellig Aands Overbevisnings-
 ler Straf-Embedet?

At hand gjør Samvittigheden sm, og lader alle,
 endogsaa de mindste Synder smertelig føles til Dø-
 mpyælse.

Joh. 16, 8. Naar Talsmanden kommer, skal hand straf-
 fe Verden for Synd og for Retfærdighed og for Dom,

512. Hvad er den Hellig Aands Lære-Embedet?

At hand ved Guds Ord, jo mere og mere aabner
 og oplyser Menneskets Forstand, og bekræfter i Hjer-
 tet Sandheden imod al Vildfarelse.

1 Joh. 2, 20-27. I have en Salvelse af den Hellige,
 og vide alle Ting ic.

513. Hvad er den Hellig Aands Ledsage-Embedet?

At hand ved sin himmelige Tugt og Advarsel af-
 holder Mennesket fra Synd, men opmuntrer, bevæ-
 ger og skynder ham til det gode.

Rom. 8, 14. Hvilkesomhelst drives af Guds Aand, dis-
 se ere Guds Børn.

Gal. 5, 16. Omgaaes i Aanden, og I skal ikke fulde
 komme Kiødsens Begiering.

514. Hvad

514. Hvad er den Hellig Aands Trøster-Embedet?

Alt haand, særdeles i Nødens og Fristelsens Tid, erindrer en sand Christen om Guds naadige Bistand, løber ham smage Evangelii trøstende Kraft, og opholder ham i Taalmodighed ved et levende Haab.

Rom. 15. 13. Haabets Gud fylde eder med al Glæde og Fred, i det I troe! at I kunde være oversflodige i Haabet udi den Hellig Aands Kraft.

Rom. 8. 16. Den samme Aand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn.

515. Naar nu Guds Aand saaledes helliggjør og opholder Menneskene, hvad kaldes og ere de da?

Heligene eller hellige Mennesker.

Eph. 1. 1. De hellige, som ere i Epheso og troe i Christus Jesu.

Ps. 86. 2. Bevær min Siel, thi jeg er din Hellige.

516. Hvor findes disse Helgene?

Udi den hellige, almindelige, christelige Kirke.

517. Hvad forstaaes her ved Kirken?

Ikke et Huus bygt af Træ og Steen, men Kirken er hellige Menneskers Samfund, Sammenbindelse og Forening i Aanden.

518. Hvor mange saadanne Kirker eller Samfund ere der til?

Ikke een, som er almindelig, det er, en bunden til noget vist Sted, men adspred over den gandske Verden hvor den er stridende, men skal i Himmelen blive triumpherende.

519. Hvorfor kaldes Kirken christelig?

Fordi den bekiender sig til Christi Rørdom, og hævder Christum selv allene til Hoved og Hjerre.

520. Er det da altid en sand Christen Kirke, som bekiender Christi Navn, og beraaber sig paa ham?

Nej, ikke uden den derhos lærer Christi Ord uforkastet, og bruger de hellige Sacramenter efter hans Indstiftelse, hvilket er Kirkens Kiende-Mærke.

Joh. 8, 31. 32. Dersom I blive hos min Tale, ere I sandeligen mine Disciple, ic.

521. Blive da alle de salige, som leve og døde i den sande Kirke?

Nej, ikke alle den synlige, men alene den u-synlige Kirkes Lemmer blive salige.

Matth. 22, 14. Mange ere kaldte, men faa ere udvalte.

522. Jeg meente, Kirken var kun een eneste, hvorledes er der da forskiel paa den synlige og u-synlige?

Den er ikkun een, men i den ene udvortes og synlige Hob, ere tvende Slags adskillige Lemmer, nemlig Hyllere og sande Christne.

523. Hvilke ere Hyllere og allene udvortes Lemmer?

De som med blot Bekjendelse raabe: Herre! Herre! men gjøre ikke Faderens Villie, som er i Himmelen. Matth. 7, 21.

524. Hvilke ere sande Christne og Kirkens rette Lemmer?

De som i Troen gjøre Guds Villie, saa de blive ved Herren, og ere een Aand med ham. 1 Cor. 6, 17.

Rom. 8, 9. Dersom nogen ikke haver Christi Aand, den er ikke hans.

525. Kender man altid Kiende disse sidste fra de første?

Herren kender altid sine, men i Menneskenes Øjne er Forskiellen ey altid aabenbar, derfor kaldes Kirken u-synlig, fordi dens Lemmer ere skjulte midt iblant den udvortes store hykkelske Hob.

526. Maa de sande Christne have Samfund med Hyllere?

Ikke udi deres Ondskab, thi Lyset haver ey Samfund med Mørket, eller Christus med Belial, men udi Riibmandskab, Arbejde eller anden fornøden Omgang kand de ey undslaae sig, thi ellers maatte de gaae ud af verden. 1 Cor. 5, 10.

527. Har de sande Christne da nogen nær Samfund imellem sig selv indbyrdes?

Ja visselig, thi da de alle ere Lemmer paa eet Legeme,

me, Grene paa eet Træ, og Børn fødte af een Faders
Sæd, saa have de broderlig Frælleſſkab og Deelag-
tighed i Sorg og Glæde, i aandelige Gaver og Bel-
gierninger, i Bønner og Forbønner, ligesom i Troen
og den evige Urvedeels Haab.

Eph. 4, 3-6. Værer flittige til at holde Aandens Enig-
hed i Fredens Baand. Eet Legeme og een Aand, ligesom
Jog ere kaldte i eet Haab i eders Kald. Een Hærr, en
Tro, een Daab, een Gud og alles Fader, som er over alle
og ved alle og i eder alle.

See mere i Cor. 12, 26.

528. Kænd Guds Kirke gaae til Grunde?

Den u-synlige og almindelige Kirke forgaaer ey,
men opholdes af sit Hoved Christo imod alle Helve-
des Porte; Dog tilstedes Gud tit, at Tyranner og
Riessere paa visse Steder ødelegge den.

529. Hvad er endnu tilovers i den tredie Artikel?

Tre Ting, nemlig: Syndernes Forladelse, Leg-
nets Opstandelse og det evige Liv.

530. Hvem forlader Synden?

Gud selv, som Synden begaaes imod.

Marc. 2, 7. Hvo kænd forlade Synder, uden een, som
er Gud?

531. Hvad er det at forlade Synden?

Det er, at udrette og borttage al Syndens Skyld
og Straf, saa Synderen regnes for retfærdig, lige-
som hand ikke havde syndet.

2 Sam. 12, 13. Herren har borttaget din Synd, du
skal ikke døe.

532. Vil Gud vel saaledes forlade Synden?

Ja, saa ofte som nogen omvender sig, og troer E-
vangelio, vil Gud forlade ham Synden af idel Naad-
de, for Christi Skyld, hvilken med sit Blod paa Kor-
set har forsonet al Verdens Synder.

Eph. 1, 7. I hvilken vi have forløsning formedelt
hans Blod, som er Syndernes Forladelse.

533. *Hvilke Mennister vil Gud forlade Synden?*

Alle i Sandhed bødferdige og troende Sieler, men ikke de ubødferdige og vantroe.

Ap. G. 2, 38. Omvender eder, og hver af eder lade sig døbe i Jesu Christi Navn til Syndernes Forladelse.

Ezech. 18, 21. 22.

534. *Hvilke eller hvor mange Synder vil Gud forlade?*

Alle Synder, de største med de mindste, naar Synderen ifflun omvender sig af Hiertet.

1 Joh. 1, 7. Dersom vi omgaaes i Lyset, ligesom han er i Lyset, da have vi Samfund med hverandre, og Jesu Christi hans Sønns Blod renser os af al Synd.

Es. 1, 18. Rom. 5, 20.

535. *Ved hvilket Middel meddeler Gud Menniskene deres Synders Forladelse?*

Ved sit hellige Evangelium, hvilket han har givet sine tjenere Magt og Myndighed i sit Sted her paa Jorden at forkynde for alle bødferdige til Syndernes Forladelse.

Luc. 24, 47. At prædikes i hans Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk.

536. *Hvilket er paa Menniskets Side det Middel, hvorved vi erlange Syndernes Forladelse?*

Intet andet end Troen, som antager den Herre Jesum, og i ham Retfærdighed af idel Naade.

Ap. G. 13, 38. 39. Ved denne kundgøres eder Syndernes Forladelse, og af alle de Synder, af hvilke I kand ikke vorder retfærdiggjorte ved Moyses Lov, retfærdiggjortes for medelst ham, hver som troer.

See Gal. 2, 16.

537. *Tiener saadan Lærdom om Syndernes Forladelse ikke til Sikkerhed?*

Mange misbruge den vel der til, og falde i desto større Fordømmelse, men Guds Børn opmuntres ved Naaden til kjerlig Taknemmelighed og mere Gudsfrugt.

Psal. 130, 4. Hos dig er Forladelse, paa det du maae frygtes.

538. Svad

538. Hvad er Legemet eller Risdets Opstandelse, som den tredie Artikel fremdeles handler om?

At alle de afdødes Legemer, paa den yderste Dag, skal, ved Guds Kraft, forenes igien med Sielen, som forudm boede der udi, og opreyses, somme til evig Glæde, andre til evig Pine.

Joh. 5, 28. 29. Den Time kommer, paa hvilken alle de, som ere i Graverne, skal høre hans Røst. Og de skal gaae ud, som have gjort got, til Livsens Opstandelse, men de som have gjort ont, til Dommens Opstandelse.

See mere Joh. 6, 40. Dan. 12, 2.

539. Kand dette vel skee?

Ja, thi hos Gud, som har skabt Jorden af intet, og det første Væsen af Jord, er ingen Ting u-muelig. Luc. 1, 37.

540. Er det fornødent, at troe dødes Opstandelse?

Ja for Guds belønnende og straffende Retfærdigheds Skyld, thi der til hensigter de troendes Haab og de u-gudeliges Forstrækkelse.

1 Cor. 15, 13. 14. Dersom dødes Opstandelse ikke er er ikke heller Christus opstanden. Men er Christus ikke opstanden, er vor Prædiken jo forgiøves, saa er og eders Troe forgiøves.

2 Thess. 1, 6-8. 2 Cor. 5, 10.

541. Skal Legemerne i Opstandelsen have samme Egenstaber som nu?

Nej, de skal da have aandelige Egenstaber, og være u-dødelige u-forkrænelige, og beqvemme, enten til Himmels Glæde, eller Helvedes Pine evig at imot tage.

1 Cor. 15, 42. 43. 44. Der saaes et naturligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme.

Item v. 53.

542. Hvor komme da de opstandne Legemer med Sielene hen?

Efter at Dommen er holden, gaae de fordomte i Helvedes evige Ild, Døol og Pine, men de udvalte

i det evige, himmelske og salige Liv. See. Matth. 25, 34. 41. 46.

543. Hvad er det evige Liv?

En fuldkommen Samfund med Gud, da de salige, paa Siel og Legeme aldeles befriede fra Synden og alt ont, nyde en uendelig og ubeskrivelig Fryd, Fred, Glæde og Herlighed, og med alle udvalte Engle uafsladeligen love Gud. Psal. 17, 15. 1 Cor. 13, 12. 1 Thess. 4, 17. Rom. 2, 6. 7.

544. Hvad er den evige Død?

En skammelig og angestfuld Udelukkelse fra Guds Salighed, men i dens Sted en bidende og brændende Ild og Drims Pine for Legeme og Siel.

Matth. 25, 41. Gaaer bort fra mig i forbandede, i den evige Ild, som er beredt Djevelen og hans Engle.

See mere Wiisd. 5, 2. Rom. 2, 8. 9. 2 Pet. 2, 4. Mal. 20, 10.

545. Hvem kommer i Helvedes evige Død og Pine?

Alle de, som have levet i forsættlige Synder, og ere hendøde i U-bodsfærdighed, Bantro, Sikkerhed, og falsk Indbildning om Guds Naade, hvilke kaldes evig forskudte af Gud.

546. Hvad er denne Forskydelse?

At den alvidende Gud, ikke af et absolut Naad, men for menniskenes egen modtvillige Gienstridigheds Skyld, har besluttet at forskyde og fordømme alle dem, som hand af Evighed har seet, at ville bestandig forskyde hans Naade, og blive i deres U-bodsfærdighed og Bantro.

Joh. 3, 18. Hvo som troer paa ham, dommes ikke, men hvo som ikke troer, er allerede dømt, thi hand haver ikke troet paa Guds eenbaarne Sønns Navn.

547. Hvem bliver deelagtig i det evige Livs Glæde og Salighed?

Alle de, som sandelig have troet paa Christum levet christelig, og ere blevne bestandige der i til Enden, hvilke kaldes udvalte.

548. Hvad

548. Hvad er Udvælgelsen?

Alt Gud har bestillet alle dem til det evige Liv, som hand af Evighed har seet at ville antage den til budne Naade, troe paa Christum, og i denne Troe blive bestandig til Enden.

Rom. 8, 28. 30. Men vi vide, at alle Ting tiene dem til gode, som elske Gud, de, som ere kaldte efter Jersattet Thi hvilke hand havde kiendt tilforn, dem haver hand og bestillet tilforn, at være hans Sønns Billede ligedannede, paa det hand skal være den første-fødde iblant mange Brødre. Men hvilke hand haver bestillet tilforn, disse haver hand og kaldet, og hvilke hand haver kaldet, disse haver hand og retfærdiggjort, men de hand haver retfærdiggjort, disse haver hand og gjort herlige.

Den tredie Part.

Hvorledes en Huus-Fader og Huus-Moder eenfoldeligen skal undervise sit Huus-Folk

Om Bønnen.

Herrns Bøn.

Fader vor, du som er i Himlene, Helliget worde dit Navn, tilkomme dit Rige, skee din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden, giv os i Dag vort daglige Brød, og forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldener, leed os ikke udi Fristelse, men frels os fra det onde, thi Riget er dit, Magten og Æren i Evighed, Amen.

549. Hvad skal en troende Christens idelige Øvelse være?

Alt omgaaes med Gud ved Bøn og hellige Betragtninger, ligesom man omgaaes og taler fortrolig med sin Ven. Ps. 19, 15. Eph. 6, 18.

550. Hvad er det at bede?

Det er at tale eenfoldig med Gud i sit Hjerte, ubøse sin Begiering for ham, klage ham sin aandelige og

legemlige Trang, og af Sielens inderste Grund med alvorlig Bængsel søge noget. 1 Tim. 2, 1. 3.

551. Hvem bør saaledes at bede?

Alle Mennesker, endogsaa de smaa Børn, Ps. 8, 3. Da det ikke allene er en Pligt befaleet i det andet Bud, og ellers ofte, at vi bør bede, men det er og en Naade og Begierning, at vi ringe og urene maae og tør bede. Luc. 11, 1. 13. Cap. 18, 1. 8. Psal. 50, 15.

552. Men kand alle Mennesker bede paa en Gud behagelig Maade?

Nej, ikke de u-bodsfærdige, hvis Bøn er Gud en Bederskyggelighed, men de, som enten ere omvendte, eller paa Omvendelsens Vej.

Joh. 9, 31. Vi vide, at Gud hører ikke Syndere, men dersom nogen er gudfrygtig, og gjør hans Villie, den hører han.

See mere Psal. 50, 15. 16. 17. Psal. 66, 18. Psal. 145, 18. 19. Ordsp. 28, 9. Ef. 1, 15. o. s. v.

553. Høem skal man bede til?

Allene til den Tre-enige Gud, som ene kand høre og gjøre vor Begiering.

554. Hvor paa skal man grunde sin Bøn?

Paa Jesu Fortieneste, og Forbøn hos Faderen.

Joh. 16, 23. Sandelig, sandelig jeg siger eder, at hvad som helst I bede Faderen om i mit Navn, det skal han give eder.

555. Hvorledes skal man berede sig til Bønnen?

Man skal i hiertelia Bodsfærdighed fatte Forsæt oprigtig at ville tiene Gud, og alvorlig stride imod al Synd, afdrage sit Hierte fra verdslige Ting, betænke sin store Trang, forestille sig Guds hellige og naadige Nærværelse og saa vende, med Suk om Bønnens Mand, al sin Siels Attraa til Gud, som Godhedsrige Kilde.

556. Hvorledes skal vor Bøn eller Samtale med Gud være beskaffen?

Den skal see med en sønlig Tillid, med Andagt, De. 68.

Erbedighed og et forsonligt Hierte. Der af maae og flyde Dmynghed og Erbedighed i Legemets Skikkelse og Geberder for den Majestætiske Gud, efter Guds egen Søn, og de helliges Exempler.

Pf. 95, 5. Kommer, lader os tilbede, og lader os bøye Knæ for Herrens Ansigt, som os gjorde.

1 Tim. 2, 8. Saa vil jeg, at Mændene skal bede i hver Sted, oploftendes hellige Hænder uden Drede og Tvivl.

Joh. 4, 23. 24. Matth. 26, 39. Eph. 3, 14.

557. Naar og hvor skal man bede?

Altid og allevegne, dog helst udi Cerum.

Luc. 18, 1. Hand sagde en Bignesse til dem der til, at man bør altid bede, og ikke blive trætte.

Matth. 6, 6. Naar du beder, gik ind i dit Kammer, og luk din Dør, og beed til din Fader, som er i Løndom, og din Fader, som seer i Løndom, skal betale dig aabenbare.

558. Skal man allene bede af Bønne-Bøger?

Ogsaa af Hiertet, og med egne Ord.

559. Kand Børn og eenfoldige folk vel udtrykke deres Hiertes Tanker med egne Ord?

Ja, thi med Gud kand man tale ligesaa, ja mere eenfoldig end som med Menniskene, og dertil giver Hand sine Børn Naadens og Bønnens Aand. Sach. 12, 10. Rom. 8, 15. 26.

560. Hvor mange Slags er da Bønnen?

Evende Slags. Den indvortes, naar Hiertet taler allene i Suk, Længsel og stille Oploftelse til Gud, hvilket kaldes den stedsevarende Bøn, som kand og bør have Sted under Arbeide og Forretninger. Den udvortes naar Munden taler af Hiertets Overfloedighed, og paa visse Tider fremfører sine Tanker og Begieringer i Ord.

Pf. 19, 15. Lad min Munds Tale behage dig, og mit Hiertes Tanke for dig: Herre, min Klippe, og min Gienløjer.

Pf. 55, 17. 18. Jeg vil raabe til Gud, og Herren skal frelse

frelse mig. Jeg vil tale og Hyle Aften og Morgen og Middag, saa skal hand høre min Røst.

Dan. 6, 11. Daniel knælede tre gange hver Dag paa sine Knæ, og bad og bekiendte for Gud.

Ps. 119, 164. Psal. 38, 10. Es. 29, 13. 14.

561. Skal vi allene bede for os selv?

Nej, for alle, om det end var vore Fiender, særdeles skal vi bede for Dyrigheden, for Lærerne, saa og for vore aandelige Brødre og Søstre.

Jak. 5, 16. Bedes for hverandre, at I kand læges.

Matth. 5, 44. Bedes for dem, som overfalde eder og forfølge eder.

562. Hvorom skal vi bede?

Om allene om legemlige Gaver, saasom Næring, Fred, Sundhed, hvorved skal sættes denne Villkor: Herre, om du vil! men forneimelig om aandelige Gaver, saasom Syndernes Forladelse, Troens Besterkelse, et reent Hierte, en god Beredelse til Døden og den evige Salighed. Dog de aandelige Gaver, som ere ikke aldeles fornødne til Salighed, saasom en høyere Grad i aandelig Bedrøvelse, Følelse af Troens Frimodighed, stor aandelig Glæde o s.f. bør uden Villkor ikke bedes. Matth. 6, 9. Luc. 11, 1. 12.

563. Hvilken er den allerfuldkommenste og beste Bøn?

Det hellige Fader Vor, som Jesus selv har lært sine Disciple og os alle at bede. Matth. 6, 9. 13. Luc. 11, 2. 4.

564. Hvorledes afdeles denne Herrens Bøn?

Udi indgangen, de syv Bønner og Beslutningen.

565. Hvad er Indgangen?

Den fortrolige Tiltale: Fader vor, du som er i Himlene.

566. Hvorfor tiltales Gud i Bønnen som en Fader?

Gud indbyder os kjerligen med denne liden Fortælle, at vi skulle sandeligen troe, at hand er vor rette Fader, og vi hans rette Børn, paa det vi destrøsteligere med

med fuld Tillid bede skulle, ligesom vi see Børn at bede noget med vis Tillid af deres Forældre.

567. Kænd da u-bodfærdighed ogsaa have den Tillid, at kalde Gud deres Fader i Himmelen?

Hand er vel alles Fader efter Skabelsen, Opholdelsen, og sin kierlige Villie til at omvende og frelse dem, men dog kænd de u-bodfærdige ikke kalde ham Fader, saa længe de ikke igiensødes, og saa en sønlig Aand, thi ellers er deres rette Fader i Helvede.

Joh. 8, 44. I ere af en Fader Djevlen, og vil gjøre eders Faders Begieringer.

568. Hvem kænd da kalde Gud sin Fader?

De igiensødte og sande, endstønt søge Guds Børn.

Gal. 4, 6. Efterdi I ere Børn haver Gud udsendt sin Søns Aand i eders Hierte, som raader: Abba Fader.

569. Hvorfor siges vor. og ikke min Fader?

Fordi enhver Christen skal bede i Aandens og Maaðens Samfund med andre og for andre saa vel som for sig selv.

570. Hvorfor kalde vi Gud en Fader, som er i Himmelen?

For at opløste Hiertet, og besto mere opvække en ærbødige Tillid til den Allerhøjest, som seer og formaarer alle Ting.

Matth. 6, 32. Eders himmelske Fader veed, at I have alle disse Ting behov.

571. Hvor mange Bønner indeholdes i Fader Vor?

Syv, af hvilke de fire første sigte til det gode, vi beatiere, men de tre sidste til det onde, vi ønske at undgaae.

Den første Bøn.

Helliget worde dit Navn.

Det er?

Guds Navn er vel ved sig selv aldeles helligt, men vi bede her, at det hos os maatte ogsaa heiliges: Hvilket da

da skeer: Naar Guds Ord læres purret og reent, og vi, som det sommer sig Guds Børn, lade det udtrykkelig tilsyne i vort Levnet; hvilket at maae skee, giv du os, o Fader i himmelen! De som ikke lære andre Guds Ord, og en leve efter det foreskrevne Guds Ord, de vanhellige Guds Navn iblant os: hvilket ikke at skulle skee, forhindre du, o himmelske Fader!

572. Hvad betyder Guds Navn?

Hans Egenstaber, Ord, Sacramenter, og alt det, ham i Særdeleshed tilhører. (See mere ved det andet Bud.)

573. Bliver dette Guds Navn helligere, fordi vi bede der om?

Guds Navn er vel ved sig selv aldeles helligt, men vi bede her, at det hos os maatte ogsaa helliges.

574. Hvorledes bliver Guds Navn helliget?

Naar Guds Ord læres purret.

Matth. 5, 16. Fader saa eders lys skinne for Menneskeme, at de see eders gode Gjerninger, og prise eders Fader, som er i Himlene.

575. Hvorledes bliver Guds Navn vanhelliget?

Ved vrang Lærdom og u-gudeligt eller hykkelsk Levnet; thi de som ikke lære andre Guds Ord, og en leve efter ic.

Rom. 2, 23. Du som roser dig af Loven, vanhæver du Gud formedelst Lovens Overtrædelse?

See Ezech. 36, 22, 23.

576. Kan en u-bodsærdig Syndere vel bede denne første Bøn?

Nej ikke af et sandt Herte, thi han er selv den, som beskæmmen og vanhæver det hellige Navn.

Den anden Bøn.

Tilkomme dit Rige.

Det er:

Guds Rige kommer vel ved sig selv, enddog ingen af os bede dets: Men vi bede her, at det maae og komme

komme til os ; hvilket da seer : naar vor himmelske Fader giver os sin Hellig Aand, hvilken der gjør det ved sin Naade, at vi baade troe Guds Ord, og leve et helligt og gudeligt Levnet her og i det tilkommende Liv.

577. Hvor mange Slags er Guds Rige eller Regimente ?

Tre Slags, nemlig

1) Naturens Rige, hvor i hand ved sin Almagt styrer alle skabte Ting efter sin Billie.

2) Naadens Rige, det er Kirken, eller de helliges Samfund, hvor hand ved sin Hellig Aand i Ordet og Sacramenterne regierer sine troende Børn.

3) Herrens eller Herlighedens himmelske Rige, i hvilket de, der høre Christo til, evindeligt skulle herke med ham i fuld kommen Glæde og Saltghed.

578. Hvilket af disse Riger bede vi om i den anden Bøn ?

Om Naadens og Herlighedens Rige.

579. Hvorledes kommer Guds Rige til os ?

Naar vor himmelske Fader giver os sin Hellig Aand, hvilken ic.

580. Kan en u-bodsfærdig Synder vel bede den anden Bøn ?

Nej, ikke af et sandt Herte, thi hand er bange for den Hellig Aands Regimente, støder Guds Rige fra sig, og lever med Forsæt i Satans Rige.

581. Har Satan da ogsaa et Rige.

Ja, denne Verdens Gud og Tyrste er mægtig i Bantroens Børn, og under hans Regimente staae alle uigienfødte, saa længe indtil de omvendes.

Col. 1, 13. Hand friede os fra Mørkets Magt, og overfattede os i sin elskelige Søns Rige.

582. Hvorpaa kendes da de, der staae i Dievelens Rige ?

Derpaa, at de tiene Synden, og gjøre Dievelens som deres Herres Billie.

I Joh.

1 Joh. 3, 8. Hvo som gjør Synd, hand er af Die-
velen.

Den tredie Bøn.

Skee din Villie, som i Himmelen, saa og
paa Jorden.

Det er:

Guds gode Villie skeer i Himmelen, endda vi al-
drig bede; Men vi bede her, at den maae ogsaa skee
hos os paa Jorden: hvilket da skeer: naar Gud for-
hindrer alle vore onde Raad, alle vore u-gudelige T-
drætter, med hvilke vi forhindres, at vi ikke hellige
Guds Navn; Item, at hans Rige ikke kommer til
os; og det er Dievelens, Verdens og vort Riøds Vil-
lie. Derimod er det Guds gode og barmhiertige
Villie, at hand kand styrke og opholde os i Ordet og i
Troen, indtil vi døe.

583. Hvad er Guds Villie?

Guds Villie er vores Helliggjørelse ved Troe og
Kierlighed efter Loven og Evangelium.

1 Joh. 3, 23. Det er hans Bud, at vi skal troe paa hans
Sons Jesu Christi Navn, og elske hverandre, som hand
gav os et Bud.

1 Theff. 4, 3. Det er Guds Villie, eders Helliggjø-
relse.

584. Skee denne Guds Villie altid og hos alle?

Nej, thi hvor Guds Rige ikke kommer hen, der
skeer ey heller hans, men Dievelens, Verdens og
Riødets Villie.

585. Hvorledes skeer da denne Guds Villie?

Naar Gud forhindrer alle vore onde Raad og alle re.

586. Gjør da Menniskets Villie intet got, om den
maaе raade sig selv?

Nej, thi vort Riøds Sands er Sienskab imod
Gud, hverken kiende vi vort sande Gavn, ey heller har
vi Lyst, at søge det, uden Gud oplyser vor Forstand,
og

og bøyer vor Willie til at underkaste sig hans Willie, som er allene viis, god og fuldkommen.

587. Rand Guds Willie stee paa Jorden af Menniskene, ligesom den stee i Himmelens af Englene?

Ja, ligesom i ligesaadan Fuldkommenhed, dog med saadan hiertelig Oprigtighed, med Glæde og Alvorlighed.

588. Er det nok, at vi i Lydighed gjøre Guds Willie?

Nej, vi bør ogsaa lide Guds Willie taalmodig, og o, vergive os i hans Haand, ligesom den syge i sin Læges. 1 Sam. 4, 18. Eli sagde: Hand er Herren, hand gjøre, hvad som got er for hans Wyne.

589. Rand Verdens Børn med et sandt Hierte bede den tredie Bøn?

Nej, thi de stride forsættlig imod Guds Willie, og vil, at den skal rette sig efter deres daarlige Willie og syndige Eget Sind.

Den fjerde Bøn.

Giv os i Dag vor daglige Brød.

Det er:

Gud giver vel endogsaa de onde Mennisker det daglige Brød, enddog de ikke bede. Men vi bede her, at hand vil give os den Forstand, at vi maae visseligen finde at det Brød, som vi fødes med, gives os af Gud, og at vi maae være Gud taknemmelige for saa stor en Belgierning. Fremdeles ved det, at der nævnes dagligt Brød, forstaaes alle de Ting, som til dette Liv at opholde gøres behov, saasom ere: Mad, Drifte, Klæder, Skoe, visse Værelser, Agre, Fæ, Penninge, Gods, en god Hustru, lydlige Børn, Tjeneste-Folk, som gjøre deres Embede, runde og milde Herren, god og forstandig Øvrighed, sund Lust, almindelig Fred Sundhed, gode Sæder, Hæder, gode Venner, gode Naboer, og saadanne Ting.

590. Hvad

590. Hvad forståes ved dagligt Brød?

Alle Ting, som til dette Liv at opholde os, og derom bedes os allene, at vi det maae bekomme, men at det os maae være velsignet for os.

591. Hvorfor kaldes alle disse Ting Brød?

Fordi Brødet er det almindeligste og fornødenste Middel til Legemets Opholdelse.

592. Hvorfor beder du om dagligt Brød?

Fordi jeg maae være tilfreds med nødtørftig Underholdning, uden at stræbe efter Overflodighed.

1 Tim. 6, 8. Naar vi have Føde og Klæder, skal vi derved lade os nøye.

593. Hvorfor legges her til det Ord i Dag?

Fordi jeg os maae sørge for den anden Morgen, men lade hver Dag sin Plage. Matth. 6, 34.

594. Hvorfor siger du: giv os vort Brød?

Fordi vi indslutte vor Næste med i Bønnen, saa og fordi vi maae begiere, at æde vort eget Brød, og ikke staalet Brød i Uretfærdighed eller Dovenskab, som i Betlerie.

2 Thess. 3, 12. Gaa da ikke ud, og forvandle jeres Hænder, som Herren Jesus Christus, at de arbeide med Stilhed, og æde deres eget Brød. 1 Thess. 4, 11, 12.

595. Skal da den, som beder om sit daglige Brød, tilige arbeide derfor?

Ja. 1 Mos. 3, 19. I dit Ansigtssveed skal du æde dit Brød.

596. Maa den rige da os være gandske søkkesløs?

Nej, efterdi hand vil æde, bør hand arbeide, det er, gjøre noget godt, hvad det er, til Guds Ære og Næstens Nytte.

1 Pet. 4, 10. Efter som hver haver faaet en Naades Gave, tiener hverandre dermed, som gode Huusholdere over Guds adskillige Naade. 2 Thess. 3, 10, 11, 12.

Den femte Bøn.

Forlad os vor Skyld som vi forlade vore Skyldener.

Det

Det er :

Vi bede her, at vor himmelske Fader ikke vilde hense til vore Synder, og derfor ikke forskyde denne vor Bøn, thi naar vi bede om alle disse Ting, da bekiende vi os ikke at have fortient, at vi skulle bekomme end det ringeste, men at hand vil give os dem ved sin Barmhiertighed, thi efterdi vi dagligen synde, da fortiene vi heller Straf end Syndernes Forladelse. Men at vi den maage bekomme, da skulle vi derimod af herttet overgive, hvadsomhelst andre have syndet imod os, og for ildegiort, give Belgierninger igien.

597. Hvad er det for en Skyld eller Gield, som vi bede Gud forlade os?

Vore Synder med deres fortiente Straf timelig og evig.

598. Vil Gud forlade den Gield uden Betaling?

Christus har betalt den sidste Skuld for os, som en kunde betale, derfor bede vi i hans Navn om Naade og Forladelse.

599. Naar Gud een gang har taget en Syndere til Naade, har hand da behov, at bede daglig om Synds Forladelse?

Ja, ligesom vi daglig trænge til Brød, saa trænge vi og daglig til Naade og Forladelse, efterdi vi, desverre! synde dagligen af Skrøbelighed, endti ont Guds Børn en mere synde forsættelig og af Ondskab.

Psal. 19, 13. Guds Land mærke Vildfarelser? rens mig af mine løslige Brøste.

600. Hvad love vi Gud i denne Bøn, naar vi søge Forladelse hos ham?

At vi igien vil forlade og tilgive vore Skyldener, det er andre Mennsker, som kand have syndet imod os, ti ont vi dermed ikke fortiene Synds Forladelse af Gud.

Gal. 3, 12. Tilgiver indbyrdes eder selv, dersom nogen

gen haver Klagemaal imod nogen, ligesom og Christus gav eder til, saa giører og I.

Luc. 6, 37. Forlader, saa skal eder forlades.

601. Kænd da dem hadske og hevngierige bede denne femte Bøn sig til noget Gavn?

Ney, thi som det ikke er sandt, at hand forlader dem, der har giørt ham imod, saa beder hand, at Gud ikke heller vil forlade ham sine Synder, hvilket en heller skeer, men Guds Bredde bliver over ham, ligesom hans Bredde bliver over Næsten.

Syr. 28, 1. 2. Hvo sig hevner, skal finde Sevn frø. Herren, og hand skal slittig give agt paa hans Synder. Forlad din Næste, det hand haver giørt med Uret, og naar du da beder, skal dine Synder løses.

Matth. 6, 15. Forlade I Menneskene ikke deres Gæld, skal og eders Gælder ikke forlade eders Gæld.

Den siette Bøn.

Leed os ikke udi Fristelse.

Det er:

Gud frister vel ingen, men vi bede her, at hand vil os bevare og forsvare imod Djevelens, Verdens og vort Riøds Bedrægerie, at vi ikke skulle besviges af dem, og henkastes i Bantrose, Mishaab, eller andre Laster, at dersom vi fristes dermed, at vi da som de, der blive Overmænd, maatte Geyer beholde.

602. Frister Gud aldrig noget Menneske?

Hand er ikke en Frister til det onde, thi det er hans Hellighed imod. Jak. 1, 3.

603. Ere der da mere end eet Slags Fristelser til?

Ja, nogle ere af Gud til det gode, andre af Djevelen, Verden og vort eget Riød til det onde.

604. Hvad er egentlig de guddommelige Fristelser?

De ere visse lejemlige eller aandelige Omstændigheder, som Gud lader Menneskene komme i, for at prøve dem, og aabenbare, om der er sand Troe, Kierlighed eller Taalmodighed i deres Hierte.

605. Stig

605. Stig noget til Exempel om saadanne Fristelser!

Saaledes prøves eller fristes den rige med sin Rigdom, om hand er barmhiertig, den fattige med sin fattigdom, om hand er fornøjet, den mægtige med sin Magt, om hand er ydmyg, den Glendige med sin Jammer, om hand er taalmodig, den som ikke seer og føler Trøst, om hand dog kand troe.

606. Kiender Gud da ikke desforuden Menniskets Hierte?

Jo, Gud kiender hans inderste Tanker langt fra, men hand vil, at Mennisket skal blide sig selv og andre ret bekiendt.

Joh. 6, 6. Hand sagde det, før at forsøge ham, thi hand vidste selv, hvad hand vilde giøre.

Exempler see Abrahams i Mos. B. 22, 1. 10. Israels i Orken 2 Mos. B. 16, 4. Ezechia 2 Krøn. 32, 31.

607. Bede vi da i den siette Bøn, at Gud aldeles ey skal friste os?

Nej, thi det er os ofte meget gavnligt.

Jak. 1, 2. 3. Mine Brodre, agter det for al Glæde, naar I falde udi adskillige Fristelser, vidende, at eders Troes Forsøgelse giør Taalmodighed.

608. Hvad er da Meningen af denne Bøn?

At Gud selv ey vilde friste os over vore svage Kræfter, men bevise sig trofast, giøre saadan Ende paa Fristelsen, at vi kand taale det, og naar hand tilsteder vore Giender, at fæste os, da sette dem rette Grændser.

609. Hvem ere de Giender, som friste os til det onde?

Disse ere Dievelen, Verden og vort eget Kiød.

610. Hvorledes fristes vi af disse vor Saligheds Giender?

1) Dievelen den rette Frister indskyder onde Tanker ligesom gloende Pile.

Joh. 13, 2. Dievelen havde Rudt i Judæ Simonis Ischarioths Hierte, at hand skulde forraade ham.

2) Verden, det er Verdens Børn, frister med Trusel,

sel, Tilløkkelse, forargelige Exempler, og onde Ord, som forderve gode Sæder.

Ordspr. 1, 10. Min Son, naar Syndere loffe dig, da kom ikke.

3) Bort Riob eller onde Natur, saasom den nærmeste og farligste Fiende, frister os med onde opstigende Lyster og Tilskyndelser.

Tak. 1, 14. Hver fristes, naar hand drages og loffes af sin egen Begierlighed.

611. Hvad skal den gjøre, som fristes til det onde?

Hand skal vaage, bede og stride med aandelige Baaben imod disse farlige Fiender.

Eph. 6, 16. 17. 18. For alle Ting optager Troens Skjold, med hvilken I kand slukke alle den ondes gloende Pile. Og tager Saliggjorelsens Hielm, og Aandens Sverd, som er Guds Ord. Saa I bede i al beleylig Tid med al Bøn og ydmygelig Begiering i Aanden, og vaage til det samme med al Varsagtighed, og ydmygelig Begiering for alle de hellige.

612. Er ikke Vantro og Guds-bespøttelige Tanker eller Indfald farlige Fristelser af Djevelen og Menneskets Sierte?

Jo, men en troende, som har stor Ristkye derfor, og strider efter Muelighed der imod, kand trøste sig ved, at Gud seer, at det er paa hans Side ingen frivillig Gierning, men en smertelig Lidelse, som og tilsidst har sin salige Nyte.

613. Kand et Menneske ikke ogsaa selv indlede sig i Fristelse?

Jo, naar hand en flyer og flyer al Leylighed til om, men læser skadelige Bøger, omgaaes forirelig med Verdens Børn, eller foretager uden Kald de Ting, som kand lede til Synd, og forarge ham.

614. Hvad er forargelse?

Et Anstød, som ligger i Vegen for vor Siel, og kand føre den i Fald,

615. Hvor

615. Hvor mange Slags er forargelse?

Evende Slags

1) Den givne, der gives andre med syndige Ord, Gebærder, gioren, laden, eller og med sin Friheds Misbrug, særdeles naar det skeer af dem, der i de tre Stænder ere foresatte andre til et got Exempel.

2) Den tage, som u-billig tages af en u-skyldig og god Ting.

Matth. 18, 7. Vee Verden for forargelser!

1 Cor. 8, 13. Rom. 14, 13. o. s. v.

Matth. 15, 12. 13. 14. Da gik hans disciple frem, og sagde til ham: ved du, at Phariseerne have forarget sig, der de hørde den Tale? Men han svarede og sagde: al Plantelse som min himmelske Fader ikke haver plantet, skal med Roed oprykkes. Vader dem fare, blinde ere blindes Veyledere, men naar en blind leder en blind, da falde de baade i Graven. Joh. 6, 60. 61.

Den syvende Bøn.

Men frels os fra det onde.

Det er:

Her bede vi udi en Sum, at den himmelske Fader vil os befrømme og frie os fra al Fare paa Legem og Siel, Guds og Rygte, og at vi i den sidste Livs Time maae lyksaligen henvandre fra dette elendige Liv til det evige Liv.

616. Hvor mange Slags er det onde, som her bedes imod?

Fire Slags, nemlig paa Siel, Legeme, Guds og Rygte, og da Dievelen er ond, ja en Marsag til alt ont, saa bede vi og i denne Bøn imod ham.

617. Hvad er Sielens onde?

Synden selv, al Ondskabs Roed, en nagende Samvittighed, Forhærdelse, Fortokelse og Helvedes evige Angest.

618. Hvad er Legemets onde?

Allehaande Sygdomme, og andre sølelige Smerter

ter af Hunger, Frost, Fængsel, Landflygt igned, og
deslige.

619. Hvad er det onde paa vort Gods og Vre?

Det timelige Guds Besøvelse ved Siende: eller
Tve. Haand, Ild, Brand og Vands Naade, siende
delig Armod, Gys og Skam.

620. Hvort af disse onde Ting skal vi meest bede imod?

Imod Sielens onde, thi beholde vi Fred med Gud
i en god Samvittighed, saa kand vi trøste os i alt an-
det ont, som da først er et saligt K. rs.

621. Hvorfor er Korset saligt?

Fordi det dæmper Synden, Riedets Selvrædig-
hed og Verdens Rierlighed, opvekker Længsel efter
den evige Roe, det øver, prøver og styrker Troen, og
d. ns Frugter, Bøn, Guds Ords Betragtning, Nid-
myghed, Taalmodighed, Forskæmhed, Haab, giver
Kenslighed, at Guds Naade og Almagt kand kiendes
i vore Skrøbeligheder, gjør os ligedannede efter Chri-
sti Billede, og baner Vej til desto større Herlighed.

Ap. G. 14, 22. Os bør at indgaae i Guds Rige ved
megen Trængsel.

622. Ere de u-bodsfærdige da ikke ogsaa tit Korsdra-
gere?

Nej, ingen er en Korsdragere uden den forsfæste
Jesu Efterfølgere, men den ugudelige haver vel
mange Plager, som hand oftest gjør sig selv. Ps. 32, 10

623. Naar bliver et Guds Barn fuldkommen frelst
fra alt ont?

Idi Døden, som er ham en Forløsning fra dette
Døds Legeme.

624. Maa vi da nok ønske os Døden?

Ikke af U-taalmodighed, men vel af Riedsomme-
lighed til Synden, og Troens Længsel efter fuld-
kommen Forening med vor fiere Frelsere, dog der
hos med en taalmodig Hengivelse i hans Villie.

Phil. 1, 23. Jeg haver Lust til at henfare, og være med
Christo, thi det var jo meget bedre.

625. Har

625. Har de u-omvendte Verdens Børn vel Aarsag, at ønske sig Døden?

Nej, naar de giøre det, da betænke de en, hvad dem herefter skal vederfares, og hvor grueligt det Pine- Sted er, til hvilket deres Sieler ved Døden henfare.

626. Hvem faaer da en salig Død?

Den som dør i H. Erren, det er, i Troens rette Samfund med den H. Erre J. Esu.

Mat. 14, 13. Salige ere de døde, som dør i H. Erren her efter. Ja Guden siger, at de skal hvile af deres Arbejde, men deres Gierninger følge med dem. Ebr. 11, 13.

627. Ere da ikke alle de salige, som efter Døden kaldes saa?

Nej.

Blisd. 3, 1. De retfærdiges Sieler ere i Guds Haand, og Pine skal ikke røre dem.

628. Hvorledes lyder Slutningen af Fader vor?

Ehi Riget er dit, Magten og Eren i Ewigighed. Amen.

629. Hvorfor erindrer sig den bedende Siel til sidst disse Ting?

Fordi Guds Riges, Magtes og Eres Ihukommelse er et kraftigt Middel til Opmuntring i Troe og Haab om Bønherrelse.

630. Hvad betyder det sidst tillagte Ord Amen?

Dette fremmede Ord betyder: Ja, Visselig, Sandelig, det skal skee.

631. Kan man da være vis paa, at bønherres, og faar, hvad man beder om?

Ja, thi Gud har befalet at bede, og lagt en Forjættelse til Befalingen, saa det skal skee, at and skal bønheres os. Amen, amen, visselig skulle alle de Ting gives dig. Saa forvisses vi da der om ved Christi, den H. Aands, og den gandske kristelige Kirkes Forbøn.

Luc. 11, 9. Bed, og eder skal gives, leder, og I skal finde bænker, og eder skal oplades.

Psal. 50, 15. Ef. 65, 24. Joh. 16, 24.

632. Men skeer det da altid?

Jaa, uden saa er man beder imod Guds Villie, eller om det, hand ey agter os tienligt at være, da hand giver vel ikke det samme, men dog noget bedre i dets Sted.

1 Joh. 5, 14. Denne er den Driftighed, som vi have til ham, at dersom vi begiere noget efter hans Villie, hører hand os. 2 Cor. 12, 8, 9.

633. Lader Gud da Bønghørelsen strax komme?

Undertiden, men ey altid; thi naar hand vil øve os i bestandig Troe, Haab og Taalmodighed, da forholder hand Hielpen en Tiidlang, og lader den komme i rette Tiid. See Habak. 2, 3. 2 Petr. 3, 9.

634. Siig mig omfuder: hvad skal drive et Menneske til at bede flittig?

Guds Befaling og Forjættelse, Menneskens egen Nød og herlige Nytte, jaa og, at Troen kand øves, og Gud æres og prises for Bønghørelse.

Den fjerde Part.

Hvorledes en Huus-Fader og Huus-Moder eenfoldelig skal undervise sit Huus-Folk

Om den hellige Daabs Sacramente.

635. Hvad er et Sacramente?

En af Gud forordnet særdeles hellig Forretning, i hvilken hand ved synlige Midler tilbyder, giver og besegler sin u-synlige Naade, og himmelske gode Ting.

636. Hvor mange vare Sacramenterne i det gamle Testamente?

To: Omfærelsen og Paaske-Lammet.

637. Hvad mærker du ved Omfærelsen?

Gud befalede Abraham, at alt Mandkøn af hans Sæd endelig skulde omfæres efter Gudselen, og saaledes antages i Pagt med Gud, dog forlode Jøderne sig falskelig paa deres Omfærelse i Riød uden Hiertets Omfærelse i Vand. 1 Mos. 17, 10, 11. Rom. 2, 28, 29. Jer. 9, 26.

638. Hvad

638. Hvad mærker du ved Paaſte-Lammet?

Paaſte-Lammet blev af Gud anordnet under Moſe til en Erindring om Iſraels Børns Udgang af Egypten, hvor med og deres Troe paa den tilkom-mende Meſſias blev beſeglet, hvilken og ſom et Lam ſkulde lade ſig ſlagte. 2 Moſ. B. 12, 1-10. o. ſ. v. 1 Cor. 5, 7. Ebr. 11, 28.

639. Hvor mange Sacramenter ere der i det Nye Teſtamente?

I Eſteden for Omſkærelſen og Paaſte Lammet har vor Herre Jeſus indſtiſtet tvende andre i det nye Teſtamente, nemlig: den hellige Daab og den hellige Nadveres Sacramente.

640. Ere da alle Chriſtne ſkyldige til at bruge de hellige Sacramenter?

Ja, de bør takke Gud for ſaadanne Naade-Mid-ler, og ey forſomme eller foragte dem, men dog ey heller ſette en Blind Tillid til diſſe Midlers Brug uden ſand Bødfærdighed og Troe.

641. Hvad Forſkiel er der paa diſſe tvende Sacra-
menter?

Ved Daabens, ſaaſom ved en Dør til Guds Kirke, indlades og indlemmes et Menneske i Guds Naades og de helliges Samfund, men ved Alterens Sacramentes værdige Brug bekræftes og ſtyrkes hans Siel i det begyndte gode.

642. Hvor mange Ting have vi at agte ved Daabens Sacramente?

Tre Ting nemlig hvad den er, hvad got Gud gjør os ved den, og hvortil den forpligter os.

643. Hvad er Daabens Sacramente?

Daaben er ikke ſlet Vand allenefte.

644. Hvad er den da mere?

Den er Vand, ſom er indſluttet med Guds Befal-ling, og ſammenføyet med Guds Ord.

645. Hvor mange væsentlige Stykker ere der da i den hellige Daab?

Tvende, nemlig Vand, og Guds Ord sammenføjet med Vandet.

646. Hvad er det for Vand?

Ret naturligt og almindeligt Vand.

647. Hvad er det for Ord, som sammenføjes med Vandet?

Jesu Ord Matth. 28, 19. Marc. 16, 15. 16. Gaaer hen, og lærer alle Folk, og døber dem i Navnet Faderens og Sønnens og den Helligs Aands.

648. Hvad er Indholden af disse Ord?

Tvende Slags, nemlig Befaling om at døbe, og lade sig døbe, saa og en Forsjættelse om Salighed for de døbte, som derhos sandelig troe.

649. Hvorledes forrettes den hellige Daab?

Mennesket neddypes i Vandet, eller ogsaa overføres dermed, i Navn Gud Faders, Søn og Hellig Aands.

650. Hvorfor nævnes den hellige Tre-enigheds Navn ved Daaben?

Det har Christus saa befalet, for at give tilkiendelse, at den døbte træder nu i nær Samfund og Forlening med Gud, hører ham til, og tegnes med hans Navn.

651. Hvem skal saaledes døbes?

Efter Christi Indstiftelses Ord alle Folk, endog de spæde Børn, det er uden Forskiel alle Mennesker, som vil træde ind i Guds Menighed, og blive salige.

652. Hvem skal forrette Daaben?

Udi Nøds Fald kand enhver Christen giøre det, men ordentlig viis forrettes Daaben af Ordets Tjenere, som ere Huusholdere over Guds hemmelige Ting. 1 Cor. 4, 1.

653. Hvad

653. Hvad er Daabens Brug og Ende?

Alt den vfrker og udretter i os Syndernes Forladelse, frier os fra Døden og Dievelen, giver alle dem det evige Liv, som troe dette Guds Ord og Forjættelse.

Guds Ord og Forjættelse er denne:

Marc. 16, 16. Hvo som troer, og bliver døbt, hand skal blive salig. Men hvo som ikke troer, hand skal fordømmes.

654. Hvad er Meningen af disse Ord?

Denne, at Daaben gjør os dobbelt Gavn: Først frier den os fra meget ont, dernæst tilfører den os meget got.

655. Hvilket er særdeles det første onde, som Daaben befrier os fra?

Fra Synden, det er, den arvelige saa vel som gjorlige Synds Skyld og Straf forlades, og Synden af Magt eller Herredom dæmpes i den døbte ved Christi Kraft, endskjønt Syndens Roed er gandske hartaget.

Rom. 6, 4. Saa ere vi da begravne med ham ved Daaben til Døden, paa det at, ligesom Christus er opreyst fra Døde ved Faderens Herlighed, saa skal og vi vandre i et nyt Levnet.

656. Hvilket er det andet onde, som Daaben befrier os fra?

Fra Døden, i det alle Lidelser, og den sidste Afsted her fra er de døbte og troende Christne ingen Straf eller Skade, men en Baade, et velsignet Kors, og en salig Overgang i det evige Liv, ligesom og den aandelige og evige Død har tabt al sin Magt over dem.

1 Cor. 15, 55. og 57. Død! hvor er din Brod? Helvede, hvor er din Seyer? Gud være Tak, som giver os Seyer formødelst vor Hjerre Jesum Christum!

657. Hvad er det tredie onde, som Daaben befrier os fra?

Fra Dievelen, hvilken taber sin Magt hos dem, som ved Daaben oversættes fra Mørket til Lyset, fra Satans Magt til Gud. Ap. G. 26, 18. Col. 1, 13.

658. Har ikke Christus friet os fra Synd, Død og Døvel? hvorfor tilskrives da den Befrielse Daaben?

Fordi Daaben er det Midde, ved hvilket vi komme i Samfund med Christo, og nyde hans Velgjørelser.

Gal. 3, 27. Saa mange, som ere døbte paa Christum, have iført Christum. Rom. 6, 3. 4.

659. Hvad er det gode, som Daaben tilfører os i det ondes Sted?

Det evige Liv og Salighed, hvilken følger af Forløsning med Syndernes Forladelse hos døbte og troende Christne.

Marc. 16, 16. Hvo som troer, og bliver døbt, hand skal blive salig, men hvo som ikke troer, hand skal fordømmes.

660. Hverudi bestaaer Saligheden?

I at forenes med Gud, og at nyde Gud, thi hand er det høyeste Gode og den væsentlige Salighed. Joh. 17, 21:27.

661. Blive da alle de salige, som ere døbte?

Nej, ikke alle, men de døbte, som troe; thi Christus siger, at hvo som ikke troer, hand skal blive fordømt, endskjønt hand er døbt.

662. Kaa da smaa Børn vel have Troen?

Ja, thi de kaa tage imod den Hellig Aands Virkning endog saa uden at vide og skionne derpaa.

Luc. 1, 15. Hand skal fyldes end af sin Moders Liv med den Hellig Aand.

Psal. 22, 10. 11. Psal. 8, 3. Matth. 18, 6. Cap. 19, 14.

663. Fordømmes de smaa Børn, som tilig bortse, og ey blive døbte?

I Ingenlunde, thi de foragte ey, men miste et Naade

de Middel, som Gud vel har bundet os, men ikke sig selv til, da hand ogsaa uden Daab fand gjøre jalia.

Matth. 18, 14. Saa er ikke eders Faders Villie, som er i Himlene, at een af disse smaa skal fortabes.

664. Efterdi det er saa stoer og vigtig en Ting, at frie Menniskene fra Synden, Døden og Døvelen, samt give dem det ewige Liv, da siig mig: Hvorledes fand Vandet udrette saa store Ting?

Vandet, uden Tvivl, fand aldrig gjøre det, men Guds Ord, som i og med Vandet er. Item troen, som troer stadeligen dette Ord, som er lagt til Vandet: Thi dersom det var uden Guds Ord, da blev Vand Vand, og var ikke Daab: Men efter at Guds Ord morne være tilhobe-føyet med Vandet, er det en Daab, det er, Naabens og Livsens Vand og Igienfødselsens Bad i den Hellig Aand, som Paulus siger om Daaben til Titum i det tredie. Pauli Ord ere disse: Men efter sin Barmhiertighed haver hand frelst os ved Igienfødselsens og Fornyelsens Bad, som skeer ved den Hellig Aand, hvilken hand haver udøst paa os overflodigen formiddelt Jesum Christum vor Frelser, at vi, som ere retfærdiggjorte af hans Naade, skulle være Arvinger efter det ewige Livs Naab. Det er en sand Tale.

665. Hvorfor kaldes Daaben i disse Ord Igienfødselsens Bad?

Fordi Daaben er hos de unge, ligesom Ordet hos de gamle, Igienfødselsens Middel.

666. Men hvorfor kaldes Daaben et Bad, eller Vandbadet i Ordet?

Det er lignelse-vis talt, thi som nyfødde Børn bades og toes af legemlig Ureenhed, saa toes Sielen ved Daabens Bad fra Syndens Vederstyggelighed.

1 Petr. 3, 21. Daaben er ikke Ureenheds Afleggeke paa Kjødet, men en god Samvittigheds Pagt med Gud.

667. Hvorfor kaldes Daaben i disse Ord en Pagt?

Fordi derved skeer en Bespørgelse, og indgaaes en vis Pagt, da Gud lover Mennisket, og Mennisket igjen lover Gud noget.

668. Hvad got lover Gud Mennisket i denne Pagt?

Alle de store Ting, som vi tilforn har hørt, nemlig en Befrielse fra Synden, Døden og Dievelen, en Deelaaglighed i det evige Liv, eller Børne-Ret og Arv i Guds Rige.

669. Hvad got lover da Mennisket Gud i Daabens Pagt?

Dette, at hand vil forsage, affige og imodstaae Dievelen, og alle hans Gierninger, som er Syndens Trældom, og alt hans Væsen, nemlig denne Verdens Pragt, saa og at hand vil troe paa Gud Fader, Søn og Hellig Aand.

670. Er det mueligt, at holde denne gode Samvittigheds Pagt?

Ja, ved Guds Naade er det mueligt for de troende, som vaage, bede, og stride daglig imod Dievelen og hans Væsen.

Phil. 4, 13. Jeg formaaer alle Ting i Christo, som gjør mig mægtig.

671. Men synde troende Guds Børn ikke ofte af Skrøbelighed?

Jo, desverre! dog falde de derfor ey af Naade-Pagten med Gud. Rom. 8, 1.

672. Hvor ved skeer da dette, at et Menniske falder af sin Daabens Pagt?

Det kand skee enten

1) Paa en subtil Naade, og u-formærkt, ved Sikkerhed, naar Daabens Pagt ved Aarenes Tilagelse ikke stedse havees for Dyne, den Hellig Aands Naades Virkninger imodstaaes, Bønnens sande Døelse og Guds Ords rette Betragtning forsvømmes, Narvaagenhed over Hjertet, og Kamp mod de aandelige Fiender

ender efterlades , og Sindet saaledes efterhaanden, ved lige Skikkelse med Verden, bliver verdsligt , forfængeligt, u-aandeligt og fiodeligt , hvortil Forældrene gemeenlig , ja tit med stor Glid , ere den største Marsag. Ebr. 3, 12:14. Rom. 12, 2. 1 Joh. 2, 15:17. Jak. 1, 27. Cap. 4, 4.

(Eller 2) Paa en grovere Maade , og mere fiendeligt, naar man henfalder til aabenbare og udvortes herstende Ondskabs eller Skalkheds Synder. Eph. 4, 29. 30. Esa. 3, 16. o. s. v.

673. Naar nu nogen ved Sikkerhed eller Ondskabs Synd har overtraad sin Daabes Pagt, er der da ingen mere Maade for ham at vente ?

Jo, i Omvendelsens og Troens Orden, da Gud i Naadens Tiid kalder alle Syndere til Omvendelse. Jer. 3, 1. 6. 7. Esa. 55, 6. 7. Ezch. 33, 11. 2 Pet. 3, 9.

674. Skal da den , der vil omvende sig , døbes paa nye ?

Næ ingenlunde thi den Pagt , som er brudt paa Menneskets Side, staaer endnu fast paa Guds Side, og hans Troestab bliver ikke til intet ved Menneskenes Bantroe. Rom. 3, 3.

675. Hvad er da den Omvendelse , ved hvilken en Syndere paa nye træder ind i Guds Naade og en god Samvittigheds Pagt ?

At omvende sig, er, hiertelig, at kiende , føle , fortryde og hade sine beaangne Synder , ja al sin syndige Naturs Banart, inderlig længes efter Guds Naade i Christo, og alvorlig faae i Sinde , at forbedre sit Levnet.

676. Hvor mange Slags Omvendelse er der til ?

Tvende Slags, de faldnes- og Staaendes.

677. Hvad er de faldnes Omvendelse ?

Naar det fra Guds Naade affaldne , og i Synden døde Menneske bliver igien ved Guds Kraft opvakt til

det aandelige Liv formedelst Troen, forligt med Gud, og saaledes gandske omvendt og forandret.

2 Tim. 2, 25. 26. Som med Sagtmodighed lærer dem, som imodsette sig, om Gud vilde engang give dem Omvendelse til Sandheds Kundskab; Og de kunde vende ædrue igien af Djevelens Snare, som vare fangne af ham efter hans Villie.

Jer. 3, 1. 6. 7. Eph. 2, 4. 5. Ap. G. 26, 18.

678. Hvad er de staaendes Omvendelse?

Naar de troende dagligen angre deres forrige Synder og endnu vedhængende Fyhl, afbede dem hos Gud i Jesu Navn, og stræbe at døde alle Lyster.

Gal. 5, 24. Men hvilkke som høre Christum til, de have forsfæst Kødets med Lyster og Begieringerne.

2 Cor. 7, 1. 1 Joh. 3, 3.

679. Maa denne forfkiel endelig vides?

Ja, til Sikkerheds Afværgelse for Verdens Børn, som mene, de omvende sig daglig, særdeles naar de gaae til Skrifte, endskjønt de endnu ere aandelig døde uden Sindss eller Hiertets Forandring, og har ey lagt ret Grund ved Omvendelse fra døde Gierninger. Ebr. 6, 1.

680. Hvor mange Stykker høre da til en sand Omvendelse?

Evende, nemlig først Anger og Nuelse over Synden, dernæst troe til den Herre Jesus, hvis Trugt er en nye Endighed.

681. Kan man ey troe, og trøste sig ved Christum, uden man først føler Fortrydelse over Synden?

Nej, den Troe, som skal fatte Christum, maae opvækkes i vor syndige Sammers Følelse, thi ellers ere vi af de indbildte kærste og sunde, som ey have Lægedom Behov. Matth. 9, 12.

682. Hvad er sand Anger og Fortrydelse over Synden?

En aandelig Smerte og Bedrøvelse, der sonderknuser Hiertet, og kommer det ligesom til at svie, ja

under

undertiden trykker Graad og Taare af Synderens Dyne.

2 Cor. 7, 10. Den Bedrøvelse efter Gud gjør Omvendelse til Saliggjørelse, som man ikke fortryder, men Verdens Bedrøvelse gjør Døden. Matth. 26. 75. See 675. Spørgsmaal.

683. Hvor stor maa saadan Angest og Bedrøvelse være?

Gud rammer selv den rette Naade efter enhver Synderes aandelige og naturlige Tilstand, men i det mindste maae Guds Naades Tab ved Synden smerte os alvorlig, og vi maae blive saa bange for Synden som for Dievelen selv, hvilket fand sees i Davids Exempel af alle hans Poenitentse-Psalmer.

684. Hvor af skal saadan Sorg over Synden reyse sig?

Ey allene af Frygt for Syndens Straf, thi da er det som Achabs Hyflerie, 1 Kong. 21, 27. v. s. v. Men ogsaa fornemmelst af Had til Synden selv, samt af Guds Rierlighed og Belgierningers Betragtning, da man seer sin skrekkelige U-taknemmelighed imod en saa from og velmenende Gud.

685. Hvad Raad er der for en bange og bedrøvet Synder, at han maae opreyses, og ey komme i fortvivlelse?

Hand skal bekiende sin Synd, og ved Troen søge Guds Naade i Christo.

686. For hvem skal man bekiende sine Synder?

Først for Gud, som vel veed alting, men kræver dog saadan Ydmygelse: derefter for sin Næste, om man har syndet imod ham; dertil hører og, at de, som har bedrøvet Menigheden med offentlige Forargelser, skal igien forlige sig med den ved offentlig Bekiendelse. Og endelig for Siele-Sørgeren.

Jak. 5, 16. Bekiender Synderne for hverandre, og beder for hverandre, at I kand læges,

687. Hvilke Synder skal man betiende?

Ikke alle Skrøbeligheds Synder, som desværre ere flere, end vi selv veed, men de, som særdeles trykke nage og forurolige Samvittigheden. Dog gøres her af ingen Papistisk Samvittigheds Tvang, ligesom det kunde ikke forlades, hvad der ikke i Særdeleshed blev skriftet, men saadan særdeles Betiendelse stæer allene for sin store Nytte's Skyld, da Guds Sørgeren ved slig Hiertets Udøvelse faaer Leylighed til med saa meget desbedre Underviisning, Raadforelse og Trøst at komme Samvittighederne til Hielp mod saadanne Synder, hvis lønlige Betiendelse Læreren ogsaa maae holde hemmelig.

Psal. 32, 3. 4. 5. Der jeg vilde det tie, da vansmægtede mine Been ved min Hulen hver Dag. Thi din Haand blev Dag og Nat svar paa mig, at min Vædsk blev forvandet til Sommerens Dørke. Sela. Jeg vilde betiende min Synd for dig, og skulde ikke min Misgierning, jeg sagde: jeg vil betiende mine Overtrædelser for Herren, og du, du forlodst mig min Synds Ondskab. Sela.

688. Hvad hører nu mere til sand Bod eller Omvendelse?

Omvendelsens anden og vigtigste Deel er Troen til Christum, hvorom tilforn er handlet i den tredie Artikel.

689. Gik mig da ogsaa her, hvad Troens rette Bering og Øvelse er hos en angergiven Synder?

Naar en falden Synder vil søge Guds Naade, og komme ind i sin Daabes Pagt paa nye, da finder hand en strax den fulde Tillids og Tilforlædetheds Kraft i sit Hierte, men Troen begynder hos ham i Hunger og Tørst, det er Længsel efter Christi Retfærdighed.

690. Hvorledes faaer hand da mere Tillid og Troens Driftighed?

Naar hand beder, samt begierlig læser og betragter

ter Evangelii Ord, da loffes og drages Hand af Jesu venlige Indbydelse.

Matth. 11, 28. Kommer hid til mig, alle, som arbejder, og ere besværede; og jeg vil give eder Hvile.

Item Joh. 6, 37. Luc. 11, 13. Cap. 17, 5.

691. Kand Daabens Pagt ogsaa her komme en Syndere til Trost og Troens Bestyrkelse?

Ja visseelig, thi da Pagten paa Guds Side altid staaer fast, saa staaer Naadens Dør aaben for den Syndere, der vender om, og søger Naade, ja Gud staaer den gandske Dag med ubstrakte Kiærligheds Arme til at antage og paa nye omfavne de forlorne Sonner, som komme hjem igien til Faderens Huus. Luc. 15, 20. Esa. 65, 1. 2. Rom. 2, 4. Cap. 5, 20. 1 Tim. 2, 4.

692. Bliver en Syndere da atter igiensødt i sin Omvendelses Tid, efter at han har tabt Daabens første igiensødende Naade?

Ja, enhver Omvendelse fra døde Gierninger, og opvækkelse til et nyt Liv, er en nye Fødsel.

693. Er Daaben da ikke det eneste Igienfødsels Middel?

Nej, Ordet har samme Kraft og Virkning.

1 Pet. 1, 23. I som ere igienfødt ikke af forkrænkkelig, men uforkrænkkelig Sæd, ved Guds Ord, som lever og bliver evindelig.

694. Siig mig frendeles med Lutheri Ord, hvad Daaben monne betyde?

Den betyder dette, at den gamle Adam, som er endnu i os, skal dødes ved daglig Poenitense, det er, druknes aldeles i Vandet, og dødes tillige med Synder og Begierligheder: Og at det nye Menneske skal jo mere og mere dagligen opkomme og opstaae, som retfærdig og reen af al Synd stedse med Gud leve skal.

695. Hvad er den gamle Adam eller det gamle Menneske?

Saa kaldes den syndige Naturs Banart, den i os boende oprindelige Synd, med sine syndige Bevægelser og Lyster, hvilket vi alt har arvet af Adam.

Eph.

Eph. 4, 22. I skulle aflegge det gamle Menneske efter den første Omgængelse.

696. Hvad skal der gøres ved den gamle Adam?

Hand skal dødes og druknes, det er, undertrykkes ved daglig Penitentsse, og derom erindres vi ved Daaben, hvor den døbte overføres med Vand, eller, efter den første Kirkes Skif, neddyppes i Vandet.

697. Hvad er det nye Menneske?

Det samme som den nye aandelige Art og Natur, Sind, Lyb, Lyst og Kraft, der gives ved Fjænsfødselen.

698. Hvorledes skal dette nye Menneske daglig jo mere og mere opkomme og opstaae i os?

Saaledes, at vi ved Fornælselen daglig vore i det gode, og lade Guds Billede og Christi Sind jo mere og mere tiltage og kiendes i vor Omgængelse, hvor til vor Daab forpligter os, saa og erindres der om ved den døbtes Opdragelse eller Opreysning af Vandet paa de Steder, hvor denne de første Christnes Døbe Maade er brugelig, derfor skal og en Christens Liv være hans Daabs daglige Øvelse.

Eph. 4, 23. 24. Fornyes i eders Sinds Aand, og ifører det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Retfærdighed og Sandheds Hellighed.

699. Hvor stadfæstes endnu mere denne Sandhed om Adams Dødselse og Christi nye Liv i de døbte Christne?

St. Paulus siger Rom. 6, 4. Saa ere vi da begravne med ham ved Daaben til Døden, at ligesom Kristus er opvakt fra de døde formedels Faderens Herlighed, saa skulle vi og vandre i et nyt Lernet.

700. Hvad er deres Pligt, som staae fæddere ved Daaben?

1) At de ved Selv-Prøvelse og nyt Forsæt erindre deres egen Daabs Magt. 2) At de hiertelig bede for den, til hvis Daab de ere vidner. 3) At de siden, efter Fornødenhed og Muelighed befordre Barnets Op-

Dydragelse i Guds Frygt, hvorfor ogsaa retskafne og i Sandhed gode Christne dertil billig bør udvælges.

Den femte Part.

Hvorledes en Huus-Fader og Huus-Moder censfoldelig skal undervise sit Huus-Folk

Om Alterens Sacramente.

701. Hvor mange Ting ere der at vide og agte ved dette hellige Sacramente?

Særdeles fire Ting, nemlig, hvad det er, hvem der bør bruge det, hvad det gavner, og hvorledes man sig der til værdelig bør berede.

702. Hvad er Alterens Sacramente, eller den hellige Nadvere?

Bor H Erres Jesu Christi sande Legeme og sande Blod, under Brød og Viin indsat derfore af Christo selv, at Christne skulle æde og drikke det.

703. Hvor af veed du dette?

Af Indstiftelsens Ord, som læses hos Matthæum, Marcum, Lucam og St. Paulum, lydende saaledes:

Bor H Erre Jesus Christus i den Nat, der hand blev forraad, tog hand Brødet, takkede, og brød det, gav sine Disciple, og sagde: Tager dette hen, og æder det: Det er mit Legeme, som gives for eder: Dette gjører til min Ghuksommelse.

Ligesaa tog hand og Kalken efter Aftens Maaltid, takkede, gav dennem, og sagde: Drikker alle der af: Denne er det nye Testaments Kalk i mit Blod, som udgydes for eder til Syndernes Forladelse: Dette gjører, saa ofte som I det drikke, til min Ghuksommelse.

704. Hvem

704. Hvem har indstiftet den hellige Nadvere?

Vor H^{er}re J^{esu}s Christus, paa hvis Sandhed og Almagt vor Troe i denne Hemmelighed maae grunde sig.

705. Naar haver hand indstiftet det?

I den Nat, da hand blev forraad til døde, hvorfor det og kaldes den hellige Nadvere.

706. Ligger der nogen Magt paa denne Tidens Omstændighed?

Ja, thi der af see vi vor J^{esu}s kierliae Omhu, at hand, som vidste sin strax forestaaende Dods Angest, tænkte mere paa os end paa sig selv.

707. Hvorledes indstiftede hand dette hellige Sacramente?

Med særdeles Ord og Gierninger saa vel ved Brødet som ved Vinens Uddelelse.

708. Hvad gjorde og sagde hand om det første?

Hand tog Brødet, takkede, brød det, gav ic.

709. Hvad gjorde og sagde hand om det sidste?

Hand tog Kalken, eller Beggeret med Viin udi, og sagde: Tager dette hen ic.

710. Hvortil forpligte os disse Ord og Gierninger?

Til at troe Ordene, og gjøre efter de samme.

711. Hvor mange Slags Ting troe vi da at være tilstede i Alterens Sacramente?

Tvende Slags, nogle jordiske og synlige, nogle himmelske og usynlige.

712. Hvilke ere de jordiske Ting?

Sand naturlig Brød og Viin. Luc. 22, 18.

713. Hvilke ere de himmelske Ting?

J^{esu}s Christi sande L^{ig}eme og Blod, forenet med Brød og Viin.

714. Kan du see og fornemme det?

Nej, jeg seer og fornemmer intet mere end Brød og Viin.

715. Troer

715. Troer du da, at intet mere annammes?

Jo, jeg troer, at jeg tillige med Brødet annammer Christi sande Legeme, og tillige med Vinen Christi sande Blod.

716. Hvad kommer dig til at troe det?

Disse Ord: Lager hen, det er mit Legeme. Drikker ic.

717. Skal dette saaledes forstaaes, at Brød og Viin ved Velsignelsen omfistes til Christi Legeme og Blod?

Ingenlunde, Brød og Viin beholder sin Natur, og bliver, hvad det for var, thi efter Velsignelsen kaldes Paulus det endnu Brød, og Erfarenhed viser, det kand forraadne, ligesom andet af samme Slags, estersom Foreningen imellem det jordiske og himmelske ikke vedvarer længer, end i sin Brug, da Sacramentet gives og nydes, hvorfors med dets overblevne Levninger aldeles ingen Overtroe maa øves.

718. Skal Ordene da saaledes forstaaes, at det brudte Brød og den udøste Viin er en Blot Betydning og et Erindrings-Tegn af Christi knuste Legeme og hans udøste Blod?

Nej, den Mening opfylder en heller Frelserens Ord, som ikke siger: Det betyder, men: Det er mit Legeme ic.

719. Hvorledes er det da Christi Legeme og Blod?

Den egentlige Maade maae og kand vor Fornuft en randsage, men efter Anledning af Skriftens Ord, sige vi: Brød og Viin i Alterens Sacramente er Christi Legeme og Blod formedelst en skult, dog sand og virkelig Forening, Forbindelse eller Samfund.

720. Hvormed stadfæste vi saadan vor Lærdom?

Med St. Pauli Ord

I Cor. 10, 16. Velsignelsens Kalk, som vi velsigne, er den ikke Christi Blods Samfund? Det Brød, som vi bryde, er det ikke Christi Legemes Samfund?

I Cor. 11, 23. 24. 25. Matth. 26, 26.

721. Bli-

721. Bliver da Christi Legeme og Blod en Føde for Legemet?

Nej, Alterens Sacramente er ikke indsat til Legemets Underholdning, men som Brød og Vin paa det kraftigste styrker og vederqvæger Legemet, saa er Christi Legeme og Blod Sielens og det aandelige Livs Føde,

722. For hvem er den hellige Nadvere indsat?

For sande Christne, som ere af den Alder og Skionsomhed, at de kand prøve sig selv, men ey for affindige Følk eller u-myndige Børn.

723. Ere da alle de, som har forstand og Skionsomhed, beqvemme til at nyde den hellige Nadvere?

Nej, efter Christi Indstiftelse bør ingen anden æde af dette Brød, og drikke af denne Kalk, end hans egne Disciple, det er bødferdige og troende Efterfølgere, men ingenlunde de, der vandre som hans Korses Fiender.

1 Cor. 10, 21. I kand ikke drikke Herrens Kalk og Djevlenes Kalk, I kand ikke være deelagtige i Herrens Bærd og Djevlenes Bærd.

724. Har da en ugudelig ingen ret til Alterens Sacramente, eller Gavn der af?

Nej, slet ingen, saa længe hand bliver ved i sin Ubødferdighed uden Sindss Forandring, thi som en naturlig død ikke kand æde naturlig Mad, saa kand og en aandelig død, det er, u-bødferdig, der kaldes levende død, ey være tiemt med aandelig Mad, hvor til hører et aandeligt Liv, som ved Maden skal bestyrkes,

725. Men kand de u-gudelige ikke opvækkes, og blive bedre, ved det de faae Sacramentet, og altsaa i den Henseende antages der til?

Nej, thi Alterens Sacramente er et Befræstelsens Sacramente, derfor maa de ved Guds Naade først omvende sig af Hiertet, ellers blive de verre, og
ey

en bedre deraf, thi Naadens Midler gavne en, fordi man bruger dem, men naar man bruger dem værde-
lig, og i deres rette Orden.

1 Cor. 11, 17. I komme ikke sammen til det bedre, men til det verre.

Og v. 30. Derfor ere mange skrøbelige og svage i blant eder, og en heel Hob sove.

726. Hvorfor gaae da mange til Guds Bord, som ikke frygte Gud?

Fordi de enten ey kiende Guds Villie, og vrangle-
lig søge der i en Trost, menende, det er, at forliges
med Gud, endskjønt man i Hiertet bliver hans Tien-
de, og gjør ifkun udvortes Stilstand paa nogle Dage.
Eller og fordi de skamme sig ved at forsømme Alter-
Gang mere end andre deres Naboer.

727. Hvorfor tilstedes man dem, som ey frygte Gud,
at gaae til Guds Bord?

Fordi man ey fandt see dem i Hiertet, og efter
Kierlighed haaber den Forbedring, som de da tilsi-
ge med Munden.

728. Men om man ey fandt udelukke Syflere, saa kunde
de og burde jo dog de, som enten leve i grov Vankun-
dighed, eller drive Rigdets aabenbare Gjernin-
ger, udelukkes fra de helliges Samfund?

Ja, naar deres Blindhed og Vankundighed,
Falskhed og Ubodsfærdighed ved visse Prøver ere
aaenbare, da bør de ogsaa udelukkes og afføres
som raadne Lemmer, at Helligdommen ey kastes for
Hunde.

Matth. 18, 15-18. Men om din Broder synder mod dig,
gaa hen, og straf ham imellem dig og ham allene, hør
han dig, da haver du vundet din Broder. Men hør
han ikke, da tag endnu een eller to med dig, paa det al
Sagen skal blive fast i to eller tre Vidners Mund. Men
hør han dem ikke, da siig det for Menigheden. Men
hør han ikke Menigheden, da hold hannem for en
Hedning og Toldere. Sandelig siger jeg eder: Hvad
som

somhelst I binde paa Jorden, skal være bundet i Himmelen, og hvadsomhelst I løse paa Jorden, skal være løst i Himmelen.

729. Hvorfor kaldes dette Sacramente en Communio eller Samfund, og Giesterne Communicanter?

Det betyder baade den Forening, de troende har med Christo deres Hoved, saa og den broderlige Kierligheds Samfund, de som Lemmer har indbyrdes imellem hverandre, hvilket de og der med bekiende og stadfæste, at de samtlige med hinanden bruge Sacramentet, og ikke uden Fornødenhed, allermindst af Hofmod eller egen Uadagts Paastrub, afvige fra den offentlige og fælles, til den private eller særdeles Communion.

Joh. 6, 56. Hvo som æder mit Kød, og drikker mit Blod, bliver i mig, og jeg i ham.

1 Cor. 10, 17. Eet Brød, eet Legeme ere vi mange, thi vi ere alle deelagtige i eet Brød. Cap. 12, v. 13.

730. Hvad gavner det, saaledes at have ædet og drukket?

Det give disse Ord tilkiende: (som gives for eder) item: (som udøses til Syndernes Forladelse;) Thi i dette Sacramente gives os ved de Ord (Syndernes Forladelse) Livet og den evige Salighed: Thi Liv og Salighed følger af Fornødenhed med Syndernes Forladelse.

731. Har da en troende ikke Syndernes Forladelse, Liv og Salighed, førend hand kommer til Guds Ord?

Jo, men i det hellige Sacramente skienks ham det med et kraftigt Pant derpaa, nemlig det Legeme og Blod, ved hvilket Synden er forsonet, samt Liv og Salighed forhvervet, thi Christus siger: Det er mit Legeme, som gives for eder, item det er mit Blod, som udøses for eder til Syndernes Forladelse.

732. Hvad for Liv og Salighed faae de troende i Sacramentet?

Opaa det tilkommende evige Livs Forpfaling, men

men ogsaa det ved Igiensjødelsen begyndte aandelige
 Livs kraftige Bestyrkelse til større Troe, Haab,
 Kierlighed, Taalmodighed, Ydmyghed, Bøn og
 alle Aandens Frugter af Jesu Gylde.

Joh. 6, 54. 55. 56. Hvo som æder mit Kød og drikker
 mit Blod, haver et evigt Liv, og jeg skal opvække ham
 paa den yderste Dag. Thi mit Kød er sandelig Mad, og
 mit Blod er sandelig Drikke. Hvo som æder mit Kød,
 og drikker mit Blod, bliver i mig, og jeg i ham.

733. Hvorledes fand den legemlige Vden og Drikken
 udrette saadanne store Ting?

At aade og drikke fand det uden Tvivl aldrig udret-
 te, men disse Ord: (Det gives for eder) item: (Det
 udøses til Syndernes Forladelse;) Thi disse Ord ere den
 synderligste Part i dette Sacramente, og som Hove-
 det, hvilke hvo som troer, hand bekommer alle de
 Ting, som de tilsiige, som ere Syndernes Forladelse.

734. Hvilket er da det allervigtigste ved den hellige
 Nadveres Brug?

Det er, som Luthers rettelig siger, Troen paa de
 Ord: For eder, eller at en bedfærdig Siel med be-
 gierlig Tillid antager og særdeles tilegner sig Christi
 Gyldestgjørelse.

735. Hvad skal en Christens særdeles Henseende være
 ved den hellige Nadveres Brug?

Christus siger:

Luc. 22, 19. Gjører dette til min Ibrømmelse.

og St. Paulus. 1 Cor. 11, 26. Saa ofte som I æde
 dette Brød, og drikke denne Kalk, forkynder Herrens
 Død, indtil hand kommer.

736. Hvad er det, at ihukomme Christum, og forkynde
 de hans Død?

Det er, andægtig at betraakte Christi gandske
 Lidelse, Korsetæstelse, Død, og hvad did hen hører, at
 ansee det som det eneste fuldkomne Forsønings-Of-
 fer for sine Synder, der ved kraftig styrke sig i Troen,
 opvæk-

opvække sin Siel til brændende Gienkierlighed ved Betragtning af Jesu u-begribelige Kierlighed i at lide saa smertelig for os, inderlig glæde og fryde sig i sin Frelser, hiertelig takke, love, prise og berømme ham, samt virkelig ved hans levende-gjørende Legems og Blods Kraft og efter den Korsfæstes Exempel bevise sin Taknemmelighed med nye og alvorligere Flid i Helliggjørelsen og desto villigere Taalmodighed i Lidelser.

737. Hvorfor skulle vi tænke paa hans Død, og forkynde den samme?

At vi lære at troe, at intet Creatur kunde have gjort fyldest for vore Synder, uden alene Christus, sand Gud og Menneske, og at vi lære at forkræffes for vore Synder, og agte, hvor store de ere; Og at vi skulle glæde og trøste os ved hannem alene, og saaledes blive salige ved samme Troe.

738. Hvor tit skal man gaae til H. Errens Nadvere?

Christus har ingen vis Tiid sat, saa det staaer i de troendes Frihed, at ramme den rette Tiid, men at det ofte bør skee, slattes tydelig nok af de Ord:

1 Cor. 11, 26. Saa ofte I æde dette Brød ic.

739. Hvad skal formane og tilskynde en Christen, at hand tit annammer Nadverens Sacramente?

Paa Guds vegne skal baade den H. Erres Christi Befaling og Forjættelse, dernæst og hans egen Nød, som ligger hannem paa Halsen, drive ham dertil, for hvis Skyld saadan Beden, Løften og Tilsagn skeer.

740. Hvad skal et Menneske da gjøre, naar hand fandt ikke finde saadan Nød, eller nogen Hunger og Tørst til Sacramentet?

Hannem fandt ikke raades bedre, end at hand griber ind i sin egen Barm, om hand haver endnu Riid og Blod, og troer dog Skriften, hvad den siger derom Gal. 5, 17. Rom. 8, 8.

741. Hvad

741. Hvad om en Christen var i saadanne Omstændigheder, at han ikke kunde annamme det hellige Sacramente, saasom paa lange Rejser, eller i de Vantroendes Lande?

Udi dette Nødsfald havde han samme Kraft af den aandelige Vden og Driften, som skeer med Troens Mund; Troe, siger Augustinus, saa haver du ædet.

742. Er det ellers Synd, at afholde sig lang Tid fra den hellige Nadveres Sacramente, naar det kand have?

Ja, helst naar det skeer af Naadens Foragt, Silkehed, Sligdesløshed, aandelig Hofsnød, eller deslige, da er det en af de allerstørste Synder og Utaftnemmeligheder mod den store Stiftere og kjerlige Frelser, som saa tydelig og venlig siger: Dette giv-
ver til min Ihukommelse.

743. Men er det da lige meget, hvorledes det skeer, naar det ifkun skeer ofte og efter Sædvane?

Rey langt fra, thi som det er ilde gjort, at blive bestandig borte, saa er det lanat verre, at gaae u-bered og u-værdig derhen til desto større Fordømmelse.
I Cor. II, 27. 29.

744. Hvad skal man da gjøre, for at undgaae saadan Fare?

For Nadverens Brug skal man, efter foregaaende hiertelig Bøn om den Hellig Aands Bistand til saa høy og hellig en Giernig, anstille en nøyagtig og alvorlig Selv Prøvelse, efter Pauli Ord:

I Cor. II, 28. Hvert Menneske prøve sig selv, og æde saa af Brødet, og drikke af Kalken.

745. Hvem skal man efter disse Ord prøve?

Ikke andre Mennesker, men sig selv, Gal. 6, 4.

746. Hvad er det at prøve sig selv?

Det er, at samle sine Tanker fra al Udspredelse, derpaa i Stillehed, under Bøn og Betragtning, ret
at

at gaae ind i sit eget Hierte, noye og som for Guds Ansigt, undersøge sin Sielses Tilstand, sit gandske Levnet og hele Christendom, indvortes og udvortes, allene efter Guds Ord, Loven og Evangelium. I saadan Selv-Prøvelse har man vel at vogte sig for den bedrægelige Egen-Kierlighed, der saa lettelig uden Grund falder til at dømme vel om sin egen Siels Tilstand; da der imod ansøgte og tungsinde Sieler har lige saa vel at tage sig vare for al ugrundet og uforholden Uengstelse, hvorudi Risdet ved Bantroe ligesaa vel fandt indsnige sig, som i Sikkerhed. 1 Cor. 3, 18. Psal. 139, 23. 24.

747. Hvilke Stykker har et Menneske særdeles at prøve? Disse tre Stykker: Anger og Ruelse over Synden, Troe til Christum, og det nye Forsæt.

748. Hvorledes prøver man sin Anger og Ruelse?

1) Man skal prøve sig efter de ti Bud i deres aandelige Forstand, om man ret kiender Arve-Synden saavel som sine gjorlige Synder i deres Affskyelighed?

2) Man skal randsage sin gandske Christendom i Troe, Giøren og Loven, i Tanker, Begieringer, Ord og Gierninger, sine Pligter imod Gud, sig selv og sin Næste, sin Bøn og Guds Ords Betragtning, sin Aarvaagenhed, og daglige Kamp mod de aandelige Fiender, helst mod de Synder, som Naturen, Vanen, Leve-Maaden eller Feyligheden meest pleyer at lokke os til; sin Tilværelse, om man i det gode gaaer frem eller tilbage?

3) Man skal eftertænke, om man inderlig bøyes og blues ved sine Fejl imod saa god en Gud, som vi sielig kiender endnu flere, end de vi selv blive vaer?

4) Man skal prøve, om man af Hiertet hader alle Synder? om man kierligen er forliget med sin Næste? og om man ikke holder noget tilbage, som man er ham skyldig?

749. Hvorledes skal man prøve sin Troe?

Man skal see til, om man har den fornødne Kundskab om Gud, hans Væsen, Villie og Velgierninger, især om Christo, om Igenløsningen ved ham, og om den hellige Nadvere? Om man har givet den Hellig Aand Sted, saa denne Kundskab er ikke blot i Hiernen, men tillige levende og kraftig i Hiertet? Om man af guddommelig Overbeviisning samtykker Guds Ord? Om man har en sand Hunger og Længsel efter Guds Naade i Christo, en hiertelig Tillid til Christi Fyldestgjørelse for os? Om man da søger allene i Christi Blod al sin Salighed? Om Troen saaledes en er en død, falsk indbildt og selvgiort Troe, men sand og levende, som tillige forandrert Hiertet?

2 Cor. 13, 5. Forsøger eder selv, om I ere i Troen, prøver eder selv, eller kiende I eder ikke selv, at Jesus Christus er i eder? uden at I ere forskudte.

750. Men om man for aandelig Sorg eller haardere Anfægtelse ikke kand føle og finde sin Troe, hvad da?

Da skal man randsage efter Troens ubedragelige Kiende-Tegn, Frugt og Virkning, som ogsaa vidner om dens Sandhed.

751. Hvilken er denne Frugt og Virkning?

Den allervissfeste og bestandigste er hiertelig Had og Afstøje til alle Synder, særdeles sine egne onde Tilbøneligheder, saa og oprigtig Kierlighed til Gud og sin Næste, allermest til Guds Børn.

752. Hvorledes skal man prøve sit nye Forsæt?

Man skal spørge,

1) Om man har et virkeligt, ikke et løs, Forsæt, at ville bevare Troen og en god Samvittighed, at ville ikke allene forlade alle modtvillige Synder, uden at have sig en eneste forbeholden, men og mere og mere at rense sig fra Samvittigheds, Overdølses og Skro-

belighedens Fyl? Især med større Nidkierhed vaage og stride imod sin Hoved-Fiende, de kiereste Skiodes Synder, ja og flye al Beylighed til Synd, ont Selskab, ont Skur?

2) Om man vil være frøsere og alvorligere i Kierlighed imod Gud og Næsten, i Nigtsomhed over sig selv, i sit særdeles Kald, og i alle Christendommens Støkker?

3) Om man i Christi Kraft har fattet den faste Slutning, her udi at blive bestandig indtil Enden, i hvad man og derover skulde lide, var det end Døden?

753. Hvorfor skal man saa nøye prøve og vogte sig ved Sacramentets Brug?

Fordi dets Misbrug ved U-værdighed virker den evige Død, i Steden for Liv og Salighed.

I Cor. II, 29. Thi hvo som æder og drikker uværdelig, æder og drikker sig selv til Fordømmelse, i det hand ikke gjør Forskiel paa Herrens Legeme.

754. Er der vel noget Menneske værdig til at annamme dette himmelske Maaltid?

Dersom Værdigheden bestod i en gandske Syndeløs Tilstand, eller skulde være af os selv, da fandtes ingen saadan i dette Liv, men nu ere, efter Guds Ord, de værdige og bequemme, som af et ret vdmagt, begierligt, hofsærdigt og redeligt Hjerte søge Raade uden Fortieneste allene ved Troen til Christum. Derfor raades bekymrede og ansægtede Sieler, til Troens Bestyrkelse, allersnarest da at bruge dette Sacramente, naar de i Mandens Armod selv finde sig allerværdigst ber til. Matth. 9, 12. 13.

755. Hvorlunde annammes da dette Sacramente værdeligen?

Jeg lover vel den udvortes Tugt, at de, som ville annamme dette Sacramente, berede sig tilførn med Fasten; men den haver omfider allerrettest bered sig til

at annamme dette Sacramente, som troer disse Ord:
(Det gives for eder) item (Det udoses til Syndernes For-
ladelse.) Hvo som ikke troer disse Ord, de annamme
dette Sacramente uværdelig og aldeles uberedte.
Thi dette Ord (for eder) udkræver et Herte, som
troer Gud.

756. Er det endelig fornøden, at berede sig med fasten?

Det er en befalel af Gud, og forpligter ingen, som
det en kand taale, men er en smul udvortes Tugt, og
tiener hos nogle til desto mere Andagts Befordring.

757. Hvad skal en Christens forhold være i og ved
det hellige Sacramente?

Man maae ærbødig forestille sig den store Guds
Hellighed og u-begribelige Menniske-Kierlighed, er-
kende sin egen U-værdighed, afsønde al Sind og
Sands fra jordiske Ting opløste sin Siel til Gud, be-
tragte Christi Lidelse, Død og Forsoning, længes ef-
ter nærmere Forening med ham, og saaledes annamme
Sacramentet i Bøn og Troe med Ydmyghed, Glæ-
de og Taksigelse.

758. Hvad skal en Christens forhold være efter den
hellige Nadveres Brug?

Hand skal ikke een eller saa Dage, men stedse holde
sig inderlig til sin Siels Brudgom, takke og prise ham
af al Magt for den beviiste store Naade, vaare over
den samme, opmuntre sig i Troen, Haabet og Kierlig-
hed, foragte Verden, længes jo mere og mere efter sin
Jesum, forkynde hans Død med Ord og Gierning, i
hans Døds Kraft døde og dræbe Synden, søge at op-
rette det hidindtil forsomte gode, efterfølge Jesum
villig paa den trange Vej, og saaledes i daglig For-
nyelse indtil Enden vise sig at være et levende Lem paa
Jesu Legeme. 2 Cor. 5, 15. 1 Pet. 2, 24. Gal. 2, 20.

759. Kænd det Menniske være vis paa, at dge salig,
som saaledes troer, og lever i Jesu Samfund?

Ja, hand er visselig et Guds Barn og Himmels
Arving.

En sand troende Christens Morgen-Bøn.

D evige og almægtige Gud, barmhiertige flere
himmelske Fader! jeg priser dig i denne Mør-
gen-Stund af inderste Siel og Aand, at du i den for-
gangne Nattes Mørke har været Soel og Skjold o-
ver mig, og afvendt al Fare og Skade fra Legeme og
Siel. Lad mig fremdeles i denne Dag og altid be-
finde din faderlige Belsignelse, Hielp og Bistand paa
alle mine Vene og i alle mine Gierninger! Frels min
arme Siel fra Fristelse, mit Legeme fra Sygdom,
mit Dye fra Graab og min Fod fra Fald. Men ef-
terdi Synden er det største onde, saa hielp mig, o
Gud! for alle Ting at staae den imod ved Troens
Kraft. Lad din Haand være over mig, din Aand i mig,
din Fred omkring mig. Lad mig ikke leve mig selv, men
i Guds Sønns Troe, saa jeg i alle mine Tanker, Ord
og Gierninger kand tænkes dig, og i altpaakommen-
de Nød finde Tilflugt hos dig med mine Bønner.

O hierte, fromme Fader! forlad af Naade for
Jesu Skyld alt hvad jeg hidindtil har gjort dig im-
od, og giv fremdeles Naade til at bedre mit syndige
Levnet ved sand Fornægtelse efter dit Billede, saa min
Jesu sagtmødige, ydmyge, kierlige og rene Sind
maae kendes jo mere og mere i al min Umgængelse.
Ophold o himmelske Fader! din troende Menighed
paa Jorden, og lad den daglig være ved Synderes
Omvendelse. Belsigne Kongen og hans Huse.

Be-

Befordre det almindelige Beste, gjør Jorden frugtbar, bevar os fra Lande-Plager, gjør vel imod mine Slægt og Venner, forsørg de fattige, husvæle alle angestfulde og bedrøvede, særdeles de døende, og endelig bered mig selv hver Dag til en salig Død og ærefuld Opstandelse. Amen.

Aften-Bøn.

I denne Aften-Stund bøyer jeg atter mine Knæ for dit allerhelligste Ansigt, o himmelske Fader! og eftertænker med Taknemmelighed den store Naade og de mange Belgierninger, som mig i denne Dag ere vederfarede uden al min Fortieneste. O Herre! hvad er et Menneske, at du tænker paa ham? og hvem er særdeles jeg arme u værdige Syndere, at du saaledes overøser mig med Belgierninger een Dag efter den anden? Mit Hierte er overbevist om, at dersom du vilde handle med mig efter mine Synder, og betale mig efter mine Misgierninger, da kunde jeg ey andet vente, end at henkastes fra dit Ansigt i det udvortes Mørke og de fordomtes evige Nat. Ja dersom du allene vilde tilregne mig denne Dags Synder, i Tanker, Ord og Gierninger mod dig, mig selv og min Næste, da kunde jeg ikke svare dig eet til tusinde. Er jeg i Dag bevaret for modtvillig Ondskabs Synd og Sikkerhed, da tilskriver jeg det ingenlunde min fordervede Natur, men alene din lugtende og bevarende Naade. Af samme din uforfælskede Gudheds Kilde har jeg og i Dag taget mange legemlige Belgierninger, særdeles Sundhed, Fred, fornøden Ophold, og Befrielse fra mange uhyggelige Tilfælde, som i den vide Verden fandt være vederfaret mange andre i Dag, og kunde ligesaa vel have ramt

paa mig, dersom din faderlige Tilsyn ikke havde været
 over mig, og afværget alt ont fra mig. Du, min
 Gud, jeg har befunden din Trofasthed i tusinde Til-
 fælde, og du skal fremdeles allene være mit Hjertes
 Tilflugt, min Klippe og faste Slot. Bevar mig da,
 o Gud! i denne Nat fra al Fare og Skade til Liv og
 Siel. Lad mig hvile under dine Fingers Skygge til
 Legemets Bedrøvelse, og opvæk mig i Morgen først
 og sund til min Sierning. O Gud! enten jeg sover
 eller vaager, ja enten jeg lever eller døer, da lad mig
 være din, og hænge uafsladelig ved dig med min Siels
 Begierlighed. Du est mig bedre end alting, og naar
 jeg ikkun haver dig, skiotter jeg ikke om Himmels eller
 Jords, om end mit Liv og min Siel vansmægter, est du
 dog altid mit Hjertes Trøst og min Deel evindelig.
 Ach Herrelad din Raades Soel aldrig gaae ned over
 mig. Lad den altid oplyse mit mørke Hierte, opvar-
 me mit kolde Hierte, bevæge mit haarde Hierte, og
 opmuntre mit tunge Hierte. Ach sedeste Jesu!
 lad mig uafsladelig staae i Samfund med dig ved en
 levende Troe, og af dit Kors hente al Kraft til at
 trænge igiennem den trange Bøh og snævre Døt.
 Du, min Gud, jeg haaber paa dig, forlad mig ikke, og
 heller nogen af mine i denne Nat. Lad dit Ords Ly-
 se Stage aldrig flyttes fra os. Ophold Dyrighe-
 den, din egen Orden, at vi under den maae leve rolig i
 din Krigt. Afvend i Raade Krig, Pest, Hunger,
 Dyr Tid og alle velfortiente Plager fra disse Lande.
 Tilvend os din Belsignelse i vort gandske Liv. Endelig
 bestier os en salig Død, og efter Døden den evige
 Røe og Hvile i Abrahams Skiod.

Amen.

Kort Begreb.

af

Den Saliggjørende Sandhed, fore-
sillet i sin naturlige Sammenhæng, til desto
store Tydelighed for de Unge
og Eenfoldige.

1. Der er een eneste sand Gud i tre Perso-
ner, Fader, Son og Hellig Aand.
2. Denne tre-enige Gud har skabt den gands-
ke Verden, ligesom han endnu opholder
og regierer den.
3. Englene vare alle af Gud skabte gode og
hellige, men nogle faldt ved U-lydighed af
fra Gud, hvilke kaldes Dæmle.
4. Mennesket blev og skabt af Gud uden
Synd efter Guds Billede til at tiene ham.
5. Dette Guds Billede bestod i en Liighed og
Overeenstemmelse med Gud, eller i sand
Visdom, Retfærdighed og Hellighed.
6. I denne U-lydigheds Stand var Men-
nisket salig, saasom det levede i Forening
med Gud, hvilken er det høyeste Gode.
7. Men vore første Forældre, Adam og Eva,
lode sig af Dæmelen forføre til at vende sig
indvortes i hiertet fra Gud, og udvortes at
æde af det forbudne Træs Frugt.
8. Derved tabte de Guds Billede, i hvis

Sted som Dievelens Billede, eller en Liighed med denne Guds Fiende: Forstanden blev formørket, Villien forvendt og død til det gode, men tilbøvelig og duelig til alt ont.

9. Dermed tabte de og deres salige Samfund med Gud, faldt under Guds Brede, og bleve skyldige til Døden, den timelige, aandelige og evige.
10. Da nu Adam og Eva ere den Stamme, af hvilken alle Mennisker har deres Oprindelse, saa har disse første Forældre sødet Børn efter deres Billede, og tillige med den menniskelige Natur forplantet Synden og Døden paa alle deres Efterkomere.
11. Derfor fattes alle Mennisker af Naturen Guds Billede, den medskabte Wiisdom og Hellighed, og i dens Sted sødes de med Arve-Synd, blinde, vanhellige og gienstridige.
12. Af denne medfødde oprindelige Synd udspringe alle gjørlige Synder, i Tanker, Begievinger, Ord og Gierninger.
13. I denne u-salige Synde-Stand ere da alle Mennisker af Naturen under Guds Brede, skyldige til al Straf, timelig, aandelig og evig.
14. Af saadan evig Elendighed kunde intet Creatur redde os.

15. Men

15. Men Gud , som af Evighed saae denne det menniskelige Kiøns allerdybeste Jammer og Nød, har af u-forskyldt Kierlighed ladet sig bevæge til inderlig forbarmelse, og besluttet , at sende alle Mennisker sin egen eenbaarne Søn til en Frelser.
16. Denne Frelser , som heder Jesus Christus, blev Verden lovet strax efter Syndes Falder, og hans bittre og blodige Død blev i det gamle Testamente ved mange tusinde Dyrs Ofringer forestillet og betegnet.
17. Endelig i Tidens Fylde blev denne Guds evige Søn ved den Hellig Aands Over Kyggelse uden Synd undfangen og fød til Verden, af sin Moder, den hellige Jomfrue Maria.
18. Denne vor velsignede Ugienlosere, har da i een Person tvende Naturer , den gudbommelige og menniskelige, saa hand tillige er Gud og Mand.
19. Efter sit Embede er hand den eneste Midlere imellem Gud og Menniskene , vor ypperste Præst , Prophete og Konge , i en dobbelt Stand, Fornedrelsens og Ophøjelsens.
20. Med sit hellige Levet og fuldkomne Lydighed har hand opsyldt Loven i vor Sted, med sin bittre Lidelse har hand udstaaet Strafe

Straffen for os, og paa Siel og Legeme
følet Lovens Forbandelse, den timelige og
evige Død for vore Synder, som i Guds
Dom vare ham tilregnede.

21. Ved denne sin Lydighed og Lidelse har
hand skillet Guds Retfærdighed tilfreds,
forsonet os med Gud, forhvervet os Be-
frielse fra Synden og alt ont, samt Ret-
tighed til Forening med Gud og al der af-
flydende Salighed, og saaledes gands-
ke fuldkommet det store Igienløsnings
Værk.
22. I Graven blev Iesus efter sin Død en
længere end til paa tredje Dag, da Hade-
ren opvakte ham, og hand selv med stor
Seyers Kraft over sine og vore Fiender
opstod fra de Døde, visende, at hand har-
de betalt Syndens Gold for os indtil
sidste Sierv.
23. Efter Opstandelsen er Christus faren til
Himmels, og har sat sig hos Guds høyre
Haand, hvor hand beder for os, og sender
os sin Hellig Aand, at hans forhvervede
Salighed maa komme os til gode.
24. Den Hellig Aand kalder alle Mennisker
alvorlig til denne Salighed, og virker
kraftig ved Naade-Midlerne, Ordet og de
tvende Sacramenter; Men viser tillige en
vis

- vis Orden, i hvilken allene Mennesket erlang
 langer den forhyrvede Salighed.
25. Denne Orden kaldes Saliggjorelsens
 Orden, og bestaaer i sand Omvendelse til
 Gud.
26. Omvendelsens Dele ere tvende: Anger
 og Troe.
27. Anger og Kuelse er, af Loven ret at kiet
 de sin Naturlige Forderbelse og gjorlige
 Synder, smertelig at føle og alvorlig at
 hade dem.
28. Udi saadan sin egen Jammers Følelse
 fremkommer ved Evangelium Troens
 Længsel efter Guds Naade i Christo.
29. Denne Troe udstrækker sig efter sin Frel
 sere, og omfavner med stor Begierlighed
 hans dyre Børdsfyld og Fortieneste som
 sin eneste Saligheds Grund.
30. Samme Troes rette Natur er, at den
 strax beviser sig virkende i Kierlighed til
 Gud og Næsten, samt i Hjertets daglige
 Kænselse.
31. Hvo som da ikke imodstaaer den Hellig
 Aands Naade, men lader sig indlede i den
 ne Saliggjorelsens Orden, haand opvæ
 kes af sin aandelige Død, igienfødes til et
 nyt Liv, erlanger igien det tabte Guds Vil
 lede, nyt Lys i Forstanden, nye Lyst og
 Kraft

Kraft i Villien, et forandret Sind og Hjer-
te. Hand retfærdiggjøres, det er, beflæ-
des med Christi Retfærdighed, befries fra
Syndens Skyld og Straf, da Syndens
Herredomme tillige og er borttaget.

32. Nu træder hand ved Troen paa ny i
Forening med Gud, og faaer Deel i alle
de ved Christum forhvervede u-skatteerli-
ge Naade-Gaver.

33. Nu er hand et sandt og saligt Guds Barn,
og har et levende Haab om Himmels e-
vige Arve-Deel.

34. Nu faaer hand guddommelig Lys og
Kraft baade til at overvinde det onde, saa
hand ikke mere forsættlig synder imod
Sambittigheden, og til at efterfølge det
gode af gandske Hjerter, saa hand nu idelig
adspørger Guds Rige og hans Retfærdig-
hed, vandrende paa Jorden med et him-
melsk Sind, og som for Guds Ansigt.

35. Nu har hand en sand Trøst i al Lidelse,
efterdi Guds Rige, som er Retfærdighed,
Fred og Glæde i den Hellig Aand, boer i
hans Hjerter, endskjønt tit forborgen under
Svagbed og Anfægtning.

36. Men vil hand ikke tabe saadan sin salige
Naade-Stand, da maae hand ved Troen
bli

blive i Christo, og lade sig regiere af hans
 Mand.

37. Hand maae med hiertelig Bøn og Andagt flittig bruge de Midler, ved hvilke hans Troe kand opholdes og styrkes, nemlig Guds hellige Ord og Sacramenter.

38. Hand maae nu ret vaage, bede, og stride imod Dievelen, Verden og Synden, hvis Levninger hænge endnu ved ham, men skal udrenses jo mere og mere ved daglig Forsøgnelse, og derimod Guds Billede jo mere og mere oprettes i ham, saa hand udtrykkelig lader det tilsyne i sit Levnet, at hand, som et igienfødt Guds Barn, rører denne himmelske Fader nær paa, elsker alt det, hand elsker, men hader alt det, hand hader, og det, som Verden er fuld af, nemlig Øyens Lyst, Riids Lyst og et overdaadigt Levnet.

39. Hand maae nu daglig fornægte sig selv, og taalmodig bære Korset efter sin Frelser paa den trange Vej.

40. Hvem som bliver bestandig paa denne Vej i sit gandske Liv, ham er Døden omsider en Baade og fuldkommen Befrielse.

41. Thi hand skal paa den yderste Dag ikke opstaae til Dømmen, men til et evigt, herligt Liv og en uopløselig Forening med Gud.

42. Men

42. Men hvo som ikke i denne Saliggjorelsens Orden vil antage og bruge Guds Raade, den bliver i sin syndige Naturs Stand, adskilt fra Gud, og maae vente Deel med Dievelen og hans Engle i den evige Fordømmelse.

P. S.

De Sandheds Elskere, som ønske at kiende nogle faa udvalte gode Bøger til ydermere Kundskab og Opbyggelses Befordring, denneim recommendedes, næst den hellige Bibel selv, og særdeles det Nye Testamente, disse efterfølgende:

1. Arndts Sande Christendom.
2. Tersins Sande Livsens Bey, og Troens Kamp og Seyer.
3. Spencers Catechismus.
4. Starcks Christendommens Duelle.
5. Frankes et Christeligt Levnets Begyndelse.
6. Freylinghausen over Passions-Historien.
7. Grabovs Værdige Giest ved Herrens Bord.
8. En Christelig Paamindere eller Opmuntring til et helligt Liv.
9. Thomas a Kempis om Jesu Christi Efterfølgelse.
10. De vigtigste, kraftigste og tydeligste Bibelske Sententser.
11. E. Conthoms gyldene Klenodie.
12. Evangelisk Hjertens-Bæklere.
13. Arndts Paradises Urtegaard, som er en meget aanderlig Bønebog.

Total 6085
Jot A. 3287

TILELID 50x395

titelöt + det spända
foto 200 861
bänd
foto 31547

